

ĐAVOLJI PRST
Zbirka kratkih priča

DRUGI REGIONALNI FESTIVAL FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI
REFESTICON 2015

ĐAVOLJI PRST
Zbirka kratkih priča

Treći Regionalni festival fantastične književnosti
REFESTICON 2015
Bijelo Polje, 14.-17. maj 2015. godine

Izdavač:

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje

Za izdavača:

mr Dragić Rabrenović

Priče odabrao međunarodni žiri: Adnadin Jašarević (BiH)

mr Blaga Žurić (CG)

prof. dr Dobrivoje Stanojević (SRB)

Stjepo Martinović (HR)

Irena Dajić (SRB)

Davor Šišović (HR)

Urednik: mr Dragić Rabrenović

Lektor: Vojislav Obradović

Kompjuterska obrada teksta i naslovne: Marko Tvrđišić

*Na koricama korišten fragment
fotografije Barbare Bulatović*

Štamparija: Grafokarton - Prijepolje

Tiraž: 500

Ova knjiga je nastala u sklopu projekta REFESTICON 2015

Pokrovitelji:

Ministarstvo kulture Crne Gore

Opština Bijelo Polje

Organizator:

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje

Suorganizator:

JU Ratkovićeve Večeri poezije

Institucionalna podrška

Klub književnika Miodrag Bulatović

JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje

JU Centar za djelatnosti kulture "Vojislav Bulatović Strunjo"

OŠ Marko Miljanov – Biblioteka Miodrag Bulatović

Klub kulture

Akademija društvenih nauka

Međunarodni partneri:

Festival fantastične književnosti ArtAnima – Beograd (SR)

Muzej grada Zenice – Zenica (BiH)

Festival fantastične književnosti i Istrakon – Pazin (HR)

UG Fanovi naučne fantastike SCI&FI – Beograd (SR)

Medijski partner:

Unija lokalnih javnih emitera Crne Gore (ULES CG)

ĐAVOLJI PRST

Zbirka kratkih priča

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje
Bijelo Polje, 2015.

Demonizam rečite nedorečenosti

Tihi svakodnevni život, kako bi rekao Ernst Bloh, pretvara se, namah, pod rukom stvaraoca, u nenametljivu fantastiku. Potrebno je samo imati uvo i oči sa posebnim antenama. Nesvakidašnje prolazi svakodnevicom, a mi ne uočavamo njegovu posebnost. Na našim prostorima se među prvima srodnim temama izmeštanja stvarnosti bavio Lazar Komarčić. Međutim, savremena fantastika je doživela svoje istinsko razobručenje upravo u delima neobičnostima nadarenog bijelopoljskog pisca Miodraga Bulatovića. On se po svoje snove, i ružne i lepe, vraćao u detinjstvo mašte, a onda se otisnuo u svet za koji se pokazalo da je manji od njegovog unutrašnjeg prostora. Nadahnuo je mnoge pisce, otarasio se osvetoljubivosti, prihvatio nestvarnih predačkih sećanja, teških, nepravednih, krvavih, ali i prisnih, luckastih i ćoškastih junaka.

U Bulatovićevim delima uvek se javlja neka vrsta ostatka, izvesna rečita nedorečenost. Njegova priča se odvija između mita, predanja, legende i glasina paralelne stvarnosti. Nikada se ne može sve obuhvatiti jednim pogledom, ali se može gledati drugačijim očima. U predočenom Zborniku na takvom tragu je, na primer, i priča Aleksandra Obradovića *Marin prst*. Izvesna tamna maglina lebdi nad ovim i srodnim, vrlo ujednačenim, tekstovima sa Konkursa *Đavolji prst* nadahnutog nestvarnim delom Miodraga Bulatovića. Reč je o postojanoj sveobuhvatno izmičućoj nejasnosti. U stvari, rečitoy nedorečenosti kojoj, možda, nedostaje razuđena svedenost maštovitih satiričnih fleševa Danila Harmsa, ili satirična fantazmagoričnost Borislava Pekića ili ironična aleksandričnost Zorana Živkovića.

Tako se u priči Ivana Nešića *Pantalone u cimetovoj boji* nenametljivo upliće motiv unutrašnjeg dvojništva. Iracionalno postaje gradivni element mašte. Mašta je krunski svedok da je stvarnost iracionalna, a nemoguće stvarno. Stvarno i nestvarno tako preleću s jednoga pola na drugi stvarajući stalno aktivnu strukturu priče u kojoj ništa što izgleda slučajno nije slučajno. Bulatovićevske namerne slučajnosti izazivaju nedoumice i napetosti koje

gone na dalje čitanje upravo zato što se teško dokučuju umom. Razum, međutim, nije jedino merilo ovih priča, pa otuda ni bezumlje nije uvek obremenjeno apsurdom. Zato priče u ovom Zborniku imaju meru posebnih iracionalnih vrednosti kojima se, prividno, ništa ne menja, ali se njima odlažu tragični ishodi naših kobnih nečitalačkih navika za neko drugo vreme.

Radoslav Slavnić u *Čudesnom plesu Efrosinije* pripoveda, osim ostaloga, o demonskom smehu. Upravo kako je i Miodrag Bulatović naglašavao burlesknu simbiozu veselog i strašnog. U skrivenom ili otvorenom đavolskom smehu ogleda se smisljeno jedinstvo ovih priča. Takva poetička okosnica upozorava na opreznost prilikom tumačenja smeha. Iako je smeh delotvoran i isceliteljski, njime se uvek upozorava i na postojanje predmeta za podsmeh. Onaj ko se smeje i onaj kome se smeju dele demonsku sudbinu neuravnoteženja. Uostalom i smeh Don Kihota deluje sablasno. Don Kihot se, zapravo, i ne smeje. On je dete izvorne fantastike u kojoj nema smeha. Smehom se ponekad razara fantastika i tvori tragički sloj ispod koga se nestvarno doživljava kao izneveravanje načela tragike. Inače vetrenjače nikada ne bi izrasle u divove. Nikada kod Kafke i Bulatovića čovek ne bi dorastao do insekta.

Mnogi pisci Zbornika, vrlo ujednačeno, pišu o susretu sveta mimezisa i sveta fantastike u sudbini ženskih likova demonizovane seksualnosti. Pisци se ne staraju toliko o jasnoći stila koliko o nijansama nestvarnoga sveta, duboko iznutra proživljenog. *Očito* i *nevidljivo* postaju saradnici na poslu iščezavanja iz prepoznatljivog.

Jelena Crnjaković u *Poštenoj razmjeni* neguje skrivene dijaboličke paradokse prikazivanjem psihologije demonskog. Demonsko je tvorački element svekolikog pripovedanja. Zapravo priče i nema bez unutrašnjeg sukoba uvišestručene stvarnosti, bez bežanja duše, bežanja od duhova, bežanja kao bez duše... Junaci ovih priča se odriču vlastitog života ili njihovog znatnijeg dela jer tragaju u polju nepoznatog, bilo svojevoljno ili po sili prilika. Đavolskom se, inače, teško može doleteti. Ono dolazi u svom izvornom obliku, ili u obliku petla, ili magarca, svakako rata i neobuzdane razuzdanosti... Ponekad je reč samo o malom znaku na izvesnom prstu, makar to i ne bio nedostajući *peti prst*. Savremeno pripovedanje više nije samo pobeda nad đavoljim silama ironije već je i povremeno pristajanje, još od Geteovog Fausta, da se bude deo samozavere.

Nenad Terzić u priči *Šejtan nikad ne spava* demonsko posmatra kao sa dejstvo prepoznatljive istine. Đavolsko je, otuda, neophodno primamljivo i omamljivo božanstvo koga se valja kloniti. Đavo uporno narušava jedinstvo

postojanja i uvodi diskutabilne protivurečne vrednosti. Bogovi su se prođavolili, a đavoli obožili. Otuda se danas teško može zamisliti priča bez prisustva demonskoga. Van demonskog kao da nema ni života ni sudbine. Đavo je pokretač svih stvari, i *borbe neprestane* i njegoševskog bivanja onoga što *biti ne može*. Principi demonizma se, međutim, stalno menjaju, Nečastivi se preobraća u hiljade likova, od bezazlene devojičice do grozomornog ratnika ubice.

Vladimira Becić u *Barbarinom domu* meša istorijsko i poetičko stvarajući delotvorni haos u svetu o kome pripoveda. Nepredmetno se opredmećuje, istorijsko dezorijentiše, poetičko preispituje. Na taj način se stvarnost doživljava kao suštinski đavolska pri čemu demonsko nije šaloozbiljno nego tragički šaljivo.

Sara Huskić u priči *Marta* kao da razvija nenaglašeno fantastičko iskustvo *Jelene žene koje nema* Ive Andrića. Izvesni demonizam čije su žrtve žene dominira ovim pričama. Dostojevski je u *Braći Karamazovima* i *Zlim dusima* demonsko doveo u posrednu vezu sa filozofijom i politikom. Naši pripovedači, na Bulgakovljevom i Bulatovićevom tragu, demonsko vide u mahnitanju stvarnosti najčešće bez čvrste veze sa bilo kakvim ideologijama.

Krešimir Čorak u *Mandragori* govori o đavolu zarobljenom u telu čoveka koji stari baš kao što se smatra da je mandragora ljudska duša zarobljena u telu biljke. Razlika je u tome što demonsko bira podatnu dušu da bi ostvarilo svoju nečastivu prirodu. Ovaj motiv jeste i poetička konstanta dobrog dela priča.

Slobodan Zoran Obradović u priči *Nećeš đavola sresti* pripoveda o sveprisustvu demona, o višestrukosti osećanja i beskrajnoj suicidnosti stvaralaštva.

Edi Ferhatović pričom *Njegovo stado* simbolički prikazuje „sile mraka koje su svuda oko nas“. Kao da se priče ovoga Zbornika odigravaju u izvesnom pretkatastrofičkom stanju uoči strašnog suda.

Šeki Musić u *Prstu sudbine* posredno zagovara tradicionalnu poetiku „čuvanja od šejtana“, ali u tim znacima tzv. čuvanja nalaze se, izvesni, skriveni parodični elementi. To je znak stvaralačke igre kojom se naglašava život novih ideja.

Anto Zirdum u priči *Duhovi oko prsta profesora povijesti* priklanja se simbolici novih vremena i iracionalnosti života... I tako unedogled.

Mnoge delotvorne i obećavajuće demonističke disonantnosti u prozi ovoga Zbornika govore o vezama i srodnostima sa prozom Miodraga Bulatovića, ali i novim tendencijama svrhovite nedorečenosti u umetničkom doživljavanju kataklizmičke stvarnosti.

Najzad, rečita nedorečenost bolja je od nedorečene rečitosti.

prof. dr Dobrivoje Stanojević

Beograd, maj 2015. godine

MARIN PRST

Stajala je raširenih nogu u hladnoj vodi koja joj je dopirala do koljena i šakom tjerala vodu na gore pokušavajući da iz sebe spere tragove posljednjeg grijeha. Zelena Lješnica joj je svojim hukom, osim ispiranja grijeha, donosila smirenje od bolova koji su joj razdirali utrobu. Njene kao ugljen crne i rasute lokne presijavale su se na jutarnjim zracima. Udahnula je duboko miris čiste prirode i nozdrve su joj se raširile.

„Nekada sam i ja bila ovako čista, a onda me je dotakao on!“

Primijetila je kako se hrastov šibljak na obali zaljuljao i ugledala je u njemu par očiju. Čak i sa daljine od desetak metara mogla je da prepozna Mirzin pogled. Uvijek je krišom dolazio i posmatrao je iz prikrajka dok bi se ona zapirala.

„Još uvijek je taj pogled nevin, dječji, ali za koju godinu probudiće Mara i u tebi đavola. Općiniću te i onda ćeš kao i ostali izgubiti razum. Obalićeš me na neko sijeno ili zemlju i uzeti me kako god poželiš. Bićeš srećan neko vrijeme i blagosiljati moje međunožje, a onda ćeš shvatiti da sam ti podarila grijeh i da taj grijeh nastavlja da raste u mom stomaku. Kad god me sretnoš, moj stomak će te podsjećati šta si uradio i zato ćeš početi da me mrziš. Umjesto da me opet negdje obališ i uzmeš, izbjegavaćeš me, a kad se sretnemo - bacaćeš drvlje i kamenje na mene. E, moj dobri i nevini Mirza. Tvoje zaljubljeno mlado srce ne sluti kakvu ti propast spremam. Nadam se samo da ću uspjeti da na tebe spustim moj prst inače ode sve u propast...“, tako je razmišljala luda Mara dok je završavala svoj ritual u rijeci.

Nakon toga izašla je iz rijeke, popravila svoje dronjke razmješajući ih pažljivo po sebi, tako da makar ravnomjerno prekriju djelove grudi, a onda je krenula prašnjavim putem ka gradu u nadi da će pronaći neki zalogaj hljeba za večeru.

„Da me sad vidi moja mila mamica, da li bi me prepoznala? Ja znam da bih ja nju sigurno! Pa šta ako je nikad nijesam srela? U takvim situacijama se srcem prepoznaje, a ne očima. Da makar znam ko mi je otac. Sigurna sam da još uvijek živi negdje u gradu. On, da je znao da postojim, učinio bi sve da me spase od đavola. Nije loš bio ni poočim Goran, ali sam ja oduvijek pre-

dosjećala da on ne može biti moj otac. Kad mi je na kraju napokon ispričao kako sam dospjela na prag njegove trošne daščare, sve mi je postalo jasno“.

U tom trenutku putem su naišla volujska kola. Na njima su sjedjela dva momka koja su radila kao napoličari kod gazda Mirka.

„Pogle lude Mare što je guzicu otkrila pa mami li mami, a posle mi krivi“ – dobacio je stariji momak Petar.

„Šut’ bolan, grehota je tako govoriti. Jadnici je dosta, bolan, što razuma nema. Bježi mrčo, bolan, sa puta, raznijeh budala ovdje ima“, reče mlađi kojeg su u gradu zvali Ibro Bolan zbog uzrečice koju je uvijek koristio.

„Ne brinite vi za Maru, nije ona luda kao što ljudi misle. Nego ste me mogli prebaciti do grada, ako tamo idete“.

Mara viđe kako se momci na kratko počеше prepirati. Na kraju joj Ibro mahnu rukom da se popne na kola.

Dok se truckala i gledala kako se spuštaju ka gradu, sjetila se kako ju je u kolima sličnim ovima i poočim Goran vozio kada bi subotom išao na bazar da ponese brašno koje je ljudima samljeo u svojoj vodenici.

Bio je mlinar i previše dobar prema Mari. Starao se o njoj kao da mu je prava kći. Nije mu smetalo što su ga svi ubjeđivali da se mane ćorava posla i da djevojčica nema ni jednu fizičku sličnost sa njim.

Vrijeme je prolazilo i Mara se polako zadjevojčila. Vidjevši da mu kćer postaje rasna ljepotica Goran poče da joj krati kosu na kratko, a kada Mari i dojke nadodoše mlinar je natjera da ih umotava pojasom kako bi ih sakrila od gladnih muških pogleda.

Tako se lijepa Mara nosila kako li kakav dječak i to je činilo da je svi izbjegavaju. Jedini koji ne osta slijep na njenu ljepotu bio je sam Goran. Mara se pred njim ponašala bez ikakvog stida jer joj je on cijelog života bio i otac i majka. Znala je da se razgoliti posle kupanja i šeta po kolibi. Mlinar se trudio da je ne gleda, ali opet bi mu pogled često skliznuo na mlado i savršeno tijelo. Već narednog trenutka bi se posramio i počeo da pilji u zemlju, potom bi dreknuo na Maru da se obuče nazivajući je đavoljim kopiletom.

Poslije prvog puta kada ju je tako nazvao, to je činio svaki put kada bi se na nju naljutio, a onda je jedne noći došao mrtav pijan. Već sa vrata je vidjela da u njegovim očima nema ni trunčice razuma. Prišla je da skine stari gunj sa njega i pomogne mu da se pripremi za krevet. Odgurnu je od sebe i stropošta se na krevet.

„Šta je, kujo? Proradio pakao? Vidim ja već neko vrijeme kako me posmatraš i izazivaš. Gladna si muške pažnje?“

Mara je skupila snage da ustane i opet priđe poočimu. Znala je da samo treba da ga istrpi dok ne zaspi. Sjutra dan će alkohol iz njega izlapiti i sve će biti kao nekad. Međutim, starac nije odustajao i opet ju je ošamario. Djevojka je još jednom pala na krevet i tom prilikom joj je iz spavačice ispala desna dojka.

U Goranovom oku je samo sijevnuo pakosan pogled i odjednom kao da se našao u nekom transu. Išao je ka krevetu ne pokušavajući sebe da zaustavi.

„Dosta je bilo! Đavolje kopile, sad ćeš da vidiš svog boga!“

Legao je na Maru svom težinom prislonivši je na krevet. Pokušala je da se otrgne vapeći za milost. Uzalud je u očima poočima tražila roditelja, on te noći nije bio svoj. Njega je sam đavo zaposjeo i taj đavo je bio riješen da je ima. Plakala je, grebala, čak i udarala pesnicama mlinara po licu i leđima, ali on ništa nije osjećao. Pocijepao joj je haljinu razdvojio noge i oduzeo joj čednost koju je do toga dana čuvao od svih.

Prvo je osjetila bol i to jak bol, a potom joj je bilo svejedno šta se dalje događa sa njom. Poželjela je da je nema. Da se kao maslačak na vjetru raspe u stotinu djelova i odleprša okolo.

Nakon što je Goran završio svoj naum, uspravio se kao da se ništa prije toga nije dogodilo. Kažiprstom lijeve ruke dotakao je okamenjeno Marino lice niz koje su klizile nijeme suze, a onda je još jednom promrmljao:

„Đavolje kopile...“

Ostatak noći stari nije proveo u kolibi već u vodenici, a kada je svanulo došao je da obiđe Maru. Nije se usudio da je pogleda u oči već je samo sjeo na stolicu koja se nalazila kraj prozora i ispričao joj istinu o tome kako je dospjela na njegov kućni prag.

Bilo je to jedne avgustovske noći, negdje oko llandana, prije sedamnaest godina. Noć kao i svaka druga ljetnja – vedra i zvjezdana. Taman sam se vratio iz mlina i spremao se za krevet, kad se odjednom začula strašna buka. Vjetar je počeo da huči i sve je slutilo da dolazi oluja. Zatvorio sam kapke na prozorima u posljednji čas jer je odmah posle toga nešto počelo da dobuje po krovu i zidovima. Pomislio sam da mora da je udario grad i to neki krupan. Činilo mi se da je čak i tlo počelo da podrhtava. Uplašio sam se da je došao sudnji dan i stao da se molim. Izvadio sam čak i ikonu porodične slave i pred svetim Nikolom se tri puta prekrstio zamolivši ga da me sačuva grešnoga.

Tada oluja prestade baš onako naglo kako je i počela. Sačekao sam nekoliko trenutaka da se uvjerim da je nevrijeme zaista prošlo, a onda sam pošao ka prozoru da otvorim kapke i provjerim kolika je šteta na imanju. Ne možeš ni da zamisliš kako sam se iznenadio kada me je kroz otvoren prozor

dočekala vedra i mirna noć kakva je i bila kada sam ušao u kolibu. Međutim, kroz prozor je ušao i užasan smrad. Smrdjelo je na pokvarena jaja.

Jedva sam se uzdržao da ne povratim. Posumnjao sam da sam izgubio razum i sve umislio. Krenuo sam vani da otkrijem odakle dolazi onaj strašni smrad i, tek što sam otvorio vrata, na pragu ugledah zavežljaj. Podigoh ga i pažljivo odmotah – u njemu je ležalo novorođenče. Shvataš da si to bila ti.

Pošto sam tada bio u najboljim godinama slutio sam da si moja, to jest da si plod moje ljubavi sa nekom gradskom djevojkom iz ugledne kuće koja nije smjela priznati trudnoću i poći za mene pukog siromaha. Kako je vrijeme odmicalo shvatio sam da to nije istina, a u glavi mi je i dalje stajao onaj smrad. Nikada nijesam uspio da ga se otarasim. Tako mi je tek nedavno na pamet palo da ti od rođenja nosiš pečat svog pravog oca, ali da ja to nijesam želio sebi da priznam.

Te noći otvorio se pakao i đavo lično te je donio na moj kućni prag. Sedamnaest godina sam uspio da sačuvam svoju dušu. Ni sa jednom jedinom ženom od te noći nijesam legao, sve do sinoć kada sam sebi dozvolio da on preuzme kontrolu nad mojim tijelom. Gnušam se sebe i ne mrzim tebe. Toliko puta sam se odupro iskušenju, ali sve je to bilo uzalud kada sam na kraju pokleknuo. Ja sada idem tvom ocu na ispovijest, a ti mi ostaj zdravo.

Nakon tih riječi starac se podigao i izašao iz kuće. Mara je i dalje ležala u istom položaju u kom ju je i prethodne noći Goran ostavio. Ništa na njenom licu nije pokazivalo da je čula bilo šta od onoga šta joj je stari mlinar ispričao. Da se samo uspravila na trenutak i pogledala vani kroz prozor, vidjela bi kako se Goran zamakao na starom orahu pred kolibom.

Tek kada je neko od ljudi iz grada došao sa džakom pšenice da potraži mlinara, nađoše ga gdje još uvijek visi i klati se u vazduhu pod naletima vjetra. Maru su privremeno poslali u bolnicu gdje su ljekari došli do zaključka da zbog posljedica napastovanja ima psihološke traume. Poslije tri mjeseca liječenja otpuštena je iz bolnice.

Kad se vratila kući, zatekla je zapaljenu brvnaru, kasnije je saznala da su je zapalile komšije kako bi tako očistili prostor od grijeha koji je tu počinjen. O Goranovom mlinu se starao neko drugi i Mara je tako postala skitnica, bez doma i ikoga svoga. Otada Maru prozvaše ludom. Hranila se od milostinje koju bi joj neko udijelio i bila je odjevena u iste one dronjke koje je imala na sebi kad su je odveli u bolnicu. Kosa joj je poslije nekog vremena porasla i bez obzira što više nije imala uslova da vodi računa o sebi postala je ljepša nego ikada. Njene loknice i gole noge mamile su muške uzdahe i budile požudu u njima.

Skoro da nije bilo dana da neko ne pokuša isto što i mlinar Goran one noći. Samo što Mara više nije ništa činila da se odbrani. Prije nego što joj priđu, pokušala bi riječima da ih ubijedi da odustanu od svog nauma govoreći im da ne misle oni to stvarno, ali nikada se nije desilo da je neko poslušao.

Zato je uvijek na kraju polagala lijevi kažiprst na čelo svakog onog koji ju je imao. Dotakla bi ih i u sebi ponovila: „Ko sa đavolovim liježe - pakao mu ne gine, ali ne brini grešniče, ja preuzimam tvoj grijeh na sebe“.

Muškarci bi se onda budili iz grešnog zanosa i odlazili ne osvrnuvši se za sobom da vide u kakvom je stanju ostala luda Mara. Sramota od počinjenog grijeha i strah od pakla su ih tjerali da bježe što ih noge dalje nose. Svakog od njih bi kasnije progonio smrad pokvarenih jaja, koji ih je pratio u stopu, sve dok njihov grijeh ne bi porastao u Marinom stomaku i izašao vani u svijet u vidu djeteta, koje bi ova odmah ponijela na Lješnicu i utopila u hladnim brzacima.

Nakon što nestane tog traga od prethodnog grijeha i smrada u njihovim nozdrvama, ljudi bi se opet osjetili slobodni i ponovo su dolazili da potraže Maru koja se nije trudila da se sakrije. Znala je da je njeno tijelo stvorio đavo da mami muškarce i pamet im muti. Zato nije krivila nikoga od njih, već se trudila da ugrabi da ih dotakne prstom kada završe sa njom kako ne bi čitav grad u paklu završio.

Volujaska kola sa Marom, Ibrom i Petrom su upravo stigla u grad kad ljudi počesu da se okupljaju sa svih strana i da prilaze kolima ne bi li zadovoljili radoznalost. Svi su pokušavali da se probiju naprijed i vide šta su to pridošlice donijele zanimljivo na bazar. Ibro je zato skočio sa kola i počeo mahnitno da mlatara rukama ne bi li ih rastjerao.

„Ajmo tutanj, bolan! Šta ste se okupili, ne igra, bolan, mečka! Ova roba već ima svog vlasnika tako da, bolan, neće biti nuđena sjutra na bazaru“.

Neki od prisutnih ga poslušashe, a neki se udaljiše pet, šest koraka pa se zaustaviše i ostadoše tako ukopani u mjestu čekajući šta će se dalje dogoditi. Kada se sa kola spustila i Mara, svjetina poče da dobacuje pitajući mladiće jesu li je usput iskoristili. Ove riječi povrijediše Ibra i on zaprijeti ljudima da im je bolje da gledaju svoja posla. Pošto je završio sa njima okrenuo se ka Mari.

„Gdje ćeš, bolan, sad ti?“

„Ne plaši se ti za mene, dobri moj Ibro. Umije Mara sa ovakvima, ali mora od nečeg i da se zaradi za koru 'ljeba. Vama hvala što ste me povezli i što nijeste ništa pokušali sa mnom, a Bog mi je svjedok da vam ne bih zamjerila i da jeste“.

Na te riječi mladić se zatrese od jeze koja je prošla njegovim tijelom.

„Šta pričaš to, bolan, Maro? Ja budale!“

„Budala si ti što se uopšte u ozbiljan razgovor sa ludačom upuštaš!“ – umiješa se Petar.

„Nju samo treba presaviti i udri kao u tarabu. Ta nije nizašta drugo stvorena.“

Ibru jurnu sva krv u glavu. Bio je zajapuren i bijesan na kolegu. Ne razmišljajući puno i ne oklijevajući, zamahnu desnom pesnicom na Petra i pogodi ga u vilicu. Petar je poletio u prašinu. Već u narednom trenu se podigao spreman da uzvratu Ibru, ali se Mara isprijecila između njih. Raširila je ruke i zavapila da se ne svađaju zbog nje.

Petar nije mogao da se smiri i prvo je u stranu pomjerio ludu Maru koja je u njegovim jakim rukama bila kao perce, a zatim se zaletio na Ibra. Dva napoličara su razmijenila udarce i narod ih je opet okružio. Odjednom se u krugu našla i jedna motka i oba mladića su pohrlila ka njoj. Prvi je do motke stigao Petar. Podigao ju je sa tla i njom nekoliko puta snažno udario Ibra.

Svi su čuli kako pod udarcima pucaju koža i kosti mladog napoličara. Krv je prskala na sve strane, ali se Petar nije zaustavio čak ni onda kada je Ibro pao na zemlju i prestao da pruža bilo kakav otpor. Udarao ga je i po glavi. Onda se kroz обруč ljudi napokon probila Mara koja se bacila na Petra i tako ga izbacila iz ravnoteže. To ga je trglo iz bunila u koje je zapao. Posmatrao je beživotno tijelo svog drugara kako leži u mješavini krvi i prašine. Kleknu kraj njega postavivši mu glavu na krilo i zaurla.

„Kuku meni, crnom kukavcu, šta danas učinjeh!“

Kraj njega se našla Mara koja ga je obgrlila i zasula suzama.

„Nije ovo tvoja krivica, već samo moja. Ja sam u tebi zlo probudila.“

Posegnula je svojim lijevim kažiprstom u pokušaju da mu dotakne čelo, ali mladić je zgrabi za prst i odbaci od sebe.

„Bježi odavde, ludo, i da te moje oči više ne vide! Ako te ikada opet sretnem, ubiću te! Je li ti jasno?“

Mara zajeca, ali se ipak povuče nazad i nestade u masi koja ih je i dalje okruživala. Ubrzo je došla milicija. Petar je uhapšen, a beživotno Ibrovo tijelo je uklonjeno. Iste noći Petar je u zatvoru sebi presudio. Niko nije znao odakle mu konopac...

Novo jutro zateklo je ludu Maru na groblju. Znala je tako da se uvuče u neku tek iskopanu raku i da se pokrije lišćem i granama koje bi našla u okolini groblja. Čim se razbudila krenula je bezbrižno ka Lješnici. Nije ni slutila da će u raku u kojoj je prethodne noći spavala za koji sat biti položeno Ibrovo tijelo. Jednog od rijetkih ljudi koji je bio spreman da stane u odbranu „đavoljeg kopileta“.

Mnogo je još godina prošlo prije nego što je Mara pošla na onaj svijet, tačnije iščezla iz Bijelog Polja. Mnogi su se kleli da ona zapravo nije ni dana ostarila od one noći kad je mlinar Goran ukrao njenu čednost.

U noći kada ju je posljednji put neko vidio, grad je pogodilo nezapamćeno nevrijeme. Grmjelo je i sijevalo sa svih strana, na kraju se i zemlja tresla. Svi punoljetni muškarci su pričali kako su poslije nevremena zadugo osjećali nenasan smrad u vazduhu.

Vrijeme je prošlo i priča o Mari i prstu kojim je skidala grijeha sa ljudi se raspršila i nestala iz sjećanja ljudi baš kao što se onaj maslačak o kojem je često maštala raspršio i nestao nošen snagom vjetra.

PANTALONE U CIMETOVOJ BOJI

S koje god strane kazivali ovu priču – da l' s njenog nepouzdanog početka (mada je većina početaka takva, ako nema istinoljubivog svedoka) – ili kraja s neobjašnjivim ishodom (potvrđenog iskazom verodostojnog očevica), zatičemo starijeg gospodina koji je naprosto zanemio. To, podrazumeva se, nije bio prvi put da su ga okolnosti dovele u situaciju da ne može prevaliti ni reč.

Usne su mu se razdvojile gotovo neprimetno, tek toliko da razmene utrošen vazduh ako je već objašnjenje zapelo u grlu. Baš kao davnog dana u školi kada ga je profesor maternjeg jezika upitao zašto njegova priča zavređuje da se sasluša. Obrađivana je usmena književnost i profesor je želeo dobrovoljca koji bi ispričao zanimljiv događaj iz života. On se javio bez mnogo promišljanja, visoko podigavši ruku u pretposlednjoj klupi u redu do prozora, ali, dok je stajao kraj svog mesta s hiljadama slova na usnama, oblilo ga je rumenilo a reči su zamrle. Nije umeo da objasni šta je u priči tako vredno da bi je, poput patnje sužnja, podelio na ravne časti s drugima ne bi li olakšao svoju muku.

Sagni se i uzmi...

Možda su reči bile mrtve poput trupla nakon bitke na Krbavskom polju, ali njegove misli behu žive i uskovitlane, a ova mu je posve opsela um. Mada, on nije preduzeo ništa da bi je ostvario.

Sagni se i uzmi ili...

Naposletku mu je pogled kliznuo licem sredovečne gospođe i zaustavio se na nekoliko vlasi uteklih iz skoro savršeno skupljene punđe. Ali ono što je zaokupilo njegovu pažnju bio je kaput od mohera boje prepečene gline. Miholjsko leto godilo je svima i on se zapitao zašto bi iko oblačio takav kaput po sunčanom danu. Međutim, taj komad odeće bio je poslednja stvar o kojoj je trebalo da brine.

Vrativši se njenim očima, shvatio je da će joj se nakupljena strava sjuriti do usta koja će ga bespogovorno pretvoriti u vrisak. On će se otkinuti s usana i započeti sopstveni kratak život, ali dovoljno dug da se glave okrenu u njihovom pravcu i da ga uoče. Nakon toga će im prići neki odvažan radoznalac,

privučen krikom žene u neprikladnom kaputu.

Ne čekajući da vidi da li će se to i dogoditi, sagnuo se i uzeo ispušteni predmet. Taj potez bio je propraćen njenim jedva čujnim 'oh!'; i ona stavi ruku na grudi (možda u pokušaju da zadrži uznemireno srce unutar kaveza). Mada je prvobitno krenuo da dragocenu stvarčicu smesti u prednji džep pantalona, predomislio se i ubacio je u džep na košulji.

Dok se udaljavao, nije se osvrtao. Nije želeo da se još jednom susretne s pogledom te žene. Tako izgledaju ljudi kojima je upravo predočeno da su izgubili blisku osobu.

U džepove Jakova Dobra mogli su da se smeste čitavi svetovi. Ovaj poremećaj slučajno je otkriven na paru pantalona od uskog somota u boji cejlonskog cimeta, a cejlonski cimet je, kao što će potvrditi svaka domaćica koja drži do svog sutlijaša, svetliji od burmanskog. Kupio ih je u prodavnici s polovnom robom za prošli Vaskrs, i bio zapanjen otkrićem da je ta radnja bila otvorena i na blagdan. Pre ulaska bojažljivo se osvrnuo, kao da će ga neko anatemisati što se na dan upokojen slavom božjom prepušta zadovoljstvu potrošačke žudnje. Treba naglasiti da gospodin Dobl nije imao sklonosti ka odeći drugih, pogotovo nepoznatih ljudi, čak je i sâma pomisao da je tkanina bila u dodiru s nečijom kožom, delovala odbojno, ali njegovi principi izjavili su se kao zidine pred najездom varvara spazivši taj par žućkasto-smeđih pantalona.

Sve u svemu, bio je to dobar odevni komad i praktično bez znakova nošenja (osim fleke na rubu desne nogavice za koju je mislio da će se skinuti hemijskim čišćenjem, ali ona je ostala uporna poput forenzičkog dokaza o počinjenom nasilju), i ništa nije ukazivalo da se razlikuju od drugih: pantalone s klasičnim džepovima spreda i pozadi, gajkama za kaiš i šlicom s cibzarom, ali ga ovom prilikom nećemo nazvati rajsferslus jer je ta švapska reč, ako se izgovori brže nego što je nužno, mogla dovesti do nehotičnog pljuvanja sagovornika. Ali da bi završili u tom platnenom bunaru čije je dno, sasvim je moguće, negde na drugom kraju Univerzuma, stvari su morale da ispune jedan jedini uslov: trebalo je da prođu kroz otvor na prednjim džepovima.

Gospodin Dobl će otkriti da su njegovi džepovi proždirači nakon koncerta pod venjakom u gradskom parku. U levi prednji džep smestio je flanelsku maramicu romboidnog dezena, a u desni nekoliko novčanica poređavši ih po vrednosti – od najmanje do najveće. Prebirajući na nevideno mogao je nepogrešivo odrediti kolika mu je suma u džepu. Istinski se ponosio time, kao i činjenicom da napola presavijeni novac nikada ne nosi u novčaniku. To bi imalo isti učinak kao dodavanje vode u kiselinu.

Na levu ruku utegao je sat s velikim ciferblatom, a domali prst desne ukrasio pečatnjakom – masivnim prstenom od osamnaestokaratnog zlata s briljantom – čije se iznenadno pojavljivanje u poratnim godinama vezuje za oduzimanje građanskih prava i imovine njihovih prvih komšija. Pravo je reći da Jakov Dobl nije znao ništa o poreklu prstena jer je njegovo zemno služiteljstvo započeto rođenjem u godini izbijanja Korejskog rata.

Ne sluteći da su se odigrali događaji koji će ispisati novo poglavlje u njegovom naizgled jednoličnom životu, prošetao je do parka i proveo čitav čas slušajući vojni orkestar. Nakon koračnica, izvođenje su završili *Radeckim maršom* i on, tapšući u ritmu, bi ponesen njihovim umećem. Poslednji je prestao da aplaudira muzičarima u svečanim uniformama, i jedan ili dvojica podozrivo ga pogledaše dok su odlagali instrumente u posebno napravljene kofere presvučene crnom kožom. Sačekao je da i poslednji član orkestra siđe, a onda se popeo na venjak. Osmotrio je okolinu, našavši se zatečen iznenadnim nestankom publike. Čim je muzika stala, raštrkali su se poput insekata pod naglo podignutim kamenom. Savremeni čovek boluje od opake bolesti po imenu hroničan nedostatak vremena za opuštanje, pomislio je, shvativši da je ožedneo između dva treptaja. Zapitao se šta mu se desilo? Maločas nije ni pomišljao da mu telo vapi za tečnošću, da bi u jednom dahu spoznao činjenicu da je ožedneo kao da je prepešaćio kilometre. Srećom, spazio je prodavca kokica pored koga se nalazio aparat s dva plastična rezervoara kojima su kružili napici. Prišao je i zatražio limunadu. Momak gurnu čašu pod dozer, a Jakov Dobl se maši za džep.

Bio je neprijatno iznenađen shvativši da je ovaj prazan. On ga ponovo prepipa, ali u njemu nije bilo ničeg do tkanine od koje je sašiven. Zavukao je ruku u levi džep, predviđen za maramicu, ali se apsurd već pobrinuo za istovetno rešenje. Pretresao je i stražnje džepove, mada je to bio potez očajnika s obzirom da u njih ništa nije stavljao zbog većih džeparoša, da bi se ponovo vratio pretraživanju prednjih. Oblilo ga je rumenilo i on sleže ramenima, promrmljavši izvinjenje. Prodavac ga je pogledao ispod oka i počastio psovkom, a natočenu limunadu prosuo je u travu. Ovo je ostavilo Jakova Dobla bez prikladnog odgovora, ali nakon što je uvreda izvetrela, pozeleo je da iznese svoju odbranu. Na kraju je oćutao, shvativši da objašnjenje ne bi zvučalo razumno ljutitom sagovorniku. Pored toga, zbog čega prodavac ne želi da konzumira ono što prodaje? To mu je, više od reči, govorilo s kakvim čovekom ima posla.

Neobjašnjivi događaj ga je oneraspoložio, i on je po povratku kući svukao pantalone i odložio ih na krevet u spavaćoj sobi. Obukao je donji deo pižame i dao se u potragu za nestalim novcem i maramicom. Pretražio je sva moguća i nemoguća mesta, ona lako dostupna i ona malo manje, ali bez uspeha; čak je kleknuo poput pokajnika i zavirio ispod sofe, ali tamo je zate-

kao samo prašinu. Na kraju je otišao do spavaće sobe i, u očajanju, obratio se pantalonama: "Proklete bile, vratite mi pare!", srdito je rekao.

Napuštajući prostoriju, krajičkom oka zapazio je bezmalo neprimetnu promenu – iz džepa pantalona virili su krajevi novčanica. Prišao je i zgrabio novac, ne želeći da ga ponovo izgubi. Prebrojao ih je nekoliko puta, začuđeno posmatrajući novčanice. Posegao je u drugi džep, ali ne našavši ništa u njemu on razmisli, pa reče: "Pantalone..."

O bože, mora da sam poludeo!

Ali se ipak okuražio i progundao: „Vratite mi maramicu!“

Istog trena pod prstima je napipao i izvukao tkaninu romboidnog dezena. *Znači tako*, pomislio je.

Uzeo je baterijsku lampu s komode kraj uzglavlja i gurnuo je u džep. Lampa skliznu unutra. Ne znajući zašto, protresao je pantalone kao da je u pitanju neki iluzionistički trik i zavukao ruku u džep, ali je ovaj bio prazan. Isto je uradio s futrolom za naočare. Opipao je džep bez ikakvog rezultata, i to kao da je bio znak da ubaci sve što mu je došlo pod ruku: bočicu s vitaminima, pelikanovo naliv pero, ručni sat na navijanje, živin toplomer u plastičnoj kutiji. Prešao je u kuhinju i našao još predmeta za eksperimentisanje – drvenu varjaču, nekoliko kašika i viljušaka, kesicu sode bikarbone, pakovanje čačkalica. Tada se zaustavio, shvativši da se nije mogao setiti šta je sve strpao u pantalone. Napregnuto je razmišljao, i jedan po jedan predmet izvurio bi iz džepova kada bi naredio pantalonama da mu ga vrate. Ali bio je siguran da je nešto zaboravio. Verovatno ništa od velike važnosti. Svedjedno, moraće da popiše predmete u džepovima.

I tako je gospodin Dobl u džepove pantalona spakovao sve što je mislio da bi mu moglo zatrebati. Kako bi znao šta sve ima pri sebi, sastavio je spisak koji je takođe čuvao u pantalonama. Baš je imao koristi od svojih džepova. Eto, pre neki dan je uplakanom detetu popravio lanac na biciklu jer je pri sebi imao odgovarajući alat.

Krajem septembra, jesen je došla za sve, pa i za Jakova Dobra. I njega su, poput mnogih, skolile brige zbog novčanih neprilika. Sedeo je nad računima i razmišljao kako će platiti zakup dve porodične grobnice na varoškom groblju. Trebalo je osigurati i kuću, to samotno nasleđe, i on naprasno odluči da će, koliko danas, prodati pečatnjak zalagaoničaru ili zlataru, odnosno boljem ponuđaču. Za njega nije imao nikakvu vrednost do materijalne. Spustio je prsten u džep i pešice se uputio do centra. Nakon dvadesetak minuta stigao je do zalagaoničara.

Tek što je izustio mantru, „Pantalone, vratite mi prsten...“, oštar bol u potiljačnom delu vrata prekinuo ga je u sred rečenice. Mahinalno se uhvatio za bolno mesto i napipao nešto pod prstima. Na tlo ispred njegovih stopala pade pčela. Uopšte nije osetio da mu je ovaj insekt sleteo na vrat, niti je znao čime ga je uznemirio da bi ga pčela ubola i na taj način osudila sebe na smrt. Bol je prešao u neugodno peckanje, i on potplatom cipele zgazi umirućeg insekta na asfaltu. Krenuo je ka vratima zalagaonice s rukom u džepu pantalone i, uhvativši se za bravu, on je izvuče na svetlost dana.

U ruci je držao patrljak s prstenom! Bio je to pravi ljudski prst, odsečen pri sâmom korenu, i završavao se uredno podrezanim noktom. Jakov Dobl ga provrte kao da je želeo da nađe utisnut znak proizvođača ili godinu nastanka. Konačno, spoznavši šta drži, on ga ispusti kao da je bio vreo, a prst pade na tlo, malo dalje od zgažene pčele. On se zagleda u stvar na tlu: nije bilo mesta sumnji, ispred nogu, u prašini, ležao je ljudski prst s njegovim prstenom. Ali iskušenjima tu nije bio kraj – obuzet onim što mu se događalo, nije primetio da istu scenu posmatra i slučajna prolaznica. Da nije zanemeo, promrmljao bi neko objašnjenje koje bi verovatno zvučalo poput nespretnog izvinjenja, mada je znao da prostim rečima ne možeš odagnati zaprepašćenje i stravu sa lica sredovečne gospođe u kaputu pretoplom za ovo doba godine.

Sagnuo se i brže-bolje ga pokupio maramicom, iako nije bilo krvarenja iz odsečenog patrljka, ali, pre nego što će ga ubaciti u džep na košulji, on skide prsten.

Dok se brzim korakom udaljavao, bio je u nedoumici šta da učini. Praviti se da se ništa nije dogodilo? Ponadati se da će slučajni svedok držati jezik za zubima u strahu za sopstvenu sigurnost? Na kraju krajeva, on nije bio krivac. Nije uradio ništa zbog čega bi trebalo da oseća grižu savesti.

Nakon premišljanja, ipak je odlučio da bude uzoran građanin.

Istražitelj Jaroslav Vasin pažljivo je saslušao unekoliko izmenjeno izlaganje Jakova Dobra. Kako i ne bi, nije uobičajeno da vam u stanicu ušetaju ljudi i donesu amputirani prst. Ipak, gospodin Dobl je strahovao da će ga uhvatiti u tim sitnim izmenama stvarnih događaja. Šta bi mu tada rekao? Da džepovi na njegovim pantalonama imaju sposobnost da (de)materijalizuju predmete? Očas posla bi završio u košulji s kopčanjem na leđima.

Nakon što je uzeo izjavu, istražitelj je odneo prst na maramici gospodina Dobra i nije se vraćao izvesno vreme. Naposletku je ušao u prostoriju s papirom u ruci, ali ne i prstom ili maramicom.

„Uzeli smo otisak s prsta i potražili ga u arhivi“, rekao je.

„I, šta ste otkrili?“, nestrpljivo upita gospodin Dobl. Trebala mu je nepokolebljiva volja da se suoči sa istražiteljevim pronicljivim pogledom. Ipak, izdržao je i policajac je nastavio.

„Pripada osobi po imenu Jakov Dobl. Prema našim podacima, gospodin Dobl stanuje u...“

Jakovu Dobl se svidelo što istražitelj o prstu govori u sadašnjem a ne prošlom vremenu, ali je ipak prečuo ostatak. Prebledeo je i morao je da popije nekoliko gutljaja vode. Nakon što se povratio od šoka, policajac je nastavio.

„Prema izveštaju, gospodin Dobl je proletoš bio žrtva pljačke. Za sada neidentifikovani počinioci presreli su ga po povratku s koncerta u parku i, kada nisu uspeli da mu skinu prsten – odsekli su mu prst!“

Jaroslav Vasin podiže pogled.

„Je l' vam taj Jakov Dobl neki rod?“

Ne postoje dva čoveka sa identičnim papilarnim linijama. Kao ni dve paralelne stvarnosti; bar tako kažu. Jakov Dobl odmahnu glavom. Ni rod ni pomoz bog, što se njega tiče. Spustio je pogled i zagledao se u šake položene na butinama. Brojao je lagano, poput nesigurnog deteta: jedan, dva, tri... šest, sedam...

Dok je brojao, zapitao se šta je istražitelj uradio s maramicom romboidnog dezena i da li će je dobiti nazad.

PALAC SVETOG STJEPANA

Da joj ne bješe posut trnjem i otpalim bagremovim lišćem teških mađarskih naglasaka, bilo bi se moglo reći da vlada ponajboljom inačicom nje-mačkoga što se dade naučiti mimo lektora, izvornoga govornika. Ali, u sestre Agneze ionako mi je njeno valjanje *Hochdeutscha* raskvašenom panonskom ilovačom, prosloženo (prvim) slogovima uskliknutim kao što se vagonski kotač oglašava prelazeći dilatacijski razmak među tračnicama, bilo simpa-tičnije od maltene agresivne akribije kojom me uvodila u povijest uralskoga plemena, koje se za seobe naroda obrelo zapadno od Karpata, u porječju Dunava, u kojem će se stopiti s ranije naseljenim skupinama, dajući im ime, pokoravajući jezike i zagađujući njihove ratarsko-stočarske gene krvožed-nom ratobornošću horde s ruba Sibira.

„Nesmiljeni osvajači bjehu, kojima se nitko nije uspio oduprijeti, sve od polaska iz postojbine u dolinama podno Uralskoga gorja, pa do izbijanja na lijevu dunavsku obalu, Blatno jezero, Muru i Dravu... istočno pročelje moćnoga Franačkog carstva u doba Ludovika I Pobožnoga. Odlikovali su se legendarnom vitalnošću sinova stūdi, fanatičnom smjelošću i ratničkom ustrajnošću kakvima se nisu dičili ni Huni Biča Božjega, Avari ni Bugari... čiji su se pohodi rastakali ogrezlošću u obilju napljačkanoga blaga kao ljetna bujica u sušnoj pjeskulji. Znali su Ugri da se i najgolemiji plijen brzo razvuče i potroši, ako ne posluži uspostavi moćne aristokracije i oružane sile, jamstvima države, pa su odoljeli i najpogubnijem izazovu onih vremena: netrpeljivosti među plemenskim prvacima, tako da je u njih samo iznimno bilo bratoubojstava i dinastičkih bojeva, koji bi završili smaknućima u slavu pobjednika, novoga titulara moći...“, dvostruka je doktorica, filozofije i povijesti, prela službenu verziju upornošću profesorice koja studentima ne dopušta da odlutaju meandrima vlastitih misli, a još im manje oprašta tračak sumnje u dogme izbrušene u nacionalističkoj euforiji prve polovice 19. stoljeća, okrunjene revolucijom što je uguši caru sluganski odan Joseph Jellachich de Buzim, te neporecivo zapečaćene pod kupolama sveučilišta, akademijā i umjetničkih institucijā nastalih u višestoljetnom suparništvu s bečkim njemstvom.

Valjda je riječ o stanovitom atavizmu: zatrpan prekomjernom lavinom informacija, pa još posredovanih na stranom jeziku okrnjenom izgovorom što ga uho odbacuje kao zaštitni program računalne viruse, slušatelj se počinje odupirati nesvjesno pretačući riječi onoga tko ga salijeće pričom-paučinom u besmisleni kakofoniju. Umjesto nizova smislenih rečenica, čuje brujanje koje mu ne prenosi nikakvu poruku... osim da postoji, traje. Sestra Agneza, uronjena u pseudoliterarno izatkane mitove, nije me ni pogledavala; jednostavno sam joj bio još jedan od tragača za pojedinostima ugarske povijesti koga je trebala uvesti u ključne činjenice – po sinopsisu verificiranom u državnom protokolu.

Nije stoga mogla ni zamijetiti da joj izmičem, prestajem je slušati, a počinjem promatrati – ali ne očima onoga koji zatravljen upija aliteracije njene storije, nego muškarca koji se počinje pitati što li je ženu u najboljim četrdesetima, za Mađaricu neobično vitka stasa, profinjene fizionomije znanstveničke otvrdlosti, istaknute podočnjacima nalik modrikastim sjenama i beskrvnim usnama, navelo da se zaredi. Da profesorsku togu s grbom najuglednijega budimpeštanskog Sveučilišta Svetoga Stjepana zamijeni antracitnosivim habitom, a kovrčavu kosu boje plamena, koja joj je izdajnički navirala na sljepoočnice, skrije bijelim pokrivalom s podbradnikom.

Je li naslutila da se moja vibracija odjeljuje od njene, ili je takva gesta bila uobičajen dio *staccato* stanke kojom je vraćala studente u kristalne rešetke svojih izlaganja... zastala je u djeliću sekunde i ošinula me ledom suženih zjenica uokvirenih čeličnomodrim šarenicama. Čuo jesam, kao zmijsko siktanje, ali ne i zamijetio sitne strijele što ih je odapela kroz gustiš trepavica, preoštre da bih osjetio kako mi prodiru u korteks. Prenuo sam se – kanda i posramio, uhvaćen u mislima oteitim njenom predivu – te instinktivno zažmirio, i sam suzujući oči u okašnjele puškarnice... ne bješe ni među mojim kopcima ostalo širine osim za pogled preko imaginarnoga grudobrana.

„Zamaram Vas, čini se“, šapnula je više mi prebacujući, nego samoprijetkorno. „U neku ruku neizbježno, prokletstvo je intelektualca stigmatizirano g sporednošću nacije.“

„O čemu govorite (*zaboga* mi ostade zabravljeno za zubima u posljednjem trenu, kanda ga je zaključala zlatnim križićem izloženim na prsima)? Mađari niti su marginalan narod, još je manje njihova uloga u europskoj povijesti nekakva jalova pritoka, vododerina“, pobunio sam se, podsvjesno provodeći otpor oštricom sječiva položenog između iskrenog mišljenja i kurtoaznog uvjeravanja; jedva zamjetnim smješkom prepoznala me je duboko unutar potonjega.

„Recimo da je tako, premda ćete lako naći i one koji tvrde upravo to... da ništa ne bi drugačije bilo i bez našeg doprinosa. Susrećem ih itekako, sve češće od sloma komunizma. Današnja Mađarska brzo gubi karizmu one iz

otpora Moskvi, ustanka 1956., pa čak i razdoblja prije utapanja u bezličnost Europske unije. Stoga...“

„Ne pristajem na sažetak po mjeri *briefinga* u Külügyminisztériumu“, prekinuo sam je uz osmijeh ohrabrenja.

„Samo... ako smijem zamoliti, da ono što je prethodilo Istvánovoj beatifikaciji i pronalasku palca svedete u pojednostavljen prikaz, ugodan momu lijenom percepcijskom instrumentariju“.

„Može, naravno... meni lakše – ali to nećete nikomu reći“, zavjerenički je razmakla trepavice i podarila mi grimasu gimnazijalke koja se sprema popušiti prvi *joint*. „Ma, šalim se... nego pripadnici akademske zajednice redovito su zadovoljni proširenom sagom, pa sam je i ja prihvatila kao ustaljen curriculum. Dakle, preskačemo Skite i Hazare, Vogule i Ostijake, etnogenezu izvedenu iz lingvističkih istraživanja... kontroverze u vezi s Hunima i Avarima, Pečenezima i Turcima... pa, recimo, da početak onoga što Vas najviše zanima pada u posljednjih pet godina devetog stoljeća. Ugri, premda nikako jedinstven entitet, što bi se danas reklo, zaposjeli su rubne zemlje moravskih knezova i karoliških kraljeva, samo srce Panonske nizine, koja je još pamtila baštinu Augusta i Tiberija. Asimilirali su zatečena plemena, uspostavili začetke kneževina i stanovite dodire s onodobnim imperijima: Bizantom, njemačkim Svetim Rimskim Carstvom, poljskim kraljevima i franačkim plemenitaškim obiteljima. U takvom kontekstu, pokršćavanje se nameće kao logičan, nedvojbeno politički plauzibilan čin...“

„Crkveni raskol još nije na vidiku, ali... zar nije neobično da kršćanstvo u Panoniju stiže iz Konstantinopola, a ne iz Rima?“, darovao sam joj kratak predah; zastala je, kao da prebire prebogatu biblioteku pouzdanih manuskrpata, naslonila bradu na alabastersku ruku vrsne harfistice i nastavila:

„Bizant je bio na vrhuncu sjaja, ekonomske i političke snage, moćan prvi susjed... gospodstva neupitnog od Male Azije do Transilvanije, a papinski Rim slabašan i rastrgan jagmom crkvene vlasti za svjetovnim utjecajem i obrnuto; zar se nije Lav III više okoristio krunjenjem Karla Velikoga, nego sâm car, proglašen rimskim jedino stoga što je tada u Konstantinopolu stolovala žena, zlosretna Irena?“

„Da, svakako...“

„Géza, Istvánov otac, stoga ne dvoji komu će se prikloniti: vrijeme njegove vladavine, između 972. i 997. godine, kritično je razdoblje kristijanizacije ugarskih i podaničkih plemena, a koliku je važnost ona imala u kneževim očima svojedoči i drastično kažnjavanje pečeneškoga glavarara Thonuzobua...“

„Našega Thonuzobua?“

„Da, onoga prokazanog i osuđenog kao poklonika starih vjerovanja, pa egzemplarno živoga zakopanog“.

„Pa danima neumrloga, sve dok...“ osjetio sam da joj godi moja upućenost u legendu.

„...dok mu ne proburaziše srce, slezenu i mošnje glogovim kopljem, šiljka otvrdnutog pečenjem u ognju. Toliko o plemenitosti onodobnih vođa!“ odvrtila je natopljeno blagim sarkazmom, te nastavila: „Géza, ustvari, nije imao izbora: već bješe odlučio da ga naslijedi István, kojem je tada bilo 14 ili 15 godina, a ne bratić mu Kopányy, opravdavajući odbacivanje načela seniorstva u korist primogeniture time što je pravo najstarijega pretendenta pripadalo azijatskoj, poganskoj tradiciji, a ono sina prvorođenca europskoj, kršćanskoj. Postoji tu, slažu se znalci, i snažan psihološki, u neku ruku i etički Gézin motiv: Kopányy je trebao, nakon njegove smrti, naslijediti ne samo kneževski naslov, nego i podijeliti postelju s udovicom Sarolt, Istvánovom majkom, što bi značilo da njegov sin gubi izgleda da se ikada domogne vlasti“.

„Kopányy je, dakle... onaj...“

„...koga je István, pošto ga je porazio u strašnom boju kod Esztegoma, dao raščetvoriti, te po četvrtinu njegova leša izložiti u utvrđenim gradovima Esztergomu, Györu, Gyulaféheru i Veszprému“.

„Vrlo kršćanski, uzorno odista“, jetko sam primijetio. „Znači, nakuplja se kritična masa naše priče“.

„Vaše, ne i moje... koliko god mi uvjerljivo djelovala“, sestra Agneza još je jednom posegnula za ukorom odlikašu koji se istrčava na štetu njenog ugleda. „Znam, nesumnjivo se pitate... ali, recimo da mi vjera nalaže prikloniti se oficijelnom stajalištu“.

„Kako bih Vam smio zamjeriti, da i ne priznajem Vašu obavezu prihvaćenu zaređenjem“, osjetio sam da žudi za stanovitom potporom, pa makar i najpovršnijim znakom razumijevanja.

„Dobro ste rekli, kritična masa...“, vratila se legendi ničim ne pokazujući jesam li joj olakšao poniranje u ono što slijedi. „Da bude po Vašem, preskočit ću Istvánovo ustoličenje, proglašenje kraljem – nikada nećemo znati da li na Božić 1000. godine, ili 1. siječnja 1001. – konsolidaciju njegove vlasti i plodove vladavine u blagoslovljenom periodu mira, gospodarskog procvata, ustaljivanja njegove države kao tranzitnog područja hodočasnika na Sveti grob... izgradnje crkava i samostana, začetaka kulture i pismenosti. Naime, presudno je bilo vrijeme kaosa nakon njegove smrti 15. kolovoza 1038. godine, kada opljačkano seljaštvo, vojnici iscrpljeni bitkama među vlastelom, obrtnici uništeni porezima, kler zgrožen gubitkom utjecaja... počinju tragati za čudom, Božjim prstom – vapijući za zagovorom dobroga prvog kralja kod Gospodina našega. Množe se zahtjevi za Istvánovom kanonizacijom, danomice stižu dokazi o čudesima nastalim njegovim prizivanjem u molitvama...“

„Slijepi progledavaju, gubavci se očišćuju, bogalji ustaju na noge, hromi uspijevaju potrčati, gluhi čuti, od rođenja nijemi progovoriti...“

„...sve po ustaljenim scenarijima onoga doba. Ladislav I pokreće postupak, papa Grgur VII ga provodi i Mađari 15. kolovoza 1083. dobivaju svoga prvog sveca, zapravo trojicu istodobno, jer bivaju kanonizirani i sin mu Emerik, te biskup Gerard od Csanáda“

„Sin koga je nadživio“

„Kao i ostalu svoju djecu, svu. Apokrifni spisi spominju nekoliko sinova, njegovih i bavarske princeze Gizelle, kojom se vjenčao 996. godine, ali o njima nema pouzdanih tragova, dok se zna za nekoliko kćeri... sve su pomrle u dječjoj dobi“

„Dakle, palac...“

„Eto nas opet u pseudohistorijskom limbu: nije zabilježeno tko je i kada otkrio da se Istvánov desni palac, zapravo dio šake, nije raspao zajedno s ostatkom tijela. Prvi spomen u vezi je s krađom i ponovnim nalaskom relikvije, omiljenim zapletom srednjevjekovnih mirakulista. Navodno ga je svećenik imenom Merkurije potajice odnio, da bi bio nađen u pokrajini Bihar – gdje ga biskup Harvik u snu vidje, pa ga i nađoše 30. svibnja 1184. Otada se Sveti Dešnjak, Szent Jobb, prošetao mađarskim samostanima, za provale Mongola 1241-42. bio sklonjen u Dubrovnik, vraćen u Székesfehérvár oko 1420., pa opet dospio u Bosnu, Dubrovnik, Beč... u stoljećima turskih provala, da bi ga Marija Terzija 1771. vratila u samostan mojih prethodnica, sestara loretskih, u Budimu. Od 1900. do 1944. čuvan je u kapelici Svetog Sigismunda u Budimskoj tvrđi, potom do sloma nacističke Njemačke u špilji kraj Salzburga, odakle je vraćen u naš samostan. Godine 1950. prepustile smo ga svečevoj bazilici u Pešti, gdje se i danas nalazi“

„A kad je zamijećeno...?“, prozborio sam oprezno, premda ne pribijajući se izostanka odgovora, Agnezinoj vjerničkoj i redovničkoj časti usprkos.

„Da... je li – mislim, to ćete Vi reći, ako uopće treba“, snašla se povratkom u službenu pozu interpretatorice ugarske povijesti, s početka našeg dijaloga. „Kad je obnovljena procesija s nošenjem Szent Jobba, 1987. godine, nakon trideset i sedam godina zabrane. Komunisti su dobro znali da je moraju spriječiti, ne samo zato što je u pet poratnih godina bila prerasla u demonstraciju ogorčenoga nacionalističkog otpora Staljinu i njegovim slugama u Budimpešti, nego ponajviše što je započeta 1938., na valu Horthyjeva slizavanja s Hitlerom. Tada... ma, bolje da Vam ja ne ispričam pojedinosti koje se kose s ključnim sastojnicama mog identiteta... integriteta Mađarice, časne sestre, gorljive katolkinje“

„Ako Vam je tako lakše...“, ponudio sam joj bezbolan odstup – i u istom trenu našao i rješenje za potvrdu koju sam trebao: „Možete li prihvatiti svojevrsnu igru: da ja pitam, a Vi mi odgovarate samo da ili ne?“

„Hm... mislite da bi moj grijeh bio manji?“, odgovorila je protupitanjem, hladno i suho; pobjojao sam se da neće pristati.

„Zar nije grijeh lagati?“, uhvatio sam se za posljednji pramen njezine časti.

„Jest“.

„I mišlju, ako se ne varam?“

„Pitajte“, rekla je odlučno, kao da razumije da je prolom tabua stvar njezine ljudske vjerodostojnosti.

„Dakle, 1986. je utvrđeno da je Sveti Dešnjak obrastao crnom dlakom?“

„Da“.

„Kao i da nikako nije mogao potjecati s Istvánova leša, jer mu ne nedostaje niti jedna koščica?“

„Ne, nije“, podigla je dotad pokornički spušten pogled i probola me munjama osvetnice: nikad mi neće oprostiti što sam je naveo na takvu ispovijed.

„I da je pretragom DNK pobijena svaka veza Svetoga Dešnjaka s Istvánovim zemnim ostacima?“

„Da, nema je“.

„Ali da se nalaz podudara s DNK Pečenega Thonuzobua, šamana živoga zakopanog... koji umrije tek isprobadan glogovim kopljem?“

„Da, djelomice... dok“, sestra Agneza bješe zaustila da izgovori cjelovit odgovor, ali se lecnula, sputana dogovorom kao zmija u rašljama.

„Točnije, kosti su pripadale nepokornom vitezu?“

„Da“.

„A koža, iz koje dlaka nikada nije prestala rasti – raščetvorenom Kopánnyju?“

„Da“.

„Nemam više pitanja. Hvala Vam“, rekoh u valjda već trominutni mûk; sestra Agneza bješe se primila križića na grudima, kao da ga želi primiriti uznjihalog na halji pod kojom je disala uzrujana i prožeta osjećajem nepojmljive slobode u isti mah.

„Ja bih sada Vas nešto upitala: jeste li sretni?“, šapnula je ustajući s masivne klupe u samostanskoj kapeli, motreći me malčice nagnute glave, s neobičnim iskricama u očima obasjanim popodnevnim suncem kroz prigušene boje vitraja.

„Da, jesam. Jer ste mi potvrdili pretpostavke koje...“

„Koje Vas nisu dovele ni blizu razrješenju misterija“.

„A komu do njega jest? Može li se uopće uživati u dokinuću čuda?“

ČUDESNI PLES EFROSINIJE BOSONOGE

Bojažljivo je otvorila oči, tek da prepozna ranjeni svet oko sebe. Tutnjanje je utihnulo zajedno sa odjekom njenog vlastitog vriska, a od sve siline udara zemljotresa ostao je samo žamor unesrećenih spolja. Želela je da se ogradi od zvuka, da svoje „đavolje prste“ – kako ih je prozvala – osloni na uši i snažno stisne meso i hrskavicu. No bojala se da bi lelek žrtava u tom slučaju nadjačalo nešto grđe.

Plać odstraga naterao ju je da se osvrne. Dadilja je klečala pokraj tela ljubavnika, celivala modre usne i bledo čelo, kao zaostala u prošlosti, izgubljena u parčetu postojanja pre snažnog potresa. Efrosinija je znala da ne može da je uteši ili joj pomogne – zaludnica je volela skota, uprkos svemu. A onda se upitala: pa, zar i sama u istom blatištu ne kaljuga, bez obzira na to što joj je tajna ljubavi otkrivena još u mlađim danima?

Ali, pitanjima i sećanju nije bilo mesta među posmrtnim ostacima nekada uglednog domaćinstva. Otrsla je zlo pitanje, iznova se zagledala ispred sebe, pogledom nadvisila oblak prašine što se slegala. Ranjeni zid, na kojem je ranije visio krst, na polovine je razdelila široka pukotina, poterala gnoj iz otvorene rane. Sveti simbol počivao je na podu, skrhan u dve kriške beskorisnog oblikovanog drveta – i sam kao izgubljen u nekoj drugoj stvarnosti.

„Oprosti mi“, pala je na kolena pred zalutalim opankom bez vlasnika i zaplakala u kosu.

„Zgrešila sam. Ja sam kriva... nije trebalo da ga poslušam...“

Ne bi joj zasmetalo da se bilo koji od bogova, pred kojima je bila razapeta ogłosi. Crveni, zeleni, žuti, pa čak i onaj iz Gehene, što ju je Evom prozvao – svejedno joj je bilo, sve dok ogrtač crnog tkanja nije nosio. No, sudbina ju je, umesto odgovorom na suzu, počastila ugrizom za uho. Poznata melodija pridošla niotkuda, samo pod njenom grivom čujna – bez obzira na to što su joj sva četiri palca mirovala u krilu – oborila ju je na trticu, pravo u rasutu parčad hleba na podu.

„Nisi grešna, Efrosinija“, javio joj se crni bog, onaj kojeg je poslednjeg upoznala, a usled žara radoznalosti i hira, ostala mu verna do poslednjeg daha.

„Dobro si postupila. Ti si odgovor na molitve, prva i blagoslovena među ženama... heroina“.

Ledeni vetar, iz ništavila zazvan, pomilovao joj je bradu i naterao je da se uspravi i osovi na noge, te joj zbrisao suze i poslednju kap sa obraza uramio smrznutu u vazduhu. Crni bog stajao je pred njom i posmatrao kako joj prsti stopala žvaću hleb odozdo – zubima probilim umesto noktiju. Nakaradne izrasline na nogama više nisu ni nalikovale prirodno ustrojenim. Još joj je i kap crnog mleka navlažila haljinu u visini grudi, te okončala preobražaj, a svu pažnju joj bezuslovno usmerila na lik gospodara.

„Više nikada nećeš klečati pred mužjakom“, zagrmeo je ovaj, pa stao da joj miluje kosu.

„Od pakosne reči ćeš se osmehom braniti i pesmom sojke terati zlo i bolest iz kuće. Najzad, postala si slobodna, smeš da kročiš kroz kapije imanja, pravo na ulice. Ali, prvo mi dopusti da ti otkrijem tajnu i po obećanju ti objasnim kako ćeš ljubavniku, tri veka udaljenom, omogućiti da te prepozna...“

Efrosinija je nikla u jedini natruli brk loze Getaldića-Kruhoradića, te majci isterala krik pre no što je i sama kmeknula. Rođena je godinu dana nakon što je u tvrđavu dubrovačkih gradskih zidina umetnut crni kamen umazan krvlju, a čak trinaest pre no što ga je stresanje tla izbilo iz moćnog zagrljaja. Mlađeg brata ili sestru nije dočekala – jer je tragedija u porodici otela čedo još pre no što je progledalo – dok joj je starija rodbina bila ugledna i naočita. Braća starija bila su vredna i snažna u štalama, voćnjacima i vinogradima, a neki su znali i da raščitaju sa papira, dok su joj sestre već nosale raznobojne svećane haljine i plenile poglede mladića po ulicama Dubrovnika. Jedan od braće čak je i za imanje u komšiluku sakupio radeći, pa se skućio nezavistan od roditeljske pomoći i spremao da obeća vernost već zreo dubrovačkoj plemkinji.

A ona, Efrosinija, ni suknju nije smela da pridrži mladoj, jedna i nakaradna, prodisala sa prasećim repom i sa po dva palca na obe ruke – dva su je od njih za maliće na šakama uskratili, pa na njihovom mestu izđikali. Još su joj i nokti na prstima stopala pre zubima nalikovali, da dodatno pokvare prirodnu lepotu, a trbuh nabrekao kao da i sama porod nosi u utrobi.

Roditelji su joj već u trećoj godini cviknuli repić, sačuvali ga da vidaru pokažu, a stopala joj sakrili pod opančice, premda je dete bosonogo radije hodilo. Isti vidar rekao je da devojčicu ne bi valjalo lišiti neprirodnog parnjaka palčeva, jer „prstiju nikad dosta“, a pride obrazložio da mala zbog svoje osobenosti levu ruku jednako uspešno koristi koliko i desnu, i da se takvo

čudo retko zbiva. Uostalom, dodao je, manjak dva prsta ne bi je učinio ništa manje ubogom. Stoga, rečima osokoljeni, roditelji su rešili da čedo ka knjizi, papiru i peru usmere još od malih nogu, a sakrili ga od pogleda i osigurali iza zidova imanja.

I danima joj je, tako, otac čitao o istinama i neistinama, lovcima na snove, o proročanstvima i raznolikim mističnim spoznajama, a sve potežući za više vina, ponekad, čak, dok se ne bi presamitio preko sedala. Majka je brižnija bila – nauci, istoriji i mitologiji slabije posvećena, već pre bajkama i folkloru. Gladila joj je i čelo i rame dok bi čitala, učila je da piše, ali grubo odbijala molbe da je izvede na ulicu. Efosinija je uspešno usvajala sadržaje, ješna bila, počela da pomaže u dvorištu i po vinogradu, čak i prednjačila u odnosu na nejač iz komšiluka bliskog uzrasta, no sve vidljivija je žarka, a uskraćena joj želja bila – da pogledom i stopalom prebaci preko kamenog zida imanja.

Pet joj je godina bilo kada joj je trbuh kao omađijan splasnuo za tren, pa ravan ispao, i to baš kada se u kaljugu iza vinograda olakšala. Završivši, te se zabezeknuvši nad vlastitim, iznenada upalim pupkom, istovremeno ushićena i uznemirena, osvrnula se da vidi šta je to u blatištu za sobom mogla ostaviti, kada joj je grdnog tereta ponestalo, a pogled joj je sleteo na potpuno neočekivano – u testastom smrdežu se kupalo ružno, crvoliko biće sa tri oka i jednom vlasi kose povrh temena, pa još i koprcalo i skičalo poput svinjčeta. Pretsrašena, ne znajući ni sa koje strane je izbacila utvaru iz utrobe, vrisnula je za roditeljima i braćom u vinogradu, a potakla uštvu na beg pod zemlju. Gadosti je samo traga ostalo, dok su prvi čedu stigli u pomoć, a ovi, shvativši da otko pod stomakom više nema, nisu se ni obazirali na detetovu priču o ogavnom biću, već zahvalili bogu na čudu, a uveče zaklali jagnje.

Još su dve godine prošle, a Efosiniji su o tom istom bogu sve više pričali – crvenom su pokušavali da je okrenu, iako su detetu bile prijemčivije priče iz žute knjige. No, ipak se do kraja onom crnom predala, i to iste noći kada ga je upoznala, ne znajući da ovaj za dušu i gušu grize jače od samog đavola...

Te večeri, sedmu je godinu života ostavila za sobom, a otac je sve do ponoći naginjao iz boce – da li je slavio ili proklinjao sudbinu, nije se moglo razaznati. Efosinija je već u razumno čeljade stasala. Znala je da čita, a slova pisala koristeći četiri ugljena štapića ili pera. Umela je da vodi redove sleva nadesno i obrnuto, po parove reči ispisujući, a i račun joj je išao, da ne pretekne i ne pomanjka zrna kukuruza. Interesovala se posebno za istoriju drevnih plemena i naroda što su se u večnosti izgubili, za život njihovog vladara i njegove košmare, a na nebu je, među zvezdama raščitala skrivene poruke. O tom istom vladaru – kaganu – i tri tumača snova, sva tri drugačije uverena, pokušala je da prozbori sa ocem za vreme večere, no ovaj je već tada potegao dovoljno da je samo o jednome, i to ružnome, mogao mrmljati.

Majka joj je u tajnosti pred počinak rekla da je posetila starog mudraca na drugom kraju utvrđenja, a da joj je ovaj o svetloj budućnosti najmlađe mezimice saopštio, pa počeo bradu tri puta. Potom je pustila usamljenu suzu i poljubila dete u čelo, te napustila sobu.

Malu Efrosiniju je fitalj sata iza ponoći probudila dreka iz susedne prostorije. Roditelji su se svađali, otac pijan zanovetao, a majka ogorčena odgovarala, te joj oboje dolivali na glavobolju. Tada je prvi put svojim „drugim“ palčevima zapušila uši, u nameri da preostalim parom izmasira potiljak, a iz njih kao da je iskapala čudesna melodija, pa joj se prolila kroz usne školjke, pravo pod lobanju.

Iznenadena, stisnula je pesnice, šake odmakla od glave, a muziku je na to smenio prigušeni zvuk gungule. Nanovo je zapušila uši, kažiprstima ovog puta, ali je milozvučja usfalilo, a besne reči i dalje su bile čujne. Isto je pokušala i sa ostalim prstima, no umilni tonovi su se javili tek kada je iznova stigla do drugog para palčeva. Očaranu zvukom, nije je zanimalo odakle potiče i zašto ga je baš taj par palčeva zazivao, već se uspravila, iskočila iz kreveta i bosim nogama stala da tupka u ritmu očaravajuće melodije. Prisećala se kako su joj govorili da joj sestre na balovima plešu do poslednjeg trzaja žice instrumenata, te shvatila da je ovo prvi put da i sama ima neutaživu želju da zaigra, sve dok je sila teže ne izneveri. I tako je – mašući rukama u pokušaju da dočara gracioznost pokreta sestara – mic po mic, dogurala do vrata svog sobička, kao omađijana ih otvorila, pa znatno smelije preplesala dužinu kućnog hodnika. Pored roditeljske sobe je properjala ne osvrnuvši se, odškri-nula ulazna vrata kuće i iskrkala se u dvorište, gde je tek zapravo osetila moć melodičnog tkanja. Obrtala se tako, poskakivala sanjivo, sa sve palčevima u ušima, a bosa stopala su žvakala travu i zadovoljno mrsila site brke, dok kroz tonove nije probio šaptaj volšebnika, nošen vetrom.

„Pred kapijom sam, ljubljeno moje dete“, crni bog joj se obratio prvi put, a duboki glas ju je naterao da se osvrne, te pogledom sretne priliku isprva u tmimi skriveni, i pre zverki nalik.

Ipak, kada se obazrivo, ali svakako znatiželjno približila, sa prstima i dalje prislonjenim uz usne školjke, shvatila je da je reč o čovekolikom biću, premda je nešto kasnije ustanovila da razgovara sa bogom.

Ružan je bio, pod kosom krio crnu lobanju, a oči divlje mačke su mu sijale u tami. Dug vrat mu se krivio pod težinom glave, usta je držao skupljenim dok je govorio, dve grbe su mu igrale na leđima, a ud mu se o koleno česao – pa opet, kao magičnim moćima da je plenio i pogled terao u zagrljaj sopstvenog.

Već joj je prvim izrečenim slogovima osvojio pažnju i vernost, a obećanjem je privoleo za života. Objasnio joj je da se samo glupaci mole vrišteći, a ne šapatom, i da se smrti ne treba plašiti, jer je beznačajna u opetovanju

dogođaja osuđenih na večni mimohod, te da će joj se duša premetnuti onoliko puta koliko se i sama za životnog plesa zavrti bosonoga na travi. Takođe, odao joj je tajnu njenog pravog porekla i otkrio istinu o biću iz kaljuge – obrazložio da ga je morala poroditi, i da će još dva puta morati u budućnosti, a da će poslednji izrod biti mali bradati starac. Jer ona sama, naglasio je, potiče od tri oca i nijedne matere, kao prva Eva, imena Lilit, iz hebrejskog pakla, iz Gehene – kao porod Gebhuraha – što se posvađala sa Jehovom i od tada leti između sedmosmislenih značenja Tore, pa da joj zbog toga ruka pre ka žutoj, nego ka crvenoj knjizi seže. Takvoj, kazao je, svemoćnoj, kako nad naukom, tako i nad okultnim i mističnim, u večnom bivstvovanju pod različitim kožama, samo ljubav i mašta će joj oplemeniti boravak u opipljivom. I pleo je, tako, crni bog opčinjavajuće, zaobišao granice razumnog, pa opet ostao uverljiv pred detetom zapušenih ušiju, a ono mu, još uvek sposobno da pojmi neverovatno i kritiku svesti preskoči, bez sumnje poverovalo i poklonilo osmeh. Na samom kraju, zakleo se bog očaranoj Efrosiniji da će joj pri sledećem susretu zboriti i o budućnosti, te o njenim ljubavnicima i raskošnom životu, ali samo ako o njihovom druženju na progovori nikome, a razjarenog psa, čuvara imanjanja, zauzda zauvek, i svom novom prijatelju i ljubimcu omogućiti da prođe kroz kapije u dvorište. Ova poslušna, klimnu, pa pusti suzu i vrati se na spavanje kada joj se muzika isprala iz ušiju, ples je umorio, a sagovornik odleteo u mrak.

San joj beše dubok, miran i prijatan, a kada se ujutro probudila, bez razmišljanja je psu mezimcu zavrnila šiju, i crkotinu bacila u duboku kaljugu vinograda. Ipak, kada je prislonila palčeve na ušne školjke, muzike nije bilo, te je suzu od prethodne noći sustiglo mnogo više. Zakletvi je očigledno dugovala i strpljenje...

Sledeći put, srela je crnog boga u desetoj godini života. Nakon majčine sahrane, sedela je osamljena u svom sobičku, a muziku iz palčeva zaželela da čuje više nego ikada. Majka je, nesrećnica, umrla tokom porođaja, zbog obilnog krvarenja, te oca naterala da iskapi i poslednju bocu u kući. A znala je Efrosinija dobro da do krvarenja nije došlo tek tako, već zbog udarca. Veće pre porođaja, nalio se otac dobrano i na majčinom vratu otkrio tuđ ljubavni ugriz, sve dok joj je pod trbuhom komešalo. Gložili su se dugo i žestoko – čulo se iz susedne sobe – te sukob okončali praskom. Mlatnuo je ženu gad pošteno, i po obrazu i po stomaku, a drugi udarac kao da je samrt-nim krikom novorođenčeta odzvonio. Efrosinija je na to stisnula pesnice, vrisak zadržala u grlu, te stala da pleše u tmuni vlastite odaje, bez obzira na to što muzike nije bilo. Sutradan je, po majčinoj smrti, oca pogledala crvenim okom i pljunula mu pred opanak. Ovaj, potpuno slomljen u vinskom snu, nije bio sposoban da joj uzvрати, i bdenje je proveo u krevetu.

Efrosinija je propustila sahranu, zaključana na imanju, jer napolje nije smela. Samo je doveče, po povratku familije u kuću, načula lelek i kuknjavu, pa prste prislonila na uši. Melodija je nanovo prokapala pod noktima i lobanjom i razvukla joj osmeh. Ovog puta, crni bog joj se ukazao pred prozorom sobe, za poziv unutra zamolio, te kada ga je ova uvela, seo na njen krevet i zapalio duvan. Po obećanju, prozborio je isprva par rečenica o misteriji rađanja i odrastanja, o težini gubitka i samoći, tek da uteši Efrosiniju zbog majčinog „prelaska u svet drugih“, kako je objasnio uz obećanje da će mučenicu zasigurno videti živahnu još jednom. Nakon toga započeo je priču o budućnosti sada već slatkim rečima uljuljkanog deteta. Naglasio je da će u lepticu izrasti i da će joj ime biti san, da će u palati živeti, udata za plemića, i da će kćer i sina imati, pre no što joj treći porod ogadi utrobu.

„Ali, plemić se neće zauvek smeškati povrh tvog srca, jer ćeš pravu ljubav upoznati kasnije, u tvoju haljinu odevenu“, bog se smeškao.

„Nosice taj Jevrejin iz geta opravu plavu, sa žutim i crvenim trakama, stih ti podariti, a kasnije ćete i noć i duše podeliti. Prepoznaćeš ga kao džina crvenih očiju i jednog sedog brka, a on će ti, pored stiha i srca, čak i vlastitu veru ponuditi, no to ćeš morati da odbiješ. Na tvoju duboku žalost, učeni, naočiti Jevrejin, umreće nedugo zatim, pašće u tardemu iz koje se neće probuditi“.

Na poslednje izrečeno, dete iskoči iz božijeg zagrljaja i tek što joj se oči iznova ucakliše, crno prisustvo je ponovo privi uz telo. Objasnio je da razloga za patnju nema i podsetio je na besmisao smrti, te mimohod zbivanja u opetovanju, uz obećanje da će i njega iznova videti nakon čitava tri veka, a u drugačijem mesu. Isto tako, bog je nevinoj duši nagovestio i da će joj pri sledećoj govoranciji objasniti kako će se sa svojim ljubavnikom u drugom životu prepoznati, ali samo ukoliko vlastitog oca kazni za počinjeno zlodelo. Kao i prošlog puta, Efrosinija bespogovorno posluša i klimnu.

Idućeg dana, kao da je vlastite ruke nisu slušale, pripitog je oca gurnula dok je na merdevinama u vinogradu bio, a ovom je pad oduzeo osećaj nogu i vezao ga za krevet za života. Lišeni najjačeg para ruku u vinogradu, ostala braća, sestre i radnici morali su da zapnu da bi plodnu godinu priveli kraju, te su zapostavljenoj Efrosiniji dadilju pronašli, da je uči i brine se o njoj dok sestre ispozažu u dvorištu.

Dadilja je pogledom parala i gore i dole, umela je sa metlom, a i sa detetom. Levom rukom je teglila ako ustreba šta, a desnom milovala po čelu i pod bradom. Govorila je da misli veju sa neba na nju, poput snega, bila je očarana porodičnim vinogradima, a na Efrosiniju kao na vlastito dete gledala. Zajedno su njih dve izučavale prastaru polemiku, crtale simbole i pisale pesme čitave tri godine, a ova je i ocu kljastom po potrebi pomagala.

Jedino je devojci čvrstoga u srcu manjkalo, pa je muškarcu, ljubavniku svom, čak i udarac umela da oprosti, a ne samo što je baraba i pijanac. A ovaj

je još kako umeo da odalami, naročito kada bi našao da ju je Efrosnijin otac pod vratom pipkao kada bi se spustila da ga sapere odstraga. Jednom ju je čak i pred kapijom imanja zviznuo, tako da je i Efrosinija – sada već devojčurak dla-kavih bradavica i okrvavljenog međunožja – u svojoj sobi čula odjek šamara.

Iste večeri, crni bog joj se ukazao treći put, da je uteši, namakne joj osmeh na lice i natera na obećanje da će kazniti grubijana kada se sledeći put pojavi u kući. Efrosinija se isprva snebivala, jer joj je teško palo što je oca u postelju bacila. Prisetila se i nevinog psećeg pogleda, smrznutog u iznenađenju novonastalog crnila pošto mu je šiju zavrnila, pa stala da se ustručava, sve uverenija da greši što sa crnim bogom šuruje. Ali, ovaj je podseti da će joj obznaniti najveću tajnu ukoliko se bude držala dogovora, te joj volju lako smekša.

Samo nekoliko nedelja kasnije – 1667. godine se to zbilo – pripiti grubijan, otkrivši tragove tuđeg zubala na vratu svoje drage, te zadojivši ljubomoru vinom sledeće noći, iznova se našao na imanju. Ovoga puta, i kapiju je preskočio, te proteturao preko dvorišta i u kuću upao, pa onako trešten stao da tlači mučenu dadilju, baš kao što je i Efrosinijin otac umeo da kinji svoju ljubljenu. Stepeništem ka spratu se uspinjao, mašući pesnicama, u pokušaju da povredi svoju ljubavnicu, kada je odstraga začuo režanje, a oko članaka osetio stisak četiri palca.

„Efrosinija, zbog čega si to učinila?“, zabezegnuta devojka je zakukala nakon što joj se voljeni, izbačen iz ravnoteže, smandrljao sve do podnožja stepeništa, pa ostao da leži bez svesti i daha.

„Zbog ljubavi“, odgovorila je ova, a reči ispratila vriskom od kojeg su uši krvarile.

Na to, prestravljeno zvukom, i samo tlo se rascepilo, pa stalo da se stre-sa drsko i besno, kao da šamare lupa gradskim zidinama.

„Nakon Jevrejinove smrti, ljubljeno moje dete, ostrigaćeš se i zakopati kosu, pa se obratiti meni“, crni bog je najzad započeo priču obećanu devojčici.

„Ja ću te čekati u svom zamku, u Transilvaniji, gde ćeš postati moja u buduća cela tri veka, a lepota će ti se u surutku i zgrušano mleko razliti. Uživaćemo i raspredati o drevnim mudrostima, a čak ću te i put Gehene povesti na kraju. Tamo ćeš se roditi drugačija, te vratiti u opetovanje nakon tri stotine godina. Po preobražaju ćeš iznova sresti majku, a poznaćeš je lako, jer će joj pregrada u nosu manjkati. Srešćeš i dadilju nekoliko godina kasnije, ali će se tada na ime Virdžinija odazivati. Sa ocem se nećeš slagati, jer nikada i nisi, pa mu možda i presudiš po vlastitom aršinu. Najzad, srešćeš u toj budućnosti i svog ljubljenog Jevrejina.“

„I kako ću ga prepoznati, molim te, odgonetni mi“, zakukala je devojčica, a tlo iznova stade da se drmusa, dok su ga njeni prsti na stopalima žvakali.

„On će prepoznati tebe“, nasmešio se crni bog, prihvativši uplakanu dadilju u zagrljaj, a potom pod ruku.

„Kako, za ime boga?“, podvrisnula je mlada bosonoga Efrosinija.

„Lako“, odmičuća prilika je doviknula iz nedokučive tmine, za sobom povukavši i dadiljino ispijeno telo.

„Svoje đavolje prste kričeš pod rukavicama i tada, baš kao što ćeš činiti u godinama koje dolaze“.

Osmeh demona, sada već odsutnog, u trenu je zamenio zvuk melodije, u čijem ritmu se stresalo tlo.

Efrosinija, kao i pri epilogu svakog susreta sa sagovornikom iz tame, poslušno klimnu, osmehnu se, pa palčevima zapuši uši i nastavi ples, obećavši samoj sebi da ga nikada neće okončati...

PRST SUDBINE

„Sačuvaj me, Bože, od Šejtana, od đavolje ujdurme i neobuzdanog gnijeva, od vječne vatre...“, mrmljao je starac na samrti.

Govorili su da je nekad, mnogo prije bolesti i smrti radio sa ugljvljem, slijevao stravu i odlazio u šumu da se sit narazgovara sa nevidljivim pustahijama. Zvali su ga pustinjakom, ali su priznavali da je drugačiji od ostalih u obližnjoj seoskoj dolini.

„Uvrnut, ali ipak dostojan izvjesnog poštovanja“, kazivali su o njemu seljani, više polušapatom uz ognjišta, nego glasnim pričama.

Kod njega su stizali i neznanci. Upućivali su se k njemu uskom stazom, savijeni nedokučivim bremenom, grbavi i uzeti kao s kakve tajne večere. Prst sudbine ih je dovlačio sa nevidljivih prostora pravo na prag starcu, “zaduženom“ da ih vodi dalje.

„Život hoće šta čovjek ne želi“, pomislio sam onog dana kada sam se zaputio ka mjestu u kojem je starac, ogrnut sirotinjom, živio i umro. Istina, išao sam mu drugačijim povodom – na dženazu. To se u ovom kraju ne propušta. To se mora, to se traži. Kao neodložan posao koji ne trpi opravdanje.

Razmišljajući o njemu i njegovoj neobičnoj sudbini opravdavao sam sebe od svih dosadašnjih propusta. Odlučan da stignem gdje me, možda, i ne očekuju.

Pošao sam u Bisticu sâm. Dok sam vozio, misli su mi bile nepovezane. Na jednom su se, niotkuda, kraj puta pojavili stoperi. Njihov podignuti prst hipnotički je djelovao na mene. Bez obzira na želju da budem sam, nijesam mogao da odolim. Zaustavio sam vozilo...

Neobično društvo za neobičnu priliku. Muž i žena, on u odeždi ovozemaljskog prorokovog izlasnika, ona pokrivena zarom, ali potpuno otvorena za razgovor. Oslovili su me:

„Jesi li ti od onih Musića?“

Počeli su kako tako izvaganim glasom, a onda nastavili da mene upoznaju sa mnom. Kao da su onaj stoperski kažiprst zarivali u najtananije dje-love moje duše. Ukrštali su kao po uglovima zakorovljene bašte. Izvlačili ugljevlje koje ni pokojnik kod koga sam krenuo ne bi mogao tako da zapali. Imao sam osjećaj da su me izokrenuli na točku koji su unijeli na zadnje sje-dište, gdje su se prije samo nekoliko minuta smjestili kao stoperi.

Drsko su davali do znanja da o meni znaju sve. Samozadovoljno su sa-opštavali svoje istine o meni:

„Da, nijesi se baš slagao sa ocem, ali volio si ga. I sestra ti je mlada umr-la. Braća su ti daleko, u Švedskoj...“

Pogledao sam u retrovizor, kao pubertetlija u iznenadnu priliku iz ko-mšiluka. Crven kao bulka, sabijen pitanjima koja ne trpe ćutanje. Odgovarao sam neznancima i činio ih sve zadovoljnijima potvrđujući im ono što su već znali.

Plašio sam se samo rana koje otvaraju tajne. Može li se iz ovog procjepa?

Gdje su sad meleci koje mi je u snu prizivala nana? San se ponavljao još od vremena kada sam je na tabutu dotakao prstom po peti, na šta me je nagovorila jedna od starijih žena.

Rekla je: „Vidjećeš, otići će tek tada s dušom u neznani prostor bez bola“.

U tom razgovoru s usputnim sagovornicima nijesam imao mnogo vre-mena za promišljanja. Žena pod zarom je zapitkivala:

„Šta bi sa tvojom sestrom?“, odgovorila je sama, ne očekujući moj glas i ma šta od mene: „Sirota...“

Pokušao sam da odgovorim, u magnovenju, naricajući istinu:

„Umirali smo! U dubokoj sam komi bio danima... Ubod palminog šilj-ka u prst! Čudna dijagnoza, Šejtanov znak, onaj od djetinjstva...“

Ispovjedao sam se dvojicu sa zadnjeg sjedišta.

Odjednom, shvatih da sam ih, dok sam bio u komi, već sreo. Da! Ove ljude sam već vidio, dodirnuo.

Ovo su oni isti iz čarobnog vrta kojeg sam sanjao kao otpisani bolesnik. Da li je moguće da me prst sudbine, nakon decenija, vratio njima?! Šta traže od mene? Šta treba da im još priznam o sebi? Susreti sa sobom – to mi je oduvijek najteže.

Otkud ovaj put na dženazu i saputnici sa toliko pitanja i odgovora o mom životu, i tolikim zbivanjima na ognjištu Musića? Zašto mi traže da se izvrcem poput žapca u bari koju smo na izlokonom drumu upravo zaobišli?

Ušao sam brzo u krivinu i jedva uspio da zaustavim auto tu gdje su rekli da će izaći.

Pogledao sam u retrovizor ponovo. To su sada više bile krilate sjeni nego ljudi, na mom sjedištu. Žena je izvlačila neki svjetlucavi zavežljaj, a

njen muž je pridržavao nakrivljen turban, pomalo iščezavajući pred daškom prohladnog vjetra koji je ušao u vozilo kroz otvorena vrata. Ličili su mi na senke iz onog već proživljenog sna dok sam bio u komi.

Imali su blage osmjehe i ispružene ruke u znak oprostajnog pozdrava. A ja sam umjesto bilo kakvog znaka začutao. Sam i neispričan. Utišan i na međi onog istog sna koji me nakon kome i košmara vratio među žive.

Prst sudbine ili Šejtanov putokaz?

Javljali su mi se davnašnji događaji i kao fleke, izgrebane, probodene poput šake zbog koje sam nešto prije desetak godina završio u bolnici. Otrovan!

Danas sam nakon toliko prašnjavih godina otrovan saznanjem koje su mi kazivali nestvarni saputnici, ali ljudi iz sna živi i postojeći, stvarni, zapućeni negdje kao i ja, nekim povodom. I mene i njih spajao je onaj iskrivljeni prst, znak sa nepostojećeg raskršća gdje sam ih morao sresti. Uostalom nikad se niko i nije bavio mojim proživljenim životom kao ova dva bića, a kojima nijesam saznao čak ni imena.

Ne mari, pomislio sam nekako smanjen na sjedištu, oslonjen na volan, nevoljan da krenem tamo gdje i nijesam morao.

Kao iz kakve starčeve iskre, iz nekog neugaslog ugljeglja, koje je s vremena na vrijeme džarao, svjetlucnu u meni tračak svjetla. Kao u bunilu, kao nakon buđenja iz kome, prisjetio sam se sahrane na koju sam se uputio. Končno i sâm sam išao tamo obilježen kao starac pustahija, drugima čudan, nečiji prijeki sin.

„Pravedan“, kazali su.

To saznanje, odjeknulo je kao udar kakvog kamena u kamen u dolini Lima. Bistrio sam Bisticu i sebe. Zašivao rupu u sjećanju probušenu prstom stopera. Nijesam zakasnio na obred. Meleci su izvikivali molitvu Alahu, dok su se okupljeni ljudi, s cigarom među prstima, nešto došaptavali smanjeni pred molitvom... za dušu pokojnika.

Tihomir Jovanović

DEVOJKA SA SLOVOM M U OČIMA

*Prst nečastivog
Osmehe briše
I slast sa usana njenih
Orošenih kapima vina
Sve bilo je obmana
Dah na vetru samo
Opet lutam i ljude pitam
Da li je tu prošla devojka
Sa slovom M u očima...*

Velike, kratke ljubavi. Kako su brzo i burno gorele. Samo je pepeo ostajao, hladan odmah po sagorevanju, i po njemu pišem ime koje počinje slovom M.

I moja sadašnja devojka jedna je od onih sa slovom M, upisanim u očima. Studira pravo na Beogradskom univerzitetu, a poreklom je iz Crne Gore, neko mesto kraj Podgorice. Povremeno je koristila praznike i pauze na fakultetu da obiđe roditelje i rodbinu. Ponekada bih i ja išao sa njom, ali ovoga puta, za Uskrs, otišla je sama, a ja ostah da odradim neki privatni posao, tezgu koja je trebalo da nam donese nešto para i plašeći se da ću i njeno ime upisati u pepelu koji vetar ne raznosi, već u meni ostaje, siv i postojan...

Mobilni je zapištao sa komode kraj kreveta, melodijom iz Herkula Poiroa, njenim omiljenim likom, znak da mi je stigla poruka. Lenjo sam pružio ruku ispod toplog prekrivača ka spravi koja je nemilosrdno ponavljala temu. Proleće još uvek nije ovladalo danima, a pogotovo noćima i jutrima... u sobi je hladnjikavo, ali kome je ovako rano do slanja poruka?

Njen broj i poruka: „Dođi odmah, strina je teško bolesna“.

Šta ovo znači? Čemu poruka, zašto me nije jednostavno pozvala i sve mi rekla kada je tako nešto u pitanju...?

Izabrao sam opciju u meniju za SMS – započni glasovni poziv, ako je poslala poruku, sigurno je budna.

„Besplatno obaveštenje, pretplatnik kojeg ste pozvali trenutno nije dostupan, molimo pozovite kasnije. Besplatno...“

Prekinuo sam robotski glas i naglo se rasanio. Ponovo sam pozvao. Ista poruka. Onda pozvah njene roditelje i iz slušalice uzvрати samo dugo jedno-
lično ponavljanje tona centrale.

„Šta li je ovo, dođavola“, šapnuh sam sebi i počeh se oblačiti.

Još nekoliko puta sam pokušao uspostaviti vezu, ali bez ikakvog uspeha.

Zaboravio sam na posao, zaboravio sam na novac koji nam je bio preko potreban.

Nisam se zamario pakovanjem stvari, samo odelo na sebi i flaša vode. Seo sam u kola i pošao put Crne Gore. Telefoni, koji su ćutali, terali su me da papučicu gasa pritisnem do kraja.

Na granici nije bilo zadržavanja, glavna gužva završila se juče i prošao sam skoro kao nekada kada ovde nije bilo zamišljene crte, kada sam sa roditeljima išao na more.

Ušao sam u crnogorska brda i u kanjon Morače. Krivine, ponori i litice. A odozgo podnevna vrelina utiskuje se u kamen. Bio sam umoran od puta i usporih. Još malo i stići ću i saznati šta se to dešava...

Iz prednjeg dela kola počelo je dimiti. Prokuvao mi je motor usled ove jurnjave. Šta sam i mogao očekivati od slabašne mašine Juga? Opsovao sam glasno, bez ustezanja, sočno, zahvalan što nema nikog da čuje moje skarednosti. Još mi je samo ovo trebalo. Od dima sam jedva video pred sobom i potražih prvo proširenje da se parkiram i ugasim motor da se ohladi.

Digao sam poklopac i ispod njega kuljnu oblak dima i pare. Podbočio sam se i zagledao u vrleti, u kamen iz kojeg su se oglašavali cvrčci i poneka ptica. A onda mi pogled privukoše uklesane stepenice u kamenu. Uvis, ka nečemu što je ličilo na krčmu. Da li sam ja ovde uvek prolazio u žurbi pa je nisam primetio, ili je to nešto novo sagrađeno, ovde u ovoj vukojebini...

Podoh uz stepenice, držeći se za metalnu ogradu i povremeno bacajući pogled na parkirani auto iz kojeg je još izbijala sivo bela magla. Malo se proredila, ali se još uvek izvijala iz haube.

Sada sam već mogao razabrati i naziv krčme, kafića ili šta god je to bilo.

„Kod šantvog torbara“. Zvučalo mi je nekako poznato, ali nisam se mogao setiti od kuda. Prešavši još nekoliko stepenika čuo sam muziku koja dopire iznutra. Dobri stari Led Zeppelin i “Stairway To Heaven“.

Na tren, ne znam zašto baš sada, setih se da sam čuo o tome da ako se ova pesma sluša unazad nosi satanističku poruku. Koja glupost, ko to i kako sluša pesme unazad?

*Your head is humming and it won't go, in case you don't know,
The piper's calling you to join him,
Dear lady, can you hear the wind blow, and did you know
Your stairway lies on the whispering wind?*

Otvorio sam vrata i zakoračio u krčmu. Unutra stolovi od patiniranog metala, sa kariranim stolnjacima i pepeljarama od aluminijuma. Kao da sam upao u vremensku rupu a ne u usputnu birtiju. Za stolovima nekoliko gostiju. Neki od njih puše i odsutno gledaju u kolutove plavičastog ljutog dima. Moju pažnju privuče porodica koja je sedala u uglu. Otac, majka i ćerka. Sede izdvojeni i ćute, kao uostalom i ostatak skupine, dok muzika trešti iz zvučnika; oni uopšte ne reaguju na nju...

I kada se pesma završi, u tišini čuh korake, neravnomerne. Neko je dolazio iz pravca šanka. Okretoh se i videh krčmara, vukao je jednu nogu, hramao...

„Izvolite sedite“, reče on uz usiljeni kelnerski osmeh.

„Evo ovaj sto pored prozora, lep pogled... Šta želite popiti?“

„Pivo, hladno, tamno...“, rekoh sedajući.

„Ustvari samo tamno i nudimo. Tako žele naši gosti“, reče on i odšepa do šanka, a onda nazad sa flašom piva sa koje su se slivale kapi kondezovane vlage.

„Čudno ime kafane, ‘Šantavi torbar’. Ime mi je od nekuda poznato“, rekoh dok mi je on točio pivo u kriglu.

„Naravno“, nasmeja se i privukavši stolicu sede za moj sto, ne pitavši za dopuštenje da mi se pridruži.

I pre nego što krenu sa pričom iz zvučnika dopreše reči sledeće pesme. „Sympathy for the Devil“, prastari hit Rolling Stonesa.

*Please allow me to introduce myself
I'm a man of wealth and taste
I've been around for a long, long year
Stole many a man's soul to waste.*

Ovog puta ton je bio utišan tako da sam mogao čuti kelnerov glas dok mi je objašnjavao.

„Čuo si za Jovana Grčića?“, upita hromi krčmar.

„Mislite na Grčića Milenka?“

„Naravno. Milenko je dodao po devojci Mileni koju je voleo. Koja je umrla mlada“.

*Pleased to meet you.
Hope you guess my name.*

Milena, jedna od devojaka sa M u očima. Znao sam dalju priču, ali sam ga pustio da je kaže, dok sam ja ispijao pivo i posmatrao goste. Iznenada mi se javi osećanje da poznajem odnekuda, ta lica, a naročito devojčicu...

„Jovan Grčić Milenko napisao je pripovetku ‘U krčmi kod poluzvezde na imendan šantavog torbara’. Čuo si možda za nju?“

„Oh, da, čitao sam je davno, skoro sam i zaboravio“. Uz to klimnuh glavom a on nastavi.

„E pa, pošto sam i ja malo šantav, da ne kažem hrom, ćopav ili kako se to sve može nazvati, to i svoj *ugostiteljski objekat* nazvah tako“.

„A ta noga?“, pogledah ka deformisanom stopalu.

„Šta vam se desilo?“

„Ah, pao sam!“ Veselo se nasmeja krčmar, kao da se priseća najradosnijeg događaja u životu. „I eto, od tada hramljam...“

Onda ustade od stola i odšeta do šanka ne posvećujući nimalo pažnje ostalim gostima. Pogledah ka krčmaru i zaustih da pitam ko su ostali ljudi i zašto tako ćute i zure u prazno, ali odustah pre nego što izustih prvu reč.

Uostalom koje i on? Duga, proseda kosa vezana u rep. Lice ogrubelo, izborano od vetra, pića, života. Odeća, farmerice, čizme sa potpeticom, jedna deformisana i oblikovana prema ozleđenom stopalu, kožni prsluk preko karirane košulje. Neki ostareli roker, bajker, koji je pao sa motora i srećan što je ostao živ? Kako bih inače objasnio onaj njegov smeh.

Ponovo sam dohvatio mobilni telefon i pokušao stupiti u kontakt sa M i njenom porodicom. Tehnika nije pokazala znake saradnje. U ovim brdima nije bilo dometa.

Dovršio sam pivo i posmatrao goste i krčmara. Gosti su i dalje nepomično sedeli. Samo je devojčica podigla glavu i pogledala u mene. Ili kroz mene. Usne su joj se počele trzati kao da pokušava da oblikuje neko slovo ili reč. Krčmar pogleda ka njoj i ona obori glavu. U tom trenu osetih nalet hladnoće, kao da je neko uključio klima uređaj. Ali kada podigoh pogled ka zidovima nigde ne videh nalik toj spravi. Kako bih je i mogao očekivati u ovoj krčmi, šta li je već, gde je vreme zaboravilo da poče napred pre više decenija.

Pivo! To je od piva i uzbuđenja, pomislih i digoh se da pođem ka šanku i platim pivo. Motor kola se dosada verovatno ohladio. Uz put ponovo bacih pogled ka devojčici.

Lice joj je bilo nepomično, bledo, skoro sivo, kao na slici...

Kao na slici...

Video sam je na slici! Juče u novinama. Velika slika devojčice uokvirena crnim okvirom i ispod nje spisak ožalošćenih osoba i setih se poslednjih reči iz čitulje... *Neka te anđeli čuvaju*...

Zastao sam i osvrnuo se ka krčmaru. Smešio se prijateljski a ipak mi njegov osmeh nimalo nije prijao. Ko je on, ako su ovi gosti mrtve duše, kom svetu on pripada i šta ja ovde tražim?

Iz zvučnika ponovo dopre rok muzika. Atomsko sklonište i Serđov prodorni glas u pesmi “Djevojka broj 8“.

*Hej, čovječe, prolazniče
zastani pa mi reci
da li je prošla tu djevojka
s slovom M u očima...*

Zapanjio sam se. Da li je ovo moguće. Atomci ovo nikada nisu oštevali. Ovo je moj stih, moje reči... Pogledah krčmara kao da mi on može ovo objasniti. On samo podiže palac desne ruke, kao da kaže, sve je pod kontrolom momak, ovo je samo za tebe. Kako, kako on može znati ono što nikome nisam rekao? Moram što pre pobeći odavde, iz ove more... Možda je sve samo san, sve ovo... možda sam još u krevetu, a ovo je samo jedan košmarni san...

*Oprostite ja sam sanjar
osam dana, osam noći
oprostite baš nju volim
onu koja neće doći...*

Počela je sledeća strofa i uprkos bučne pesme čuh škripu otvaranja vrata i nestaje sve moje druge nakane. Još neko dolazi u krčmu ili kriptom, neko kao ja ili nalik ostalim gostima? Čuo sam korake. Odmerene, lake... Prepozano sam ih i plašio sam se da se okrenem i uverim u ono čega sam se najviše bojao.

Ona će doći!

Ali glava se okreće sama, kao da su je unazad zakrenule nevidljive ruke. Ka meni je hodala M. Pokušao sam nešto reći, ali mi misli ostaše nedorečene. Sa svakim korakom postajala je sve prozirnija. Kao i ostali gosti i sama krčma, a hromi krčmar se uz smeh pretvori u oblak dima i nesta uz sumporni smrad.

Više nije bilo ničeg. Samo kamen, šum vetra sa gora i huk Morače na dnu kanjona. Oprezno se počeh spuštati niz stenje ka kolima. Ispod nogu mi se kotrljalo kamenje poskakujući sa stene na stenu i završavalo na asfaltu ili još dalje u ponoru i retkom šiblju.

Znao sam, sada sam sve znao ali nisam mogao verovati. Ona je...

Ali kako, zašto?

Kola su bila u redu. Motor se ohladio, zalupio sam poklopac haube i pošao, jureći dok mi je pogled bio zamagljen suzama. Vidik se izobličio, rastezao i topio kao satovi na Dalijevim slikama. Jurio sam prebrzo ne primećujući table kraj puta sa natpisom „Ne brže od života...“

*Dva tela ispod humke jedne
Usne mrtve još poljubaca žedne
U dubini mračne jame*

*Prah naš zemni
Zauvek spoji
Šantavi gospodar tame.*

DUHOVI OKO PRSTA PROFESORA POVIJESTI

Profesor povijesti u Trećoj gimnaziji bijaše omiljen među učenicima, ali zato ne bijaše omiljen u Komitetu. Među gimnazijalcima je puno pametne djece, onih koji su i sami izabrali tj. odlučili studirat na nekom od pedagoških ili filozofskih fakulteta, onih koji su gledali u profesore kao svoje predodžbe o samima sebi. Ti učenici, naročito kad doguraju do trećeg i četvrtog razreda, doista znaju tko je dobar profesor. Ako oni za nekoga kažu da je loš taj se sam sklanjao u zanatske škole, ako ga već nisu sklonile strukture.

Profesora Vasilija, Crnogorca, koji je u Zagrebu studirao za profesora povijesti, strukture su držale pod lupom, ali njega nisu dali njegovi učenici. Učenici su voljeli profesora, a onda i njegov predmet i na svim natjecanjima, od općinskog do saveznog nivoa, njegovi su učenici osvajali ne druga i treća nego isključivo prva mjesta, i to dvanest godina zaredom.

Svi savjetnici koji su slani da utvrde kako on metodski, didaktički izvodi i provodi propisani nastavni plan i program, nisu mu mogli naći zamjerke. Kada su oni dolazili na njegove sate, on je radio kao i drugi profesori. I kad nisu, on je revnosno predavao propisane sadržaje. No, ono po čemu ćete danas prepoznati njegove učenike među profesorima, jeste prst, kažiprst i trenutak kada ga on podigne i malo zanjiše lijevo desno, a to je zanjilo „ali“ ili „nije to baš sve tako kako piše u oficijelnim udžbenicima“... Polovica učenika nisu ni slušali što on govori do trenutka dok ne bi digao prst. Tada bi ga zorno svi slušali. Tada bi on iznosio da imaju i druga mišljenja i tumačenja te i te historijske činjenice...

Vesna je bila od one djece koja su od malih nogu znala što žele biti. A ona je željela biti profesorica historije. Ona je slušala i oficijelni program, ali i ovaj poslije podignutog prsta koji niječe taj program. I ne samo to, ona je tražila i tragala i za trećim mišljenjem, a na kraju je o svemu imala i svoje mišljenje. No, nije to ono po čemu se ona bitno razlikovala od još nekolicine učenika koji su imali aspiracije da studiraju istoriju, povijest, a u novije vrijeme trojezičenja ona dobi naziv i historija. Nije ona odmah toga bila svjesna, ali Vesna je, za razliku od sve druge djece, oko prsta profesora Vasilija vidjela duhove... Kad bi on prstom zanijekao lijevo desno iz njegova prsta su napro-

sto ispadali duhovi prošlosti. Brzo bi se oni vraćali u prst, ali ponekada bi se koji odvojio i prolebdio po učionici, obišao oko nje, bacio pogled na njezine bilješke, te se spustio do neke rečenice koju je ona zapisala i sam niječno zalelujaao, ukazujući da to baš nije tako... Ona bi samo podvukla tu rečenicu i onda bi noćima čitala knjige koje se nisu baš lako mogle pronaći u školskim bibliotekama. Tako je ona zapravo dolazila do trećeg, četvrtog, petog tumačenja, pa na kraju i do svoga stava...

Odlazila je u razne biblioteke u potrazi za pravim knjigama. Često su i duhovi iz prsta profesora Vasilija znali doći za njom i pokazati joj knjige koje želi, odnosno u kojima može pronaći ono što traži...

Kada je Vesna završila studij povijesti i vratila se u Mjesnu srednju školu, profesor Vasilije je, kao da je samo čekao da se ona pojavi s diplomom, podnio zahtjev za mirovinu istog trena.

Sa početkom njezina rada počeo se događati višak povijesti u dekadentnim dušama društva neuobličene svijetle budućnosti. Pojaviše se ideolozi koji su tumačili mračnu prošlost kao mjesta gdje treba tražiti smjerokaze za novu budućnost. Vesna poče uočavati kako duhovi prošlosti naprosto plešu oko tih likova, a oni su nicali kao gljive poslije kiše. Kojekakve kvazi povijesne knjižice, zapravo ratnohuškačke akcione brošure mogla je susresti na svakom pragu...

Sva zabrinuta, puna crnih slutnji, Vesna ode posjetiti svoga profesora Vasilija.

„Znao sam da ćeš doći, jer ti si jedna od rijetkih osoba u našoj branši koja ima pravi osjećaj za povjesnost, a kako i ne bi kad sam te ja učio...”

„Profesore, ne znam jesam li ja počela luditi ili se u svijesti i podsvijeti ovog našeg svijeta probudili duhovi plemenskih i rodovskih praotaca... Svugdje vidim duhove prošlosti... Ovo su sada žive nebuloze što se piše u udžbenicima povijesti. Ja to naprosto ne mogu predavati...”

Eh, draga moja mlada kolegice, niste poludjeli, i ja vidim kako su se duhovi prošlosti povampirili.

Zašto Vi ne napišete prave udžbenike??? Ovi su samo zbirke falsifikata koje su pisali pobjednici... Trebaju nam udžbenici u kojima će se zrcaliti osjećaj za povjesnost, oni iz kojih ćemo naučiti da ne ponavljamo pogreške...

„Eh, draga moja, zar misliš da bi „pobjednici“, a ovi su sada na izborima pobijedili i znaju da na izborima opet mogu izgubiti te će sigurno učiniti sve da pobjedu učvrste puškom, dozvoliti da im ovakvi kao ja pišu udžbenike povijesti...”

„Pa gdje vidite izlaz... Tko uopće može napisati takve udžbenike????!!!“, skoro zavapi Vesna pred profesorom Vasilijem.

„Draga moja mlada kolegice – raznježi se stari profesor pred svojom nasljednicom, – ja sam to trebao učiniti, ali već sam star i postao sam dio

plejade plašljivih... Star čovjek se naprosto prirodno boji gubitka komoditeta za koji se čitav život borio... nema onu snagu koja hrani hrabrost... Zbog toga starim ljudima, ma kako bili mudri, mladi nekako ne vjeruju... U vašoj generaciji mora se pojaviti netko tko ima i mudrost i hrabrost...”

„Kako ćemo prepoznati takvoga?!“

„Vrlo je jednostavno. Kada vidiš mlađega povjesničara koji nema dva članka na kažiprstu... Sjećaš se one moje priče o čovjeku koji je sam sebi odsjekao prst da ga ne bi mobilizirali – preokrenu on tijekom priče, kao da se pred njim nalazi zbunjeno dijete“.

„Sjećam...”

„Kad vidiš povjesničara koji nema prsta za pucanje na druge... Onda... E onda okupi sve dobre i poštene, mudre i odvažne ljude da poguraju njega i njegove udžbenike... Nećeš ih naći mnogo, al' ako okupiš desetak takvih, koji će spriječiti da tome bez prsta odsjeku glavu, ako njegovi udžbenici uđu u škole, ako ih vi budete svesrdno prenosili učenicima i studentima, e, onda ima nade...”

„Ako takvog ne nađem?!“

„Ti si predodređena da takve pronađeš...” – ne završi rečenicu profesor Vasilije nego je ponudi keksom i čajem.

Vesna je nekako preživjela rat u kojemu je svojim očima vidjela što se događa kada se duhovi prošlosti povampire. Mladić kojega je voljela otišao je sa svojim jatom, da sačuva i svoju i njezinu glavu u vremenu u kojemu je miješana veza bila svetogrđe. Naravno, poginuo je negdje u tom ratnom metežu. Profesor je meo ulicu dok se nije razbolio i umro od poniženja, (o njemu će ostati anegdota kako je svoju radnu obvezu obavljao u odjelu s kravatom). Roditelji su joj završili u progonstvu, (otac je tamo brzo i umro), a nju je jedan UNPROFOR-ac, za pare, prebacio na „slobodnu teritoriju“.

Poslije rata posvetila se prikupljanju iskustava dobra iz tog proteklog rata, za kojega mnogi nisu vjerovali da je završen, jer se oni nisu uspjeli okoristiti. Objavila je i knjigu o našim pravednicima, a kada su međunarodno potpomognuti projekti splasnuli, vratila se u školu... Majka se doselila njoj jer nije imala kamo. Preuzela je brigu o majci, a zapostavila svoj emocionalni život. Posvetila se znanosti, ispravljanju krivih Drina programa povijesti. Uspjela je doktorirati. Objavila je dosta znanstvenih radova. Majka se sjediniła sa dušama svojih predaka taman kad je ona utvrdila status usidjelice.

Sve te godine čekala je da ugleda historičara bez kažiprsta. Nikako se nije mogla oteti dojmu da se takav mora pojaviti.

Jedne noći dok je razmišljala kako se sva posvetila toj čudnoj znanosti koja joj je ukrala život (nije se udala, iako ne bijaše ni ružna ni glupa) ona pogleda u svoj kažiprst. Iz njega iskočiše kao plamičci duhovi prošlosti... Dugo nisu iskakali pa je to uznemiri. No, iz ponora duše istinskog učitelja izroni misao da nije dovoljno samo niječno mahati prstom pred onima koji vide duhove prošlosti. Trebalo je učiniti više.

Ne znajući ni sama kako, ona uze oštar nož, stavi prst na dasku i odlučno, bez razmišljanja o bolu, odsječe...

ŠEJTAN NIKAD NE SPAVA

Zamišljena djevojčica nije ni okrenula glavu sve dok joj konjanik nije prišao sasvim blizu i oslovio je.

„Šta radiš sa tim puževima?“

Glas mu je bio grub i promukao. Gusta, crna, talasasta kosa padala mu je preko ramena poput grive. Ispod tamne pelerine koja mu je prekrivala torzo, virile su korice dugog mača koji je nosio za pojasom.

Djevojčica koja je čučala na sred prašnjavog drumu, lagano se uspravi i okrete ka njemu. U rukama je držala dva velika puža koja pažljivo odnese do ivice ceste i gurnu ih duboko u nisko rastinje.

„Oni su mali i glupi, ne umiju da se čuvaju, na sred puta bi ih nešto sprštilo“, gledala je konjanika kao da se čudi što mora da mu objašnjava nešto tako očigledno. Odjevena u rite, bosih stopala, crnih od prljavštine, koljena i laktova ukrašenih sasušanim, krvavim krastama, odavala je utisak napuštenog siročeta. Uprkos tome, imala je simpatično lice i moglo se reći da je lijepa. Trzajem glave ona zabaci loknastu, plavu kosu i kao gar crnim očima, radoznalo i bez imalo straha, zagleda se u svog sagovornika. Ovaj se nestrpljivo počea po bradi:

„A ti si velika i pametna! Šta radiš sama na drumu, dijete? Sunce se naginje planinama, za sat vremena će zaći, znaš li to?“

Dijete prezrivo napući usne:

„Ja nemam mač, ti ga imaš. Ko se boji, ti ili ja?“

Čovjek se i nehotice nasmija ovom odgovoru. Curica je možda djelovala kao siročče, ali je imala petlju i soli u glavi. Krenu da prođe kraj nje, ali se predomisli i naglo zaustavi.

„Idem ka Nikolj-pazaru, prenoćiću u hanu, ako želiš možeš sa mnom do tamo“.

Mala ćutke obrisala prašnjave dlanove o još prašnjaviju odoru i priđe konjaniku. Čovjek je jednim trzajem lako odiže od zemlje i smjesti ispred sebe. Potom obode konja nastavljajući put prašnjavim drumom koji je vijugao kroz šumarak. Gadjljivo je izmicao glavu od djevojčice ispred sebe. Ovo dijete su, po svemu sudeći, prvi i posljednji put okupali po rođenju.

Naslonjen na prozor svoje sobe, Alija je posmatrao dvorište hana i varoš pod sobom, dobjujući prstima i nervozno grizući usne. Nikolj-pazar je bio stara trgovačka kasaba na raskršću drumova, a njegov han nadaleko čuven među putujućim trgovcima. On stavi ruke na leđa, hodajući nestrpljivo po sobi. Iščekivanje ga je mučilo.

Bio je visok, koščatog lica i oštrog pogleda, kojim je znao natjerati sagovornika da uzdrhti. Prijeke naravi, sklon izdavanju kratkih zapovijesti, nije trpio neposlušnost i suprotstavljanje. O njegovoj prošlosti pričalo se šapatom. Znano se da je kao mlad napustio Nikolj-pazar i godinama putovao po svijetu. Šuškalo se da se družio sa ubicama, da je i sam mnogo puta okrvavio ruke. Vratio se sa bisagama punim zlata i sa sobom doveo družinu slijepo odanih momaka. Za manje od godinu dana, na brdu iznad varoši iznikao je han koji je noću, onako osvijetljen, izgledao kao da lebdi u vazduhu.

Trže ga kucanje na vratima. U sobu uđe kršan mladić obrijane glave koji se sa poštovanjem nakloni.

„Aga, stigao je derviš“.

„Neka uđe“, kroz zube procijedi Alija. Prekaljen u mnogim bitkama, hladnokrvan i smiren kada se nađe u opasnosti, navikao je da stvari uvijek drži pod kontrolom. Za život kakav je vodio i način na koji je sticao bogatstvo, trebalo je imati kuraži. Ponosio se time što niko nikada nije vidio iskru straha u njegovim očima. Sad je morao da prizna da se susreo sa nečim što nije razumijevao, od čega bi uzdrhtao. Duboko je uzdahnuo pokušavajući da se smiri.

Izgubio je mir početkom ljeta. Noćima se budio u znoju, uz jauk i steganje. U san mu je neprestano dolazila golema, crna zmija koja ga je strijeljala pogledom, puzeći ka njemu ukočenom, nepokretnom i nijemom. U tom snu osjećao je neizreciv strah kada mu zmija priđe, uspravi se pred njim i ljudskim glasom izgovori njegovo ime, gledajući ga pakosno staklastim, zelenim očima. Odnedavno, sa pojavom gavranova, i dani su mu postali nepodnošljivi poput noći. Kao prizivani nečim, slijetali su na krovove hana i svuda oko njega, iz dana u dan u sve većem broju, prizivajući nesreću zloslutnim graktanjem. Bez oklijevanja je otišao i povjerio se čovjeku za koga, do tada, ne bi ni pomislio da će mu ikada zatrebati. Svoj strah opisao je dervišu. Derviš, on bi mogao da mu pomogne. Alija još jednom uzdahnu i spremi se da dočeka gosta.

Tišinu koja je vladala prekide tanušni djevojčicin glas:

„A šta ti radiš? Koji je tvoj zanat?“

Dugokosi čovjek pogleda odozgo u masno tjeme djevojčice pred sobom, sleže ramenima i promrmlja:

„Ja ubijam ljude. Za novac“.

Dijete iznenađeno podiže i okrete glavu i pogleda ga, pokušavajući da dokuči po njegovom izrazu lica da li se šali. Međutim, čovjek je bio ozbiljan i mrko je gledao ispred sebe. Konačno, kao da mu je njen pogled zasmetao, on pomalo ljutito i podsmješljivo upita:

„A čime se ti baviš?“

Kao da je tim pitanjem bila presječena napetost koja je vladala nekoliko trenutaka. Djevojčica se nasmija i odgovori:

„Ja? O, pa ja se igram! Vidiš?“ „ona podiže kožnu kesicu koja joj je visila o pojasu. „Unutra su moje igračke. Tu ima kućica, ljudi, životinja... poređam ih i onda se...“, dijete naglo učuta jer joj pažnju privuče ljudska silueta koja je iz šume izlazila na put pred njih. Već je osvajao suton, ali konjanik i njegova mala saputnica lako razaznaše žensku figuru. Kada priđoše, ugledaše mladu djevojku koja je stajala kraj puta, ruku oslonjenih na kukove, ponosno uzdignute glave. Blago tamnog tena, talasaste crne kose koja joj je padala po leđima, krupnih očiju oivičenih dugim trepavicama, vitkog struka, bujnih grudi i zanosnog osmijeha, bila je prelijepa. Ona šeretski namignu:

„Kao poručeno, da ne idem sama do varoši. To jest, ako ti ne smetam, hrabri viteže? Ja sam Varvara, proročica“, vrhom jezika ovlaži sočne usne, gledajući ga vragolasto ispod trepavica.

Konjanik zastade za trenutak, pa klimnu glavom:

„Ja sam Gorčin. Ne smetaš, a i varoš nije daleko. Proročica, kažeš?“

Lijepa Varvara baci pogled na konja i neobični par na njemu.

„Ukoliko taj mač nije jedino moćno i dugo oružje koje imaš, mogli bismo se lijepo zabaviti večeras. Naravno, ako neđe skloniš svoje musavo kobile da nam ne dosađuje. Osim ako ne želiš da nas gleda, meni ne smeta...“, nasmijala se raskalašno stavivši mu ruku na koljeno i nastavi:

„Da, ja sam Varvara, proročica, ja trujem pogledom, a liječim usnama! Mogu ti reći šta te čeka u životu, čega treba da se čuvaš, koga ćeš voljeti, a možda i kada ćeš umrijeti! Varvara sve vidi i zna. Ja znam i đe šejtan spava!“

Djevojčica koju je raskalašna ljepotica nazvala musavim kopiletom, pogleda djevojku sa neskrivenim prezirom, skupljenih obrva:

„Ne znaš ti ništa. Ne znaš đe šejtan spava“. Mala ugrabi momenat i isplazi joj se.

Gorčin, koji je duž kičme osjećao žmarce dok je slušao i gledao mladu vračaru koja mu se besramno nudila, obode konja i podviknu:

„Požuri, mrak pada, a ja sam gladan! Valja nam stići do hana!“

Nije htio da ona osjeti kakvu je požudu raspirivala u njemu i koliko ju je želio.

„Ne mogu ti pomoći, Aga“.

Prosjedi, pogureni čovjek gledao je Aliju mirno, pravo u oči. Zvao se Halil, ali ga niko i nije oslovljavao po imenu. On je za sve bio derviš, o čijim su se sposobnostima naveče, uz vatru, ispredale bajke. Govorilo se da je poznavao dejstvo svake travke i bio u stanju da od bilja sačini i najdragocjeniji lijek i najjači otrov, već prema potrebi. Pričalo se da razumije jezik zvijeri i umije da govori sa životinjama. Šaputalo se da može istjerati džine iz čovjeka, makar ovaj bio na sasvim drugom kraju svijeta. Ljudi su pred njim i nehotice spuštali pogled i uzmicali u stranu, izbjegavajući da ga duže gledaju u oči, iako je Halil pomagao svima koji su to od njega tražili.

Derviš je dobro poznavao Aliju. Znao je za pošiljke opijuma i hašiša od kojih je ovaj ostvarivao, ne malu, dobit. Znao je da čovjek, koga su svi oslovljavali agom, povremeno šalje grupicu odabranih momaka put Bosne i Crne Gore. Vraćali bi se dovodeći sa sobom mlade djevojke čija su lica bila izbrazdana suzama. Najljepše među njima podvođene su bogatim trgovcima, gostima hana, preostale su u hanu služile kao posluga. Znao je za harač koji je Alija nametnuo svim trgovcima u varoši i koji mu niko nije smio odreći. Zakoni carevine za njega nisu važili. Onog ko bi mu se i suprotstavio brzo bi progutao mrak. Sve je to derviš dobro znao. Sada je stajao pred najmoćnijim čovjekom u varoši, svjestan da ono što će mu reći, može kod Alije izazvati provalu bijesa i svršiti se loše po njega. Međutim, u izboru kakav mu se nudio, to mu se činilo prihvatljivijim.

„Ne možeš?“ Alijin glas je bio jedva čujan. Hodao je polako, ruku prekrštenih na leđima. „Ne možeš, ili nećeš?“

Derviš proguta pljuvačku. Očekivao je ovo pitanje i plašio ga se. Znao je da je čovjek pred njim dovoljno iskusan da prepozna laž, pa se nije ni trudio da izbjegne istinu.

„Aga... proučio sam tvoj san... znam i zašto se događa ovo... napolju“.

Neodređeno mahnu rukom ka prozoru, dvorištu hana i gavranovima.

„Nema potrebe da okolišam. Nije dobro. Nimalo. Sve su to i više nego jasni znaci. Pravo ću ti kazati. Mislim da živ nećeš iščekati zoru“.

Šumno je disao dok mu je jabučica podrhtavala, ipak osjetivši olakšanje kada je ovo izgovorio. Prije tri dana, Alija ga je posjetio i ispričao mu svoj san. Istog trenu Derviš se smrkao. Maločas, dolazeći ovamo, spazio je gavranove koji su se okupljali, opsijedajući han, što je samo potvrdilo njegovu zlu slutnju.

Alija zastade. Samo se za tren namrštio, ali je ostao potpuno miran.

„Neko hoće da me ubije? Ne bi to bilo prvi put. Ti možda ne znaš, ali izlazio sam ja na kraj sa takvim stvarima“.

„Aga.. ja ne znam kako i na koji način će se to desiti...“, drhtavim glasom nastavi derviš, sliježući nemoćno ramenima, „...ali, zmija koju si sanjao, ta grdno velika zmija koja govori ljudskim glasom i gavranovi koji su se skupili...“, uzdahnuo je teško. ,

„Imaš posla sa višom, demonskom silom protiv koje sam ja nemoćan. Neću ti kriti, ukoliko bih i pokušao da šta učinim u tvoju korist, vjerujem da bi mi se to obilo o glavu gore od ma čega što mi ti možeš učiniti.“

Posljednje riječi izgovorio je gledajući Aliju pravo u oči. Ovaj je i dalje djelovao mirno. Nijedan mišić na njegovom licu nije se pomjerio.

„Pošteno. Aferim! Ne boj se! Ako ikog poštujem, to je čovjek koji ima kuraži da mi u lice kaže šta misli. Dobro, ovako ćemo. Ostaćeš sa mnom večeras. Ne, ne...“, podiže ruku vidjevši promjenu na Derviševom licu.

„Ne protivi se, zalud bi bilo. Bićeš moj gost, do zore, da i sam vidiš mogu li te zle sile, ti **džini** ili šta god...“, u srđzbi lupi pesnicom o sto, „...da tako lako i jednostavno dođu glave Aliji!“

Iz njega je sada već kipjela srđzba koja je netragom pomela njegov strah, jarost, izazvana urođenim ponosom koji mu nije dozvoljavao da se potčini ma kome.

„Sići ćemo dolje da lično osmotrimo svakoga gosta. Umijem ja da prepoznam sumnjive, ne brini!“

„Neka bude kako želiš, Aga.“

Derviš se pokloni, nimalo srećan zbog Alijine odluke kojoj se nije smio usprotiviti. „Mada mislim da nemaš posla ni sa kakvim džinima... mislim da si se zamjerio šejtanu, lično“.

Na ulasku u han, Gorčinu upade u oči neuobičajeno velik broj naoružanih stražara. Nije prvi put konačio ovdje. Do sada su Alijini plaćenici bili diskretno skriveni, van domašaja pogleda gostiju. Večeras je bilo drugačije. Trže uzde i zaustavi konja, pa spusti djevojčicu koja uzdahnu sa olakšanjem kada stopalima dotače utabanu zemlju. Mala odmah otrča prema vatri koja je gorjela u uglu dvorišta i sjede na manji od dva stara panja. Na veći lagano i sa pažnjom poče da ređa majušne, drvene figure koje je vadila iz kožne kesice od koje se nije razdvajala. Varvara, svjesna da hodom budi pažnju svakog muškarca koji se tu zatekao, ode do bunara kraj koga je već stajala djevojka sa peškirom i kofom hladne vode, spremna da polije goste koji su željeli da se umiju. Sjahavši i sam, Gorčin uze konja za uzde i poče prema staji da ga preda na staranje stajskim momcima. Pred očima su mu lebdjele slike bogate trpeze, velikog bokala vina i mlade ljepotice vatrenog pogleda.

Djevojčici koja je zamišljeno ređala i pomjerala malene, drvene figure na panju, priđoše mladolik čovjek oštrog pogleda i drugi, poguren i prosijed, na čijem se licu čitala nelagodnost.

„Zašto si se izdvojila? Zar ne treba da budeš u društvu svojih roditelja sa kojima si došla?“, upitao ju je mlađi.

Djevojčica se od srca nasmijala, ne dižući pogled sa figurica.

„Ooo, nisu oni moji roditelji! On...“, bacila je brz pogled ka Gorčinu, koji je upravo ulazio u staju, „on ubija ljude, a ona...“, još jedan brz pogled ka djevojci koja se baš tad naginjala nad bunar, „...ona umije da otruje, tako je rekla... ne, ne, nijesu oni moji roditelji, ama nikako“.

Alija se trže kao gromom ošinut. Baci brz pogled ka zapovjedniku svoje garde i trznu glavom. Ovaj ćutke odgovori klimanjem i brzo krenu, razumjevši naredbu svoga gospodara.

Djevojčica završi slaganje figurica i veselo pljesnu rukama. Izgledala je sasvim zadovoljna. Igra je mogla da počne.

Gorčin zaškrguta zubima. Odjednom je bio vraški nestrpljiv i na nerve mu je išao momčić, gotovo dječak, koji je petljao oko njegovog konja mučeći se sa kolanom sedla. Iako se ponosio svojom hladnokrvnošću, smirenošću i u najnapetijim situacijama, čovjek sa dugim mačem sada prosto nije mogao da se obuzda. Taj prokleti, spetljani, nesposobni stvor ga je izluđivao! Šaka mu se sama podiže i snažan šamar odbaci momka na gomilu slame. Druga dvojica slugu zagrajaše i krenuše ka Gorčinu, koji ih je očekivao, crven od nadošlog bijesa. Dijelom svijesti bio je u čudu, ne shvatajući šta mu se dešava i zbog čega tako nasilno reaguje bez pravog povoda. No, taj glasić razuma bio je potisnut, odgurnut u stranu, nadvladan od mnogo moćnijeg nagona koji ga je tresao iznutra i nagnao ga da hitro isuče mač. Sa dva uvježbana udarca on gotovo prepolovi obojicu neopreznih mladića koji su se usudili da mu se suprotstave. Topot mnogih stopala iza njega natjera ga da se okrene i potrči ka izlazu iz staje. *Još nesposobne, nevaspitane, borbene žgadije koja zaslužuje lekciju?* Njegov dugi, isukani mač je bio žedan krvi. Prvi koji mu se ispriječio na putu završio je proboden i mrtav prije nego je koljenima dodirnuo tlo. Gorčin je vitlao mačem u zanosu. *Sve, sve pobiti! Sve!* A onda mu se dvije strijele zabodoše u grudi, kidajući mu dah, tjerajući ga da se ukopa u mjestu. Bol koja ga je presjekla razbistri mu misli. Pogleda oko sebe, kao da sve vidi prvi put, ništa ne shvatajući. Pokušao je da udahne vazduh, ali se zakašljao, pljujući sitne kapljice krvi. *Zašto se, za ime Boga, ovo desilo?* Krajičkom oka spazi odsjaj zakrivljene sablje koja se izdizala, a onda začu jezivi fijuk sječiva i sve prekri blaženi mrak kao konačni odgovor na sva pitanja.

Ruka mlade vračare zastade u vazduhu. Ona ne prihvati peškir koji joj je nudila sluškinja. Provušla je mokre prste kroz kosu osluškujući viku i zveket oružja iz staje. Osmjehnula se kada kraj vatre, u uglu dvorišta, ugleda gospodara hana. Obuze je iznenadna želja gledajući tog moćnog muškarca. Ne shvatajući šta ju je najednom spopalo, Varvara dograbi vedricu i preostalu vodu lagano i sa uživanjem poli po košulji. Tanka svila joj se zalijepi za jedre i pune grudi koje zadovoljno pogleda. Dopadale su joj se. Zakikota se. *Dopašće se i Aliji*. Iako uopšte nije razumjela zašto to radi, ona krenu ka njemu poluotvorenih usana, sanjalačkog izraza u očima.

Gundal, starješina hana, pokloni se kratko pred svojim zapovjednikom, a potom visoko podiže Gorčinovu glavu koju je držao u ruci. Očekivao je pohvalu, ali gospodarev pogled bio je uperen nekud preko njegovog ramena. Gundal se i nehotice okrenu i sa nevjericom spazi djevojačku priliku kako im se približava. Zbog mokre odjeće ljepotica je djelovala gotovo naga, smiješila se čudno, a oči su joj sijale kao u ljudi koji šenu pameću. Ona ispruži ruke ka Aliji.

„Ja sam Varvara!“, povika. „Otrovaću te...“

Alija zgađeno prosikta: „Gundale!“

Snažni mladić učini nagli trzaj rukom i kratko koplje koje je držao zabode se Varvari podno grudi, u stomak. Ona pade na koljena, trepćući zbunjeno, dok joj je ludački sjaj čilio iz očiju:

„Otrovati... pogledom... a liječiti... usnama...“

Alija se okrenu dervišu. Teško je disao kad trijumfalno uzviknu:

„Eto! Vidio si! Kurve i plaćenici, trovači i ubice! Ha! Kao da mi je ovo prвина! Jesu li me i ogrebal? Vidiš li rane na meni, dervišu?“

Pogleda sagovornika slavodobitno dižući ruke. Ono što ga zbuni bilo je prestravljeno lice starijeg čovjeka koji je bezglasno mrmljao, u krajnjoj panici, nekakvu molitvu, dok mu je pogled bio uperen ka...?

Alija se osvrnu i spazi prašnjavu djevojčicu kojoj je titravi plamen obližnje vatre obasjavao lice. Namršti se, u nevjerici, jer mu se učinilo da odsjaj plamičaka u djevojčicinim očima i nije samo odsjaj. Izgledalo je kao da su zjenice djeteta načinjene od crvenih plamičaka. Mala podiže lice ka Aliji i ovome srce poskoči i zastade na tren. On se zatetura, ustuknuvši nazad nemoćan da zadrži uzvik zaprepaštenja.

Djevojčicine oči blještale su džehenemskom vatrom.

Dah mu se kratio u grudima, želio je da potrči što dalje odatle, daleko od neljudskih očiju koje su ga fiksirale, ali nije mogao da pomjeri nijedan mišić na svom tijelu.

Mala lagano spusti ruku i blago dotače prstom jednu od figurica poređanih na panju:

„Gundal...“

Figurica se prevrnu. Uz samrtni jauk Gundal pade na zemlju pred Alijom, trznu nogama u ropcu i umiri se. Djevojčicin prst je kružio po figuricama obarajući ih jednu po jednu dok je nabrajala imena, blagim, monotonim glasom: „Faruk, Kenan, Fadilj, Ramadan, Osman...“ Krik za krikom odjekivao je hanom, ledeći Alijino srce, dok su jedan po jedan, njegovi ljudi padali na tle da se više nikada ne podignu.

„Alija, Alija, Alija...“ - zavrti rezignirano glavom sila koja je imala oblik djevojčice.

„Znam, znam svako tvoje pitanje. Pitaš se zašto? Šta da ti kažem? Preigrao si, Alija. Svijet i postoji dok u njemu vlada ravnoteža dobrog i... onog manje dobrog, razumiješ? Poremeti li se ta ravnoteža, stvari se moraju izravnati, dovesti na prihvatljivu mjeru, eto. Ti si žario, palio i prećerao, moj Alija. Zato sam ja večeras tu da to popravim. Vidiš, svako ko je večeras ovdje skončao, to je sasvim i zaslužio, slažeš li se? Pa tako ćeš i ti... uskoro“.

Aliju nije napuštala želja da pobjegne što dalje od tog dubokog, oporog, podsmješljivog glasa, nimalo nalik dječijem i tih očiju čiji ga je pogled pekao. Međutim, noge ga nisu slušale baš kao ni jezik koji mu bijaše svezan i nemoćan da izgovori pitanje zbog kojeg mu je srce ludački tuklo u grudima.

Ono u tijelu plavokose djevojčice se veselo nasmija.

„Shvatam! Pitaš se kakve veze onda imam ja sa tvojim zlodjelima? Zar nije On zadužen da kazni svako zlo na ovom svijetu?“, djevojčica mangupski podiže obrvu pokazujući uvis, ka nebu.

„Moj Alija, vi ljudi, nikako ne shvatate neke stvari. Svako čisti u svojoj avliji. Ja sam taj koji satire loše momke kada prekardaše. To je MOJ posao, ne Njegov. Šta On ima sa tim? Ne boj se, ima On dovoljno svoga posla, da glave ne diže! Šta misliš, da kada toliko dobrih, čestitih, poštenih, duhovnih ljudi, koji ni mrava nisu zgazili, iznenada strada, kada sa ovog svijeta u trenu budu zbrisana nevina djeca, da je to moje djelo?!? C,c,c,c! Najlakše je mene za sve optužiti, znam. Ali, ne! On je za to odgovoran, jer to je NJEGOVO posao. I previše dobra, jednako kao i previše zla, kvari ravnotežu, a kao što rekoh – SVAKO SVOJU AVLIJU!“

Dijete priđe panju na kojem su stajale figurice i lagano prstom dotače jednu koja je imala oblik drvene kućice. Ova se prevrnu, a istog časa tlo pod Alijinim i derviševim nogama se zatrese. Začu se zaglušujući prasak, a iz unutrašnjosti hana odjednom suknu stub gustog dima, praćen plamenim

jezicima. Sve to pratila je vriska i lelekanje djevojaka koje su bezglavo iskale kroz vrata i prozore, bježeći od vatrene stihije. Otete i dovedene ko zna odakle, doskorašnje robinje, trkom napustiše han koji je gorio.

Gonjen posljednjom iskrom prkosa i bunta u sebi, Alija dograbi sablju za pojasom i podiže je uz urlik. Pogled mu se susrete sa plamenom u očima djevojčice. Obuze ga užas kada odjednom umjesto drške sablje, u ruci osjeti nešto mekano što se migoljilo i uvijalo. Podiže pogled i ugleda golemu, debelu zmijurinu smaragdno zelenih očiju. Djevojčica spusti prst na posljednju, preostalu, uspravnu figuricu pred sobom i obori je. Zmija strahovitom brzinom suknu naniže i zari očajnike u sam korijen Alijinog nosa, pravo između očiju. Najmoćniji čovjek Nikolj-pazara zaleluja se i pade bez glasa kao posječeno stablo.

Dok je požar nezaustavljivo gutao ostatke, do maločas čuvenog hana, djevojčica u čijim je očima još uvijek titralo crvenilo, priđe i čučnu kraj crnokose djevojke na samrti. Čelo orošeno znojem i podrhtavanje usana svjedočili su koliku bol trpi.

„Ne možeš znati će šejtan spava...“, blago i pomalo sa prekorom reče sila u tijelu djevojčice.

I mada joj to nije bio običaj, milosrdno dotače prstom čelo djevojke čije se grudi umiriše, a pogled ukoči, uperen negdje u daljinu. Potom pokupi figurice u kožnu kesu i lakim hodom krenu ka izlazu. Pratilo ju je nerazumljivo derviševo mrmljanje. Naslonjen na bunar, drhtao je i kao u bunilu izgovarao jedva čujnu dovu, prekidanu piskavim, ludačkim kikutom. Kroz dim što se nadvijao nad ostacima hana odjekivalo je graktanje, slavljenička pjesma gavranova koji su slijetali sluteći gozbu.

Djevojčica, iza koje se han gubio u tami, osmijehnu se i ponovi još jednom, kao za sebe:

„Ne možeš znati će šejtan spava...jer ja nikada ne spavam“.

POŠTENA RAZMJENA

Stiskao je njenu vrelu ručicu među svojim ogromnim dlanovima kao da će ju tako moći zadržati uza se. Ako ju bude držao dovoljno čvrsto, onda ona ne može umrijeti. Plamičci vatre koja je plamsala u kaminu crtali su sjene po njenom blijedom licu. Uvijek je bila porculanske puti, no više nije bilo nekadašnje rumeni u njenim obrazima niti zlata u njenoj kosi. Kao da ju je bolest posve isprala i izbljedjela. Čak su joj i oči izgubile svoju boju različka i sada su bile gotovo sive. Nestajala je naočigled, postala je krhka i prozirna, sličnija duhu nego živoj djevojčici čiji je kliktavi smijeh nekada punio ovaj dom.

Čak i takva bila je neporecivo slična svojoj majci, njena minijaturna verzija. Znao je da je to glavni razlog zbog čega se toliko trudio da poživi. Volio je svoju kći, ali svoju je ženu obožavao. No nje više nije bilo i ova djevojčica na umoru bila je sve što mu je ostalo, zadnji živući dio nje. Žena mu je bila jedinica od roditelja koji su isto tako bili jedinci i koji su umrli prije nekoliko godina. Njihova kći bila je jedini trag o tome da je uopće postojala, sve što je ostavila iza sebe. A umirala je brzo i nezaustavljivo.

Bijes ga je obuzeo žestinom koju nije mogao kontrolirati. Izletio je iz bolesničke sobe, a potom i iz kuće zalupivši vratima tako da su se zidovi tresli. Bijesnim se korakom ushodaio po pustom dvorištu prije nego je dopustio da mu se iz grla otme urlik sličan onome ranjene zvijeri.

„Izdao si me!“, prosikće očiju uperenih u crno noćno nebo *„Cijeli život se rješavam zvijeri u tvoje ime! Ubijam one koji ne pripadaju zemlji koju si dao ljudima da baštine! Nikada te nisam ništa molio! Nikada! A ti si mi sve uzeo!“*

Napravio je još jedan krug po dvorištu. Rukom je posegnuo za starom krunicom koju je naslijedio od oca zajedno sa životnim pozivom. Nekada ga je trljanje križa smirivalo. Sada ga je još više razbjesnulo. Zgrabio ga je šakom i strgnuo s vrata krunicu dok su zrnca letjela svuda oko njega i tupo padala na zamrznuto tle. *Nema mi pomoći od Boga! Možda ni od koga!* Pomislio je dok je u očaju padao na koljena.

„Dat' ću sve! Napraviti' ću bilo što! Samo neka mi netko pomogne! Bilo tko! Samo neka ostane živa!“, zatulio je spuštene glave.

Tišina. Nije ni očekivao odgovor, ne zaista. Znao je da za njega nema ni nade ni oprosta. S tom se pomišlju podigao na noge i ponovo odteturao u kćerinu sobu gdje je sjedio i gledao ju kako hripavo vuče jedan dah za drugim, pitajući se koji će joj biti posljednji.

Došao je s prvim rumenilom zore. Kucanje na vratima trglo ga je iz isprekidanog sna. Prvo je pogledao prema djevojčici te je ustao iz naslonjača tek kada se uvjerio da još diše. Kucanje se ponovilo.

„Stižem!“, grmnuo je razdražljivo dok je ukočenim nogama nabadao prema ulaznim vratima. Razdraženo ih je otvorio, spreman da se izviče na onoga tko dolazi u ovo doba, ali je zanijemio kad je ugledao priliku na njima. Robusan muškarac, duboko usječenih bora i tamne kose prošarane sijedima, smijesho mu se bolno poznatim osmjehom, dok su ga još poznatije zelene oči iskričavo promatrale.

„Nemoguće!“, propentao je napokon. „Ti si mrtav. Bio sam tamo kad te je vukodlak raspolovio!“ Osmjeh na muškarčevom licu se još više proširio.

„Recimo samo da ja nisam baš...ja“, progovorio je šaljivim tonom koji nimalo nije smirio njegova sugovornika.

„Ako nisi Nastamir Uke, moj kum i mentor, tko si onda?“

„Netko tko ti može pomoći“, rekao je posjetitelj s lukavim bljeskom u očima.

„Da sam na tvom mjestu, pozvao bih me unutra. Malena Evelina nema još puno vremena.“

Domaćinovo lice se zgrčilo na te riječi, ali odmaknuo se i propustio posjetitelja u svoj dom bez daljnjih pitanja. Gost je sigurnim, širokim korakom ušetao u dnevni boravak i prošvrljao po njemu pogledom. Potom se jezivom sigurnošću spustio u jedan od dva naslonjača koji su stajali nasuprot jedan drugome, razdvojeni čajnim stolićem sa šahovskom pločom. Sjeo je na mjesto na kojem je Nastamir uvijek sjedio kada bi bio u domu svog štićenika. Arsenije je osjetio još jedan grč nelagode pa uloži velik napor u to da se ne pomakne. Svaki dio njega upozoravao je na opasnost, a upravo je, slušajući svoj nagon, doživio kasne četrdesete usprkos poslu kojim se bavio. Stoga mu je trebala ogromna snaga volje da ga u ovom slučaju zanemari. Stajao je naslonjen na dovratak pomno motreći došljaka. Ovaj mu je uzvraćao pogled sa širokim osmijehom na licu toliko netipičnim za Nastamira da je bilo čisto oskrvnuće vidjeti ga na uvijek ozbiljnom mentorovom licu.

„Zar ne možeš uzeti neko drugo obličje?“, pitao je ne prikrivajući bijes.

„Zanimljivo...“, rekao je stranac pomalo zamišljeno.

„Uzeo sam poznato ti obličje misleći da će razgovor tako lakše teći. Ali tebi je neugodno. Pa dobro, čiji bi lik volio da uzmem?“

„Ne možeš li se jednostavno vratiti u svoje vlastito obličje? Sreo sam već mjenjolike, znam da niste baš ljepotani, no vidio sam i puno gore.“

Iz gostovog grla provali iskren smijeh, zvonak poput dječaćkog. Arsenije nikada nije čuo grozniji zvuk.

„Obećajem ti da nikada nisi vidio nikoga poput mene“, odgovorio je iskreći očima „Niti bi podnio pogled na moj pravi lik. Rijetki su oni koji to mogu, a niti jedan od njih nije ljudsko biće“.

Zbog tona kojim su riječi bile izgovorene, Arsenije nije nimalo sumnjao u njihovu istinitost. Skupio je hrabrost, još jednom zanemario nagon i zdrav razum, pa sjeo preko puta neznanca.

„Razgovarajmo onda ovako. Mogu se nositi s malo nelagode“.

„U to nimalo ne sumnjam, dragi moj lovče! Stvar je zapravo jednostavna: tražio si pomoć i ja sam došao pomoći“.

Možda zbog izraza na strančevom licu, možda zbog pokidane krunice, a možda i stoga što je još mogao oćutjeti gorćinu oćaja i bijesa u svojim ustima, Arsenije je odjednom shvatio s kim razgovara.

„Sotona ništa ne daje besplatno!“, prosiktao je.

„Odlično!“, dobio je zadovoljan odgovor popraćen kratkim pljeskom. „Inaće me nikada ne prepoznaju tako brzo. Impresioniran sam. Ali volim da me se zove imenom - Lucifer. Puno je zvućnije od Sotona!“

Pravilno protumaćivši Luciferove riječi kao naredbu, a ne prijedlog, Arsenije prilagodi svoje riječi.

„Lucifer ništa ne daje besplatno. Što želiš?“

„Da pomognemo jedan drugome, samo toliko“, reće Lucifer neobićno prijateljskim tonom.

„Zašto bi ti trebao pomoć obićnog ćovjeka?“, sumnjićavo je pitao Arsenije.

„Zato što ima nekih stvari koje ćak niti ja ne mogu“.

„Na primjer?“

„Ne mogu pogaziti zadanu rijeć. Ćak i tamna stvorenja imaju svoju ćast. Zato moćeš biti siguran da ću se drćzati naćeg dogovora, ukoliko ga postignemo“.

Lovac je nekoliko trenutaka zamićljeno gledao u Lucifera. Smatrao se pametnim ćovjekom i vjerovao je da je shvatio o ćemu se radi. Ćavo od njega želi da ubije nekoga kome ne moće sam oduzeti ćivot zbog danog obećanja. Toliko je jasno. Vjerojatno se radi o nekom od mraćnih stvorenja, u suprotnom ne bi trebao pomoć lovca na vukodlake. No, iako sam oćito ne gazi obećanja, Vrag pronalazi naćin da zaobilazno dobije ono što želi. Ako planira pregovarati s njim mora to ćiniti vrlo oprezno i razborito.

„Obojica znamo što ja ćelim. Stoga me zanima što ću morati dati za ćivot svoje kćeri?“, upita mirno, gledajući Lucifera ravno u plamteće oći.

„Ne radi se o nećemu što bi mogao dati. Treba mi da nećto oduzmeć“, odgovori on ne skrećući pogled.

Arsenije klimne glavom. Oćekivano. Joć malo razmisli pa odlući biti iskren.

„Koga želić da ubijem?!“

„Stvarno si bistar, lovče!“, pohvali ga Lucifer nasmiješeno. „Neću od tebe tražiti ništa što već nisi činio. Tvoja je meta Tamarin Krvavi.“

„Krvavi?! Želiš da ubijem Pasoglavca?“, upita s čujnim gađenjem.

„Ne bilo kojeg Pasoglavca. Tamarin je vođa ovdašnjeg čopora. Čudim se da to ne znaš, lovče!“

„Pasoglavci nisu moja specijalnost“, odgovori slegnuvši ramenima. „Oni su obični strvinari koji lunjaju po grobljima i proždiru trupla. Gotovo nikada ne napadaju žive ljude. Opasni su samo u sezoni parenja. Ja lovim vukove, ne pse!“

„Pa ipak si prošle godine sasjekao četvoricu, među njima i brata Tamarina Krvavog.“

„Otkopali su Koviljkin grob. Smrt je bila primjerena kazna za pokušaj proždiranja moje mrtve supruge.“

„Ne proturječim, dragi prijatelju! Samo kažem da ti ubijanje Pasoglavca nije strano“, zaključio Lucifer pokroviteljski.

„Smijem li pitati zašto želiš Tamarina mrtvog?“

„Smiješ, ali znati đavolja posla teško je breme. Ne preporučujem ga.“

Još jedno upozorenje upakirano u običnu izjavu. Arseniju je bilo svejedno. Nije zapravo trebao znati razlog. Ionako će učiniti što se od njega traži. Samo se mora pobrinuti da ne bude zakinut za svoj dio pogodbe.

„Ako ubijem Tamarina Krvavog, Evelina će ozdraviti i poživjeti još mnogo godina?“

„Tako je!“

„I nećeš poslati nikog drugog da joj naudi, kao što sada šalješ mene na Tamarina. Ozdravit ćeš ju i pobrinuti se da doživi duboku starost bez ikakvih uplitanja tamnih stvorenja u njenu sreću i dobrobit. Živjet će ispunjen život i umrijeti u dubokoj starosti, okružena djecom i unučadi, spokojna i sretna.“

„Usuđuješ se sumnjati u moju riječ!“, zarežao je Lucifer, odjednom izobličena lica te potpuno crnih očiju. „Ti, običan smrtnik, usuđuješ se MENI postavljati uvjete!“

Lovac je zadrhtao od iznenadne strave, no nije ustuknuo. U pitanju je Evelina, sve što je ostalo od one koju je volio. Morao se boriti!

„Sudim po viđenome! Znam da ti nećeš prekršiti obećanje, no moram znati kako to neće učiniti nitko umjesto tebe. Drugačiji dogovor mi ne vrijedi. Ne želim da mi kći ozdravi sada kako bi ju za godinu ili dvije ubio neki demon. Mora biti sretna i sigurna do kraja svog prirodnog, ljudskog života“, odgovorio je sa sigurnošću koju nije osjećao.

Sotona ga je motrio uznemirujuće crnim očima, bez riječi i izraza lica. Tišina se provukla na, kako se činilo, čitavu vječnost. Potom se nasmiješio zadovoljnim osmijehom, kao da mu je upravo ispunjena najveća želja.

„Težak si pregovarač, lovče! Možda previše pametan za vlastito dobro.“

Neka bude! Ti ubij Tamarina Krvavog, a ja ću tvojoj kćeri omogućiti zdravlje te život siguran od svih bića mraka. Bit će pod mojom zaštitom i niti jedno stvorenje neće se usuditi nauditi joj. Poštena razmjena?“, upita pruživši Arseniju ruku koju ovaj žurno prihvati.

„Ovim smo dogovorom vezani obojica, ti do kraja svog života, a ja za cijelu vječnost svog postojanja“, šapnuo je Lucifer.

Iako je izvana sve izgledalo kao uobičajeno, obično rukovanje, Arsenije je osjetio svu težinu svog obećanja kako ga steže poput obruča u prsima, ispunjava mu udove i zaustavlja dah. Potom se sve smirilo, no osjećao je taj maleni dio mraka u sebi, poput uspavane zvijeri koja se jedva čeka probuditi. Prije nego ga je iznenadni nalet kajanja uspio svladati, čuo je slabašni kašalj iz Evelinine sobe. *Moram! Za Koviljku!* Pomislio je uperivši pogled prema kćerinoj sobi. Kad je ponovo okrenuo glavu prema mjestu gdje je do malo-prije sjedio Lucifer shvatio je da je prazno. Dogovor je bio postignut i Đavo je otišao. A Arsenije je morao činiti ono što najbolje zna. Loviti.

Trebalo mu je gotovo dva tjedna da ih pronađe. To je bio drugi najduži lov u koji se ikad upustio. Tražio je na svim uobičajenim mjestima: groblja, špilje, ruševine i napuštene kuće. Naposljetku ih je našao u najmračnijem dijelu šume. Sada se skrivao u krošnji bukve i promatrao čopor koji se spremao na noćno traganje za plijenom. Bilo ih je gotovo pedeset. U Pasoglavcima je bilo nešto iskonski uznemirujuće, čak više nego u vukodlacima. Vukodlaci su u svojoj osnovi ljudi pa uvijek u svojoj pojavi zadržavaju barem nešto ljudsko. Pasoglavci su bili psi. Ogromni, mišićavi psi kratkog crnog krzna, izduljene njuške, uvijek prema naprijed zabačenih, šiljatih ušiju i čeljusti pune oštarih zuba koji su bliještali u polutami. Jedino ljudsko na njima bilo je to što su se kretali na stražnjim šapama dok su prednje koristili onako kako bi ljudi koristili ruke. Kretali su se na sve četiri samo kada bi se dali u trk. Njihova se slaba točka krila u zakržljalom repu kojeg su uvijek držali skrivenog među stražnjim nogama. Jedini način da se ubije Pasoglavca bilo je da mu se odsiječe rep. To je teži zadatak nego se isprva činilo. Pasoglavci su bili brzi, no ako ne bi uspjeli pobjeći, postajali su iznimno opaki. Fizička im snaga niti krvoždenost nisu bili na razini vukodlačke, ali vukodlake se moglo ubiti iz daljine. Pasoglavcu ste morali prići dovoljno blizu da mu uhvatite i odsiječete rep, pri tom pazeći da izbjegnute kandže i zube. Uz to, oni koji su se u to razumjeli, tvrdili su da su Pasoglavci samo izgledom životinje, dok zapravo posjeduju popriličnu dozu inteligencije.

Uvjerio se da je to istina tragajući za njima. Bili su oprezni, snalažljivi, te gotovo besprijeekorni u skrivanju tragova. Da je bio slabiji tragač, nikada ih ne bi pronašao. Gledao je taj čopor crnih zvijeri i žalio što nije pozornije slušao ujakove priče o njima. Kako god bilo, morat će se suočiti s njima. Najbolje čemu se mogao nadati bilo je da ga neće svi napasti odjednom.

Sreća ga je poslužila bolje nego se nadao. Te su se večeri svi odrasli mužjaci iz čopora odvojili u manje skupine i krenuli u noć, ostavljajući Tamarina, tri ženke i dvadesetak mladunaca same. Čudio se tome dok nije shvatio da je noćas noć u godini kada je pun mjesec najsjajniji. Počinje sezona parenja. Pasoglavci su u lovu na djevojke koje će oteti i silovati kako bi im rodile novi okot ratnika. Za uhvaćene djevojke to je bila smrtna osuda. Nikada ne bi živjele duže od prvih udaha svoje mladunčadi. One koje bi preživjele porod bivale su ubijene kako ne bi odale lokaciju čopora. Ženska su se djeca Pasoglavcima rijetko rađala i služila su samo kao dadilje mladunčadi, nakon što im ljudska majka umre. Stoga je skupina od pedeset zvijeri spala na nešto više od dvadeset, od toga samo četvero sposobnih za borbu. Vođa čopora tradicionalno nije išao u lov nego bi od svih ulovljenih ženki sebi izabrao onu koja mu se najviše sviđjela, dok je ostale prepustio onima koji su bili zaslužni za njeno hvatanje. Samo su ti mužjaci, osim samog vođe, imali pravo pariti se i stvoriti novi nakot tih demonskih pasa.

Maglovito se sjećao kako mu je ujak pričao da oni koji uspiju uloviti djevicu pobjeđuju bez obzira na njen fizički izgled. Djevičanstvo je bilo na cijeni kod Krvavih. Nije si mogao dopustiti da razmišlja o užasima koje te djevojke proživljavaju ili o mukama u kojima umiru. To bi ga ispunilo bijesom i ugrozilo mirnu hladnoću koja mu je trebala da izvrši ovaj zadatak.

Nije se trudio biti tih pri silasku s drveta. Znao je da njihove osjetljive uši čuju i najmanji zvuk. Zato je skočio s najniže grane u hrpu suhog lišća pa odmah trkom krenuo na Tamarina. Iznenadio ga je na djelić sekunde koji je bio dovoljan da ga uspije zasjeći po prsima srebrnim bodežom koji je čvrsto stiskao u ruci. Rana je bila duboka i obilno je krvarila, no Tamarin kao da ju nije ni primijetio. Bacio se na Arsenija gotovo ga mrveći pod gomilom svojih mišića i škljocajući čeljustima prema njegovom vratu.

Krajem oka vidio je kako ženke sakupljaju mladunčad i vode ih u jazbinu kako bi ih zaštitile. To je značilo da se bore samo on i Krvavi. Mogao je pobijediti! S tom je mišlju gurnuo lijevu ruku zvijeri u usta zanemarujući zasljepljujuću bol dok su mu poput britvica oštri zubi prolazili kroz kožu i mišiće naposljetku lomeći kosti. Desnom je zarezao njegov grkljan tolikom snagom da mu je zamalo odrubio glavu. Odupro je njegovo teretno tijelo objema nogama i odbacio ga sa sebe na zemlju. S mukom je ustao dok mu se u glavi vrtjelo od gubitka krvi. Odrezati Pasoglavčev rep sa samo jednom funkcionalnom rukom nije bio nimalo lak zadatak. Morao je izvući kratak rep između Tamarinovih nogu desnom rukom u kojoj je još uvijek držao bodež pa ga potom prikliještiti nogom kako bi ga držao na mjestu dok ga reže pri korijenu. Dok je to činio Tamarin je bio posve miran osim plitkog disanja te jurećih otkucaja srca koji su pumpali krv. Šikljala je kroz razjapljenu ranu između vrata i ostataka kože koji su držali glavu na mjestu.

Iako je cijeli prizor bio odvratan, Arsenije je znao da Krvavi ne bi umro od svojih ozljeda. Trebalo bi mu dugo, no oporavio bi se dok god mu je rep netaknut. Dok je rep uz tijelo držao još samo komadić kože dogodilo se nešto čudesno - Tamarin Krvavi počeo je poprimati ljudsko obličje zajedno sa još nekoliko mladunčadi Pasoglavaca i jednom od ženki. Arsenije je bio zabezeknut. Zastao je na trenutak kako bi pogledao u sada ljudsko lice vođe Pasoglavaca.

„Oboje...“, progrgljala su njegova usta glasom umirućeg čovjeka. „*Odreži oboje pa spasi barem moju krv!*“

Tada se lovac sjetio: ako se Pasoglavcu istovremeno odrežu glava i rep on se pretvara u čovjeka, kao i svi koji su potekli od njega. *Mogu li to učiniti?* Tamarin bi i dalje bio mrtav, kao što je i bio dogovor, ali bi njegovi potomci bili ljudi. Odjednom je u sebi osjetio jezu. Zvijer koja je zaspala u njemu nakon pogodbe budila se i nije bila zadovoljna. *Lucifer ih sve želi mrtve.* Spoznao je bez imalo sumnje. *Nije uopće bila stvar u Tamarinu Krvavom! Želio se riješiti cijele njegove loze.* Dao mu je život njegove kćeri u zamjenu za desetke drugih života koji su mogli biti spašeni. *Sotona nikada ne gubi u pregovorima!* Pomislio je gorko te krenuo do kraja odrezati kobni rep.

„*Molim te!*“, zavapio je ženski glas.

Arsenije je s iznenađenjem shvatio da dolazi od one Pasoglavke koja je postajala ljudska. *Zasigurno jedna od vođinih kćeri.* Bio je spreman zanemariti ju i nastaviti s poslom, kad ga je ponovo prekinulo njeno preklinjanje.

„*Molim te!!! Mladunčad!*“, kriknula je pokazujući prstom na desetak psića koji su sada bili djeca.

Želio ih je poštediti, uistinu je! No to su bili sinovi okrutnih očeva i umorenih majki. Produkti otmice i silovanja. Njegova je Evelina bila slika i prilika svoje predivne i savršene majke. Nevini anđeo. Važnije je sačuvati nju! Kada je shvatila da se neće smilovati, djevojka mu je dobacila stravičan pogled pa jezivo pomirenim glasom rekla:

„*Neka ti bude! Činiš ogromnu uslugu onome od koga očekuješ da će ti jednako uzvratiti. Samo zapamti - tamo gdje Đavo ima svoje prste, nema sreće ni za koga!*“

Želeći ju što prije ušutkati, Arsenije je napokon povukao posljednji rez i odsjekao rep Tamarinu Krvavom. Svi koji su bili u ljudskim obličjima izdahnu li su zajedno sa svojim vođom, pritom se ponovo vrativši u svoj životinjski lik. Ostali su pobjegli u šumu iz koje se sa svih strana začulo stravično arlaukanje umirućih Pasoglavaca. Kao prizvan žalobnim urlicima pojavio se Lucifer, ponovo u liku Nastamira i opet s onim uznemirujućim osmijehom.

„*Vidim, obavljeno je!*“, reče nehajno, nogom gurkajući Tamarinovo truplo. „*Zadovoljan sam, lovče. Svoj si dio dogovora obavio dobro. Zato ti dajem još jednu šansu da razmisliš: želiš li uistinu da ja ispoštujem svoj dio točno onako kako si zahtijevao?*“

Arsenije ga je zaprepašteno gledao. Upravo je ubio cijelu krvnu liniju Krvavih kako bi osigurao ono za što se pogodio.

„Naravno da želim!“, grmnuo je ljutito.

„Tada će tako i biti“, zaključio je Lucifer i jurnuo na njega odižući ga s tla te mu šakom prolazeći kroz prsni koš, dok mu vrelim prstima nije obuhvatio kucajuće srce.

Jedino što je Arsenije mogao bilo je gledati ga širom otvorenih očiju.

„Zašto?“, uspio je dahnuti između plamteće boli i spoznaje da umire.

„Tražio si da ti kći živi bez ikakvih tamnih stvorenja u svom životu. Ti JESI stvorenje tame“, izjavio je mirno Lucifer i potom se nasmijao zaprepaštenom izrazu na Arsenijevom licu.

„Znam, znam! Cijeli si život uvjeren da si borac za dobro koji ubija velike, strašne vukove prije nego oni ubiju sirote ljude. Toliko si zaslijepljen tom mišlju da nisi ni shvatio kako siješ smrt kamo god pođeš. Mentor ti je poginuo u pokušaju da te obrani od vukodlaka za kojeg još nisi bio spreman, tvoju voljenu ženicu rasporila je vukodlačica koja je osvećivala svog partnera. Čak ti je i kći predispoziciju za svoju bolest naslijedila sa tvoje strane obitelji“, još se jednom veselo nasmijao pa približivši usne sasvim do Arsenijeva lica prošaptao: „Nije svaka svjetlost od Sunca s neba, nešto je i od paklenih vatri! Tako si i ti, najdraži moj lovče, instrument tame! I kao takav ne smiješ ostati u životu nevine Eveline. Dogovor je dogovor!“, zaključio je pragmatično, istovremeno jednim lakim potezom iščupavši srce iz Arsenijevih grudi.

PET, DVA, JEDAN, TRI, VOLIMO SE MI

Istočno se odavde uzdižu gradovi, ti drčni ostaci Staroga Sveta u kojima ljudi nafiksani palijativima žive uspravno, ali ovde na Đavolovom Prstu nema ljudi. Sve su to šakali i vukovi. Znete, u mutnoj vodi govna uvek isplivaju na površinu.

Natašu sam prvi put video kraj štanda nekih muvatora što su špartali Đavolovim Prstom varajući ljude i bežeći pred nezadovoljnicima. Bila je sitna i krhka, tanušnih šaka i nožica poput čačkalica, ali je posedovala najlepši osmeh na svetu. Uvek mi se činilo da bih je mogao spakovati u džep i nositi uzduž i popreko Đavolovog Prsta, ušuškanu i spokojnu. Umela je primiriti zver. Nikad nisam razumeo kako je to radila. Jednostavno bi se privila uz mene i pričala, pričala, pričala...

„Kad bi znao koliko te volim, verovatno bi se uplašio“, znala se maziti, onako iz čista mira.

„Sve sam ja strahove odstrahovao i tame odbolovao. Nemam se čega više plašiti“, mrgudao bih na njene izlive ljubavi.

„Bojiš se jedne stvari“, pametovala bi ona. „Ljubavi“, Mnogo je volela da priča.

„Možda“, predavao bih se.

„Tu nema tame i bola, čisto je kao suza“, filozofirala je, „ali uvek uplaši“.

„U jednoj stvari si u pravu. Bolje se snalazim sa neprijateljima“, odvrćao bih na njene nebuloze.

„Ali znaš da voliš. I srce ti to želi“, bila je uporna.

„Zar ima nekoga ko to ne želi?“, završavao bih diskusiju privlačeći je u zagrljaj. Nisam bio baš ugrožen što se tiče žena, ali ona je bila drugačija. Klupko paperja željno nežnosti u vremenima smrti i očaja. Nisam mnogo znao o njoj. Nije više bila mlada, baš kao ni ja. Slutio sam da je bila veliko ime u Starom Svetu, ali sve je to zbrisala Velika Groznica. Zaista se trudila da ne priča mnogo o prošlosti.

„Pet, dva, jedan, tri, volimo se mi, devet, sedam, osam, dva, baš te volim ja“, pevušila bi ponekad, objašnjavajući da je ta pesmica podseća na prošlost.

Visoko gorje je zaštitilo Đavolov Prst od smrtonosnog virusa, ali ne i od ludaka koji su bežali pred njim. Poneki bi sa sobom doneo groznicu, ali bi ga odomaćene džukele umlatile čim bi primetile prve simptome bolesti. Znače, Đavolov Prst nisu zaposeli pesnici, a još manje osećajni džentlmeni. Nisu ga osvojili intelektualci i pametnjakovići, nego ološ koji je preživeo raspad sistema i istrajao u nametnutoj borbi za opstanak. Njihovi čopori su vršljali po pustoši, pljačkajući i ubijajući. U svem tom cirkusu, Nataša se ponašala nepredvidljivo i ponekad bi nestajala na nedelju ili dve. U početku me je to izbezumljivalo, ali vremenom sam se navikao. Uvek bi se vraćala da vodimo ljubav i da mi šapuće svojim raspuklim glasom.

„Znaš da pričam šta mislim“, pokušavala bi da me ubedi u svoju iskrenost.

„Da, samo je to neobično“, odgovarao bih, pokušavajući da joj verujem. Sve je oko nas bilo laž i prevara, pa baš i nisam video smisao istine u svetu u kome je jedino važno doživeti sutrašnji dan.

„Znam. Zato što je retko“, terala bi ona nepokolebljivo svoju priču.

„Ti nisi iz ove realnosti“, branio bih se najglupljim mogućim odgovorom.

„Pa odakle sam, moliću lepo?“, znala je da postavi nemoguća pitanja, pa bi i moji odgovori postajali takvi.

„Ne znam. Odavde nisi. Nebesa, podzemlje... Sve je moguće.“, lupio bih prvo što mi padne na pamet.

„Blesavo moje lepo“, prešla bi na maženje podsećajući na pokislo mače.

„Eto, vidiš. To mi niko iz ove realnosti nikad ne bi rekao“, durio bih se ja.

„Ali kad te toliko volim...“, nastavljala bi sa gugutanjem. Kad bi jednom prešla u fazu sentimentalnosti ništa nije moglo da je zaustavi. Da sam bar i ja bio takav. Ali nisam. Nisam umeo da se otrgnem prošlosti, nisam znao da krenem iz početka. Činilo mi se da sam video više užasa od nje. Sada više nisam tako siguran u to.

Znao sam da se smuca po sumnjivim društvima, ali sam joj zbog nečega verovao. Uostalom, nisam ni polagao nikakva prava na nju. Bila je odrasla žena, slobodna da bira sebi partnere. Ako je neko bolji od mene, neka je uzme. Preživeću. Drugo je mene brinulo. Bila je pomalo neurotična i sklona samouništenju. Teško je podnosila udarce. Nije znala da ne pobeđuje onaj ko najjače udara, već onaj koji može da izdrži najviše povreda i ostane na nogama.

Kad sam je, posle jednog od njenih uobičajenih nestanaka, pronašao u kadi rumene vode obojene krvlju iz njenih prerezanih vena, sitno joj je telašće bilo prekriveno masnicama od silnog batinanja, a na ofingeru je visila prepoznatljiva jakna označena likom isplašene đavolove glave. Poznavao sam taj simbol. Rašina ekipa. Eto zašto sam se plašio ljubavi. Lako je zavoleti, teško izgubiti. Bilo je jasno šta se desilo, pa nisam gubio vreme glupim zbrin-

javanjem Natašinog tela. Duša joj je ionako bila na nekom boljem mestu. Krenuo sam za Rašom, držeći se starog dobrog pravila - krv traži krv. Znete, Nataša je bila smisao mog života.

Rašina ekipa je bila opasna, uz jednu malu opasku. Reč "opasno" je svakako tačna, ali ne i dovoljno precizna. Pre bi se moglo reći da se radilo o najbestijalnijoj sadističkoj hordi raspomamljenih umobolnika koja je ikada hodala Novim Svetom. Mislite da me je to prepalo? Ni najmanje. Potražio sam odavno odložene uspomene iz rata. Specijalci su bili dobro opremljeni, a štabovi koji bi ih razdužili nestali su u Velikoj Groznici. Verovao sam da mi te stvari više neće ustrebati, ali, eto, došlo je vreme i za njih.

Trag nije bilo teško pratiti. Pljačke i ubistva, obično skoncentrisana na najbogatije pasje sinove Đavolovog Prsta. Da nisam znao o kome je reč, poverovao bih da se radi o nekoj vrsti modernog Robin Huda. Ali ne, svi su znali Rašu i njegove kompanjone. Banda ludaka.

Prvog pitbula uhavatio sam spuštenih gaća. Sobica je mirisala na čaj od jasmína, a klinka u kojoj je bio imala je najnežnije lice koje sam ikada video. Jednostavno sam mu prerezao grlo dok je svršavao. Nije ni znao šta ga je snašlo. Tek kad je mala vrišteći izletela iz sobice, razaznao sam da ono što dopire iz hodnika gotovo podseća na bluz.

Sledećeg sam jednostavno skinuo snajperom sa prozora jeftinog svratišta u jednoj od selendri što su se nizale duž Đavolovog Prsta. To ih je alarimiralo, pa su potom postali mnogo oprezniji. Počeli su se držati u grupi. U početku su snajper i brze noge rešavale problem, a onda su se stali zavlaciti u jazbine. Tamo ih nisam tek tako mogao dohvatiti.

Te sam noći mnogo razmišljao. O Nataši, o ljudima koje sam pobio dok sam služio u šesdeset drugoj, o Velikoj Groznici i svakojakim drugim glupostima. Sve same nevesele stvari, pa opet, vremenom se oči naviknu na mrak. Kako bilo da bilo, nisam zaboravio da detaljno pregledam i očistim obe Berete M9, iako mi je glavom sve vreme odjekivala setna melodija:

„Pet, dva, jedan, tri, volimo se mi, devet, sedam, osam, dva, baš te volim ja“. Mnogo sam voleo malu bleskicu!

Jutro sam dočekao neispavan, ali odlučan. Doručkovali su oko devet u Tošinoj kafani i jednostavno sam tamo ušetao s pištoljima u rukama. E, to nisu očekivali! Dok su potegli oružje, dve trećine ih je bilo likvidirano. Iz kafane sam izleteo praćen rafalima. Adrenalin nije dozvolio da osetim da su me pomalo i prošetali.

Ono što je usledilo podsećalo je na računarske igrice. Dok sam jurio kroz uzane uličice, zamenio sam okvire znajući da me slede. Zaustavio sam se potom kraj ćoška i ispalio šaržer u prvog koji se pojavio. Jebeni prolaznik! Tek drugim rafalom sam skinuo još dva Rašina jurišnika. Tren potom osetio sam slabost i shvatio da sam pogođen u rame i bedro. Drugi put, Rašo, po-

mislih i utekoh iz sela.

Dve duge nedelje sam lizao rane i izležavao se kod jednog od svojih dužnika. Nisam iščekao da potpuno zacelim. Čim sam postao donekle upotrebljiv, krenuo sam u potragu. Na moje razočarenje Raša je nestao. Nije više bilo prepoznatljivih prepada i razbojništava širom Đavolovog Prsta. Biće da sam ga mnogo oslabio svojim akcijama, pomislih, pa počeh da se raspitujem. Niko ništa o njemu nije znao. Kao da je u zemlju propao.

Već sam gotovo odustao od osвете kad su se pojavile glasine o bolesniku kome niko ne može da pride. Neobično za Đavolov Prst. Svaki trag virusa bio je smesta uništavan i spaljivan, bez obzira na cenu. To je mogao biti samo neko vraški zaštićen. Od te pomisli do shvatanja da se radi o Raši nije mnogo trebalo. Dakle, moj plen je bio tamo gore, u brdima. Nisam imao više o čemu da razmišljam. Muškarac radi ono što muškarcu rade.

Koliba u kojoj se bolesnik nalazio bila je na dnu jedne klisure. Jedini prilazni put je vodio kroz kanjon, na čijim liticama su najverovatnije bili raspoređeni Rašini ljudi sa dugim cevima u rukama. Vidite, ovoliko dugo sam poživio zbog toga što nikad nisam činio ono što se od mene očekivalo. Umesto da se zaletim na glavni ulaz, obišao sam klisuru i popeo se tačno nad kolibu. Pomalo je bilo rizično spustiti konopac niz krečnjačke stene. Znao sam da se ne bih lepo proveo ukoliko bi neko pazio na zadnja vrata. Srećom, nikom tako nešto nije padalo na pamet.

Kad sam mu kroz krov propao maltene na glavu, Raša je najpre razjapio usta poput šarana, a onda je primetio pištolj u mojoj ruci. Smesta stade besneti zamotan do grla u pokrivač.

„Govno plaćeničko! Seku ste oterali u smrt, što ne bi i mene dokrajčili?“

O da, bio je bolestan, veoma bolestan. Guke na vratu su pucale i bljuvao je krv što je bilo očigledno po krvavom čaršavu pod njim. Nije mu još mnogo ostalo. Pa opet, njegova izjava baš i nije bila u skladu sa situacijom.

„O čemu ti to, bre?“, brecnuh se na njega. Nije valjda pomerio pameću?

„Je l' se Igor dočepao šifre?“, nastavi on sa besmislenim pitanjima.

„Kakav Igor, kakvi bakračići?“, počeo me je pomalo nervirati.

„Čekaj malo... Ti ne radiš za Igora?“

Da nisam bio na ivici živaca verovatno bih pukao od smeha zbog izraza njegovog lica. Možda nisam ništa shvatao, ali on je razumevao situaciju još manje od mene.

„Ne. U stvari, sad više nisam ni u šta siguran, ali došao sam ovamo da osvetim jednu curu. Nedavno ste je gadno prebili“, odlučih najzad da mu objasnim svoje prisustvo. Jebi ga, u svakom dobrom vesternu zlikovcu je jasno zašto je heroj potegao revolver. Problem je što ova budala nije odgledala dovoljno kaubojaca.

„Ma daj! Zajebavaš se, je l' da? Nije, valjda, da si imao neke veze sa Natašom?“, provali on najzad posle duže pauze prepune kolutanja očima.

„Nataša mi je bila ljubavnica“, odrezah, dok mi je prst podrhtavao na obaraču.

„Oh, bože, da nisi ti tip koga zovu Pacov?“, zapita me neočekivano. Dođavola, tu ništa nije kako bi trebalo biti. Odakle bi on mene mogao poznavati?

„Jesam“, priznah. Uvek ga mogu upucati ako nešto krene po zlu.

„Koja komedija. Nataša mi je sestra. Kad god bi se videli samo bi pričala kako je zaljubljena u nekakvog Pacova. Jebo te, pa baš ti da me zaustaviš! Samo što nisam dohvatio ono ubilačko čudovište!“, kao da me je kantom govana polio! Nisam mogao pogrešnije proceniti stvari. Biće da sam zasrao stvari do balčaka.

„Otkada si bolestan?“, zapitah tek da skrenem temu razgovora. Najednom sam se osećao neprijatno.

„Bolestan sam ovamo došao. Pratio sam Natašu, brinula me je...“, zakašlja se bljujući krv po pokrivaču.

„Palijativ! Imao si pristup palijativu, zar ne?“, sinu mi najednom. Samo je tako mogao izgledati zdrav i nedirnut Groznicom.

„Bravo! Natašina poznanstva i novac od pljački su odigrale svoju ulogu. Putevi su bili uhodani, sve dok Igor nije došao po nju. Onda se sve srušilo kao kula od karata“, licem mu prelete neka senka podrugljivog osmeha i sve mi je postajalo jasnije da, u stvari, ama baš ništa ne znam.

„Pričaj. Sve od početka“, procedih spuštajući se na stolicu ukraj kreveta.

„Igor... Igor joj je bio muž, ali njihov brak nikako nije funkcionisao. Nataša se prvi put isekla kad je saznala za njegove avanture i rasipanje novca. Sve je ona radila, Igor je uglavnom klimao glavom i trošio pare. Posle toga su je strpali na psihijatriju. Gad je to zloupotrebio i preuzeo je kontrolu nad „Medicariusom...“, poče Raša da se ispoveda.

„Čekaj... Kakve veze Nataša ima sa 'Medicariusom'?“, prekidoh ga.

„Nije ti nikad rekla da je bila vlasnica kompanije?“, odvrati na pitanje pitanjem.

„Nije“, rekoh. Izglada da mi mala mnogo toga nije ispričala.

„O bože, šta je naradilo njeno ćutanje. Nema veze, sad ćeš sve čuti. Ova-ko je to bilo. Firma je posedovala licencu na palijativ koji je Groznicu držao pod kontrolom, ako se redovno uzima. Dobar osnov za basnoslovnu zaradu zar ne? Postojali su milioni kupaca koji moraju redovno kupovati lek, ako ne žele da se raspadnu kao ja. Pa ipak, postojalo je nešto što je Igoru izmaklo u proračunu. Natašina neuračunljivost. Jedino je ona znala pristupne šifre bazi podataka sa rezultatima naprednih istraživanja 'Medicarius', a tamo se nalazila i receptura leka za Groznicu. Bez šifre niko nije mogao da obriše bazu i ona je to znala. Planirala je da se dokopa nekog terminala i započne

proizvodnju leka koji bi besplatno delila ugroženima. Čak je nedavno isterala i finansijsku potporu od konkurenata svog bivšeg preduzeća, pomalo je kašljucao, ali govorio je sasvim razumljivo.

„Pa zašto to nije učinila?“ prekidoh ga.

„Misliš da bi to Igor dopustio? Izlečenje žrtava Groznice učinio bi palijativ nepotrebnim, čime bi se njegov lagodan život raspao u parmparčad. Pobrinuo se da za Natašom bude izdata poternica. Bilo koji jebeni pandur koji bi je ugledao smesta bi je strpao u najbližu psihijatrijsku ustanovu. Zato se i smucala po Đavolovom Prstu. Ovde nema zakona“.

To je bilo sve. Čuo sam sasvim dovoljno. Pažljivo sam vratio pištolj u futrolu i išetao na glavni ulaz. Kerovi na liticama nisu pucali. Naređeno im je da eliminišu one koji dolaze ka kolibi, ne i u one koji odande izlaze. Nije bilo mnogo smisla u Rašinom samosažaljenju. Možda bi mu bilo bezbolnije da mu neko ispali metak u glavu. Svejedno, makar je sam odabrao kako će uginuti. Ne može to svako.

Sve je Raša znao, samo je u jednoj stvari grešio. Nataša je bila jebeni idealista, ali nije bila istina da nikom nije odala šifru. Možda je bila imuna na muževljeve batine i zov love, ali ne i na ljubav.

„*Pet, dva, jedan, tri, volimo se mi, devet, sedam, osam, dva, baš te volim ja*“.

Mislim da je vreme da se spakujem i jednom zauvek napustim Đavolov Prst. Gotovo sam zaboravio kako izgleda civilizacija, naročito kad si dobro nafatiran. Znanje je sila, znanje je moć. Verujem da se stara dobra pesmica može itekako dobro unovčiti.

Osmotrio sam još jednom vukojebinu u kojoj sam isuviše vremena proveo, pa počeh pevušiti: „*Pet, dva, jedan, tri, volimo se mi, devet, sedam osam, dva, baš te volim ja*“, njušeći miris lake love. Terminal se uz malo truda i smeškanka može dohvatiti u nekoj od ispostava ‘Medicariusa’.

Dugo me je putovanje čekalo.

BARBARIN DOM

Sjedjela je kraj prozora i zurila u ono što se nalazilo s druge strane stakla. Crna ju je ptica, sjajna perja i ponosna držanja, promatrala sa znatiželjom, ili čak, s očekivanjem. Ptica ključne tri puta po staklu, no Barbara na to samo duboko uzdahne i prstima prođe kroz crnu kosu. Luciferov je radni stol bio prekriven papirima, knjigama i kartama. Barbara si je prisvojila njegovo mjesto, kao i uvijek kad bi odlazio u obilazak svojih ostalih zemaljskih dobara. Uzme nalivpero u ruku, pa prođe prstom po njegovim filigranskim ukrasima. Bio je to njegov poklon za njihovu petstogodišnjicu. A uz poklon je dobila i prijedlog: da napiše memoare.

„Jer, čemu živjeti stoljećima, ako ništa ne ostane zapisano iza tebe?“, upitao je, ne očekujući uistinu njezin odgovor, već dižući čašu šampanjca.

Trebalo joj je skoro sto godina da se ipak nakani započeti. Bila je kraljica, ne pisac. U njezino doba knjige su pisali samo oni koji su uistinu imali što za reći. Sudeći po onome što je čitala posljednjih desetljeća, danas je situacija bila sasvim drugačija. I činjenica da nikada nije pisala ništa osim službenih dopisa i privatnih pisama, definitivno više nije bila stavka koja ju je trebala spriječiti u tome da napiše knjigu. Dapače.

I tako je počela razmišljati kako da započne priču o svom životu. Točnije, svom drugom životu. O životu Barbare Celjske se već toliko toga napisalo, da nije bilo potrebe da ona, navodno mrtva skoro šesto godina, doda nešto na tu temu. Ali život Crne Kraljice... to je bilo nešto sasvim drugo! Postojale su istina legende, naravno. I babske priče. Ova vidjela, ona rekla, pa netko zapisao. Događa se. Svakome se omakne da bude viđen kad ne treba. Ali život unutar Medvedgrada, njezinog Medvedgrada, koji još postoji zahvaljujući Luciferu, tu priču nitko do sada nije ispričao.

„A tu je priču uistinu vrijedno čuti!“ - Barbarinim glatkim licem preleti nestašni osmeh, učinivši od tridesetogodišnjakinje petnaestogodišnju djevojku, spremnu počinuti nepodopštinu za koju ima blagoslov.

„Sam je to tražio!“, zaključio pa stane čitati naglas ono što je dosad napisala:

Medvedgrad, 1433. godina

„Sve su bliže“, dahнула je u vjetar.

Koža joj je bridjela odinja kojima se vjor sa sjevera obrušavao na njezino lice i ruke, jedine dijelove tijela otkrivene i prepuštene zimskoj noći.

„Vidim“.

Njemu nije trebao plašt po ovom vremenu, niti se ijedna vlas njegove do pojasa duge svijetle kose pomakla pod udarima hladnog zraka i kiše. Uska tamna odora isticala mu je stas kojeg je itekako bio svjestan. Lucifer se u kontaktu sa smrtnicama nije koristio moćima koje je imao kao anđeo. Više ih je volio pokoriti čisto ljudskim oružjem, svojim izgledom i šarmom, koristeći ga čak i u ovoj prilici protiv žene koja se grčevito držala kamene ograde. Danima su stajali na ovoj kuli i promatrali vojsku kako prilazi Medvedgradu. Nije joj ostalo puno vremena za odluku. Nasmijao se bezglasno i zabacio blijedo lice otvarajući svijetle oči k tamnom nebu, promatrajući munje. Uživao je u svakom trenutku njezine predaje.

„Znao si da će do ovoga doći“, okrenula se prema pojavi koju je osjećala iza sebe.

Pramen kose kiša joj je slijepila s blijedim usnama. Maknula je ruke s kamenih zidina i krenula skupiti mokru kosu što se bojom stopila s njezinom tamnom opravam. Njegovi su topli, suhi prsti preduhitrili njezine hladne i mokre i dotakli joj usne. Osjetio je kako se stresla, ali nije uzmaknula. Barbara Celjska nije bila jedna od onih koje uzmiču i upravo zato je bio ovdje.

„Dogovor još uvijek stoji, moja kraljice“, Luciferove su se riječi izgubile u vjetru dok je svoje usne spuštao na njene.

„O, Svjetlonošo, koliki će mi mrak moj pristanak donijeti?“ nasmija se oporo plemkinja spustivši dlanove na muškarčeva prsa.

„Nije u mraku sve toliko loše kao što pričaju oni koji istinsku Tamu nikada dotaknuli nisu“, prste je upleo u ženinu kosu i naglim je trzajem privio k sebi, prekinuvši daljnji razgovor.

Dogovor je sklopljen, Medvedgrad je spašen, a Barbara Celjska je od sada pa do vječnosti pripadala samo njemu, Princu Tame.

Kako god da priča tekla dalje, jedno ostaje povijesna činjenica. Medvedgrad nije pao. Za one koji su nastavili živjeti u njemu, ostao je stoljećima isti iznutra, samo izvana odajući dojam propadanja. Te noći Lucifer nije spasio Medvedgrad samo od Turaka. Spasio ga je od puno moćnijeg neprijatelja: Vremena.

„Ovo čak i ne zvuči loše!“ Barbara kucne perom po tekstu, a na njezino kucanje joj odvrati kucanje po staklu.

„Nastaviš li tako, nikada neću ništa napisati“, odbrusi ptici koja se nije dala smesti. Kucanje se nastavilo bez obzira što se tamnokosa žena vratila

pisanju. Bijeli su joj prsti glatko vodili naličperu po arku papira. Ispunivši do kraja list krasopisom, Barbara ga pospremi u drvenu kutiju podijeljenu na dva dijela. S jedne su se strane nalazili prazni arci, a s druge zasad samo dva ispisana. Ali svejedno je pogled na njih ispuni ponosom.

„Ja pišem“, dahne ushićeno pa se napokon okrene prema prozoru.

„Sad možeš ući“, reče puštajući crnu pticu unutra. Žena ispruži ruku i gavran pažljivo sleti pazeći da je ne ogrebe.

„Dogovor je bio: dok pišem, ti si vani. Želim pisati kao ja, a ne kao Edgar Allan Poe. A teško je ne osjećati se kao on kad mi gavran sjedi na ramenu ili fotelji ili gdje već“.

Umjesto da pogleda u stranu, posramljena prozivkom, ili bar kimne s razumijevanjem, ptica nastavi netremice gledati u svoju gospodaricu.

„Ne, ne možeš mi reći da nećeš smetati. I to što visiš na prozoru mi nimalo ne pomaže, znaš. Zašto ne odeš i ne radiš nešto što već ptice rade?“

U Barbarinom glasu se osjećala nesigurnost prilikom izgovaranja zadnje dvije riječi. Po zvuku koji je dopro iz sjajnog tamnog kljuna moglo se zaključiti da se i gavran pita zna li Barbara što to uopće ptice rade kad joj ne sjede na ramenu, ruci, naslonjaču, ormaru, ili je prate hodnicima Medvedgrada.

„Zaboravi“, puhne žena i odmahne rukom. Crna se ptica veselo vine u zrak, napravi dva kruga po medvedgradskom atriju u kojem su Lucifer i Barbara provodili najviše vremena, pa se spusti na stol, pazeći da ne poremeti gospodaričin spisateljski rad. Barbara ga osmotri podignute obrve pa se i sama uputi ka stolu: „Samo ti još lubanja fali i to je to. Toliko o mom osobnom izričaju“.

Došavši do svog pernatog prijatelja, pogladi ga prstima po glavi. Ipak je on bio s njom sve vrijeme, u dobru i u zlu. Kad je mogao izabrati da ode i napusti je, nije to napravio. Ostao je tu, u njezinom svijetu, odsječen od ostalih svoje vrste, od svijeta kojem je nekada davno pripadao. Baš kao i ona. Barbara osjeti kako joj se grlo suši, a oči pune suzama. Nije bila sklona vraćanju u prošlost, ali su je ovakvi trenuci činili ranjivom. Slabom. A to si nije mogla dozvoliti, čak ni sada kada je bila pod zaštitom samog Lucifera. Ili upravo zbog toga.

„Nema veze. Pisat ćemo zajedno. Ako imaš kakvu ideju, slobodno pucaj. Ja sam napisala početak, ali ne znam kako dalje... toliko se stvari dogodilo! Stoljeća i stoljeća svega i svačega! Kako to uopće sročiti u nešto suvislo?!“

Ne očekujući odgovor, zaputi se prema okruglom stoliću na kojem su stajale boce s pićem. Dohvati jednu i naspje si dobra dva prsta medeno-zlatne tekućine. Zagleda se u nju uživajući u traci sunca što se, došavši s prozora, prelamala u sadržaju čaše. Trgne je zvuk iz pravca radnog stola. Okrene glavu i ugleda gavrana kako stoji uz njezinu dragocjenu kutiju, a do nogu mu knjiga. I to ne bilo koja. Već ni manje ni više nego “Priče iz Groteske i Ara-

beske“, Poeova prva zbirka priča. Prvo izdanje, naravno, ne prijevod. Lucifer se užasavao prijevoda, a i ona je s vremenom stekla tu naviku. Barbara na trenutak otvori usta, misleći da se gavran šali, no njegova crna glava nagnuta u stranu i ozbiljan pogled natjera je da spusti čašu i u hipu dođe do stola.

Prolistavši je na brzinu, Barbara digne pogled s knjige pa se zagleda u gavrana:

„Svaki put zaboravim koliko si poseban“, čak i da nije bilo njezinog pogleda ispunjenog nevjericom, glas pun iskrene isprike govorio je dovoljno. Gavran doleti do nje i smjesti se udobno na naslon fotelje, promatrajući je.

„Kratke priče kažeš...“

Gavran kimne glavom. Barbara se nagne i utisne poljubac u sjajnu glavu. Ptica zatvori oči, uživajući.

„Kako mi možeš toliko vjerovati?“, upita Barbara po tko zna koji put vidjevši koliko povjerenja crna ptica ima u nju. Jer zatvoriti oči možeš samo kraj nekog kome vjeruješ. Ili kraj onog uz kojeg nemaš izbora. Barbara je uvijek zatvarala oči iz drugog razloga. Samo uz ovog pernatog stvora iz prvog. Ako ni zbog čega, ono zbog toga što se ovo, u narodu zloslutno biće, razlikovalo od svijtu živih i neživih bića, koje je Barbara poznavala za oba svoja života. Niti kao Barbara Celjska, niti kao Crna Kraljica, nije vjerovala nikome. Nikada. Gavranu je vjerovala. Stoga sjedne nazad za stol, izvadi arak i krene pisati.

Nije toliko davno bilo kao što se sada čini kada se Barbara prvi put osjetila zatočenom, iako je bila u svom voljenom Medvedgradu. Iстина, Lucifer je bio zanimljiv sugovornik, obrazovan i načitan, ali njoj je nedostajao svijet iz koga je otišla. Možda ne toliko ljudi, za njih nikada nije puno marila jer joj je većina željela zlo, ali krajevi, novi krajevi, stari, već viđeni krajevi, planine, rijeke, mora... toga nije bilo unutar zidova Medvedgrada.

„Znaš, ne moramo sve vrijeme biti ovdje...“, odvažila se jednog dana Barbara, pa brzo dodala, za svaki slučaj: „Iako je Medvedgrad lijep, bez daljnjeg“.

Odjeven prilično nemarno za Princa Tame, Lucifer je sjedio u naslonjaču s knjigom u ruci. Njegove svijetle oči premjeste se sa sitnih slova na njezino lice. Promatrao ju je, a to je najmanje voljela. Činilo se kao da uvijek vidi više negoli ona želi pokazati. U pogledu mu je titrao žar, ali ga Barbara tada nije znala pročitati. Bio je to početak njihove veze. Sada bi znala da se ludo zabavlja. Tada... tada ga se bojala.

„Dakle... ti bi na izlet?“, napokon progovori svjetlokosi muškarac, odlivši knjigu na stolić kraj sebe.

„Da“, glas joj zadrhta bez obzira na sav njen trud.

Lucifer se u trenu stvori kraj nje, natjeravši je da vrisne. Mrzila je njegovu brzinu, a još više to što ju je uvijek uspio preplašiti. Za života nije bila toliko

strašljiva. Ali, za života je živjela s ljudima, a ne s palim anđelima.

„Naviknut ćeš se“, šapne. Dlanom joj je, kao da smiruje dijete, gladio kosu. Ona kimne, ne vjerujući.

„Vjeruj mi. Na mene ćeš se naviknuti. Na ostalo...“ ostavivši misao otvorenom, odmakne se od nje pa upita: „Šta kažeš na Kotor?“

„Kotor?“, još uvijek smetena od njegove blizine, Barbara ne shvati da su se vratili na prvu temu.

„Kotor!“, krene već pljesnuti rukama, ali se suzdrža pa ih stavi iza leđa, grčevito stežući prste. Lucifer ju je promatrao s osmjehom. Bio je zadovoljan. A ona, ona je bila presretna. Nakon toliko godina izaći će u svijet. Ponovno.

„Predivan je!“

Iako se bojala da će je vanjski svijet, nakon toliko godina zatočeništva, razočarati, to se nije dogodilo. Iako su mogli do Kotora doći u trenu, preskočivši sve muke putovanja koje je tada, čak i za bogata palog anđela, bilo daleko od udobnog u usporedbi s današnjim, Lucifer je inzistirao da do Boke dođu “ljudskim putem“. Gledajući more kako se zatvara u prsten planina, Barbara shvati zašto. Dok se lađa lijeno premetala po valovima, upijala je grad-dragulj što se savio u krilu Lovćena. Bijeli bedemi grlili su grad na moru, kao da ga čuvaju i od mora i od litica što se oko njega pletu, sve jedna nadvisujuć drugu. Ponad grada dizalo se brdo, a na njemu zaštitnik: utvrda na stijeni, kao dragulj na kruni. Tako moj Medvedgrad Zagreb čuva!, pomisli u sebi Barbara i smjesta zavoli Kotor, jer iako toliko različit, ipak bijaše sličan njezinu domu, jedinom za kog je znala i marila.

Uto lađa pristane.

„No, što čekaš?“, zapita Lucifer bogato nagrađujući kapetana koji se samo nijemo klanjaše čas njemu, čas njoj. „Kotor te zove.“

Nije joj trebao dva puta reći. Uzanim i krivudavim uličicama klizila je glatko, kao da je oduvijek ovdje. Zastajala je, razgledala, dodirivala kamene ukrase, rascvjetale oleandre, kovane ograde. Ulazila je u crkve diveći se radovima umjetnika, poznatih i nepoznatih. Upijala je mirise soli i toploga kamena, lovora i bora. I bila sretnija i smirenija nego ikada do tada.

„Dođi. Želim da upoznaš nekoga“, Luciferova je ruka oko struka vrati u stvarnost.

„Koga?“, upita, sumnjajući da će dobiti odgovor.

„Onog tko je zaslužan za svu ovu ljepotu.“

Barbara se okrene prema svom pratitelju i tek tada zamijeti da nitko, ama baš nitko na malenu trgu, na kojem su zastali, ne obraća pažnju na njih.

„Ne vide nas?“

„Ne. Mislim da je bolje tako“.

Barbara kimne. Bez pitanja. Bez pogovora. Zagleda se u česmu kraj koje su stajali samo da ga ne bi morala gledati u oči. Bilo je nečeg uznemirujućeg u njima.

„Ne želim da nas ljudi čudno gledaju, niti da ti svojim obraćanjem umanje užitak razgledanja“, glas mu je bio tih i razgovjetan, kao da govori djetetu.

„Naravno“, odgovori dok je sve u njoj vrištalo: „Ali ja želim da mi se obraćaju! Ja želim pričati s ljudima! S bilo kim drugim osim s tobom!“. Umjesto toga, izvi lice u osmjeh pa ga uhvati pod ruku:

„Vodi me onda da upoznam tu posebnu osobu“.

Potapšao ju je po nadlanici i poveo. Uskoro ostaviše gradske zidine za sobom, a i ljude koji je nisu mogli zamijetiti. Oko njih se krajolik mijenjao i doskora pitome ulice i trgove zamijeniše vrletnim liticama što se uzdizahu lijevo i desno od skoro nevidljive stazice kojom je Lucifer suvereno koraćao, ne gubeći dah. Začudo, ni Barbari uspon nije predstavljao neki problem, kao ni ledeni vjetar što je u zapusima dolazio sa sjevera, koseći pred sobom i ono malo zelenila što je ostalo.

„Sviđa ti se putovati ovako?“, glas je prene iz razmišljanja o tome gdje su i kuda idu.

„Kako?“ - Barbara se zaustavi i pričekala da njezin sugovornik učini isto. Zastao je, ali se nije okrenuo prema njoj, već je namjesto toga raširio ruke otvarajući dlanove prema nebu.

„Neopterećeno. Mislim da bi to bila prava riječ“.

Tek tada se okrene prema njoj i pruži joj ruku. Šarenice su mu bile poput opala - prelijevahu se na suncu dok mu je rub usnice titrao u osmjehu.

„No, hajde! Nije li lijepo moći se popeti tako brzo i lako na vrh Pestingrada? Ne osjećati njegovu negostoljubivost kojom nas kani odvratiti od posjeta u koji smo krenuli?“, sa svakom izgovorenom riječi oči su mu brže mijenjale boju, a plamen uzbuđenja, Barbari tako poznat iz nekih drugih prilika, pretvarao ih je u žeravice okružene blijedim licem pravilnih crta.

Preljep je, pomisli Barbara po tko zna koji put. Preljep. Željela ga je pitati što rade na ovom mjestu, Pestingradu kako ga je nazvao, i tko uopće živi, ako je tu živjeti i moguće, u ovako surovom kraju. A ljudi su govorili da je Medvedgrad na kraju svijeta! A što je tek s onima koji ovo mjesto nazivaju domom?!

Par stotina metara dalje, Lucifer naglo zastane. Barbara učini isto. Ispred njih se litica savijala u luk tvoreći tako vrata od kamena iza kojih su boje blijedile, a oblici se rastakali da bi se zatim opet pojavljivali zamućeni izmaglicom.

„Što je to?“, upita Barbara približivši se Luciferu.

Od prirode nije bilo, to zasigurno. A ako je već morala birati između dva zla, birala je ono koje poznaje.

„Vilina vrata“, odvrati on kratko, a zatim dodade: „A eto i vile!“

I uistinu, na poprečnoj gredi stjenovitih vratiju sjedila je djevojka blještavih boja koje kao da je upila od blijede zemlje s druge strane vrata. Vrane je kose raspustila i samo ih na kraju privezala trakom boje grimiza, a iste joj je boje bila i haljina, lagana i prozirna, da se ispod nje nazire put bijela i svjetlucava poput najjačeg mjesечеva svjetla. Oči joj bijahu plavlje od potočnica, a usne rumenije od prvih jagoda. A vjerojatno i slađe. To Barbara prosudi po Luciferovu osmjehu i vilinu laku skoku kojim mu se našla u naručju.

„Barbara, ovo je Alkima. Da nije nje, ne bi ni Kotora bilo!“

„Pretjeruješ, prijatelju. Samo sam gomilu bezumnika, što im na um pade u ovoj divljini grada sagraditi, daleko od vode i soli i svakoga života, usmjerila na more. Samo sam tomu zaslužna, ničem više“, glas je vilin bio zvonak, a smijeh zarazan i Barbara se bez obzira na oštri ubod ljubomore osmjehne.

Znala je da Luciferu nije prva, vjerojatno ni jedina, ali nije bila spremna upoznati ženu s kojom ga dijeli. Kao da joj je čula misli, Alkima je uzme pod ruku pa povede prema vratima, glasno govoreći:

„Nego, sklonimo se od sjevera što se važan pravi u Vilinicu. U moj dom je svaki prijatelj moga prijatelja dobro došao“, a nešto tiše doda, nagnuvši se prema Barbari:

„Ne vrijedi ti, seko, za njim suze liti. Takav je kakav je“.

„Lako je tebi govoriti, ti si vila“, Barbarin je glas bio opor i samo se nadala da će ovaj posjet brzo završiti. Nije znala zašto ju je doveo ovdje. Zato da više nikad ne poželi otići iz Medvedgrada?

„A ti si Crna Kraljica. Nema tu velike razlike“.

Barbara pogleda djevojku s nerazumijevanjem.

„Ta ne bi te uzeo da nisi posebna. To je bar jasno“.

Ali nije joj bilo jasno i taman htjedne zatražiti pojašnjenje, kad se Lucifer uključi.

„Barbara je bila smrtna“, reče kratko kao da je time sve rečeno.

„Oooh! Dijete drago!“, zavapi Alkima. „Pa ni čudo onda nije... ti ne vidiš. Ti ne znaš...“, započe pa se prekine položivši Barbari dlanove na ramena: „U vječnosti se drugačije živi.“

„I to je razlog zašto smo tu. Barbara je mlada u životu i u vječnosti. Želim da je naučiš što sve može sada kada je jedna od nas“.

Lucifer uzme Barbarinu i Alkiminu ruku, poljubi prvo jednu, pa drugu, pa ih sklopi objumivši ih svojim dlanovima.

„Budite sestre“.

Barbara kimne glavom, jer, ruku na srce, što je drugo i mogla učiniti. Još uvijek držeći njihove sitne šake među svojim, svijetlokosi se muškarac obrati Barbari:

„Ostani koliko želiš, budi viđena, ako želiš, druži se, ako hoćeš. Alkima će te svemu naučiti. Njoj vjerujem. A i tebi“, reče to i nestade.

„Ne može on otići ko i svako drugi, a ne. Krila bi mu otpala“, puhne vila pa zabacivši kosu upita svoju gošću: „Dakle, što prvo želiš raditi?“

Barbara se zamisli zagrizavši usnicu, pa na kraju polako izgovori:

„Želim znati.“

„Znati što?“

„Ti i Lucifer...“

„Što nas dvoje... oh! Oh! Oh! Ta ne misliš valjda... o dijete, dijete drago!“

Koliko god se trudila biti fina i pristojna dok je Lucifer bio tu, sada kada je ostala sama s ovom djevojkom, koja ju je uporno nazivala djetetom, prvo je željela znati na čemu je. Koliko god joj se sviđalo to što će se moći kretati koliko-toliko slobodno, nikako joj nije odgovaralo da to “koliko-toliko” ovisi o Luciferovoj družbenici koja je to bila očito puno duže nego ona.

„Dakle, jeste li bili zajedno, ili ste još uvijek zajedno ili...“ - Barbara preokrene očima jer se Alkima na njezino pitanje počela veselo smijati. Njezin je smijeh odzvanjao vretima i činio Barbaru sve bjesnijom.

„Alkima?“, upita po zadnji put, s puno više grubosti u glasu nego što je planirala. Ipak, o Alkimi je ovisilo puno toga. A i vila se mogla požaliti Luciferu. A tada ni ona ni njezin voljeni Medvedgrad ne bi trajali dugo. „Reci mi, molim te“, pokuša što poniznije.

„Oprosti, oprosti, oprosti. Hiljadu puta oprosti na ovome smijehu. Ali sama ideja da vila sebi anđela uzme je toliko... nestvarna.“

Alkimine su jasne plave oči još uvijek bile pune smijeha. Ali su bile iskrene. Bar koliko je to Barbara mogla procijeniti. Nije da je poznavala tuce vila pa da može odrediti kada koja laže, a kad koja ne.

„Zašto nestvarna?“

„U anđela je tijelo baš poput vas smrtnika. U nas vila ne.“

Kako bi što zornije pokazala na što točno misli, Alkima stane blijediti pred Barbarinim očima.

„To i Lucifer može. Svi vi... vječni to možete.“

„Da, samo što ja to jesam, a vi to postajete.“

„Vi?“

„Da, i ti to možeš“, zaklima vila glavom. „Hoćeš da te naučim?“

„Ne. Ne sad. Ne mjenjaj temu“, obrecne se Barbara na vilu koja više nije bila blijeda prikaza već prilično stvarno biće. „Ali sad si tjelesna. Imaš tijelo. Držala sam te za ruku.“

„Pričina, dijete. Sve je to pričina. Ništa drugo“, odmahne vila glavom.

„Pričina ili ne, ako te ja mogu dotaknuti...“ Barbara nije nastavila rečenicu čiji je kraj bio više nego jasan.

„... to znači da sam povukla život iz svoje zemlje da bih se učinila tvarnom. Pogledaj“, rukom pokaže na blijeđeći kraj onkraj Vilinih vrata. Iz trenutka u trenutak bivao je sve nejasniji, sve razliveniji, kao da je život isticao iz njega.

„Što misliš, vrijedi li ijedan anđeo toga? Ijedna postelja da je mijenjaš za svoj dom?“

Barbara se sjeti svog Medvedgrada i koliko joj znači. Sjeti se dogovora kojim ga je spasila, po cijenu sebe i vječnog prokletstva. I zapita se, da je kojim slučajem bilo suprotno, da je trebala dati Medvedgrad a ne sebe, u zamjenu za Luciferovu postelju, bi li to ikada napravila? Zapita se, zastane, a onda prasne u neobuzdani smijeh.

„Lucifer te s razlogom doveo k meni. Nismo toliko različite koliko bi se reklo na prvi pogled.“

Otada je Barbara često boravila na Pestingradu. Kotor joj postade drugi dom, a Alkima sestra koju nikada imala nije. Stoljeća su prolazila, Barbara se Lucifera više nije bojala, niti se zamarala drugim ženama, iako je znala tu i tamo osjetiti zavist i ljubomoru. Taj dio ljudskosti ni do dana današnjega izgubila nije. Neke stvari čak ni vječnost ne može izbrisati.

Medvedgrad, 2014.

Napokon se blijeda ruka zaustavi i odigne nalivpero s papira. Nježno ga poklopi pa stavi na stol. Nije ga trebala pozvati, gavran joj je već bio na ramenu i okrećući glavu čas na jednu, čas na drugu stranu, odobravajuće gledao na ispisane arke papira.

„Uspjela sam!“, dahne Barbara pa se stane veselo smijati. „Moja prva priča!“

Ustane od stola pa se stade vrtjeti u krug po atriju, plešući sama sa sobom. Gavran ju je pratio, leteći joj tik iznad glave, ispuštajući zvukove toliko slične njezinom smijehu da se jedva moglo razlikovati tko se od njih dvoje smije. Smijali su se oboje. Ona, sretna zbog priče. On, sretan zbog nje. Crna kraljica i njezin gavran.

PARTIJA POKERA

To veče gubio je mnogo novca na pokeru u prljavoj kafani u Malom Mokrom Dolu, selu gdje je rođen njegov pokojni otac. Rijetko je dolazio u selo. I sad je svratio da završi poslove oko nasljedstva. Bio je najbolji igrač pokera u Crnoj Gori. Budva, Sveti Stefan, Podgorica - divili su se njegovom umijeću. Živio je na visokoj nozi. Bio galantan. Oko njega vrzmale su se mnoge ljepotice. Ni sa jednom nije bio duže od mjesec dana.

Pokeru ga je naučio neki Milan iz Beograda. Kao najbolji gorski spasilac Bogi je za nagradu dobio sedmodnevno ljetovanje u Domu Crvenog krsta u Sutomoru. Bilo mu je lijepo, iako se nije mnogo družio sa ostalima. Oduvijek je bio vuk samotnjak i nije lako sklapao prijateljstva. Trećeg dana dok se odmarao na plaži začuo je vrisku. Neki čovjek se davio, a kupaći su pokazivali rukama, galamili. Žene su vrištale, ali niko nije skočio da ga spašava. Bogi jeste. Izvukao je davljenika u plićak. Tu se zadesio i neki doktor. Sve je bilo u redu. Čovjek je popio malo više vode, ali bez posljedica. Milan, tako se zvao, uveče ga je izveo na večeru. Bogi je odbio ponuđeni novac kao zahvalnost. Dugo su pričali. Nekako su bili slični. I Milan nije volio mnogo da se druži. Bio je poznati slikar koji je dobro zarađivao. Ali, mnogo para je gubio na pokeru.

Bogija je zainteresovala ta priča. Zamolio je Milana da ga nauči toj čudnoj igri. Do tada je igrao samo tablića i ajnca. I bio je dobar. Poker ga je odmah opčinio. Već nakon dva ana pobjeđivao je Milana:

„Do sad sam mislio da je u pokeru sreća najvažnija. Sad, kad tebe gledam kako igraš, nisam više siguran u to. Ti si rođeni pokeraš. Spasio si mi život, a ja te naučio pokeru. Da li je to za tvoju sreću ili prokletstvo, vreme će ti pokazati. Nadam se da te nisam zeznuo“ – rekao mu je Milan.

Tako je počelo. Kasnije je sve išlo samo od sebe. Za kockarskim stolom Bogi je bio neumoljiv. O njegovoj kockarskoj vještini ispredale su se legende. Čulo se to i u inostranstvu, pa su mnogi kockari dolazili da se ogledaju sa nepobjedivim Bogijem. I svi su gubili. O jednoj ludoj partiji sa Englezom na Svetom Stefanu i dan danas se priča. Neki kažu da je na talonu bilo toli-

ko novca da je Bogi, nakon pobjede, od tih para, nakon lumperajke, kupio trosobni stan. A u ruci je imao samo dva para. Englez je imao dva žandara i dvije osmice, a Bogi dvije dame i dvije desetke.

„Cure su me uvijek voljele“ - šeretski je dobacio Bogi, a Englez mu je dostojanstveno čestitao.

„Vi ste najbolji igrač protiv koga sam igrao. Nudim vam da uđete u moj tim i da igramo protiv najboljih evropskih igrača“, rekao je Englez. Bogi se samo nasmijao, ponudu odbio, debelo častio krupijea i konobare i krenuo u provod. Kažu da je za njega na Sveti Stefan stigao fijaker. Sa fijakerom je otišao do Budve gdje je lumpovao do zore. Para je toliko bilo da ih nije mogao sve potrošiti. Od ostatka kupio je stan. Takav je bio nepobjedivi Bogi.

Do večeras i do pokera sa čudnim strancem.

Bogi je slučajno navratio u seosku kafanu. Iz dosade izvadilo je novi špil i seljacima pokazivao šta sve može sa kartama. Blenuli su u njegove vješte prste koji su se poigravali sa kartama, praveći čudesne egzibicije. Dok se nije pojavio stranac u elegantnom crnom odijelu, sa crnom leptir mašnom i sa repićem na glavi.

Pravi kicoš - pomislio je Bogi i obradovao se kad ga je neznanac upitao da igraju poker. Ali, bio je oprezan. Nikad nije potcjenjivao protivnika. I uvijek je znao kad je dosta. Uz hladnokrvnost i dobar blef, to su bile njegove kockarske vrline. Ništa mu to nije vrijedilo u duelu sa strancem koji je bio neuhvatljiv, kao riba. A osjećanja kao da nije ni imao.

Ravnomjernim pokretima je miješao karte, kao da ga ne zanimaju. Prosto je izluđivao Bogija svojom ravnodušnošću. I Bogi je gubio. Mnogo. Ali, imao je šansu da se izvadi. U rukama je držao poker popova. A na talonu je ulog dogurao do nevjerojatnih pola miliona eura. Seljaci su se učutali. Kao da nijesu ni disali. Ovakve scene gledali su samo u filmovima. Toliko para na jednom mjestu nikada vidjeli nijesu.

„Podižem još toliko“, kratko je progovorio neznanac svojim baršunastim glasom.

„Ali, ja nemam više. Uložio sam kuću i zemljište. Nemam više ništa“ - promućao je.

„Imaš prsten“, hladno je odgovorio stranac i pogled mu se zaustavi na Bogijevoj ruci na kojoj je blistao veliki prsten. Bilo je to porodično nasljedstvo. Bogićevići su se njime ponosili. Bogijev pračeda ga je dobio na poklon od knjaza Danila, nakon jednog uspješnog lova. Nikada nijesu pomišljali da ga prodaju. Ni u gladnim, ratnim godinama. Prsten je bio svetinja, poklon za prvorodenog sina.

„Ali, on ne vrijedi toliko“, tiho je promrmljao.

„Tebi vrijedi. Ako tebi vrijedi, vrijedi i meni“ - strančev glas je sjekao

kao nož po puteru.

„Prihvatiću ga kao zalog. Ako imaš dobre karte i želiš da nastaviš. Ako ne, ovo je sve moje“ - pokaza neznanac na hrpu novčanica na stolu i rukom ispisane potvrde za kuću i zemlju.

„Stani!“, povika Bogi, dok mu se na čelu pojavije graške znoja. Skide prsten poljubi ga i položi na sto.

Pokaza i karte. Poker popova. Stranac lijenim pokretom okrenu svoje karte i baci ih preko Bogijevih. Bljesnuše četiri asa.

„Volim da jašem popove“ - zacereka se stranac, a to je zvučalo kao meketanje jarca.

Seljaci povikaše „A,a,a,a,a!“

Bogi se zatetura. Povijenih ramena nekako izađe iz kafane. Sjede ispod obližnjeg drveta. Mozak mu je bio prazan. Nije mogao da razmišlja. Znao je samo da ništa nije u redu na kraju ove duge noći. Zurio je u prazno, kad začu poznati glas:

„Daću ti još jednu šansu. Da sve povратиš. I pare, i kuću, i zemlju i prsten. Još jedna partija. U sve“.

Nije ni pitao, a znao je šta je to „sve“. Igraće u život.

On je đavo - pomisli.

„Zašto stalno o pobjedniku mislite da je đavo? Zar to nije malo dosadno?“ - ponovo se začu baršunasti glas.

On mi čita misli - pomisli Bogi.

„Nemoj me zasmijavati. Pa, to mogu i neki vaši mađioničari“.

„Bože, pomoz mi!“ - povika Bogi.

„Nemoj Njega da upličeš, kad ti i ne vjeruješ. Pusti Đeda da spava na nabesima uz svoje anđele“ - sarkastično mu dobaci stranac.

„Bože, spasi moju dušu!“ - poče Bogi da se moli.

„U redu. Poštena pogodba. Njemu duša, meni tijelo“ - zakikota se nepoznati.

Uto petao zakukurika. Bogi se prenu i kad se okrenu stranca više nije bilo. Na zemlji su ležale novčanice, potvrde i prsten. Bogi ih uze, a prsten poljubi.

„Više se nikad neću kockati“, obeća čvrstim glasom.

Održao je obećanje. Doduše, nije mu ni bilo teško. Našli su ga sjutradan mrtvog u krevetu. Srčani udar. Imao je blaženi osmjech na licu, dok mu je ruka bila iza potiljka. Na ruci mu je blistao prsten.

ĐAVOLJI PRST

Na samom pragu zime, kada je drveće odbacivalo svoje žuto lišće, nehaljno ga puštajući da skapava i propada po zemlji, sneg je stigao ranije, nošen jakom košavom. U predvečerje jednog novembarskog dana, košava nije sa sobom donela samo bele pahulje i hladnoću. Donela je i vesti, dugo iščekivane za one koji su bili spremni da krenu u potragu. Takvih beše malo. Tek dvojica braće, koja su čekala vesti starog čarobnjaka, poslate vetrom, da ih svi čuju i svi za njih da saznaju, samo ako znaju kako da slušaju. Ali, košava je fijuknula još jednom, završavajući svoju poruku dvojici mladića, koji su ogrnuti gunjevima stajali na vrhu kule, a zatim se utišala, raznoseći sneg na nepravilne gomilice, i otišla prema severu. Braća su se gledala i sećala reči koje im je stari čarobnjak rekao.

„Doći će dan, kada će se jesen i zima sresti, kada će sunce zaći a oblaci prekriti nebo, u sam sumrak će vam pevanje vetra otkriti tajnu. To će biti vaš poziv koji ne smete da odbijete, jer ste za to stvoreni, i zbog toga odgajani. Sve što čujete ne sme niko osim vas dvojice da zna, jer vi ste odabrani, samo vi, među celim rodnom da saznate za to. Zato, kad dobijete poruku, krenite što pre. I kad o tome govorite, pazite, jer i ako nema nikoga u okolini, vetar, šuma, voda, sve ima oči i uši i preneće dalje, do onih zlih kojima ne bi godilo da vi taj čin ostvarite. Godinama se čekalo na to, a kad kucne taj čas, pohnitajte i ne hajte ni za koga, dok to zlo ne uništite. Stojte uvek jedan uz drugog, pazite da senka zla ne padne na nekog od vas, jer ćete najgori neprijatelji biti sami sebi. A kada obavite što je u poruci bilo, mi ćemo znati, jer će Morana svoju zimu odneti sa sobom, a sunce će nanovo granuti, i svet će oživeti...“

Dvojica mladića, ne starijih od sedamnaest godina, siđoše u svoje odaje i uzeše vreće sa presvlakama, pa se uputiše u kuhinju da popakuju hranu i piće za put. I ako mladi, sve su radili odmereno. Svaku stvar koju spakovaše, prvo odmeriše da procene da li će biti dovoljno, za svaku čuturu sa vodom razmisliše da li će im potrajati. Ali tamo gde su oni išli, beše i izvora običnih, a i onih za koje se pričalo da ih nastanjuju vile. Beše i šumovitih predela i životinja u njima. Samo što oni nisu imali vremena da love, ili da traže vile po izvorištima, već tačno odredište - gde da idu, i tačan čas u kom da stignu.

Kada spremiš dva velika ratna konja, dovedena iz severnih krajeva, braća pođuš putem, ali ne lagano, već najbrže što su mogli, kao da ih sam đavo goni. A kad se sete reči koje im je košava prenela, nisu bili daleko od toga. Kada su se malo udaljili od kuće, videše beli dim kako ispunjava tamnu noć, i plamenove koji obujmiše njihov dotadašnji dom. Ali, nisu smeli da se vraćaju. Morali su da idu napred, što dalje, jer se za njima već vijorio trag, koji nikako nisu mogli da sakriju. Već nakon dva sata jahanja, žeđ poče da ih mori. Jedan brat ispi malo vode iz čuture pa je dobaci drugom, i dalje ostajući na konjima, samo na tren utoliše žeđ.

Dođuše do velike reke, koju nikako nisu mogli pregaziti. I ako se led nahvatao na samoj površini vode, mogli su propasti i udaviti konje, uništiti tovar i smrznuti se. Morali su da je obiđu sve do mesta gde se nalazila skela. Jahaše uz samu obalu, obraslu trskom i šipražjem, oprezno jer je bilo već kasno u noć. Konji behu umorni, ali nije bilo vremena za predah. Kad dođuše do mesta za koje su znali da je ranije bila prikačena skela, videše gomilu dasaka kako plutaju po razbijenom ledu. Neko ih je preduhitrio, složiše se braća. Da prave novu skelu, nisu imali vremena, ali i da obilaze reku dalje, još više bi im oduzelo, od ono malo što su imali.

Stariji od dvojice blizanaca se odvaži, pa siđe sa konja. Iz tovara izvadi nekakvo parče drveta, pa zaszira u njega. Neki tren se ništa ne desi, a onda od suprotnog kraja reke primetiše da im se nešto približava silovitom brzinom. Mlađi brat isuka vilin mač, koji je do tada bez problema sekao sve što bi zamislio, ali mu stariji brat reče da vrati oružje u korice, jer nema potrebe za tim. Ubrzo, i on sam shvati da im se približava jedna manja galija, sa lepo ukrašenim pramcem i mestom taman tolikim da se smeste oni i njihove životinje. Na galiji ne beše nikog, pa se oni lako ukrcaše. Galija je nekakvom mističnom magijom znala pravac i vodila ih najpre uzvodno, gde se povremeno čulo krckanje leda, a onda se naglo zaokrenu i oprezno pristade uz rečnu obalu.

Braća se iskrcaše i izvedoše konje na obalu, a stariji brat nanovo dunu u ono parče drveta, i galija otplovi dalje, blago ponirući, sve dok nije nestala u tamnu vodu.

„Šta bi ovo?“, upita tiho mlađi brat.

„Vilina galija. Namenjena samo onima koji su čuli glas vetra, da ih preko vode prebaci ako zatreba“, odgovori stariji.

„Nekad mi se čini, da si ti sa razlogom čuo taj glas, dok za sebe ne mogu to reći“.

„Znaš i sam da nije tako. Nekad te sve ovo što se dešava samo natera da pomisliš da je tako. A opet duboko u sebi znaš kuda smo pošli, i šta moramo da uradimo“.

Bez više reči se uspeše na konje i produžiše poljskim putem. Dok se stariji brat preračunavao u mislima, i sklapao delove slagalice koji su mu često nedostajali, mlađi je u sedlu zadremao. Da su drugačije okolnosti, stariji ne bi ni obratio pažnju, ali sada je znao, da je vetar bio u pravu. Da će jednom od njih dvojice kroz san doći vizija kako izgleda to što traže. Usporio je svog konja, i uzeo uzde sa bratovog, da bi bili što tiši, i da bi ga na vreme probudio.

„Jer, ako zadocni i iz sna ne pobegne, više se neće međ’ žive ni vratiti“, prisećao se glasa koji je vetar doneo.

Prolazili su minuti, dugi kao godine za onoga ko čeka, ali prekratki za onoga ko sanja. Mlađi brat je uplovio u snove koji su ga vodili najpre lagano, kroz divne predele, a onda sve brže, promicali su pejzaži i događaji, od kojih se on povremeno trzao i prenosio nemir na konja na kom je bio. Kada se u njegovim mislima stvori slika tamnokose žene, blede kao sneg, sa crvenim usnama razvučenim u osmeh, ogrnute u belo krzno, kako rukom pokazuje prema nečemu, nesvesno je znao da je našao trag. Sve je na njoj bilo savršeno, koža besprekorna, kosa i odežda divne, ali ta ruka je delovala neprirodno, ukočeno. Veliki prsten krasio je njen domali prst, tankim lancićem povezan sa prstenom zardalim i neuglednim koji beše na malom prstu. Kakve je povezanosti tu bilo nije uspeo da dokuči, ali kad žena naglo podiže ruku i dotiče ga, oseti kako ga glava silovito zabole.

Stariji brat se pomučio da ga zadrži na konju, dok se ovaj naglo cimao, i otvarao usta kao da želi da vrisne. Borio se za vazduh, a stariji brat se borio da ga probudi. Nije smeo da dozvoli da ostane u odajama snova. Sišao je sa svog konja i povukao mlađeg brata obarajući ga na zemlju. Udario mu je jak šamar, na šta ovaj samo otvori oči i pogleda ga ukočenim pogledom, dok se nešto u njemu ne prelomi i povrati mu dah. Mlađi pokuša da se pridigne, ali ga bol u glavi zaustavi u mestu.

„Znam šta tražimo“, prozbori mlađi. Prstenje. Dva prstena na dva prsta spojeni lancem. Na njoj su.

„Na njoj?“, upita stariji.

„Da. Moraćemo sa njom da se suočimo, ako želimo da ih uništimo. Ali imamo mnogo da putujemo. Znam mesto do kog da idemo, pa da se odatle uputimo na sever.“

„Da pojedemo nešto pre nego što nastavimo?“

„Ja nisam gladan. Odsjavaj u sedlu, ja sam se odmorio. Ako želiš sačekau te da jedeš“.

„Neka, obaviću to dok se krećemo“.

Nastavili su put a ubrzo se razdanilo. Izbegavali su glavne puteve, išli su šumskim stazama, gazeći potoke i obilazeći klisure. Stajali bi samo da se osveže na kratko i pojedu nešto. Spavali su u sedlima, na smenu. Sada su znali šta su značile reči vetra:

„A taj deo nje koji joj je srastao uz telo, mačevima odsecite, da se zlobnica nikada ne vrati“.

Morali su da nađu baš nju. Moranu, slovensku boginju zime, smrti, čemera i jada. Od svih božanstava koje je narod na ovim prostorima poštovao, ona je bila najmračnija, najhladnija, najzlobnija. A uskoro je trebalo da se suoče sa njom, uzmu prstenje i unište ga, inače bi po rečima vetra „zanavek vladala tama, zlo i zima“.

Kada dođoše do mesta koje je mlađi brat video u snu kao raskrnicu, upozori rukom brata da zastanu i predahnu. Ali kako nađoše loše mesto za predah, raskrnicu koja je oduvek bila mesto susreta i ristanaka, mesto čaranja i bacanja magije, jedan konj nagazi na mesto koje beše ukleto, i pade, ispuštajući dušu na mestu. Niko nije smeo ni da se pomeri, kada mlađi brat primeti linije, prave, ispresecane, ali i one krive, naknadno dočrtane čaranjem i vradžbinama, kako se jasno izdvajaju od prašine.

„Moraćemo da smislimo kako da prođemo ovuda. Sve je ispresecano bajalicama i vradžbinama. Ne želimo da završimo kao ovo kljuse“.

„Ima jedna stvar. Ali je dole, ispod konja, u bisagama“.

Mlađi brat izvuče mač, pa se poprilično nagnuo u stranu da bi posekao kaiševe kojima behu bisage privezane. Sada je samo trebalo da ih izvuče nekako. Utom, drugi konj, shvatajući nameru svoga gazde, zubima izvuče i pruži vlasniku. Ovaj malo preturi po bisagama, pa nađe jednu bočicu, ne veću od palca. Skinu poklopac pa poče da prska po raskrsnici pazeći da sve obuhvati a da se ne pomeri s mesta. Kada se nakon nekoliko trenutaka magijske linije jasno ukazaše, svetlucajući raznim bojama i debljinama, sve u zavisnosti od čini i vradžbina koje su bacane. Ukaza se i jasni puteljak, tesan toliko da u koloni prođu njih dvojica, ali ne i konj. Braći beše teško da ostave i drugog konja, da umre na tom mestu, ali nekako izvukoše tovar pa pođoše dalje. Onaj konj ih je gledao, njištao nad telom drugog i svojom sudbinom, pa iz mesta preskoči sve one linije koje ga sputavaše i nađe se tik uz braću. Oni uz osmehe potapšашe konja po sapima, pa ga nanovo natovariše, sada duplim teretom.

Nastavili su pešaka prema severu, vodeći kljuse, koje im je sad služilo samo da nosi tovar. Što su mogli nosili su na svojim plećima, a ostalo beše uprkos tome teško. Kako su dani odmicali, zima je sve više uzimala maha. Preko dana je bilo hladno i oblačno, ali noćima je temperatura bila nepodnošljiva i pored vatre. Bili su na izmaku snage, hrane im je ponestajalo, a nigde u blizini nije bilo naselja gde bi mogli dopuniti zalihe koje behu veoma male. Jedne noći odlučiše da ne prave pauzu, već da nastave do jedne padine koja bi im pružila pogled na okolinu. Kada su se teškom mukom uspeli na nju, videše da je odmah ispod nje zamak. Crn, obavijen nekakvom maglom, uzdizao se i prljao belinu snega koji beše napadao dokle god im je pogled pucao.

Konja su privezali za jednu jelu, a oni se uputiše pravo prema zamku, skrivajući se u svakoj senci drveta, u svakom smetu snega, trudeći se da ostanu neopaženi, ako je u zamku bilo nekog. Znali su koga da očekuju, ali nisu znali u kom obliku i sa koje strane, pa je strah nadmašivao njihovu želju da ispune zavet vetra i da nađu Moranu.

Kada se nadoše pred samom kapijom zamka, ona se sama otvori i propusti ih unutra. I dalje su se oprezno kretali sa isukanim mačevima, nadajući se da ih neće nekakva zver presresti tu, na samom pragu svojih želja i nada-nja. Nadoše se u velikoj dvorani, ukrašenoj belim ledom i kristalima koji su svetlucali sami od sebe. Beše ledeno unutra, ali svakako manje hladno nego napolju.

„Našli ste me, dakle“ – začu se ženski glas, a potom i smeh koji se odbi-
jao o ledene skulpture, dopunjujući njegovu silinu.

„Izađi, nemoj da se kriješ“, povika stariji brat.

„Zašto bih se ja krila od bilo koga?“, upita pa se kao furija stvori tačno
pred njima.

Žena prelepa, crnokosa, koju je mlađi već video u snovima, za starijeg
beše nešto najlepše što su njegove oči do tada videle. Divio se njenoj lepoti
koja se ogledala u svakom delu kristala kojima dvorana beše ukrašena, a
onda se seti razloga njihovog dolaska.

„Znam zbog čega ste ovde. Vetar ne šapuće samo vama. Imam i ja svoje
doušnike. Ali to što tražite, nećete dobiti. Mislili ste da sam ja neko staro
naličje božanstva, da sam se osušila zbog vremena koje neumitno teče. Niste
se prevarili, ali imam toliko moći u sebi da i dalje držim privid da sam mla-
da i lepa. A dosadio mi je ovaj svet. Sve je tako bledo i ništavno. Nema više
nikakvih zanimljivosti o kojima bih mogla da slušam, a još manje da im se
bavim. Ako moja duša vene, bar i ovaj svet nek uvene. I onako ste ga vi, mali
ljudi već dovoljno uništili. Činite onako kako mislite da treba. Ne poštujete
više nikog pa ni sami sebe. A ono što bogove uništava je - zaborav. E, pa kako
ste vi zaboravili mene, tako ću i ja vas. Ostaviću vas u večnoj tami i hladnoći
da se mučite i da molite za pomoć. A od svega toga ostaće samo vapaji u
pustoj, večnoj noći koja će vas sve obaviti. Ne zaslužujete bolje. Ali, želim da
se uverim da ste odabrani! Želim da mi pokažete obeležja! Mogao je bilo ko
dolutati ovamo i praviti se da je moj usud!“

Braća zadigoše ogrtače i košulje i pokazaše identične znakove, u obli-
ku Svetovidovog roga tik iznad pupka, koji Morani behu dovoljni da pogazi
svoje reči i da se uveri da je kucnuo čas kada su se njeni usudi pojavili pred
njom. Ona se osmehnu, uverena da će ih nadvladati, pa podiže ruku, baš kao
u snu jednog od braće, sa namerom da baci neku od njenih brojnih kletvi, ali
obojica u istom mahu posekoše prste na njenoj desnoj ruci. Morana vrisnu,
dok je krv kapala po belom podu, pa poče da se okreće i krvavom rukom da

prska po ledenim ukrasima u dvorani, koji su se pri svakoj kapi krvi topili. Više joj lice ne beše mladoliko i lepo, već staro, izborano godinama, oči upale, a kosa na glavi u retkim pramenovima splejena i bela.

Stariji brat ne sačeka više ni trena, već mačem udari po onom prstenu sa rubinom, koji je nosila do maločas, a mlađi udari po onom manjem rđavom, dok se lanac između njih ne prekinu. Ali, stara zlobnica se grohotom nasmeja.

„Znala sam da ste vi mali ljudi, glupa stvorenja. Hahaha, verovali ste da sam zbog nekakvih nakita lepa i mlada u punoj snazi, došli ste na moj prag a niste ni znali šta u stvari tražite. Dva prsta sam odsekla još kao dete, kada sam svoju dušu zavetovala đavolu, a on mi je Gospodar nad gospodarima, svojoj vernoj sledbenici dao dva đavolja prsta da me služe mesto mojih. Ah, koliko sam samo čarolija načinila njima. Srasli su sa mnom, i nije bilo magije koju nisam mogla da izvedem. Možda je moje vreme ipak došlo. Da odem mirno, a vi radite šta znate, ali upamtite, biće goreg vremena od ovog, i gorih stvari od ovih dosadašnjih. Na vama ljudima je to, kakav ćete svet stvoriti...“

Morana se zakašlja i umiri, puštajući da se njeno telo pretvori u prah. Dvojica braće umotaše njene prste u tkaninu i spakovaše u bisage. Led se u dvorani topio neverovatnom brzinom i stvarao potoke. Dvojica braće se popeše na onu padinu do svog konja a u bisage mu staviše onaj zamotuljak sa đavoljim prstima, koji su odrekli sa Moranine ruke. Konju izbiše krila na leđima i pretvori se u prelepog pegaza. Dvojica braće mu se popeše na leđa i on uzlete, visoko, na nebu na kom se sunce probijalo. Toplo vreme je počinjalo, a od Moraninog zamka ne osta ništa do vode koja osta da teče i ponire u zemlju, baš kao reči koje teku, stvarajući samo sećanje na nešto što se zbio...

ČETVRTO DETE

1.

„Majko, umorna li si?“

Nije se obazirala. Gazila je uzbrdo, iako su joj sa svakim korakom novi uboji i zaseci ostajali na tabanima. Možda će još za dana stići do Đavoljeg prsta.

„Posrćeš... Možeš li dalje?“

Pošto je Sunce doseglo vrh nebeskog svoda, pogledala je niz strminu, ka Kacuiju. U dečakovim očima prepoznavala je nešto od pitomosti njegovog pokojnog oca. Pentrao se nespreno, poput kakvog ždrepcu, žgoljav i povijen. Tek će da izraste u deliju, pomislila je - ali, to se neće dogoditi *onamo*, u zamku gospodara Šinojame, gde se gnezde zlotvori što joj već ukradoše snažnog Saburoa, dobrog Đuna i svilenokosog Tatoi. Ne, ona neće dozvoliti da i četvrti bude oteran u roblje! Obrisala je znoj sa čela i otvor čuturice naslonila na usne, tek da umiri žar. Novim korakom zahvatila je planinu.

„Majko...“

2.

Predstavio se kao monah, a ponašao kao prosjak. Pitala ga je odsečno:

„Odakle si ti? Kosa ti prosijava crvenkasto, ne bih rekla da si naš, iz Omija. A, i besediš pomalo čudnovato“.

Čovek je treptao, krivio vrat, levim dlanom češao sivo paperje na temu glave, a prste desnice oblizivao tako da mu ni kap zečje masti ne utekne. Odjednom prestade da trepće, pa tri puta načini čudnovati pokret rukom, baš na način kako to čine hrišćani. Oičinim telom prođe talas jeze jer, videla je šta čauši gospodara Šinojame rade sledbenicima tog neobičnog, tuđinskog kulta. Osetila je trunku sažaljenja za spodobu u ritama kojoj se nisu mogle odrediti godine, baš kao što ju je isprva potresla ta bolesna mršavost, tolika da je jednu zečju nogu teška srca odvojila od Kacuijevih usta.

„A, svako je odnekuđ došo, Oići... Odavle, odanle, ozdo ili odozgor, sa svijetle ili tamne strane. Odnekuđ smo svi, nekad i ne znajući đe je to - neđe. Baš, recimo, kao taj tvoj...“, prekrstio se opet hitro, a oči mu se povukoše natrag u duplje, što je Oići uplašilo. Učinilo joj se da pred sobom odjednom ima kakvog kostura, a ne podvižnika.

„Veliš, on je jedini uteklo gospodarevim zulumćarima... Prepliv'o rijeku. Predever'o planinu. Premrz'o mraz. Jadni tvoj Kacui, probudio se u smetu i, pošto je, kanda, otplakao, jer ga java surovo ote od sna, vrnuo se tebi, veliš, pobijedivši ponovo ledenu planinu. Oklen je on onda, Oići? Od tvoje ili...“, pokazao je ka istoku i bezbrojnim surim vrhovima, iza kojih je mutno blještala površina mora, „ili od utrobe svijeta čiji je smrad već osjetio?“

Gledala ga je kroz sužene kapke, kamen-mirnog lica. Potom je pljucnula ka ivici s koje se, na stopu od ostataka zečetine, obrušavao ambis.

„Neće mi ga niko oteti, pa ni moćni Šinojama. A, i ti ga, pope, nemoj u usta više uzimati... Ili ćeš na ražanj“.

I tako se monah učuta, sve kriveći vrat, ustreptao, kao da tera nešto od očiju, da bi ubrzo počeo, najpre stidljivo pa sve jače, mljackati beskrvnim usnama. Jedna oglockana kost polete iz njegove ruke u provaliju.

„Nek' ti bude, Oići. Nek' ti bude“.

3.

„Noć samo što nije, majko“.

Kamenu kulu što se krvavo kočoperi nad čitavim gorjem brđani odvajkada zovu Đavoljim prstom. Čula ih je Oići mnogo puta kako besede, pa čak i pesme započinju, o *vrhu nad vrhovima*. Čine to s gordošću, a opet u pola glasa, kao da ih kumstvo s Đavolom i raduje i sekira. Sada Oići po prvi put gleda izbliza u taj preteći prst. I u mesec za njim, onako žut i ogroman, u punoj lepoti koja se praljama iz doline nikada ne otkriva.

„Ti me čekaj ovde. Brzo se vraćam“, osvrtala se nervozno jer u senkama sumraka svaki oblik je pretio obmanom. „Nikud da nisi mrdao“.

„A, kuda ćeš ti, majko?“

Već je odmicala, dok se mrak zgušnjavao.

„Vraćam se, ne brini. Čim *ga* pronađem“.

4.

U zoru se povratila posrćući. Kacui joj je prineo rose na usne i prekrpio sve osim lica pokrovom od paprati, da vrati makar nešto topline u izmučeno telo.

„Vabašija nema... nigde nema... Slagali... brđani...“, buncala je. „Ludog Vabašija... nema...“

Sunce se podizalo osvetljavajući svakog narednog trena neku novu nijansu mora, ali Oićine umorne oči su opažale nešto drugo: jedno jato je brzo nadolazilo prema Đavoljem prstu. Pokušaj da se pridigne beše dovoljan tek da paprat nad njom blago zatreperi. Jato postade gusto zbijeno kao da su se stvorenja, usred leta, okupila radi kratkog dogovora. A, onda je iz desetina gubica pokuljala vatra.

„Zmajevi“, zadivljeno izusti Kacui, ali ga prenu majčin vapaj. Pojurio je za njenim prašnjavim skutima. Nekoliko trenutaka kasnije, našli su se u procepu među stenama, u samom podnožju Đavoljeg prsta.

Zveri su se uzrojile oko kamene kule, ispuštajući riku i plamteće lopte, a lepet zelenih krila beše glasniji od grmljavine. Vrelina je prodirala u mrak skloništa mešajući se sa smradom truleži koji je Oići i Kacuiju već prodirao do kosti.

5.

„To su... stepenice“, reče dečak sa strahopoštovanjem.

Pružila je ruku da ga zadrži, ali bilo je prekasno - već se spuštao kameonom spiralom. Oići je sada shvatala da je Đavolji prst koren puštao duboko pod zemlju. Kraj stepeništa se nije mogao nazreti, a zraci zore, propušteni kroz brojne pukotine, nagoveštavali su neočekivanu prostranost pećine.

Krenula je za sinom, držeći se za levi kuk oprljen jednim od plamenova, čkiljeći da Kacuija slučajno ne izgubi iz vida.

Vlagu je smenila suvoća vazduha. Svežina jutra je ustupila mesto prijatnoj toploti, nalik onoj koja stanare bogatog doma štiti i od najoštrije zime. Nežna svetlost dopirala je sada iz skrivenih izvora razotkrivajući svu veličanstvenost podzemne dvorane. Žila Đavoljeg prsta činila je njen noseći stub, ali i najlepši detalj: u dubinama je površina kamena izgubila svaku grubost, te se na njoj Oići mogla čak i ogledati. Zaneta lepotom prizora, na tren zaboravi na Kacuija.

Onda je začula glasove.

6.

Zaustila je da objasni, ali ju je Vabaši preduhitrio. Njegove reči behu odsečne i krute, kao da ih je oblikovao starinski mač prebačen preko njegovog krila:

„Ne govori, ženo, nema potrebe. Jer znam o Šinojama sve što o jednom gospodararu treba da se zna. Gad za jedne, bog za mnoge, a za mene – totalno ništavilo. Znam i zašto si došla. Čula si da činim usluge udovicama.“

Pognula je glavu postiđeno. Istovremeno, njene ruke učiniše nezamislivo.

Vabaši se histerično zasmejao, a dvorana je odjekivala još dugo pošto se njegovo lice uozbiljilo.

„Glupačo, podigni glavu i pokrij svoju golotinju. Ne tražim ništa zauzvat. Sečenja ruku obavljam besplatno“.

Ponovo se smejao, a Oići se vrtelo u glavi. Ipak, jasno je videla kako joj Kacui šalje zapanjen pogled.

„Ne boj se“, govorila je tiho ali odlučno.

„Ovo je, nažalost, neophodno. Stavi ruku na kamen ispred Vabaši-sana. To je jedino rešenje. Zato smo se i uspeli čak ovamo. Ispruži ruku, sine moj. Inače, zli Šinojama će i tebe oterati u ropstvo, da kopaš do smrti u njegovim rudnicima“.

Vabašijeve oči su ševrdale naokolo dok su pramenovi njegove sive kose štrčali na sve strane kao podivljali letnji požar, opravdavajući nadimak koji mu dadoše brđani. Stvarno je izgledao kao potpuni manijak, i Oići se umalo izlete da ga oslovi Ludim Vabašijem. Umesto toga, ona kleknu, izvuče iz kimona gutu belog zavoja koju beše pripremila za ovu priliku, i plačno reče:

„Preklinjem te, sine, ispruži ruku i zažmuri. Šinojama te neće hteti obojaljenog. Ali, u našem skromnom polju pirinča ti ćeš, čak i jednoruk, biti jedini gospodar...“

Vabaši glavom daje znak dečaku. Ovaj, kao hipnotisan, spusti desnu ruku preko jedne pljosnate stene, koja je podsećala na mali oltar. Oštrica sevnu, a kamenu ne preostade ništa drugo do da jekne punim glasom.

Čula se kap kako dotiče površinu vode. Pa još jedna. Negde u blizini zalepetaše krila šišmiša.

Oići je otvorila levo, a onda i drugo oko. Kacuijevo lice izgledalo je zbunjeno. Vabašijeva grimasa bila je neopisiva.

7.

Oići se držala za trbuh, presamićena od bola. Pećina oko nje postajala je njen grob, tako je osećala u svakom zrnu tela. Vabašijevi povici su odzvanjali, baš kao i reski udari njegove katane o kamen, iznova i iznova.

„Pogledaj, glupačo, pogledaj svojim pacovskim očima! Ova se ruka ne može odseći“, zvečalo je u njenoj glavi.

Videla je sečivo kako se, po ko zna koji put, munjevito spušta ka Kacuijevoj ruci. Kako zaludno prolazi kroz nju, kao da je nema. Čula je da prosti sudar metala i kamena, odbijen o zidove pećine, postaje melodičan, kao da je odsviran na kakvom božanskom šamisenu. Ruka je ostala na mestu i pored novih, sve razuzdanijih Vabašijevih zamaha.

„Verovala si da je tvoj dečak utekao Šinojama i mrazovima planine, da ti se vratio. Pogledaj, glupa Oići, pogledaj svoju zabludu, praznu opsenu bez

ruku, nogu, srca i očiju!“

Odjednom, kao govornik koji je konačno dokazao svoj sud, ljudi Vabaši začuta s gordim izrazom na licu, a potom povrati mač u korice.

Slika Kacuija titrala je sada u zelenkasto izmaglici koja se beše raširila pećinom. Dečakove oči postale su mutni vrtlozi, vitko telo samo gomila jedva povezanih obrisa, a glas beše tek šum utopljen u Vabašijevom grotesknom smehu. Posle jednog Oičinog umornog treptaja, Kacuija više nije bilo.

„Vraćaj se u selo, ženo, jer u moju pećinu si dovela samo senku. Sada tvoj sin konačno može da pređe na drugu stranu. Vraćaj se u svoju dolinu, s mirom u duši.“

8.

Zmajevi su se sunčali izvrnuti na bokove, mirni poput kipova koje je neznani umetnik minuciozno rasporedio oko Đavoljeg prsta. Bistrina dana beše savršena i s vrha planine su se mogle videti daleke lađe i njihovi barjaci, pa čak i odsjaji znoja na mornarskim leđima. Pogled u nebo, ako bi se mogao otrpeti sjaj Sunca u zenitu, otkrio bi da iznad plavetne kupole zemaljskog sveta promiču drugačije lađe, bez jedara, pramac i valova oko korita, ali pune mornara svih boja i oblika, ništa manje okorelih od onih na moru.

„Vidiš li, Kacui, svet je divan. I, samo je tvoj“, rekao je Vabaši dok je s dečakom prolazio između razbaškarenih zmajeva. Velike zveri su zevale, dim se širio oko njihovih nozdrva, a iz trbušina čulo klokotanje.

Dečak je masirao desnu podlakticu levim dlanom. Koža mu je i dalje bila naježena iako su zmajevi oko sebe snažno emanirali toplotu.

„Ne brini za ruku. Moja katana nije mogla da te povredi. To je jedna čarobna katana. A, tvoja ruka je sazdana od zdravog mesa, jake kosti i vrele ratničke krvi“.

„Znači da sam... u stvari, da nisam...“

„Čarobnom katanom retko mlataram, dečače. Ali, danas sam morao da je upotrebim, u tvom najboljem interesu“.

Iz čeljusti jednog od krupnijih zmajeva otegnu se grub, štektav zvuk, koji kao da je aminovao Vabašijeve reči. On se potom počeo pridizati i širiti krila; dok se bokovima otirao o sabraču i velike stene, mitareći sa sebe krupnu zelenu krljušt.

Na nepoznatom, milozvučnom jeziku šaputao je Vabaši i timario zver po vratu. Onda se okrenuo prema Kacuiju, jednim lasnim potezom ga odigao od zemlje i nabacio na zmajeva leđa. Ovaj snažno zamahnu krilima, a dečak uvuče glavu u ramena, gledajući preneraženo, ali zadovoljno.

„Srećan vam put, momci!“, doviknu Vabaši, ali oni ga, već u visinama, nisu mogli čuti.

DUG

Hladno januarsko jutro 1916. godine. U svitanje krećem iz sela prema položajima naših boraca da odnesem ocu i stričevima ono malo hrane koju smo mogli da izdvojimo da bar zavaraju glad dok se bore sa ljudima u plavim uniformama, hladnoćom i glađu. Ne plašim se, iako se svuda oko mene puca. Navikao sam na to, jer već danima ove šume odjekuju pucnjevima raznog naoružanja, ne mogu da razaznam maglu od barutnih dimova. Još mi je u sjećanju majčin lik, koji me prati kroz prozor, nadajući se da ću bar stići sa nekim vijestima od naših. Nadam se da ću uspjeti da nađem moje najbliže u toj šarenolikoj uzburkanoj gomili, koju lagano prekriva snijeg. Oca nisam vidio već nekoliko mjeseci. Otkako su se borbe primakle, ni vijesti ne dobijamo od njih, a iščekivanje najteže pada. Majka me je pustila da pođem, misleći da, čak i da zalutam među neprijatelje, niko neće nauditi dvanaestogodišnjem dječaku. Ipak, za svaki slučaj, baka mi je oko vrata stavila djedovu amajliju od tisovine koja je njega sačuvala kroz mnoštvo borbi bez ogrebotine. Nikada nam nije rekao kako je došao do nje, tu tajnu je odnio sa sobom u grob, mada nam je svako veče pripovijedao, do kasno u noć, o raznim njegovim doživljajima, učeći nas i spremajući nas za život.

Znala sam svoj pravac od svoje treće godine, od kako sam prvi put u ruke uzela olovku i papir. Umjetnost. Ne, nisam slikar, vajar ili nešto slično. Moja umjetnost je matematika, sve što ima veze sa brojevima. Da, voljela sam i loptu kao i sva druga djeca. Samo, dok su druga djeca svoju šutirala, moja je bila na papiru, ja sam proučavala njene matematičke osobine. Moj otac, bez obzira što je bio običan građevinski radnik, bez velikog obrazovanja, nije se bunio što mu ćerka, rođena sa teškom bolešću, dane provodi uz matematiku. Iako je bio svjestan da ne zna koliko će se još družiti sa mnom, činio je sve da mi omogući da svoju prvobitnu zanimaciju, a kasnije opsesiju, savladam što bolje. Kada sam na deseti rođendan dobila polovan računar, mojoj sreći nije bilo kraja. Nije mi bilo bitno što na moju proslavu nije došao

niko od djece iz razreda, naših rođaka kojima smo vjerovatno dosadili, bilo mi je bitno da sam mogla da se usavršavam u mati i da imam podršku od tate koji se svojski trudio da mi nadomjesti sve što nijesam imala, štedeći i na samom sebi.

Potrčao sam u susret stricu. A onda je sve u trenutku stalo. Eksplozija i jak tresak su poremetili okolinu pretvorivši snježnobijelu boju u zbrku prljavosivih izmaglica. Čuo sam samo urlike i proklinjanja strica, a zatim sam zaspao.

Iako smo u 21. vijeku, i dalje postoje ljudi čije je ponašanje primjerenije ponašanju praistorijskih čopora, nego zrelih, normalnih ljudi. U to sam se uvjerila u šesnaestoj godini. Vraćajući se sa položenog prijemnog za fakultet matematičkih nauka, srećna što ću prvi put u životu počastiti oca novcem koji sam JA zaradila i na taj način mu izmamiti ponosan, ohrabrujući osmijeh, nijesam ni shvatila da grupa pijanaca iz kafane ide prema meni. Držeći u ruci svoju prvu stipendiju, koju sam dobila kao nagradu od opštine za ubrzano završenu srednju školu, mislila sam da sam najsrećnije biće na planeti. Nijesam očekivala da moj osmijeh može nekog da uvrijedi, posebno ne nekog koga ne poznajem. Izgleda da nisam dobro poznavala ljude.

Ne znam koliko je vremena prošlo. Ustao sam, shvativši da sam sâm. Nestalo je grmljavine topova, pucnjave, ništa se nije čulo. Nijesam osjećao nikakvu bol, ništa. Nijesam znao šta se dešava, pa sam odlučio da krenem kući. Sada bih volio da nijesam znao put, ili da sam odlučio da krenem negdje drugdje.

Grupa me je odjednom okružila. Počela je da mi se približava galameći i prijeteći. Nijesam znala šta se dešava. Stajala sam i posmatrala kako mi otičaju novac, dokumenta, bacaju sveske iz ranca. Nikada se nijesam osjetila toliko uplašeno, toliko očajno, toliko nemoćno. Iznenada sam čula neki glas, koji je više ličio na grmljavinu. Tačnije, samo jednu riječ: „Dosta!“

Moja kuća je bila razrušena. Prazna. Kao i čitavo selo. Nigdje nikoga. Uzalud sam dozivao, plakao, molio se, niko mi nije odgovarao. Krenuo sam putem ka gradu i tek kada sam došao pored seoskog groblja, spazio sam priliku koja se pomjera od spomenika do spomenika, bez glasa. Bila je to baba Nena, najstarija žena iz sela, za koju se govorilo da može da nasluti i najgoru zimu i najplodnije ljeto, kod koje su seljaci išli da im pomogne oko onemoćale stoke, a nerijetko i oko bolesnih u porodici. Baba Nena je pravila čajeve koji su gotovo svima pomagali.

Primijetila me je tek kad sam je uhvatio za rame i okrenuo prema sebi. Nije mi dala da joj poljubim ruku, kao što smo svi uvijek radili. Pogledala me je zabezeknuto i klekla ispred mene. Našao sam se u čudu, gledajući je kako savija njena staračka leđa preda mnom, ne znajući šta da kažem. Zamolio sam je da mi objasni šta radi i šta se dešava. Sada je bio red na nju da se začudi, a njena priča će biti ta koja će od mene napraviti ono što je kasnije širom svijeta postalo poznato pod imenom - Đavo...

Gomila oko mene je stala, a onda neprimjetno krenula da uzmiče mrmljavući nešto što nijesam mogla da shvatim. Samo jedan bradonja je krenuo k meni i pokušao da me gurne. Odjednom je poletio unazad tolikom brzinom da nisam ni shvatila da sam još na istom mjestu. Čula sam samo onu grmljavinu kako kaže:

„Ovo ti je prvo i posljednje upozorenje“, i vidjela čovjeka sijedih brkova kako me drži za ruku i vodi naprijed kroz masu koja je, slobodno mogu reći, bježala od nas.

Ništa mi nije bilo jasno, samo sam uspjela da kazem: „Hvala“.

Moju majku, baku i sestre je pobila kaznena ekspedicija kasnije tog januara, sveteći se zbog izgubljene bitke na Mojkovcu, kao i većinu sela koje se nije nadalo tome. Kod nas je bilo nepojmljivo da se neko sveti na nejači, posebno ne na kućnom pragu, a od carske vojske to niko nije očekivao. Spalili su selo, a onda, veseleći se krenuli su ka gradu. Od muškaraca iz našeg sela niko se nije vraćao. Možda i nije bilo nikog da se vrati. Bol mi je u tom trenutku razdirala grudi.

Baba Nena me je ćutke gledala i tiho se molila. Htio sam da se udarim u srce, u nadi da ću tako da se pridružim mojima, kada sam primijetio da mi iz

grudi viri jedan čošak dedine amajlije. Začuden, pokušao sam da je izvadim nazad, međutim, nijesam mogao ni da je pomjerim. Pogledao sam u babu Nenu koja me je uhvatila za ruku i rekla da sjednem. Objasnila mi je da sam se sada ujediniio sa amajlijom. Ja je i dalje nijesam ništa shvatao. Mogao sam da pretpostavim da me je eksplozija nekako bacila da padnem na amajliju. Ali, kako to da ne osjećam bol, da do sada nijesam primijetio da je to tu, gdje sam proveo ova tri mjeseca, kako nijesam shvatio da je već april, kako to da nijesam morao da jedem i pijem toliko vremena?

Pošao sam prema česmi da se umijem, kada sam u koritu za vodu primijetio svoj lik. Brkovi, prosijeda kosa i drugačiji izgled čitavog tijela. Čekaj, pa zar nijesam dvanaestogodišnjak? Kako sada mogu da pročitam letke koji su nalijepljeni na zid pored česme? Pa ja znam samo ćirilicu, a ovo čak nije naš jezik, a sasvim ga razumijem! Ne znam šta mi je bilo čudnije i od čega sam se više prepao. Htio sam da pobjegnem odatle i u panici sam se sudario sa hrastom koji je od siline udara pao. Ukočio sam se. Baba Nena mi je prišla i rekla:

„Ti si sada neko drugi, mnogo više od čovjeka. Mnogo više i jesi i mnogo više i možeš. Shvatićeš. Čula sam da je tako nešto moguće, ali nijesam ni sanjala da ću to ikada vidjeti. Sad mogu da odem“.

Samo je sjela, i zatim iščezla. Na mjestu na kom je bila, pojavio se mali izdanak tise.

Sjedokosi me je pogledao i rekao: „Do sljedećeg susreta“.

Začudo, sad mu je glas bio čak i prijatan. Ušla sam u kuću i ispričala tati šta se desilo.

Saslušao me je pažljivo, pogledao i upitao: „Da li si čula za priču o Đavolu? Izgleda da si ga upoznala“.

Mislila sam da mi priča o stvorenju iz Biblije i rekla mu to. On je odmahnuo glavom i progovorio: „Ne, ispričaću ti“.

Nastavio sam prema gradu. Nijesam znao gdje ću drugo i nijesam imao nekog boljeg izbora. Nikoga nijesam sreo do samog predgrađa, sve je bilo pusto. Prvo što sam primijetio u gradu su bile bezbrojne neprijateljske patrolle. Kopkalo me je što pojedini vojnici imaju tamni krug na sredini grudnog koša, koji kao da je sačinjen od dima. Nekima je bio taman, gotovo crn, kod nekih siv, kod nekih se jedva primjećivao, a neki ga nijesu ni imali. Zavukao sam se u prolaz između zgrada, posmatrajući ih, bez gnijeva, bez bijesa, bilo

kakvog osjećanja. A onda se čuo vrisak. Dječji. Ne znam kako sam reagovao toliko brzo, kako sam prešao tih dvadesetak metara, kako sam tog vojnika udario, gurnuo, ili šta već. Vidio sam kako se njegov krug, crn kao ugarak, gasi i nestaje. Počeo sam da trčim. Shvatio sam značenje kruga. Shvatio sam šta mi je činiti.

Dugo sam sjedila posle očeve priče. Hm, a ko i ne bi, kada ga je spasio Đavo?! Otac mi je ispričao legendu o biću za koje neki smatraju da je oličenje zla, a neki oličenje dobra. Da nijesam bila prisutna, shvatila bih je kao bajku. Međutim, sutra me je čekalo još veće iznenađenje. Na putu prema fakultetu, zatekla sam mog spasioca kako sjedi na klupi u parku i hrani ptičice. Mislila sam da me nije ni vidio kada me je zamolio da sjednem, ako imam vremena. Njegova priča je na mene ostavila snažan utisak i navela me na način razmišljanja koji je mnogo odstupao od krute logike koja me je do tada vodila.

Nije mi trebalo dugo da shvatim kakve sve sposobnosti posjedujem. Nijesam se samo kretao brzo, razmišljao sam isto tako. Otvorio sam čula skroz i odlučio o svom odnosu prema svijetu. Krug koji sam vidio na grudima nekih ljudi u gradu je bio znak njihovih duša, djela i misli. Cilj koji sam sebi postavio je bio da se borim protiv takvih, javio se nagoni, instinktivno, kada sam čuo plač onog djeteta. Nijesam htio da se priključim ni jednom pokretu ili grupi, svi su oni imali svoje ciljeve, od kojih su mnogi bili i plemeniti, ali i isto tako su bili spremni na svakakva djela da bi ispunili ono što žele. Ja nijesam vjerovao u činjenje zla zarad dobra, to mi je bilo nelogično.

Nijesam se zadržavao samo na jednom mjestu, išao sam svuda po svijetu, ponekad očajavajući, jer je zla bilo i previše, ali nastavljajući dalje, grijući srce na pogledima nevinih, spašenih u zadnjem trenutku. I kako to obično biva, pročulo se za mene. Ljudi koji su imali razlog da me se plaše, više su puta pokušavali da mi podmetnu zamku, da me sklone. Naravno, bezuspješno. Shvatili su da su nemoćni i počeli da pričaju o meni kao da sam zao ja, a ne oni, misleći da ću, ako mi poljuljaju integritet kod normalnih ljudi, pobjeći i nestati. Nazvali su me Đavolom. U početku su mi te priče smetale, a onda sam shvatio i da su korisne - kod nekih ljudi, koji su se premišljali između dobra i zla, donosile su prevagu da ne krenu lošim putem.

Slušala sam otvorenih usta. Pored mene je bilo biće koje je starije od sto godina, ali izgleda kao žilavi pedesetogodišnjak, sposobno da razbaca grupu odraslih i opasnih muškaraca, a prema meni se ponaša nježno kao djed prema malenoj unuci. Osjetila sam poštovanje prema njemu.

„Dugo je vremena prošlo prije nego što sam shvatio da svakim dobrim djelom dajem i dio sebe. Kad god bih nekome pomogao, amajlija bi pomalo napuštala moje grudi. To sam primijetio tek nakon 45-te kada sam vidio da je skoro do pola napolju. Nastavio sam, iako sam znao da onog dana kada izađe na površinu i ja ću nestati. Posljednjih mjeseci sam shvatio da imam snage za samo još jedno djelo i htio sam da pomognem nekom posebnom, kao što si ti. Nekome dovoljno otvorenog uma da me shvati, jer mi je ova ispovijest bila neophodna, nijesam ni sa kim razgovarao od aprila devetsto šesnaeste i baba Nene“.

Sa posljednjim riječima i on je nestao. Pored klupe je rastao mali izdanak tise koji ranije nije bio tu. Otrčala sam na fakultet.

Radio sam na Đavolovoj Lopti godinama. Čitavu moju karijeru sam pokušavao da riješim tu zagonetku, staru skoro trista godina. Zaista je nevjerojatno nastala. Šesnaestogodišnja, teško bolesna djevojčica je ušla u kabinet svog profesora, provela sat vremena za računarom, predala mu rad da pogleda i izašla. Našli su je u parku kako drži fotografiju svog oca i gleda u izdanak tise kada je već bilo kasno za nju. I pored ubrzanog napretka tehnologije i nauke, do sada nije riješena zagonetka koju je napisala u svom radu, iako je bila predmet proučavanja nebrojeno naučnika. Izenenada jutros, moj računar, zadužen za zagonetku, oglasio se riječima za koje sam izgubio nadu da ću ikada čuti: „Lopta je otvorena“.

Nedugo kasnije sam doživio još veće iznenađenje kada su se u mom stanu upalili svi uređaji prenoseći izjavu rukovodioca našeg grada:

„Bezbijednost u našem gradu je na 89 procenata, i dalje raste. Niko ne zna šta je izazvalo pad kriminala, ali smo duboko zahvalni. Mnogi ozloglašeni kriminalci su jutros pronađeni na ulici kako zure u prazno i dobrovoljno ulaze u rehabilitacioni centar. Hvala onome ko je ovo uradio“.

Brzo sam pretražio vijesti iz drugih gradova i dobio blagu vrtoglavicu. U svakom su ista čuda počela jutros u 09:05:36 časova. Moj računar zadužen za Đavolovu Loptu se ukočio. Na ekranu je pisalo: „Đavoli dolaze“. Kada sam pokušao da ga popravim, ugasio se. Uzalud sam pokušavao da ga ponovo pokrenem, nije išlo. Ne znam ni kako je uspio da dođe do rješenja, kada

ima mogućnost od nekoliko milijardi kombinacija u sekundi, a do rešenja je došao poslije dvadeset godina. Na tren sam pomislio da je zagonetka uzrok jutrošnjih dešavanja, ali ko bi u to vjerovao i kako da dokažem. Ionako, nije bitno, idem da konačno, prvi put u životu, izađem iz stana i odem u posjetu nekom od poznanika. Vidim, na ulici je mnoštvo ljudi koji su došli na istu ideju. Nevjerovatno koliko je sloboda opojna.

Ideja da napravim zagonetku je bila uzrokovana Đavolovom pričom. Čim sam stigla u kabinet, počela sam da pišem program u obliku lopte. Sve algoritme manjih programa sam pisala u manjim loptama skrivenim u unutrašnjosti jedne velike. Svaki od njih je bio jedna od Đavolovih osobina, a praznine između lopti su u stvari uzročno-posljedične veze između osobina i postupaka. Unutrašnja površina lopte je bila naredba o kreiranju holograma, a spoljašnja način o puštanju cjelokupnog programa na Internet. Kraće rečeno, kada neko razbije šifru, nesvjesno će pustiti na mrežu naredbu da svi uređaji koji su povezani naprave nezavisne holograme koji će nastaviti djelo Đavola. I ne samo to, imaće domet od desetak kilometara oko svog izvora, neće smetati jedan drugom i, kada se jednom pokrenu, ne postoji program da ih vrati nazad. Možda će se nauka razvijati i mijenjati, ali osnovni principi će ostati isti. To je moj dug njemu i čovječanstvu.

Sara Huskić

MARTHE

Koliko vas se sjeća svog prvog susreta sa životom? Prvog zraka koji ste udahnuli, prvog prizora kojeg ste ugledali i prvog osjećaja koji ste osjetili? Za nju je to bilo drugačije.

Ona se probudila plutajući na vodi. Pramenovi njene duge plave kose lebdjeli su joj oko glave odavajući dojam posebne svjetlosti. Bijela haljina prekrivala joj je čitavo tijelo dajući joj neko anđeosko obličje. Ali ona ničim nije sličila anđelu. Crna bijaše njena duša i crno je srce bilo u tim nježnim grudima. Rekli bismo da je bila zla, ali, koliko li je bol zapravo zla?

Podigla je svoje vjeđe i prvi prizor koji je ugledala bijaše crnilo njenog okruženja - crna šuma nalijepljena na crno nebo i prozirna voda naslikana na crnu podlogu. Oh, kakav li ju je plemenit glas dozvao!

Nije bila sigurna da je to stvarno glas, slatka melodrama koja je pjevala njeno ime. Ime koje joj je on sam stvorio. Kad bi ponovno zaklopila oči, vidjela bi visokog čovjeka u nečemu što je nekad bio crni frak. Pocijepane odjeće i pocijepanih osjećaja, ležao je s kistom u ruci, zamrljan svim tamnim bojama dozivajući je. Prizvao ju je u stvarnost kojoj ona nije pripadala.

U trenu se nalazila na rubu svog tamnog jezera. Premda nije poznavala ni mjesto ni okolicu, znala je tačno kuda treba poći. Kročila je kroz gustu šumu. Drveće se poput divova nadvilo nad njom ne dajući joj nadu da se ikad može vratiti na napušteno mjesto. Premda je tek načinila nekoliko koraka, jezero je potpuno nestalo. Ako bi se, kojim slučajem, htjela vratiti u svoju kolijevku, pronašla bi samo beznađe, samo drveće i tamu koja bi je uvjerila da nema povratka.

Trnje i lišće zabadalo joj se duboko u stopala, ali se činilo kao da je takvo nešto može samo ohrabriti, i učiniti jačom. Ona se uzdizala, ispravila leđa i nastavila lebdjeti nad travom postajući dijelom njene crnine.

Kako opisujemo jednog umjetnika? Kako to njegov izgled odražava njegove unutarnje osobine i po čemu li se razlikuje od ostalih ljudi? Za-

mišljamo uredno zavijene brkove na starom i izbornom licu. On nas gleda svojim zabrinutim pogledom, čita nam misli i sebi u glavi ih slika onakvim kakvim bi trebalo da izgledaju.

Ja svog umjetnika nisam morala zamišljati. Tiho sam mu se prikrala i pronašla sklonište među mnoštvom odbačenih slika osuđenih na takvu sudbinu jer nisu dovoljno dobro pripovijedale njegove emocije. Napela sam uši i čula kako se neko u veoma grubim cipelama približava ateljeu. Sve jače su se čuli njegovi koraci a ja sam se odlučila još više skupiti kako me ne bi primijetio. Vrata su zavrištala i u prostoriju je ušao neobičan neko običnog izgleda. Kad sam se okrenula oko sebe, vidjela sam njegove suze. Naravno, njegove emocije su se odlučile poigrati s mojim mislima pa su poprimile besmislene oblike i boje samo njemu poznate. Oslikane na platnu, na papiru i na drvenom podu. Osušena boja, poput osušene krvi, krasila je one nepopunjene kutke njegovog doma.

Dugim prstima je obavio kist, grubo ga pritisnuo o paletu, te stao elegantnim pokretima ispunjavati platno. Možda mi ne biste vjerovali, i sama sam sumnjala u svoju prisebnost u ovim trenucima, ali u mom sjećanju je to izgledalo ovako. Baš u trenu kada bi mu kist dodirnuo platno, iz njega bi počele ispadati iskre, prvo polako, a potom naglo, kao da ih je on oslobađao iz kista ili, pak, iz samog sebe. Ugledala sam male nožice pored iskri, potom krila a onda i ručice koje su nosile grumenje boje i postavljale ih na svoja mjesta. Sve više ih se stalo pojavljivati - što je on snažnije zamahivao kistom to bi njihov let postao nemirniji i skladniji. Slika koja je, istjerana iz njegovih misli sad pronašla dom na platnu, vrištala je od tuge i molila ga da ju primi natrag. Ali on je vodio borbu s njom. U cijelom ateljeu boje su se mijenjale, od najmračnijih detalja do sretnih trenutaka i neostvarenih boja.

U trenu bi se našao na podu, pokušavajući se sabrati, pokušavajući odabrati savršenu nijansu kako svojoj slici ne bi uskratilo nijedan osjećaj.

Potpuno zanesena promatrala sam taj ples da nisam ni primijetila ruku koja mi je posezala za iskrama. Odjednom se prostorija ugasi, sve vile i tračci magije nestadoše. Slika je ostala u mraku a ja sam zaprepašteno gledala u oči umjetnika. Mogla sam osjetiti bol, baš kao da se u tom trenutku ovaj prizor duboko urezivao u mom srcu, nemilosrdno ga razdirući.

Poput bljeska, ošinuo me njegov bijesni pogled uronjen u suze. Odmaknuo se od mene par koraka te klonuo na pod i stao ridati u svoje duge rukave. Osjećala sam se poput kradljivice, tako besramno otimati njegove tajne i slabosti, uživajući u njima kao u kakvoj kazališnoj predstavi. Približila sam se slici kako bih je pomnije promotrila, ali mi je namjeru prekinuo grubi glas.

„Zvala se Marthe“.

Zaprepašteno sam se okrenula i ugledala ga naslonjenog na svoj prljavi zid. Jedna noga mu je bila ispružena dok je drugom držao ravnotežu, od-

gurujući se od zida. U opuštenim rukama držao je crtež, pocijepan i izlizan da se lice koje je prikazivao gotovo nije moglo razabrati, samo obris dugokose djevojke koja je neobično sličila još vlažnom platnu. Bilo je hladnije nego inače. Pružio mi je svoju drhtavu ruku, već poplavljelu od hladnoće i zamolio da mu priđem. Oprezna, kakva samo desetogodišnja djevojčica može biti, sjela sam pokraj njega. On je započeo svoju pripovijest ni ne predstavljajući se, ali ja sam razumjela da sam znala više od njegovog imena.

„Svakog dana gledao bih je kako mi se smiješi s drugog kraja sobe. Bila je živa! Uvijek sam bio siguran da je neko svake večeri krao zvijezde sa neba da bi ih spuštao u njene oči. U tim trenucima želio bih samo jedno. Htio sam da zaživi, htio sam je gledati kako mi pjeva i kako mi pleše. Htio sam...htio sam da bude posvud i da se njene zvijezde pale u svakom kutku mog carstva boja!“

Začudeno sam ga pogledala, a on to primijetivši, nagnu mi se nešto bliže i tišim, zagontenijim glasom nastavi: „Otkako znam za sebe mogao sam putovati slikama, mogao sam izvlačiti svoje misli, stavljati ih na papir, a potom živjeti s njima, dodirivati ih, savijati ih u svojim rukama i tražiti ih po svom izgubljenom svijetu. U pravom svijetu bio sam potpuno sam; bez roditelja, bez prijatelja, samo ja i moja mašta. A uostalom, šta uopće znači ‘pravi svijet’? Onda sam shvatio da iz ove surove stvarnosti mogu pobjeći jedino u svoju umjetnost. Skrivao bih se u učionice i uzimao pisaljke i krede i boje sa stolova. Iz svakih novina trgao bih najmanje ispisan papir da bih pod plahtom i na slabom svjetlu mogao stvarati. Moji likovi su isprva više sličili nekom mrtvilu, nekakvim obrisima nečeg što je nekad bilo. A onda, kao što svaki pjesnik svoju bol tka riječima, ja sam svoju oživio.“

„Na taj sam način i liječio svoju kroničnu usamljenost. Sjedio bih u ormaru, gledao kroz mali otvor kojeg su tvorila dvoja vrata nježno se priljubljujući. Čitave predstave odigravale su se ispred njega, a mogao si ih vidjeti samo kroz jednu pukotinu. Da bi se odlučio kojim slučajem širom ih otvoriti kako bi mogao upiti svu tu radost odjednom, slika bi se raspršila u stotinu djelova i jedina stvar koja bi te još vezala za prijašnji događaj bilo je nešto nevidljivo i nejasno; neko snažno odsustvo, bez ikakvih naznaka povratka. Nerijetko su se čuli zvuci osim tišine. Prodirali su u ormar iz raznih dijelova kuće, neki bi se javljali sa tavana koji je trebao biti miran, neki iz podruma koji je morao biti miran, a neki iz susjedne prostorije koja je vrvjela kricima i bolnim jecajima. Tada bih se morao sklupčati ili pak ukloniti otvor na vratima kako bi što manje pravog svjetla doprlo do mene. I onda bih sebi šaputao: ‘Ali nije ni potpuni mrak tako strašan, zar ne? Bar te ostavlja u neizvjesnosti, nikad ne znaš kad bi se nešto moglo pojaviti ili nestati, a opet si u takvom strahu od toga. Naučio si da te mrak vodi u prošlost, da ti pomaže otkriti svoje unutarnje nemire. Sad lijepo zaklopi oči i pusti da te valovi tame

odvedu daleko, daleko, kako bi se krici utišali, a potom sasvim nestali. Zavrta se u svoje srce i putuj njime, putuj...? I onda bi se u mojoj glavi ti krici pretvarali u niti boja; crni, crni tračci savijali bi se u harmoničnom plesu, a iz njih bi se izvijalo crno žensko tijelo...“

„Bio sam prestravljen! Živjela je u sjenama pojavljujući se kad bih bio najslabiji. Kad je moju dušu trebala ispuniti ona koju sam joj poklonio, pojavila bi se preda mnom, svijetla, bezbojna, bezbolna. Mogao sam je osjetiti u svakom uzdahu i u svakoj misli. Ta, takvu svjetlost ne vidjeh godinama!“

U njegovim očima plamtjele su iskre radosti i uzbuđenja. Moje dlanove još nije puštao iz svojih, ali sam osjetila da stisak slabi i da se plava boja njegovih ruku proširila i na ostatak njegovog tijela.

„Zar sam ja, ovakav bijednik, ovakav ništavan čovjek, od ničeg, do li svojih emocija, uspio stvoriti onakvo savršenstvo? Kakvu li sam božansku moć ja tad stekao?! Povala bi me u svoj svijet. Dugim koracima hodili bismo njime, držao sam je u svom naručju i lebdjeli bismo skupa s vjetrom. Gledali smo zvijezde i skladali pjesme sve do trenutka kad bi ona nestala. Tako bijah ostavljen sam u svojim mislima, moje srce još toplo na dodir od njena prisutstva, a ona, daleko, daleko u oblacima, hladna poput kamene statue, izvijala se bezbrižno i ne misleći koliko ovaj jadnik na zemlji žudno gleda u nebo“.

Ponovno je zastao, ruke je privukao sebi, a tijelo sklupčao kao da se boji da bi mu neko mogao nauditi. Lice mu se smračilo, te sam već bila sigurna da se njegova pripovijest neće nastaviti.

Odsutno je gledao u daljinu. U očima sam mu mogla vidjeti koliko je propatio. Primila sam mu ruku, hladnu poput kamena. Sjedili smo tako u tišini dok je on ponovno nije razbio svojim teškim, hrapavim glasom:

„Sanjao sam je svake noći. Sjedila je na rubu svog jezera, očiju uprtih u nebo. Njihala se uz blagu melodiju i andeoskim glasom pjevušila moje ime. Vidio sam je sretnu na trenutak... Svaki je san završavao isto. Vrisnula bi, a potom bih je vidio kako se guši. Baš poput mene... Htjela je van, nanosila mi je bol pokušavajući se osloboditi iz mojih pretijesnih grudi. Živio sam svoj jadni život u nadi da će se vratiti, potpuno siguran da je ona moje jedino svjetlo. Moje mračno, mračno svjetlo... Odbacivao sam sve koji su mi se pokušali približiti i pružiti mi svoje prijateljstvo, jer sam znao da su samo htjeli jedno- da... da mi je otmu, bijednici jedni!“

„Znaš, nekad đavli žive u nama, vode nas kroz život, a mi ih pažljivo slijedimo, tako pokorni, tako skrušeni, tako podmuklo sretni da bi nam se cijeli svijet srušio ukoliko ih ne bismo poslušali. A nekad ih sami stvorimo. Nekad ih osjetiš u blizini, želiš da su blizu, da je iko blizu... I oni ti dođu; prvo se zavuku u misli gdje je najtoplije i najnemirnije, potom počnu šaptati i vladati tobom, tvoji udovi se harmonično kreću uz udarce njihove glazbe, i srce ti mrtvo kuca uz odjeke njihova smijeha. I onda prestanu, jer im je prebučno,

prenaglo i napuste te, tako hladno i beskrajno. A ti stojiš sam i osjetiš kako ti tijelo zjapi od njihove praznine, čuješ krv kako ti teče kroz tvoje prazno tijelo i prazninu njihove muzike. Samo bol i usamljenost. Neki imaju lijepe oblike i tako vješto skrivaju svoja prava lica. Nisam... Lažem da sam znao...“

Okrenuo je pogled prema slici i gestikulirao mi da joj priđem. Ustala sam i zaneseno doteturala do slike. Na njoj je zaista bila predivna djevojka. Plutala je na jezeru, ali nisam sasvim mogla razabrati da li je živa ili mrtva, nego nešto između... baš poput njega! Iza nje se jedva mogao primijetiti tamni obris osobe koja stoji nad njom. Osjetila sam neobičnu bol kako me steže negdje u srcu. Vratila sam se k njemu, a on me pogledao svojim blijedim očima i progovorio svoje posljednje riječi:

„Oslobodio sam je se. Ja sad letim... našim nebom, među bojama, među vilama i među zvijezdama i uzdasima, a oko mene samo... Tama, tama, tama“.

Sada joj je stopala milovao ledeni pločnik. Svijetla poput jutarnjeg sunca ona je hodila prema mračnoj ulici. Kosa joj se vihorila iza leđa, kao i haljina skupa joj odajući poseban dojam lepršavosti. Našla se na vratima jednog napuštenog ateljea. Dvije su se prilike našle na tom drvenom podu, baš kao u njenom snu - jedna uplakana djevojčica i jedan odsutni sanjar. Nježno ga je primila za ruku i odletjela sa njim u beskraj.

U TINTU UMAČE

Abisalna pećina se rastvorila, raspukla kao ljuska od oraha. Kroz procepe je sunula toplota, sumporna izmaglica, mlazovi tirkiznih plinova dok je magma kapala sa stropa, a graveolencija prodirala odozdo. Mjehur njegova djetinjstva se ispuhavao, pa Azel, osvrnuvši se tugaljivo, krene stazom što je difuzno plamtjela. Došlo je vrijeme da odraste, došao je taj dan kada će prvi puta ugledati svoga oca.

Nemalo se iznenadio ugledavši oca u nepatvorenom obliku. Zasigurno - mislio je Azel - želi da ga prvi puta vidim u pravom svijetlu, da ga zapamtim za sve vjekove. Što je i uspio. Jer očev izgled izazivao je nelagodu i kod vlastita soja, a da se ne spominje strava što ju je sijao u srcima drugih bića.

Dvorana se zatresla.

„Dođi sine, vrijeme je da se upoznamo. Kucnuo je čas za tvoj prvi zadatak“.
Azel priđe i nakloni se.

„Spreman sam i osposobljen za sve izazove. Moje dugo djetinjstvo nije bila samo igra“.

Dok je smijeh odobravanja odjekivao u njegovim mislima i trajao, trajao, Azel se zagledao po odajama svoga novoga doma u kojem očigledno neće provoditi puno vremena. Uvidje da to nije niti pećina, niti dvorana, već balon od žive stijene epidermalnog pokrova, što se oblikovao naizgled nasumce, kao živo tkivo. Balon je bio nepregledan, mjestimice proziran, prošaran sjajem magmatskog crvenila. Po podu je kao rječica tekla živa plazma plavkaste boje, bioenergetski tok planeta, mefistofelski portal do drugih svjetova.

Jedan od zidova bio je oslikan, ili su u njega bile ugrađene slike, kao intarzije, uglavnom nedovršene, bilo ih je bezbroj. Neke su bile na dohvat ruke, neke miljama udaljene, neke su bile trodimenzionalne, a neke minijature, shvatio je Azel ushićen, čak i četverodimenzionalne. Većina ih je bila crtana grimizom i crnilom uz sramežljivo prosijavanje ostalih boja dugina spektra.

Za to vrijeme je otac, majstor pleomorfije, poprimio oblik prikladniji oku, oblik što ne izaziva duboku jezu u primordijalnim tkivima.

Azel je osjetio olakšanje, popuštanje napetosti, kao da je probio led nelagodnosti i strepnje od nepoznatoga.

„Dođi da te upoznam sa zadatkom. Pratio sam tvoje sazrijevanje i zadovoljan sam obukom i stečenim vještinama što te uz ono prirodno što već imaš, pa znaš čiji si sin, čini opasnim članom demonske sorte. Napose se drži travarstva i medicinske alkemije, to ti dobro ide.“

Otac se smijao, tiho i zadovoljno kao da prede, zovući ga u zagrljaj.

Azel zapita.

„Da li je to tvoj pravi lik?“

„Najčešći. U njemu se osjećam ugodno i nekako lijepo.“

„Znači izgledamo slično.“

„Da.“

„Kao, kao ...“

„Da, baš kako vrug treba izgledati. Što nije primjereno za svako okruženje, ali to ćeš i sam ubrzo spoznati.“

„Znam, znam.“

„A sada treba djelovati. Krećeš na put.“

„Gdje?“

Otac mahne rukom, a jedna slika iz dubine kaverne približi se na dohvrat ruke. Nedovršena, sa kapljicama boje što se još cijede.

„Tu.“

„Prepoznajem mapu ove male ponosne zemlje stisnute između gorskih vijenaca i mora.“

„Tako je. Gudure, planine, šume, rijeke, kanjoni, morska obala. Došlo je vrijeme da njome zavladaemo, ali neće biti lako. Dođi bliže, što osjećaš?“

Azel primakne dlanove, zatvorenih očiju.

„Pa, osjećam, hm, osjećam ponos.“

„Još?“

„Inat, prkos.“

„Tako je.“

„Samodopadnost, nekonvencionalnost, želju za slobodom ma što ona značila.“

„Da, baš to.“

„Čojstvo. Što je to?“

„Ah, ne opterećuj se time, naš soj to ne može razumjeti niti shvatiti. Nego, vladika, neprikosnoveni gospodar, mudrac, vizionar je star. Vrijeme mu ističe. Dok je njega biti će i slobode. Stoluje na najvišoj planini i teško se do njega stiže. Čuvaju ga veliki orlovi.“

„Što mi je činiti?“

„Ne žuri, pripremaj komplete, urote, budi siva eminencija, gospodar tamne strane mjeseca, važan činilac pripovjedačke svijesti, pleti mreže sve dok ne zauzmeš njegovo mjesto na tronu.“

„A potom?“

„Potom, ah, duge su to i nepregledne konspiracije u supremaciji velikih sila, interkontinentalnih razmjera. Ali o tom potom, svi vjekovi vremena su pred nama“.

„Demonski plan“.

„Jedan od njih, znaš da toga imam koliko hoćeš“.

„Krećem odmah“.

„Ne sumnjam u tvoju edukaciju, ali samo mali podsjetnik“.

Otac mahnu rukom, a slika se promjeni. Pred njima su plamtjeli trodimenzionalni portreti.

„Pogledaj svaku posebno!“

Oči plamte bijesom, dlaka, divljaštvo, slina curi iz gubice, kandže i zubi. Vukodlak.

Očnjak sja na plamenu svijeće, krvav osmijeh, podozriv, sive zjenice, prazne u dubini.

Vampir.

Starac sa štapom, duga brada, pogled svrdla kroz mrak, nož za pojašom, u ruci mu svijetli zvijezda.

Čarobnjak.

Portreti se pomaknu u stranu, zamijene ih drugi.

Sve ih je prepoznao.

Vještica, vilenjak, varg, patuljak, šumska vila, orlušina, vuk, medvjed, zmaj, trol, šumski demon, jazavac, vođeni čovjek, kameni ljudi, demonoidni sljedbenici, orci, goblini.

I na kraju slika čovjeka u seoskoj idili: pastir, za ruku drži ženu. Uz njih velik pas bujne dlake.

„I što kažeš? Koje je od svih tih bića najopasnije. Koje biće usprkos svojoj krhkosti vlada“.

„Sve mi je jasno. Ne treba više ništa govoriti. Ljudi su najopasniji. Začas ih saviješ oko prsta, ali uvijek se nešto izjalovi. Naivni, lakovjermi, sujevjerni, pohlepni. Vjeruju u bogove, demone ili što drugo, prepuni su ideologija pa lako izvrđavaju. Koliko god ih gaziš oni se vraćaju, preživljavaju. Izgledaju tako krhki, ali ...“

„Da, i glupi, ali ...“

„Da ti ne spominjem ženski rod, istih. Ah, to ćeš i sam spoznati“.

Azel se vrpeljio kao da mu se žuri.

„Uglavnom, sretati ćeš sva ova bića. Koristi ih za ostvarenje našeg cilja. Nemilosrdno i bez kajanja“.

„Ne brini“.

„Tvoje sposobnosti pleomorfije nisu još zadovoljavajuće, pa koristi druge načine za promjenu oblika. Ima ih dosta. To sam odlučio. Uglavnom, ja ću pratiti, ali moraš znati da si prepušten sam sebi. I da si samo jedan od mojih

poluga širom paralelnosti“.

„Shvaćam“.

„Naravno, ovakav ne možeš među ljude“.

„Snaći ću se. Obuka je bila detaljna. Plus ono što nas čini takvima kakvim jesmo, gospodarima zla.“

„Zlo je relativan pojam. Uskoro ćeš to i sam uvidjeti. Ah, da ne zaboravim - otac je iz dijamantne škrinje izvadio pergament - stigao je tvoj alias, alter ego za ovu kvantnost“.

„Da“.

„Zvati ćeš se Šćepan“.

„Razumijem“.

„Prije nego što pođeš pohrani svoja saznanja u tamni kristal, sve što znaš i nosi ga sa sobom. Ako se desi da zaboraviš ili izgubiš pojam o sebi, uvijek će ti biti pri ruci“.

Azel se pokloni ocu i uputi u beskraj. Pod je titrao posut zvijezdama, kometima, mliječnim stazama, svjetovima s onkraj poimanja.

Limbo je plamtio mutnom aurorom, zovući ga.

Okrene se da pogleda svoj dom još jednom. Otac je već prionuo poslu, obuzet planovima. Azelu nije promaklo kako se platno sa nacrtanom mapom povećalo, produbilo u svim dimenzijama dok se prst očeve ruke pretvorio u kist.

Potom ga stade umakati u grimiz.

ČETIRI STANICE DO APOKALIPSE

Nadali su se primorskom ili planinskom suncu, a dočekalo ih je dosadno, pustinjsko. Jahali su čitavo jutro. Od domorodaca ni traga, ni glasa. Ništa ih nije ni nagovještavalo. Bezvoljno se klateći u sedlima, približavali su se prvoj stanici – koordinati Matej 4.3.

„Pijesak je ovdje odvajkada i ostaće za vazda. Ovo putovanje je potpuni promašaj“, reče niski jahač.

„Tako je to kada na put kreneš tragom nečijih uspomena. Siguran sam da se ovoga mjesta niko nije mogao prisjetiti, jer nikada ničija noga ovdje nije ni stupila“, složi se visoki jahač.

U isti čas, kao da ih je neko pomno prisluškiavao stiže odgovor na njihove nevjerice. Iz mrtve, pustinjske tišine dunu vrela vjeter orkanske snage. Uz iznenadnu huku pješčane dine se podigoše u vazduh. Iako navikli na svakojaka iznenađenja jahači s zakašnjenjem aktiviraše zaštitnu kupolu. Kada ih je natkrilila noga njihovih kamila dopola bijahu zatrpane pijeskom. Zaštitna kupola brzo je mijenjala oblik, položaj i gravitaciju, prilagođavajući se udarima vjetera i tonama pijeska kojim ih silovito zasipaše. Iznenadno, kao što se i pojavio, vjeter iščeznu. Zrnca pijeska nastaviše da dobuju po svodu kupole. Odatle ih je preuzimala, druga sila i uz pitomiji zvuk vraćala onamo gdje ljudska noga navodno nikada nije kročila. Odbijena zrnca pijeska po zlatno žutim dinama oblikovala su ukošena udubljenja koja odgovarahu lijevom i desnom stopalu hodajućeg stvora. Jahači cimnuše uzde, kamile zamumlaše, kopitama raskopaše pijesak i krenuše za ukazanim tragovima.

Nijesu se pitali ko bi mogao biti nevidljivi vodič, zašto se ukazao i kuda će ih odvesti. Nije bilo razloga za strah. Putovanje im je pripremljeno na osnovu testiranih iluzija epohe. Pratio ih je Analizator. Garantovao im je bezbjednost, tradicionalna prevozna sredstva, odjeću, autentične ambijente i iscrpne informacije o staničnim tačkama. Spokojno su se približavali prvoj koordinati. Kroz treperavu pustinjsku jaru nazirali su se omanji, tamni oblici, još nerazdrobljeni u sitni pijesak. Mogli bi to biti ostaci zemaljske istorije ili komadi letilice pristigle iz nepoznatog dijela svemira, pomisli visoki jahač. O čemu je niski jahač razmišljao nije želio ni da pretpostavi. Prethodni

događaj ga je upozorio da ne iskazuje misli i da ne pita za saputnike. Isto je osjećao i niski jahač. Prateći tragove u pijesku ćutke su se primicali, za pustinju netipičnim oblicima.

Tišinu prekide Analizator. Saopšti im da mala crna ispupčenja koja izranjahu iz mora jednoličnog i beskrajnog pijeska, predstavljaju okamenjene hlebove napravljene od davnašnjeg žita.

Gdje ima hleba ima i ljudi, pomisliše jahači. Susret s ljudima unaprijeđio bi im status i donio povlastice u nekoj od sledećih misija. Niko nije bio imun na nagrade i napredovanje u službi, pa ni jahači u pustinji. Osjetili su ono što se među ljudima nazivalo tremom. To je bio dobar znak za njih, ali ne i za Analizatora. Mašine nijesu poznavale stanja nestrpljenja, iščekivanja, radoznalosti, intuicije... Tvorci su im te forme svjesno uskratili. U svemu ostalome Analizator je bio savršena mašina. Predstavljao je krunu posljednje generacije uređaja posvećenih istraživanju drevnih civilizacija, spreman da u svakom trenutku razjasni njihove najskrivenije detalje.

„Na prilazu prvoj stanici - koordinati Matej 4.3¹ sačekao nas je Samael² - knez demona, tvorac vrelih vrtloga koji rasipaju pijesak po pustinji“, izdeklamova analizator i nastavi.

„Samael nas je doveo do mjesta gdje je njegov sabrat Đavo iskušavao Isusa Hrista - spasitelja ljudi. Uz pomoć božije čestice, koju je dobio od svog oca Svestvoritelja, Isus - spasitelj ljudi, na ovom mjestu pretvorio je kamenje u hljeb. Time je spriječio Đavoljev naum da uništi vjeru u ljudski opstanak na zemlji. Dogodilo se to prije 2100 zemaljskih godina. Suštinski, naše putovanje počinje odavde. Odavde ćemo slijediti kretanje božije čestice u kamenju vjere i nade“ – završi Analizator.

Jahači su nezainteresovano posmatrali okamenjene hlebove. Razočarani prvom stanicom, zatražiše brzi prelazak na sledeću. I dalje su se nadali primorskom, ili planinskom suncu.

Uvažavajući zahtjev putnika za ubrzanim putovanjem Analizator kazaljku vijekova zamijeni kazaljkom dana. Promijenio im je i prevozno sredstvo. Životinje nijesu više bile pod njima, već ispred njih. Sada su konji vukli kola čiji točkovi uz škripu odskakahu od kaldrmisanog druma. Oblici oko njih postadoše nejasni, a vazduh prepun hemijskih isparenja. S njihove lijeve i desne strane nazirali su se nizovi kamenih struktura namijenjenih stanovanju.

Druga stanica najavila im se izdaleka neprijatnim mirisom. Konji se uznemiriše. Rzali su i potkovanim kopitama udarali o kamenu kaldrmu. Odoz-

¹ **Matej 4.3** – Novi zavjet. Jevandjelje po Mateju 4.3 („Ako si Sin Božiji reci da kamenje ovo hljebovi postanu“).

² **Samael** – Pali anđeo u jevrejskoj mitologiji. Demon pustinjskog vjetra. Po djelovanju se poistovjećuje sa Sotonom

do, kroz paru zaiskrila bi pokoja varnica. Činilo se da nečija nevidljiva ruka tareći gvožđe o kamen pokušava ispod njih zapaliti vatru. Putnici siđoše s kola, popustiše konjima uzde i demove, blago ih udariše po sapima i otjeraše u prorijeđenu maglu. S osjećajem zadovoljstva, ako su ga životinje uopšte mogle imati, konji otkasaše odakle su i došli.

Analizator se ponovo oglasi. Savjetovao im je da koordinati Homunkulus 1 priđu zatvorenih usta i zapušениh nozdrva.

Bez bojazni da neka nepredvidljiva sila može izroniti iz blijedožučkaste izmaglice putnici odlučno krenuše niz kaldrmisanu uličicu. Poslije nekoliko koraka stigoše do okruglastog kamena koji nalikovaše velikom somunu. Iz kamena su izbijale crveno-žučkasto-plave protuberance. Pratilo ih je kloko-tanje, šištanje, praskanje, hućanje... Bio je to drugačiji huk od pustinskog. Ovaj huk nije kovitlao vazduh. Ovaj huk je proizvodio spektar boja i sumagli-cu oko sebe. Putnici zasuše Analizator pitanjima. Da li je kamen pred njima pripadao skupini crnog pustinskog kamenja? Kako je dospio na ovo mjesto. Kako je u novom vremenu i na novom prostoru mrtvi pustinski kamen oži-vio? Analizator im podnese novi izvještaj i najavi sledeću koordinatu.

S mnogo više strpljenja i znatiželje pratili su što Analizator govori o mjestu gdje se nalaze, nego o mjestu na koje će otputovati.

„Jedan od pustinskih, hlebnih kamenova, nošen rukama hodočasnika i praćen budnim Đavoljim okom dospio je iz svete zemlje u laboratoriju alhe-mičara po imenu Paracelzus. Na ovom mjestu kamen s božijom česticom poslužio je đavoljoj raboti -uzgajanju Homunculusa i pretvaranju metala u zlato. Umjesto Homunculusa, vještački stvorenog čovječuljka robota, i ba-snoslovno bogatih alhemičara u ovoj uličici su se raširili pohlepa, bolesti, blud, raspadanje i samouništenje. Da Đavo nikada ne spava uvjerali su se ljudi na ovom mjestu prije 600 zemaljskih godina“.

Izvještaj Analizatora unese strast u dalji tok putovanja. Od neizvjesnos-ti koju će donijeti sledeća stanica putnike podiđe prijatna jeza. U mislima su novu koordinatu na razne načine povezivali s pustinskim kamenjem od kojih su ih sada dijelili vijekovi.

Još jednom zatražiše od Analizatora da zamijeni kazaljku. Ovoga puta zamijeni kružnu pozadinu dana, kružnom pozadinom sati. Kazaljka je ostala ista. Treću stanicu Analizator je označio koordinatom Tauer 9,81.

Prije nego se uputiše ka trećoj stanici Analizator odluči da im odmah saopšti što ih tamo čeka. Uradio je to zbog vremena kome se opasno ubrzao protok. Saslušali su ga nevoljno, kao da im neko unaprijed prepričava film koji su s velikim nestrpljenjem iščekivali.

„Prije 400 zemaljskih godina, na našoj sledećoj koordinati ustanovljeno je ono što se može ustanoviti samo jednom. Filozof prirode poznat kao Isak Njutn otkrio je sistem i poredak u kome funkcioniše božija čestica“.

Umjesto da ih opuste, Analizatorove riječi ih još više uzbuđiše. Putnici upiljiše u kazaljku koja se žustro zavrtje na novoj pozadini. Već u sledećem trenutku udobno zavaljeni u kočijama vozili su se preko mosta. Obradovalo ih je blago talasanje vode ispod vitkih kamenih lukova. Sunca i dalje nije bilo. Ko zna hoće li im se poslije onog dosadnog pustinjskog, nasmiješiti bilo koje sunce.

S druge strane mosta, iz magle, izroni visoka Kula. U sebi je nosila nešto svečano i zlokobno u isti mah. Nešto između raskoši kraljevske palate i prijeteće tame turobnog zatvora. Nešto između čina krunisanja i čina pogubljenja koja su u ovoj epohi polagala jednaka prava na prateće svečanosti. Dok su putnici u stanju mistične ekstaze razmišljali o vezama ove i prethodne stanice, Analizator im promijeni odjeću i uvede ih u kulu.

Kameni pod poče odzvanjati pod njihovim kljunastim čizmama i izrezbarenim štapovima. S kapama ukrašenim peruškama, nabranim bijelim kragnama ispod vrata, duplim, trbušastim, trakasto prosječenim rukavima i širokim somotskim ogrtačima koji su im se spuštali s ramena do koljena, putnici koračahu polako netremice zagledani jedan u drugog. Po prvi put, uprkos razlici u visini, djelovali su skladno i uzvišeno, poput sudionika izuzetnih događaja. Nošeni tim osjećanjima razmišljali su o ulozi i značaju kule u novom vremenu. Pitali su se da li je Isak Njutn, na koga je Analizator ukazao kao domaćina treće stanice, bio kralj ili zatočenik u kuli? Da li mu je kula služila kao laboratorija? Da li su mu u posjetu dolazili ugledni ljudi? Jesu li se, poput njih sada, i drugi, u raskošnim odorama, peli istim stepeništem kako bi iskazali poštovanje filozofu prirode.

Ritam njihovih otežalih i zvonkih koraka presječe glas Analizatora.

„Na koordinati Tauer 9,81 nalazila se kovnica novca, a Isak Njutn je bio njen upravnik“.

Da li je Analizator prozreo njihove misli, ili je slučajno, svojim odgovorom, nabasao na još nepostavljeno pitanje? U želji da preduhitri sledeći izvještaj Analizatora, jahač preobučen u niskog zdepastog plemića, zastade na stepeništu i gromoglasno postavi detektivsko pitanje.

„Nalazi li se i u kuli neki od pustinjskih kamenova?“

„Nalazi“, odgovori Analizator.

„Kako je Isak Njutn došao do kamena?“

„Nije Isak Njutn tragao za kamenom. Kamen je tragao za Njutnom. I pronašao ga“, saopšti Analizator.

„Da li je Njutn, poput alhemičara s prethodne koordinate, kamen koristio u kovnici novca, kako bi metalne novčiće pretvarao u zlatnike“ - upita jahač preobučen u visokog vitkog plemića. Posljednje riječi, metal i zlato, odjeknuše pod svodom kule.

„Ne. Ovdje se nije posvećivala pažnja ni zlatu, ni ostalim metalima.

Ovdje se nije tragalo za transmutacijom. Ovdje se tragalo za suštinom“.

I suština, poput zlata i metala, snažno odjeknu pod svodom nekadašnje kovnice novca.

„Njtn se crnom pustinjskom kamenu posvetio ne povlađujući ni božjim, ni đavoljim, ni ljudskim naumima“, nastavi Analizator - „Umjesto na dohvat ruke, kamen mu je bio na dohvat uma. Uporno ga je istraživao. Odvajao se od kamena, samo u časovima odmora. Tada bi izlazio u vrt, leškario pod krošnjama drveća, osvežavajući um, kako bi ga obnovljenom snagom usmjerio na zagonetku božije čestice u kamenu“.

Posljednje riječi natjeraše putnike da skinu kape širokih oboda, priđu prozoru kule i bace pogled na vrt gdje se Njtn odmarao od kamena i pripremao za izazov kamena. Umjesto travnatih površina i zelenog drveća ugledaše utrinu s kamenjem raspoređenim na isti način kao što bijaše raspoređeno kamenje u pustinji od koje su ih sada dijelili vijekovi, dani i sati.

„Zahvaljujući kamenju oko sebe, Njtn je prozreo učinak božije čestice u opštem poretku vidljivog i nevidljivog svijeta. Znanje o božjoj čestici Njtn je prenio našoj četvrtoj stanici“, reče Analizator, dok je kazaljku sati mijenjao kazaljkom sekundi. Pozadina je zatreptala, sijevnula i nestala u svijetloj tački koja putnike odvede do posljednje stanice, koordinate Cern LHC 0.

Na novoj koordinati plemići se preobratili u planinare. S ostrim štapovima u rukama, otežalim rancima na leđima i nazubljenim cipelama na nogama konačno se nađoše pod planinskim suncem. Želja im se ispunila. Vidik se izoštrio. Sa ljubičaste trave umiljato ih je posmatralo četvoronožno ljubičasto-bijelo biće, s veselo ispisanim imenom na horizontalnom trupu. U daljini su se ocrtavali planinski vrhovi prekriveni sniježnim bjelinama. Dovoljno je bilo samo nekoliko koraka da razotkriju obmanu osunčanog, tipično planinskog pejzaža, koji im je ponudila nova koordinata. Analizator im potvrdi da se pred njima ne nalazi sunčani planinski predio već samo slika velikih dimenzija koja reklamira čokoladu, omiljenu ljudsku poslasticu.

Opčinjeni “Milka“ čokoladom, planinari su požudno gledali u sunce na bilbordu sve dok ih Analizator ne pozva da uđu u novo prevozno sredstvo. Umjesto da se gondolom penju na sniježne padine obasjane planinskim suncem, putnici stupišu u lift kojim se spustiše u utrobu zemlje. Ne čekajući da se priberu od rastanka sa slikom toliko priželjkivanog sunca, Analizator im podnese posljednji izvještaj.

„U ovom podzemnom, prstenastom tunelu nazvanom LHC,³ daleko od Sunca, hiljade i hiljade izabranih ljudi okupilo se da konkurišu Svestvori-

³ LHC – Veliki hadronski sudarač. Akcelerator čestica. Izgradila ga je evropska organizacija za nuklearna istraživanja (CERN). Smješten u kružnom tunelu obima 27 kilometara, na dubini od 175 metara ispod francusko-švajcarske granice. Još uvijek u funkciji.

telju. Godinama su stvarali svoju česticu po uzoru na božju, proglašavajući LHC najvećim naučnim dostignućem svoje civilizacije“.

„Da li su uspjeli napraviti novi kamen vjere i nade s česticom po uzoru na božiju“. upita sitni, nabijeni planinar skidajući s leđa svoj, sve teži i teži, ranac.

„O tome ne postoje pouzdana znanja, jer nigdje nijesu zabilježena“.

Zbunjen Analizatorovim odgovorom, u kome je po prvi put priznao da nešto ne zna, sitni nabijeni putnik nastavi da zapitkuje, dok se njegov izduženi saputnik tegobno savijao u koljenima želeći da zauzme sjedeći položaj i stabilizuje svoju sve masivniju visinu.

„Postoji li nešto što se zna. Nešto što je zabilježeno“, upita izduženi.

„Zabilježen je otisak Đavoljeg prsta. Đavo je i ovdje djelovao jednako moćno, kao i na prvoj koordinati. Kao i u pustinji, našoj prvoj stanici, gdje je iskušavao Isusa Hrista - spasitelja ljudi i na ovoj poslednjoj stanici, Đavo je iskušavao ljude i njihova civilizacijska dostignuća. Upravo ovdje, pod maskom nauke pomagao je ljudima da olabave veze božije čestice sa svijetom oko sebe. Pretpostavlja se da su na ovom mjestu ljudi razdrobili crno pustinsko kamenje i oslobodili crne rupe koje su do tada bile zapušene božijim česticama. Oslobođene crne rupe progutale su ljudsku civilizaciju zajedno s kamenjem iz kojeg se stvarala“ - reče Analizator sklapajući kazaljke i njihove pozadine.

Dok je Analizator vraćao u arhiv otisaka vremena regenerisane pejzaže, geološke zapise, atmosferske pojave, hemijska isparenja, zduhe životinja, tragove prima materije, odjeću, zvukove, ambijentalne udobnosti, prevozna sredstva i sve ostalo što im je na odabranim koordinatama omogućilo iluzije epoha, relaksiranim putnicima je preostalo da srede utiske i shvate kako je do Apokalipse došlo.

„Nikada nijesam vidio civilizaciju koja se okončala na ovakav način“, reče visoki putnik.

„Ni ja, ali me to ne obeshrabruje da pokušamo ponovo. Možda posredstvom novih koordinata i uz pomoć naprednijeg analizatora ipak nađemo na ljude i njihov drugačiji kraj“, uzvratu mu niski putnik.

PISMO SLEPIM MONASIMA

Ispisujem ovu molbu u nadi da će doći do vaših pogleda iako nemate oči koje ste sami sebi izvadili pokušavajući da tim, drugima bezumnim aktom, a vama sasvim normalnim i neophodnim, sačuvate u vašoj svesti barem delić slike nastale u trenutku kada ste ispred bleska sopstvenog noža i krvavog crnila, ugledali Boga. Da to ne biste zaboravili, sa lakoćom svojstvenom samo samoubicama i kraljevima, povadili ste noževe i uništili vid da vam obične, zemaljske stvari više ne bi kvarile pogled i ružile misli. Vama ostavljam ovo pisanije jer jedino ćete vi, i pored svog slepila, moći da ga pročitate, shvatite i uslišite moju želju.

Vi ste videli vašeg Boga kojeg su drugi bezuspešno tražili i znate gde se krije. Jeste, lepo sam napisao, krije, jer ja sam svoje bogove video, vi vašeg niste, sve do tog trenutka. Previše ružnog nakupljeno je u mojim očima pocrnelim od blata, kuge i istrulele kože na oštricama mojih mačeva, da bih i ja mogao da se domognem lepote sakrivene u vašem slepilu.

Delove o svojim ubistvima i zverstvima pišem slovima crvene boje jer koristim krv koja kaplje iz mojih nozdrva; retke trenutke sreće plavom koju kradem od neba koje, hvala bogovima, i dalje kruži nad mojom sedom glavom, dok je tuga opisana pomešanom žutom i belom bojom. Zbog nje zabadam gavranovo pero u jetru da bih izvadio žuč i skramu. Ona nevidljiva slova koja pišem uranjajući pero u sopstveno seme, neiskorišćeno, ali godinama čuvano u ledu i sada plamenom sveće oslobođeno hladnoće, moći ćete samo vi, u mraku zemaljskog sveta, da pročitate.

Slepi monasi, ne želim da iko drugi, pukim slučajem ili nagrađen darom čitanja reči napisanih nemušt看 jezikom izvađenog iz muškog semena, pomisli da se kojim groznim uticajem zvezda ili sudbine obraćam njemu. Ovo slovo, ovu molbu, neopterećenu pokajanjem i grižom savesti, upućujem jedino vama.

Ne obraćajte pažnju na slova koja drhte; ruke su mi stare i u njima više nema preciznosti i sigurnosti. Bezuba usta se mrdaju (kao u molitvi) iščitavajući napisano, a čelo mršti i nos mreška podsećajući me na otužne mirise koji su prošli njime. Sve na meni i u meni, trese se od starih rana i ožiljaka ni-

kada do kraja zaraslim i nestalim. Koliko god bili plitki u trenutku nastanka, sa godinama su prodrli duboko i sastaće se negde oko srca. Kada se budu sreli, biće to u istom trenutku, moj duh će krenuti na poslednje putovanje. Ovo je delić priče i neka tako i ostane. Druge stvari nisu toliko obeležile moj život kao susret sa vama, pa nisu ni zaslužile da se nađu među ukočenim prstima moje desnice koji polako otkazuju poslušnost i smeju mi se dok pokušavam da ih prstima leve ruke privolim da drže pero, a da ga ne ispuste. Sve ono ispred i iza naše borbe zakopao sam u zemlju pljujući na raku.

I još nešto, monasi... ne tražim oprostaj što sam pobio toliko vaše braće i popalio toliko vaših hramova. Ja sam, uostalom, onaj koji je doveo Boga do vaših očiju. Voleo bih da mi odgovorite na molbu.

Zašto je šaljem baš vama?

Jer ste bili protivnici vredni poštovanja.

Samo večiti neprijatelji zaslužuju naše divljenje, prijatelji kad-tad izližu svoja imena. Pravi neprijatelj nikada ne može da postane prijatelj i to je uteha u ovom svetu laži. Jedina istina koja se nikada neće pretvoriti u nešto drugo.

Naći ćemo se jednom na istoj strani, da u veselju svojstvenom mrtvima podignemo vrč prepun slatkog vina, onog od kojeg krenu suze radosnice. Taj vaš raj možda i jeste neko lepo mesto. Jesam li ga zaslužio? Verovatno nisam, ali moj mač još ima oštre zube, pa ću ući na silu.

Radujte se ili zavijajte od tuge, slepci.

Đavo umire!

Moj prvi susret sa vama, vašim britkim bradama koje ste koristili kao noževe kada ostanete bez oružja, i u repove vezivanim kosama kojima ste davili dušmane, bio je plod, po moje bogove tragičnih okolnosti. Umešalo se tu nešto veće od njih samih, nešto što oni ni u svoj svojoj okretnosti i umešnosti kretanja kroz vreme nisu mogli da predvide, pa su zastali zbunjeni pre nego što su pobesneli. Ali, taj bes bio je jalov i iz njega nije mogla da se iscedi ni kap mržnje ni pedalj munje koji bi pomogao i njima i meni da se dočepamo vaših vratova: vi ste nepokolebljivo jurili ka mističnom poluostrvu sa četiri prsta kao da vas sami demoni jure, pa je sva jarost bogova pretila da se prospe na nas, njihove vernike.

Vama stara božanstva nisu ništa mogla, jer niste verovali u njih.

Kad bi vera bežala iz srca ljudi, tu sam ja nastupao: vraćao sam je prvim oltarima žigošući vrelim gvožđem posred čela one poklekale. Vrištali su oni, dragi moji monasi. Ne zamerajte na ovom „dragi“, jer koliko god ne verovali u to, borba sa vama bila je prepuna lepote i onog, samo junacima poznatog osećaja kada preko puta sebe ugledaju dostojnog protivnika.

Kako mi neprijatelj može biti drag?

Pa, to bi baš vi trebalo da znate bolje od mene, jer ne piše li u vašim knjigama da volite i neprijatelja i da mu okrenete i drugi obraz? Naša borba bila je sudar naših bogova. Mi smo samo njihovo oružje i snaga, jer bez nas oni ne bi ni postojali.

Jeres?

Ma, znaju oni to, rekao sam im već, i, zamislite, ćutali su ne znajući šta da mi odgovore. Jeste li vi pitali vašeg boga o tome? Niste? Ne smete? Plašite se odgovora? Možda se on plaši?

Nego, da se vratim ja na žigosanje hrišćana koji su se usudili da veruju u pustinjskog boga, nekog rođenog daleko od naših rodnih kuća, nekog ko je, po vašim knjigama, umro pa se ponovo rodio. Uvek mi je ta priča, ko zna koliko puta čuta od nevernika koji su ga i u samrtnim časovima prizivali, izazivala mučninu i gađenje.

Niko koga sam ja poslao na onaj, drugi svet, nije se vratio, zapamtite to!

Pokušali su neki, mesec i noćne ptice su mi svedoci, ali brzo su se vratili mraku i crnilu upokojeni kao vampiri, sa oštrim glogovim kocem zabijenim posred grudi. E, i to sam hteo da vam kažem, vampiri me sada podsetiše na to: odakle vama ideja da postoji bog koji prašta grehove? Zar mislite da je oprost greha važniji od žrtve potrebne bogu? U stvari odakle vam ta ludost da greh postoji? Greh živi jedino u našim očima okrenutim prema drugim ljudima, mi sami ga nikada ne vidimo, jer čoveku nije dato da ga prizna. Jesam li ja grešan u vašim očima? Naravno da jesam. Ali i vi ste u mojim. I dokle smo stigli? Nigde. I ko je u pravu? Niko. Bog je onaj koji to određuje, reći ćete. Ali vi i ja nemamo istog boga. I opet smo na početku prepirke.

Šteta je, što ovako star i bolestan, pojeđen čelikom i kišnim danima, tek sada vodim ovaj razgovor putem ljudske kože i pera, žaleći što nisam više vremena proveo pričajući sa vama, nego vas ubijao i tražio da se pokajete. Znam, skidao sam vam glave i kada ste se pokajali, samo sam hteo da čujem koliko je vaša vera bila jaka. Nekada sam nailazio na stenu, lomeći i reći i gvožđe o nju, ali imali ste baš teških promašaja u svojim redovima, monasi; braću koja su više volela ovaj, nego onaj... drugi svet. Grdio sam ih pre nego što sam ih preklao, zaista jesam.

„Kako ste mogli da izdate svog boga?“, vikao sam na njih razočaran što sam tako lako iznudio njihovo pokajanje.

„Trebalo da vas je stid te odeće koju nosite, kukavice i pokajnici! Zašto ste se uopšte usudili da prihvatate novu veru kada su vam srca meka kao sise u neke babe, a misli opterećene ovozemaljskim slastima?“

Znam, oprostili ste vi meni svu pobijenu braću, zar ne? Uostalom, zar to nije cilj vaše religije? Praštanje.

Da se ja, ipak, vratim na naš prvi susret upriličen glupošću mojih bogova koji su predugo uljuljkivani u svoju moć i snagu, prevideli znanje koje je preko mora došlo i u naše krajeve, doneto na leproznim rukama lukavih i pogrbljenih, bradatih prognanika iz one zemlje gde se pesak jede, a voda koristi samo za pranje guzica i utapanje protivnika. Bežeći od Rimljana proneli su svetom svoja mračna učenja, jeste, mračna, i stojim iza toga, jer u njima su bile gluposti o raj, paklu, đavolima i anđelima.

Mi sami biramo šta ćemo biti: dobri ili loši, pa zavisno od toga šta izaberemo takav lik i dobijemo.

Nigde radosti u vašim učenjima, samo tuga, bol i strahota, kao da na ovom svetu nema lepote.

Gubavci su zarazili svet lutajući od nemila do nedraga pokušavajući da daju sebi veći značaj od onoga koji su im uskratili osvajači. Pišem ovo prosto ne verujući da se to dogodilo toliko godina ranije: utisak koji imam (možda varljiv zbog belih čekinja na mojim upalim obrazima, možda nesiguran, jer misli mi lutaju čas tamo čas ovamo, bežeći iz moje glave kao zlikovci pred otvorenom kapijom tamnice) vara me i izdaje, želeći da sve ono između trenutka prvog susreta sa vama i današnjeg dana, smanji i svede na samo nekoliko godina, možda neki mesec više.

Sećate se, bila je zima. Iako naviknut na studen i ledene zube Ljutog i Veljače jahao sam prekriven teškim ovnujskim kožama, već ušuganim i prepunim rupa od strela i kopalja onih koji su pokušali da me iz zasede, bilo na zemlji bilo sa neba, pošalju na večno zelene livade mojih bogova. Pokušavao sam da ne padnem sa konja kojeg sam terao ubadanjem noža u butine. Njegova krv uhvatila se za vazduh i jak vetar, pa je probudila vukove koji su počeli da nas prate. Zbog njih moj konj nije smeo da posustane i uspava se. Butinama sam čvrsto stezao njegove sapi dok je moj mač, leden i oštar, lenjo udarao po leđima vranca koji je vikao na ljudskom jeziku plašeći ostale konje. Vojnici koje sam predvodio, krećući se zavejanim stazama Radan planine, kleli su me i psovali, misleći da ih ne čujem i da su mi uši pune samo vučjeg zavijanja i vrištanja zimskih aveti koje su zajedno sa kurjacima jurile za nama. I dan danas ta zima se pominje kao sama kazna bogova za, kako su pričali naši žreci, a ja im nisam verovao, jer oni znaju da promaše stazu u čitanju znakova, odrođivanje našeg naroda od starih bogova.

Vukovi su tih meseci zaskakivali vučice da bi mogli da pojedu svoj porod ako hladnoća potraje, a zečevi su se klali među sobom i lizali krv koja bi se istog trenutka, izlazeći iz njihovih vratova, ledila.

Eto, takva je zima bila kada sam, monasi, saznao za vaše putovanje. Samo hladnoća, zlo i strah.

Stvarajući se niotkuda, čudni stvor je uplašio mog konja. Kao da je pao sa belog neba na kojem, osim pahulja, mesecima ničeg drugog nije bilo. Nije

sleteo, poput onih velikih belih ptica koje su jele samo ribu i znale da zalutaju po Danubiu sve do Viene i tamo polože jaja iz kojih su se izlegali ptići koji nisu znali jezik mora, već kao da je nastao iz samih oblaka. Bio je gologlav, sa tako, od mraza, crvenom ćelom, da sam iznenađen pomislio da će mu glava svakog trenutka buknuti poput šumskog požara, bojeći i sneg i pogled crvenilom. Vreme je da ga imenujem.

Njegovo ime bilo je Jarovid i bio je bog rata, moj omiljeni bog, onaj kome sam mnogo glava prineo na oltar, što ovnujskih što ljudskih. I evo, monasi, ne mogu, a da to ne napišem i da vam se zakunem, da sam u tom trenutku osetio dosadu. D-o-s-a-d-u. Morao sam ovo da naznačim, jer možda ćete pomisliti da sam pogrešio, da mi je ruka mrdnula upisujući reč koju nisam hteo da napišem, da su me oči opet prevarile ili da sam možda poludeo, pa pišem takvu jeres. Ništa od toga: jednostavno mi je smetao, jer hteo sam da se što pre dokopam pećine na vrhu planine i tamo odmorim i konje i vojnike koji su, uplašeni ćelavom spodobom obučenom u crno, drhtali i molili se vadeći talismane i podsećajući se kad su poslednji put ubili sa njenim imenom na usnama. Neko bi skočio sa konja i ničice pao pred jednim bogom drhteći od straha i moleći ga da mu poštedi život, neko bi okrenuo životinju i pokušao da pobegne gazeći sve pred sobom, neko bi ovo, neko bi ono, a ja sam ćutao i gledao boga koji mi se našao na putu zaustavljajući me u naumu.

„Hladno je, Jarovide“, rekao sam mu. „Mi bismo ka vatri i zaklonu“.

„Imam zadatak za tebe, vojniče. Moraćeš da okreneš konja i pođeš drugim putem“, prozborio je nekada moćnim, a sada promuklim glasom, kao da je i njega načela ova zima, pa su njegove reči uspele samo da skinu sneg sa drveća koje nas je okruživalo. Znam, znam, vi ne verujete u stare bogove, pa ćete ove moje rečenice pripisati sujeverju koje ste pokušavali da iskorenite u mom narodu, kao ludosti starog i senilnog uma, kao prikazanja nastala od velike hladnoće kada glava vidi i ono što ne postoji. Kako vam drago, ali stari bog je stajao preda mnom i mojom družinom i zahtevao da promenimo planove i verovatno se smrznemo silazeći sa planine, ostavljajući naše zaleđeno meso vukovima, a kosti avetima.

„Možda me nisi čuo, bože. Moguće da je ova tišina povredila tvoje uši navikle na krike i jauke, ali ja rekoh da nećemo izdržati noć ako se ne dočepamo pećine“.

„Ovaj bog još dobro čuje i tišina mu ne smeta, ali kao da je sneg napunio tvoje uši, pa ne primećuješ moje reči izgovorene u žurbi i nestrpljenju“.

„Ako nas bog ne pusti da nastavimo, njegove reči uskoro neće imati ko da čuje, pa neka onda priča kurjacima i drveću, a nestrpljenje nije ništa spram Ljutog koji nas je tako stegao da nam se pišaća smrzneme čim izađe iz nas, pa nas tako zaleđena bode i povređuje, rekao sam na zaprepašćenje i strah mojih vojnika koji su nemo slušali razgovor“.

„Daću vam dovoljno toplote da siđete sa planine i dokopate se južnih delova gde zima polako skapava i gubi borbu sa suncem“, rekao je Jarovid. Sa leđa smo pobacali teške ogrtače, jer odjednom nam je bilo toliko toplo da nam je pripalo loše tako obučenima, a pahulje su se topile i pre nego što bi pale na nas, kao na vatru.

„Ka magičnoj zemlji na obali mora, tamo gde četiri prsta ulaze u talase, terajući ga da ključa i peni, krenula su osmorica monaha, sveštenika pustinskog boga, a jedino ti možeš da ih stigneš i odvojiš im lude glave od leproznih tela“, govorio je Jarovid topeći sneg oko sebe i terajući drveće da lista i odmah daje plod. Umorno se uhvatio za dizgine mog konja koji se unervozio prisustvom jednog boga.

„Kreni, i ne zastajkuj. Dug put je pred tobom, a vremena malo. Juri i moli se da stigneš jer oni ne smeju da stignu tamo“.

„Kome da se molim, Jarovide? Tebi koji jedva stojiš i sa mukom izvlačiš reči iz krezubih usta? Pa, kako misliš da mi pomogneš kad ni sebi ne možeš i kako će moje molitve stići do tvojih gluvih ušiju koje, ni kad glasno vikneš, ne prepoznaju reči? Gušiš se i božanske grudi ti seče strah od tih običnih ljudi, grbavih staraca koji hitaju ka moru“.

„Nisu ni obični ljudi, a ni grbavi starci. To su Graditelji, oni koji poznaju tajnu građenja na steni i vodi, kojima ne treba žrtva za temelj, a blato i kamen vade iz vlažnog i suvog vazduha, pa im uglovi manastira mirišu na sreću“.

„Doneću ti njihovih osam grkljana“.

„Ne, dvojica su Graditelji, ostali su monasi – ratnici. Zlo i smrt su u njihovim rukama, a u očima želja“.

„Kakva želja?“

„Da nađu boga“.

„Ispuniću im želju. Njihove glave dobićeš pride na oltar“.

Znate li šta je najsmješnije u svemu, monasi? Jarovidov oltar je bio slomljen i izgažen nogama ljudi koji su mu se do skora klanjali, ali čutao je stari bog, ništa nije smeo da mi kaže, a ni ja nisam hteo da ga pitam za to i bacim još jednu senku na njegovo lice. Kako god, okrenuo sam konja i sa vojnicima krenuo stazom koja se toliko zelenela da je vređala vid mesecima naviknutog na belu boju. Nisam hteo da se okrenem da možda ne vidim Jarovida kako kleči.

Jurili smo ka moru.

Najlepše stvari koje se sećam, pa zastajem sa pisanjem da pokretima ruku ne ukradem lepotu misli već ih pustam da slobodno lete mojom glavom, neopterećene slovima i barem na trenutak mi vrate prizore koji su mi i posle toliko vremena treperili u snovima i jutrima terajući me da podvrisku-

jem i skačem od veselja, bio je trenutak kada sam ugledao morske talase. Jeste, nikad ih ranije nisam video, pa sam poterao vranca u galop i ušao među njih sekući ih mačem i ližući oštricu da proverim je li voda zaista slana kao što su mi pričali. Krv sa jezika mešala se sa solju, pa me je peklo kao sama Perunova munja. Popeo sam se na sedlo i skočio u more koje me je istog trenutka prekrilo pokušavajući da me odvuče na dno. Jedan od mojih vojnika zario mi je koplje u rame da bi uspeo da me izvuče i spase.

Lud čovek, reći ćete čitajući ovo, ali jeste tako bilo i priznajem svoju ludost koja je mogla da me košta glave.

Bili ste samo pola dana hoda udaljeni od nas i izviđači su mi javili da su vas videli kako hitate ka trećem prstu poluostrva. A onda su mi oči prepune peska ugledale vaše crne odore koje su, ne znajući za poteru, mirno i spokojno grabile preko stenja ka jednoj uzvišici na kojoj su gospodarili borovi i jele. Skutovi su vam se vijorili od jakog vetra koji je tu duvao kao da je želeo da opomene uljeze da ulaze u njegovo kraljevstvo i pripremi ih na kaznu koja ih je neminovno čekala, jer vetrovi su poznati po podmuklosti i zlopamćenju, osveti i kažnjavanju.

Dvojica Graditelja su teško gazila po kamenitoj zemlji dok su monasiratnici skoro lebdeli stavljajući mi do znanja da im se strela ne može približiti, a da je ne osete čim zazuju odapeta sa bivolje žile. Posmatrao sam vašu grupicu kako gonjena željom, verom i nadom, juri ka stenama uspinjući se uz brdo i osetio zavist. Jeste, zavist. Jer, moja vera je odavno iščilela, pa sam se zapitao: kakav li je taj bog koga volite i zbog koga ste spremni da umrete. Mi nismo umirali zbog naših bogova, doduše oni to nisu ni tražili od nas, a ovaj vaš, ovaj... pustinjski, on je tražio vaše duše i vaša tela. Nudio je svoje? I svoju krv?

Hleb i vino blagosiljano rukama vaših sveštenika?

Ne budite smešni, u to ni deca ne bi poverovala koliko god bila mala ili budalasta. Nek zadrži on svoj bajati hleb i prokislilo vino i nemoj da traži moje meso. Svejedno, zavist mi je kidala srce kada sam naredio napad i poterao konja u galop vitlajući mačem koji je veselo svirao dozivajući krv. Niste se ni okrenuli slušajući urlike i viku već ste mirno nastavili da se penjete kao da za vama nisu jurili divlji ratnici već srne i zečevi. Do podnožja brda ostao sam bez pola vojnika: niko nije video monahe-ratnike koji su se odjednom stvorili među nama, ostrim bodežima skidajući glave vojnicima i kidajući noge konjima. Krajičkom oka primetio sam senku koja je visoko skočila zaklanjajući mi pogled na hladno sunce i terajući me da samo na tren trepnem i tako nepripremljen dočekam nož.

Kada sam ustao sa zemlje vadeći ljuti čelik iz ramena, primetio sam da nijedan moj vojnik više nije bio živ: tela su im plutala u plićaku ili su do pola bila nabijena u pesak. Glave im nisam našao pogledom; tek su mi nabubrele

torbe od konoplje monaha rekle gde su. Nekoliko preživelih konja stajalo je mirno i jedući slanu morsku travu koju su talasi izbacili na obalu, posmatralo prizor. Bio sam okružen hrišćanskim ratnicima koji su obučeni u mantije imali kapuljače, pa im se oči nisu videle, a ni ruke koje su skrivale oružje. Primitili ste tad, dragi slepci, da se nisam uplašio smrti, ona je jednostavno jednom morala da dođe. Bio sam srećan što ću je dočekati sa mačem u ruci.

Eh, ko će znati ko je kriv, vaš ili moji bogovi, što, evo, skončavam sa perom u rukama star i bespomoćan, kao matoro pseto.

Stajao sam do kolena u vodi dok mi je krv kapala iz ramena i kvasila ve-rižnjaču, poklon od samog kralja Zavide koji je shvatio da je bolje da mi je da nego da mu je otmem. Ali, na stranu sada kraljevi koji u svojoj pohlepi nisu znali kojoj veri da se priklone, pokušavajući da sačuvaju svoje tronove otete od pobijenih očeva i stričeva. Sada je bitan momenat, onaj trenutak kada i počinje ovo pisanije i razlog što sam uzeo da ga načinim i ostavim vam, kao svedočanstvo na taj dan i kao uvod u molbu koju sam, nateran starošću, nekako prevalio preko srca.

Ne sumnjam ja da se vi svega sećate... i svetlosti koja se odnekud stvorila dok sam prvoj dvojici monaha vadio džigericu (bio sam bolji od najboljih, niste valjda mislili da ćete me tako lako ubiti?), i jakog vetra napokon srećnog što može da naplati cenu uznemiravanja, i munje koja je razbila nebo na pola, praveći od njega lice sa belegom između očiju. I ja se svega sećam, ali sećanje je krhko i ova šugava koža po kojoj pišem mora da ostane i dođe do vas, zavezana za kandžu jastreba. Na njoj piše i ono što niste znali: da sam u jednom trenutku osetio prisustvo vašeg boga. Jesam, zaista, nešto oko srca me je žignulo terajući me da uzdrhtim. A nisam verovao u njega. Ne kažem da me je voleo, to baš smešno zvuči, ali video me je i sklonio moju ruku sa vrata jednog od monaha. Još u mojim ušima odzvanjaju vaši usklici radosti dok ste klečeći plakali, srećni što vam se bog ukazao. Ja nisam kleknuo, jer ništa nisam ni video. Bela svetlost mi nije bila dovoljna da se ničice bacim na zemlju. Stajao sam i gledao kako sebi uništavate vid. Nisam vas sprečavao u tome, a bilo mi je žao. Kada ste skinuli kapuljače video sam da imate lepe oči, bez ijedne crvene žilice u njima. Samo tren kasnije oblila ih je krv.

„Jao, bogovi“, kriknuo sam. „Kakvi su ovo ljudi!“

Sećate se toga, zar ne? Ko bi to zaboravio jer je moj krik oborio nekoliko galebova koji su leteli nad nama.

„Kao su ovi ljudi što toliko vole svog boga!? Vrede li taj bol i taj bog toliko?“

Doveo sam vas do vrha brda, vodeći vas za ruku, jer ništa niste videli i dalje mrmljajući molitve i psalme. Ja sam onaj koji je pronašao mesto gde ste započeli gradnju Hilandara, ali to već znate. Verujem da još pamтите moju šaku, čvrstu i jaku, koja vas je vukla ka svetom mestu, a verujem da ste upam-

tili i moju nogu koja vas je štirala u mršava dupeta kada ste posustajali.

Morao sam da vam pomognem u veri, oprostićete vi meni.

Nisam ispunio zadatak dobijen od Jarovida jer vi ste bili nešto posebno: ludaci, budale, sveci... I posle ovoliko godina ne znam, ali bili ste vredni poštovanja, pa je moj mač ostao u koricama, a svileno uže zavezano oko struka. Dovukao sam kamenje do mesta na kome ste rekli da će biti manastir i dao svoje korake da bi obeležili njegovu širinu. Bog će odrediti visinu, govorili ste dok vam je vid, onaj unutrašnji, bivao sve jači i prodorniji. Ostavio sam vas posle pola godine, spremne i jake.

Seme potrebno za ova nevidljiva slova nestaje, a i krv iz nozdrva prestala je da kaplje i ja moram da završim pismo. Noć mi se polako približava i uskoro će i moj vid nestati. Možda u mojim očima ostanu delići sećanja, a možda samo mrak u kojem ničega nema: ni bogova, ni ljudi... prazno. I opet vam zavidim, monasi, vi ćete večnost provesti na nekom svetlom mestu, a ja... ko zna gde, možda drhteći od straha u tami.

Pohitaće moji jastrebovi ka manastiru na vrhu brda, tamo gde duvaju jaki vetrovi i bog silazi. Nije moj bog? Znam, pa šta? Nisam rekao da ću da ga poštujem i volim, jednostavno, treba mi mesto gde ću da položim svoje kosti, i gde će mi duh gledati u more koje sam zavoleo. Zato, slepi monasi, pohitajte sa svojim odgovorom, vremena je malo. Trojica mojih sinova već oštre zube ne sklanjajući pogled sa verižnjače.

Iskreno vaš, Stefan Nemanja.

CRVENA SOBA

Jedini izvor svjetlosti bila je mjesečina čije su se zrake, poput suza kroz lakrimalne kanale, probijale kroz maleni prozor okovan rešetkama i postavljen visoko na zidu. Dva živa bića su se nalazila u prostoriji i ispuštala ugljikov dioksid svojim disanjem.

„Ja... Ja stvarno ne shvaćam kako sam dospio ovdje! Mislim, spavao sam, ali... Stan je bio zaključan... Imaš li ti kakve ideje gdje smo?“ upitao je plavooki mladić.

Onaj drugi, crvenih očiju, nije ništa odgovorio. Lice mu je bilo privlačno, ne pretjerano, no ipak iznad prosjeka, obilježeno dvodnevnom bradom i uokvireno pramenovima valovite kose čija je boja podsjećala na trulo voće.

„U redu. Ne moraš pričati sa mnom, ‘ajde da vidimo koliko će ti trebati da sam pronađeš izlaz odavde“, promrmljao je iznervirano.

Kraljevala je potpuna tišina, narušena jedva čujnim disanjem, jednim bržim i plićim, a drugim polaganim i dubokim. Plavooki je opipavao prostor oko sebe, pokušavajući pronaći nešto što će mu biti od pomoći. Istovremeno, nadao se da neće slučajno tražeći izlaz, na možda neprimjeren način, dotaknuti crvenookog i uspostaviti neželjen fizički kontakt. Kroz glavu mu je prošla nelogična misao, koja se nikako nije uklapala u situaciju u kojoj se trenutno nalazi. Razmišljao je o sladoledu od jagode, iako on nikada nije jeo jagode pošto je bio alergičan na njih. Također, rijetko je uopće konzumirao taj ledeni mliječni proizvod jer je patio od osjetljivog zubnog mesa. No sada, bivajući već satima zatvoren u malenoj prostoriji sa čovjekom čije je šarenice percipirao neobično smeđima, nije ga mogao izbaciti iz glave, poput pjesme pokupljene s radija dok trešti u supermarketu, retardiranih riječi no melodije koja stvara nepovratne bušotine u umu. Osjećao je sladak led na svome jeziku, kako se topi i pršti u lepezi okusa i... Zastao je.

Koji je meni vrag!?! Umjesto da tražim izlaz ja razmišljam o... sladoledu??? Prokletom sladoledu!!! Da! To je to! Sigurno su nas drogirali nečime kako bi smo teže izašli odavde! Mora da je to! Zašto bi inače netko poput mene – osobe sa doktoratom – razmišljao o glupostima u ovako kritičnoj situaciji!?! Kad bih barem sa ovim kretenom mogao pričati o tome, ali on se ponaša kao da svaka njegova riječ vrijedi gram zlata.

„Nema smisla. Ovo je prostorija bez izlaza“, po prvi put je nakon par sati šutnje progovorio crvenooki.

Prije to nije zamijetio, ali sad se plavookom glas učinio veoma poznatim, no u isti mah neobjašnjivo stranim.

„Mora imati izlaz. Ako smo nekako ušli unutra, onda kroz taj isti prolaz moramo i izaći. Šta ti tu nije logično, *Sherlock*?“

Crvenooki se zahihotao, njegov smijeh podsjećao je na glasanje hijena koje su upravo ugledale svoj plijen te progovorio: „Ne. Ah, skučenost ljudskog uma u promatranju svijeta me nikada ne prestaje fascinirati“.

Plavookog su prošli trnci po cijelome tijelu, no nije bio siguran je li to zbog glasa kojim je govorio crvenooki ili zbog značenja njegovih riječi. Sada je već počinjao osjećati rastući strah što se sa potencijalno opasnom i nepoznatom osobom nalazi na stranome mjestu. No, ipak, nakon što je već pet puta obišao cijelu prostoriju ustanovivši da doista nema nikakvog opipljivog otvora koji bi vodio van iz nje, riječi crvenookog stale su ječati njegovim umom poput mjedenih zvona dok pozivaju na jutarnju misu. Uz to, bio je siguran da bi svakoga puta kada bi se kretao kroz nju, prostorija bila drugačije veličine, oblika i ispunjena različitim objektima. Kao da je ona zapravo materijalna manifestacija njegove ličnosti koja se svakog trenutka mijenja čineći njega sve vrijeme istom osobom, no istovremeno neprimjetno drugačijim no što je bio trenutak ranije.

Prostorija je bila malena, to je mogao sa sigurnošću ustvrditi, imala je četvrtasti oblik, jedna ploha bila je glatka, dok su druge bile hrapave, te je bila ispunjena objektima poput ležaja, umivaonika, praznih kartonskih kutija, te par drugih stvari koje nije mogao prepoznati samo palpacijom. Idućeg trenutka zastrašujuća misao je sijevnula njegovim umom poput munje nad Lovćenom. Niti jednom dok je u mraku obilazio prostoriju nije niti okrznuo crvenookog. Razmišljao je da li je to samo slučajnost ili se crvenooki izmicao njegovom dodiru orijentirajući se po šumu kretanja. No, opet, prostorija je bila dosta mala i takvo što da se nije barem ramenom ili nogom očešao o njega bilo je pomalo čudno. Da nije maloprije razgovarao s njime te da se nijesu prije nekoliko sati, kada je malo više svjetlosti izvirivalo kroz prozorčić, pokazali jedan drugome, stojeći sasvim blizu tog istog malenog prozora, pomislio bi da je sam u prostoriji. Ali, plavooki se više nije mogao sjetiti kako izgleda njegovo lice. Sjećao se samo očiju, i to ne oblika niti veličine, već boje irisa. Smeđa boja koja je bila previše... Previše *nešto* da bi ju i dalje zvao takvom. Crvena? Je li to bila riječ koju je tražio? No kako nečije oči mogu biti crvene?

Ne, možda ima konjunktivitis, pa su mu oči iziritirane. Ili alergiju. Ali vjerojatno je to samo igra svjetlosti, ne možeš točno vidjeti nečiju boju očiju u ovolikom mraku – govorio je njegov logički znanstveni um.

Uzdahnua je te se idućeg trenutka stresao kada je njegov um razbio sve brane i krenuo zbijati šale s njime.

Ali ti si ih jako dobro vidio, zar ne? To je crveno. Oči su mu čisto crvene, pa učio si boje još u vrtiću.

Nebo je plavo, kao i more. Jedan, dva, tri. Trava i lišće su zeleni. Četiri, pet, šest. Ovce koje je brste i podsjećaju na oblake, oboje su bijeli. Sedam, osam, devet. Limun je žut. Deset...

A crveno... Mak je crven. No ti sada ne misliš na mak, zar ne?

Crvena je krv i organi su te boje. Crvena je smrt. Crvene su suze kojima plaču kipovi. I ostrugani lak na dugim noktima oronule konobarice u lokalnoj zalogajnici, sjeti se kako se uvijek bojiš da ti njihov komadić ne završi u hrani. No, najbitnije od svega, krv i meso su te boje.

Kao što su tvoje ruke bile i nisu podsjećale svojim grimizom na ruže...

Plavooki je osjetio kako ga rastuća histerija sve više obuzima. Trudio se usporiti svoje disanje, kako bi time i svoje misli koje su prijetile da će od njegova uma načiniti beskorisnu kašu, učinio tromima. Zapitao se jesu li to njegove ili tuđe misli. Znanstveni mozak ponovno je slao impulse logike i sada je stao razmišljati kako je sasvim normalno i prikladno da ljudsko biće u ovako stresnim situacijama doživljava iluzije, paranoidne misli, pa čak i halucinacije i to svim osjetilima. Pomislio je kolike su šanse da je zapravo crvenooki njegov otmičar i da se sada poigrava sa njime, čekajući pravi trenutak da ga zaskoči i tko zna što učini sa njime. I dalje su se čula dva disanja, jedno brzo, drugo usporeno.

„Reci mi svoje ime!!!“, zaderao se plavooki.

„Ime! Ime! Ime!“, uzvratila je jeka.

„Gdje smo!?!“, upitao je ne dobivši odgovora na prethodno postavljeno pitanje.

„Smo! Smo! Smo!“, zidovi su se krenuli naglašavati.

„Zašto šutiš??? Reci mi tko si ti!!!“, plavooki je već bio na rubu.

„Ti! Ti! Ti! Ja sam ti!“, rekla je jeka penetrirajući koru zbunjenog mozga, klizeći niz dendrite i udarajući u somu, samu srž neurona, kako bi zaposjela akson i širila se dalje paralizirajući živčani sustav poput zmijskog otrova.

Zato je jedina reakcija plavookog bila kapljica sline koja mu se stala spuštati iz kutka usne niz bradu. Svjetlost u prostoriji se iznenada upalila. Preplašeno se okrenuo oko sebe shvaćajući da je potpuno sam. Približio se zidu kojeg je prikrivalo ogromno zrcalo. Crvenooki ga je promatrao iz njege izgledajući posve isto kao on. Jedino što ih je razlikovalo i zbog čega je znao da ne promatra svoj odraz bile su šarenice. Lik u zrcalu imao je ruke ubojice. Crveni dlanovi. Plavooki je pogledao u svoje dlanove. Bili su crveni. Zavrištao je. U kutku sobe nalazio se ženski leš. Nije morao ići do nje da bi znao tko je. Krhotine sjećanja zabijale su se u njega poput oštrice bodeža

kojom je običavao ubijati svoje žrtve. Nastavio je vrištati dok su se potisnuta i zaboravljena sjećanja stala prelijevati u njega poput majčina mlijeka u dojenačku utrobu. Sada se jasno sjećao tko je i kako je ovdje završio. Ogledalo je napuklo. Crvenooki se nasmiješio i nestao iz ogledala. Plavooki je odahnuo, zaključujući kako bar nešto iz ove noćne more nije stvarno. Osjetio je disanje iza sebe te se okrenuo, susrevši se sa svojim dvojnikom krive boje očiju. Tako neobično smeđe.

„Tkko sssi ttti?!?“, promucuo je plavooki uspaničeno.

„Netko tko će ti donijeti olakšanje. Moglo bi se reći da sam tvoj poslovni suradnik,“ rekao je crvenooki zavodljivo oblikujući te riječi.

Plavooki je uzdahnuo osjećajući kako možda ipak nije sve crno. Možda je nešto i sivo. Sve samo ne crveno. Crvenooki je stao iza njega, jednom ga rukom obujmljujući oko struka, a drugom grebući po njegovom vratu, ostavljajući tragove na koži, crvene od noktiju i krvi žrtve.

„Ppposlovni suraddnik? Kkkavak to posao?“, upitao je zbunjeno, osjećajući topli glatki jezik kako klizi duž njegova vrata.

„Jako unosan posao. Vidiš, mi smo sklopili Ugovor. Jako bitan Ugovor. Prodao si mi svoju dušu u zauzvrat za moć, novac, znanje, sisatu ženu, mladu ljubavnicu i slične potrošne gluposti. Vidiš, ja sam malo...ogladnio, pa sam se jednim fragmentom, onim najkrvoločnijim, već počastio, znaš, kao predjelo... To je razlog zašto su ti neka sjećanja pogubljena...“, odgovorio je demon dok mu je glad izgarala u očima.

„Ne!!! Nikada ti neću dati dušu! Ti si poremećen! Demoni ne postoje!“ zavikao je plavooki otimajući se, no stisak je bio prečvrst.

Crvenooki je zavukao kažiprst u usta plavookom kako bi ga ušutkao, oštar nokat je svojim pritiskom natjerao jezik da prokrvari.

„Krivo. Štoviše, preklinjat ćeš me da te prožderem u ništavilo kako ne bi više mogao percipirati bol oko sebe“, rekao je sa okrutnim smiješkom na usnama.

Grčevi strave stali su potresati njegovo tijelo i nije o ničemu više mogao razmišljati osim o tome kako sve ovo ne može biti istina jer je previše užasno i kako je to zasigurno noćna mora iz koje će se uskoro probuditi. Demon je postao nestrpljiviji, vidjelo se da mu je dosta tolikog čekanja na obrok koji nije bio ništa posebno. Pribio ga je uza zid drhteći od gladi i iščekivanja slasnog užitka. Posljednje što je plavooki vidio prije nego li je prestrašeno zatvorio oči, bile su izgladnjele crvene šarenice koje su ga htjele toliko koliko nijedne druge za vrijeme života. Usne plavookog i crvenookog su se spojile u rapsodičnom i grotesknom poljupcu. Demonov jezik stao je pretraživati usnu šupljinu upijajući taj osobiti grimizni sok sa rane koju mu je maloprije nanio, igrajući se sa plijenom. Demonov poljubac sada je postao strastveniji i đavolji jezik se topio niz njegovo grlo, podarujući mu bol kako je brisao jed-

nu bezvrijednu egzistenciju. Sada, bivajući mu ovako blizu, mogao je osjetiti razliku između demona i ljudskog bića. Nije imao miris tijela koji se sastojao od znoja, kože, parfema i sličnog, već je imao čudnu kombinaciju mirisa novorođenčeta i zadaha smrti koji bi se osjećao na groblju. Svaki dio njega bio je otkriven i preotet. Najintimnija i najsvetija sjećanja unutar njega sada su bila žrtvovana na oltaru privatne blasfemične gozbe. Nakon toga, sve je postalo crveno.

Crveno poput makovih latica. Crveno poput...

JAGNJE I DIJETE

Jagnje i Dijete. Pravili su čudno nepravilno klupko, pod kruškom kačamorkom. Podne. Sunce upeklo. Disat' se ne može dok jara izbija iz carske džade. Ni traga od kiše. Jedan mali oblak ozgo od Sokola koji je pustio sjenku put Betan-Krša u njemu je budio nadu. Kiša dolazi sa Sokola, stari su govorili. Od Rudeša je ogoljenoj livadi neki topli vjetar pravio oblake prašine. Ispucala zemlja.

On zavrće glavom, sumnjajući, i pogleda odsutno dijete i jagnje. Uzdahnu vagajući u ruci tek nasaden kosijer.

Dijete i Jagnje. Dvije vječite žrtve. Kad god je neka dušmanska sila pod oružjem nailazila od Čakora, Rudeša ili Bihora, vazda su stradali. Jagnje je i kroz Sveto pismo bilo simbol stradanja, zato je i Isus bio žrtveno jagnje, ispriča mu onomad kaluđer Mojsije dok je silazio ka lugovima da uhvati prečicu do Izbina, na putu za Šudikovu.

Djeca su ostajala siročad na hiljadu načina, a nerijetko su ubijana u kolijevci ili odvođena u janjičare, daleko od svoje krvi i kraja. Majke su im silovane i ubijane, kao da im nije malo što su ih silovali prljavi objesnici. Očeve su ubijali ili odvodili u roblje a njih ostavljali na nemilost zmijama po zgarištima. Zato ga je zabavljala ova neprestana igra jagnjeta i djeteta koja su se igrala jedno sa drugim.

Domaćinstvo je bilo siromašno. Tek stalo na noge poslije trećeg paljenja kuće od strane anadolskih krvoločnih vojnika - krvavih pljačkaša. Samo je neka viša sila namjestila da niko ne bude kući tog dana, zbog ono malo sijena u Velidu što se moralo pokupiti.

Sve su azgino popalili i porušili, poklali stoku i odnijeli. Samo je ovo malo jagnje ostalo jer je preplašeno završilo u trnju pod džadom a bilo je toliko sitno da im nije predstavljalo plijen vrijedan pažnje.

Kad bi se, odnekud, imalo bar dva zlatnika da se kupi malo stoke i pravi kućica na brzinu ozidana limskim oblucima i pokrivena sveže otesanom šindrom.

„E, kad bi se imalo...“, uzdahnu i skloni kosijer u hlad.

Duga držalica kosijera i njegove duge ruke su predstavljale opasno oružje. Mogao je daleko sa njim dohvatiti. Sa njim je od trnja po limskom brodu zemlju otimao i pretvarao u male pašnjake ili livadice od kojih je izdržavao porodicu. U kući ima još gladnih usta ali ovo najmlađe sa jagnjetom mu uveseljava ove tmurne i gladne dane. Ne pokazuje ničim koliko mu je stalo do ove dvije male prljave i šugave gomilice. Kad ostali ne gledaju, na smjenu, bište im buve u hladu kruške kačamorke.

I uvijek u tim trenucima neka đavolja sila, ili šta već, na um mu pretura priču o zakopanim zlatnicima dolje na Sastavu Makve i Lima. Pod ogromnom stijenom ispod koje uvijek ima spletova zmija. I sve livade okolo su po osušenoj zemlji pune zmijskih košuljica potvrđujući prisustvo čuvarke zlatnika...

Kao da mu neki đavolji prst pritisne odozgo glavu i ne da mu da misli o drugom. Kao da to nije njegova glava. I uvijek su tu, u glavi, ti sjajni zlatnici i zveckaju. Čak nekako i mirišu na čistoću, gospodstvo, na sapun, somun, sušeno meso, sir... I tako bi ga taj đavolji prst pritiskao sve u neka doba dok ne ogladni i skoči na noge. Prekrsti se svjestan đavolje rabote i grešnih misli o zlatnicima.

Ostali ukućani sa distance su pratili to njegovo podnevno trijebljenje vaški jagnjeta i djeteta, skakanje i krštenje. A onda bi i oni poskakali iz prikrajka i počinjali svoje nedovršene poslove plašeći se da on ne zagalami na njih.

A on bi onda "oprao" usta jednom kruškom i zalio bi je gutljajem hladne izvorske vode iz testije, pokrivena lopurom u hladu. I viknuo bi na žensku čeljad da nahrane decu sa onim što ima a u zadnje vrijeme je to bila samo pastrmka koju je lovio košem u Makvi, kad sunce počne da zalazi iza Đurđevih Stupova i Rastovca.

Probudila ga je tišina. Neka nepoznata, jeziva. Ni žabe se nijesu čule sa Lima, a prethodnih noći od njihovog kreketanja se nije moglo oka sklopiti. Ni vatra sa ognjišta se nije čula da pucketa iako je vidio plamene kako se uspinju uz kotao. Ni disanje žene do njega se nije čulo i zasmeta mu njen spokojan san i njena nagost otkrivena pod starim čebetom.

Odjednom sve zaguši neka huka i cijuk iz zemlje, sa nebesa... Krov od šindre se podiže u vazduh. Kotao i verige su pravili sablasne krugove nad glavama bezbrižno zaspale čeljadi.

I neka sila ga diže u nebesa. Kao da ga đavolji prst probode kao ražanj i okreće u vazduhu. Neka crvena i plava svjetlost preuze noć. Nesta i zvijezda.

Preko njega se nadvi neka velika krilata neman, sva krvava, pokaza mu put Sastava i reče:

„Ponesi onaj svoj kosijer. Tamo ćeš odvesti ovo najmlađe dijete, bez jagnjeta, i pustiti ćeš njegovu krv! Onda uzmi šaku zlatnika a ostale preko ramena baci u Lim da jednog dana ponovo nađem neku napaćenu dušu!!! A ako ne ispuniš to uzeću ti svu čeljad na spavanju, zajedno sa onom tugom od jagnjeta...”

I dunu u njega. On treskom pade na patos pored ognjišta. Sve je bilo na svom mjestu. Djeca su u snu nešto buncala. Vatra je veselo pucketala. Sa Lima žabe zakreketaše. Žena je i dalje bestidno otkrivala svoje međunožje, oznojena od ćebeta i vatre ognjišta. Miriše vuna šugavog jagnjeta. Jagnje i dijete su zagrljeni zajedno spavali i učini mu se da se dijete u snu nečemu smije. Primače mu se i poljubi ga u znojavi vrat. Ženu lupi po golom stegnu i privuče k sebi...

Magla je bauljala lugovima. I dok je nosio sanjivo dijete u naručju, stiskajući kosijer kao polugu ispod njegovih nogu, činilo mu se kao da gazi po oblacima. Da je opet upao u neki svijet mađija i đavoljih rabota. Makva je glasno žuborila kao da ga prekorijsa zbog njegovog nauma i saučesništva sa đavoljom silom. Znao je on sve to, ali ga je onaj dugi đavolji prst gurkao u leđa i požurivao nemuštim jezikom.

On pruži korak, ali mu se učini kao da se saplete na nevidljivi lozar. Kao da ga neka druga sila vuče na drugu stranu. Klecnu u koljenima onako visok i prihvati bolje dijete da ne padne.

Ispod stijene kao da je stajao neko i on se obradova. Popričaće sa nekim i odužiće ovo nekršteno vrijeme i probudiće se, doći će sebi. Međutim, to je bila samo sjenka koju je oblikovalo stablo lijeske i magle.

„Ni ove godine lješnika“ - Naljuti se na sebe kako mu blesave i ništavne stvari dolaze u ovakvom času.

A onda mu neka jeza kroz kičmu ukoči svaku koščicu, svaku dlaku na tijelu. Zahuća ponovo kosmos pokazujući mu tamu podnožja stijene i kraja njegovog siromaštva. I kraja njegove podnevne sreće.

Spusti dijete i okrenu ga leđima prema sebi. Nije mogao da gleda u te tamne i krupne, sanjive oči. Pametne oči. Oči koje pogledom pitaju. Spusti kosijer uz desnu nogu.

I onda mu grunuše suze. Bez plača. Bez jecaja. Sve ono što ga je boljelo isticalo je iz njega, a on je nemoćno svojim velikim nezgrapnim i čvorovitim šakama milovao malu šugavu glavicu.

I po navici nađe nekoliko buva koje uobičajenim pokretom stisnu. I čisto se kroz noć ču kako pucaju. Poznati zvuk ga iz ove jeze probudi! Jače no hiljadu kubura! Obrisa ruke i podiže dijete u naručje, postavljajući mu

kosijer pod mršavu guzicu praveći svojevrstu nosiljku. I zapjeva iz dna duše. Kao da na neki nevidljivi ventil oslobodi bol čitavog svijeta. Boljela ga je muška lubina dok je pjevao i slušao svoj glas kako uz livade leti put Beran-Krša. Nije zapjevao dvadeset godina. Previše tuge i gutanja suza. Mnogo boli kad čovjek ostane bez suza. Prigrli jače dijete k sebi koje zbunjeno malom rukom pomilova njegovo lice. Lice djeteta je zračilo nekom posebnom svjetlošću. I mjesec s Beran-Krša kao da im namiguje. Kad se primakoše na puškomet kući, Šarov zalaja i veselo vrteći repom uleće im u noge, igrajući se. Pred kućom je stajala žena, ogrnuta velikom crnom maramom sklopljenih ruku. Ništa mu ne reče.

Samo što zatvori oči zaspava snom pravednika. I odmah ga neka svjetlost preplavi, samo što se sada nije bojao. Suze i pjesma su ga iščistile. Bio je nekako i previše miran. Miris tamjana od nekud ispuni njegovu izranjavanu dušu, a neki glas odozgo mu reče:

“Vrati se na Sastav, uzmi zlatnike koji su sad tvoji. Ti si krv svog djeteta večeras pustio svojim prstom i slomio Đavolji prst! Čiji je prst jači? Đavola ili pravednika? Pravednik je iz onih buva, po navici, pustio krv svog djeteta. A to je traženo. Đavo nije htio tako, ali je zaboravio tvoje podnevne navike! Riječ je riječ. Čudni su putevi gospodnji, i tako jedna buva koja je kriva za izazivanje strašnih bolesti, kroz istoriju, postade tvoj saučesnik u lomljenju prsta od Đavola. Krv tvog djeteta koje je sisala pustiste i đavola prevariste!”

ĐAVOLJI PRST

Masa se tiskala uz žutu policijsku traku, ljudi željni senzacije.

„Ma, tu teško da ima preživjelih“, komentarisao je neko.

Nekoliko minuta ranije, vatrogasci su iz olupine izvukli nastradale, a kola hitne pomoći, uz sablasno zavijanje sirena, požurila su u trku sa vremenom.

Šćepan se prilično grubo probio pored ljudi. Neko je htio negodovati, ali bio je dovoljan pogled na plećatog mladića da se zadovolji gundanjem u bradu. Mladić je osmotrio oko sebe, rotaciona svjetla vatrogasnih i policijskih kola šarala su kroz noć, sve je izgledalo nadrealno.

Šćepan se provukao ispod trake, neopažen od policije. Prišao je hitro vozilu i pogledom pretraživao; tragovi krvi, mnogo krvi svuda, ženska torbica, razbijen mobilni telefon, izbijena komandna tabla. Šćepan zastade. Na komandnoj tabli jasno se vidio kilometar sat: 132666! Ponovo je imao dokaz!

Nepuna tri mjeseca ranije, Šćepan se vraćao sa predavanja i u autobusu gradskog prevoza našao je knjigu „Đavolov znak“, trivijalni horor roman. Na izlizanim koricama knjige plamtjele su tri šestice.

„Mi studenti nijesmo satanisti, ali ponekad sanjamo te šestice u indeksu“, rekao je svom cimeru Deji Pigalu, studentu istorije. Šalio se kao i obično.

Ali sjutra dan, šali više nije bilo mjesta: na njegove oči, mladi motociklista, podletio je pod kombi dostavljača cigareta. Tri šestice, tri zadnja broja registracije motora!

Redale su se nesreće i Šćepan je uvijek tražio i nalazio vezu sa sotonskim brojem; serijski broj kрана koji se obrušio na građevinske radnike, broj vagona koji je iskočio iz šina...

„Šćepo, to je obična koincidencija, razvedri se malo“, rekao mu je Dejo, zabrinut zbog Šćepanove promjene.

Postao je mračan, nervozan.

„Ipak, tu ima nešto“, procijedio je škrto Šćepan.

Dejan je ubrzo pronašao novi stan i odselio, a Šćepan još više povukao u sebe. Studije je zapostavio, posvetio se proučavanju, kako je zapisao, tajne tri šestice. Sebe je smatrao vjernikom, ali tek sada je počeo čitati Bibliju,

tragati za mjestima na kojima se u ovoj Svetoj knjizi pojavljivao broj 666. Nabavio je i satanističku literaturu, upoznavao se sa njihovim učenjem.

„Ako su tri šestice đavolji prst, sveprisutan je u nesrećama, e, a da li te tri šestice predstavljaju i ličnosti iz istorije ili možda pojedine države na đavoljem putu? Tri šestice, tri riječi u nazivu države, šeststotinašezdesetšest, recimo, dvaest tri slova. Ma da nije riječ o Sjedinjenim Američkim Državama“, zapisao je u svom računaru. Zatim je kratko dodao - „đavo će ga znati“.

Tragao je internetom, virtuelni svijet pružao mu je ogromne mogućnosti. Uključio se u nekoliko grupa koje je smatrao korisnim.

Prošla je ponoć, pepeljara pored Šćepanovog računara bila je prepuna opušaka. Na ekranu, crveni znak, nečija ponuda za prijateljstvo.

„Vidim da tragaš za istinom, možda ti ja mogu pomoći i osvijetliti put“, kratka poruka Svjetlonoše.

Šćepan je bio oprezan, pa ipak, neznanac je dosta brzo sticao mladićevo povjerenje ogromnim poznavanjem Biblije i ostale literature koja je zanimala mladića.

„Kako da ti vjerujem o svemu, kad ti ni pravo ime ne znam“, pitao je jedne noći Šćepan.

„Nenad Nenadić, jesi li sada zadovoljan“, odgovorio je Svjetlonoša.

„Bilo bi dobro da se sretnemo uživo, stisnemo ruku jedan drugom“, uporan je Šćepan.

„Može, može, hoćemo li sutra odmah?“

„Zar si ti ovdje, u gradu?“, čudio se mladić.

„Ima mene svuda gdje treba da budem“, ostao je zagonetan Nenad.

Dogovorili su se da se nađu već prije podne, u deset sati, na Gradskom trgu. Šćepan tu noć gotovo da i nije spavao, posve čudan, neobjašnjiv osjećaj, da li će imati nekoga kome će se potpuno moći povjeriti, i ko će mu pomoći da potpuno otkrije veliku tajnu broja 666.

U devet ujutru, mladić je pio kafu u lokalnu nedaleko od trga. Nervozno je palio cigaretu za cigaretom, bio je veoma nestrpljiv, a vrijeme kao da je stajalo. Od pola deset čekao je pored semafora, na zakazanom mjestu, i u svakom prolazniku tražio Nenada. Svratio je potom na kiosk i uzeo dnevne novine, ali ih je samo pospremio pod mišku. Nije se obazirao na naslove o pomračanju Sunca koje se upravo odvijalo tog 20. marta, 2015.

Bio je sve nervozniji, pogledao je sat na mobilnom. Da li ga Nenad pravi budalom, da li ga je samo iskoristio radi njegovih saznanja. Još jedan pogled, deset sati šest minuta, šest sekundi. Stiže mu upravo poruka sa nepoznatog broja, 066666...,

„Ne mogu doći, spremam ti topao doček, Nenad“.

Vozač pretrpanog gradskog autobusa izgubio je kontrolu nakon puca-
nja gume. Naskočio je na trotoar, porušio semafor i pokupio Šćepana. Novi-
ne ispod mladićeve miške su izletjele i razlistale se po trgu. Jedna dvolisnica
doletjela je na Šćepanovu klonulu glavu na asfaltu.

Na stranici, aforizam dana: „Traži od Boga i daće ti se. Ljudi često traže
đavola“.

NJEGOVO STADO

Zemlja je bila smrznuta, ali je starac svejedno udarao u tlo lopatom. Čemu, na ovome hladnom mjestu ionako ništa ne uspijeva. Teškom je mukom izvrtao zemlju. Posijati će nešto, makar i ne raslo, barem će mirno spavati. Znat će da se suprotstavio nebu bez sunca, hladnom vjetru i ledenim kišama. Stao je na tren, osjetio je kako mu se znoj slijeva ispod košulje i pomislio kako se mogao bolje obući. Bilo bi šteta da se prehladi. Ovako star, mogao bi i umrijeti. A što će njegovo mjesto bez njega?

Pogledao je na ono malo vrta što ima. Nekoliko metara širine i dužine ograđenih trošnom drvenom ogradom koja bi se da je malo toplije raspala od vlage. Starac je često mislio kako ju cijelu drži samo led i hladnoća. Izvan ograde nije bilo ništa bolje. Samo magla i studen. Kao da je njegova kuća jedina na nekoj prostranoj livadi.

No to nije jedini razlog zbog kojeg se osjećao sam. Njegovi sumještani su počeli gubiti vjeru, a samim time i jedinstvo. Zajednička polja nitko nije obrađivao već godinu dana. Svi se zatvaraju u svoje kuće i žive od trgovačkih brodova koji naiđu. Niko se ne trudi oko zemlje. Starac nije vjerovao brodovima koji su dolazili. Nije volio ništa tuđinsko. Niti ljude niti njihovu hranu. Vjerovao je samo svojoj zemlji i nije se htio maknuti s nje. S tom mišlju silovito zabi lopatu i nastavi posao.

Osjetio je pogled na sebi. Nekoliko koraka od njega, jedva se pridržavajući za ogradu, stajao je mladić. Neopran, čupave crne kose i ispucalih usana. Teško je disao i tresao se. Iz olakšanja se blago osmjehnuo. Njegove plave oči govornice su kako mu treba pomoć.

Starcu je srce počelo jače kucati. Je li to strah? Možda nije važno. Tog se trena osjećao kao da je ponovno mlad. Tog je trena znao da još ima nade.

Sjedili su u starčevoj kući. Mladić je pohlepno kidao komade kruha i mesa i trpao ih u usta. Zalijevao ih vinom, neoprezno, pa mu je teklo niz bradu. Prekinuo ga je starčev pogled.

„Hvala vam!“, rekao je mladić i pogledao u hranu na stolu. Starac je stavio mnoštvo pred njega, mnoštvo kakvo dugo nije okusio. Pitao se treba li

iskoristiti gostoprimstvo do krajnjih granica.

„Ništa. Tebi očito treba okrjepa više nego meni. Ja ni inače ne jedem mnogo“, odvratio je nekako kiselo starac i pogledao kroz prozor pored stola.

Tmurni oblaci su konačno popustili. Počela je padati kiša. Što će im kiša kad je nad njima mrak. Što će im kada nema topline i svjetlosti.

„Samo jedi, to hoću reći“, rekao je starac i ustao. Mladić se ustručavao još samo trenutak prije nego je u usta strpao sočan batak.

Starac je stajao pored kamina i gledao u vatru. Kada bi mogao dići oganj na nebo, da svijetli i grije umjesto Sunca. Zaista, napravio bi sve da ta mrtva zemlja oko njega oživi.

„Što te dovodi ovako daleko na sjever? Samog i bez ičega. Najbliže mjesto je danima hoda odavde, a između nas i njih nema ničega. Samo smrznuta zemlja“, sumnjičavo je upitao starac, pritom onemogućivši većinu mogućih laži koje bi mladić mogao izgovoriti.

„Izgleda da me vodila sama snaga volje. Ili ludost“, osvrne se mladić na komentar o udaljenosti. „Ja lovim pljačkaše. Prije nekoliko tjedana su došli u moje selo i opljačkali ga. Pobili su i neke ljude. Ne neke ljude. Ljude koje sam znao“, prostenjao je mladić i ostavio komad mesa na tanjuru. Izgubio je apetit.

„Ali to nije ono najgore. Džaba im kruh i meso. Džaba im i žito. Ma džaba im i životi ti, nego sestru mi oteše“.

„A gdje si ti bio?“, upitao je starac polako klimajući. Pomislio je kako je tužno što se takve stvari događaju.

„U lovu na jelene. Vratio sam se nedugo nakon što su oni otišli. Kada sam saznao da su uzeli moju sestru, poludio sam i krenuo za njima“.

„Sam i bez ičega?“, ponovno je sumnjičavo upitao starac.

Mladić ga je pogledao ispod oka, sablasno se nasmijavši.

„Sam i bez ičega“, potvrdio je. S lica mu je nestao smiješak i pogledao je u pod. „Možda to i nije bila najpametnija ideja. Izgladnio sam, vode sam pio jako malo. Neke dane nisam pio ništa“.

„To vidim i sam“, rekao je starac i sjeo za stol. Upalio je svijeću. Vani je pao mrak.

„A svakako ću ti reći da ideja nije bila pametna. Ako ih nisi našao do sad, nećeš nikad“, reče starac i sam uze komad kruha.

Susreo se s upitnim pogledom mladića.

„Ne vidi se odavde gdje smo sad. Možda zbog sve te magle i tmine. Ali na kraju ovog mjesta je more. Mi smo veoma malena luka. Ne želim vrijeđati tvoje tragačke sposobnosti, ali negdje je došlo do greške. Mora da su u jednom trenutku skrenuli na istok ili zapad“, objasnio je starac. Nije mogao iščitati emocije na mladićevom licu.

„Pljačkaši mora da s došli s istoka, a ne odavde. Čuo sam da je tamo zemlja postala veoma siromašna. I kod vas dolje se sigurno već polako zabo-

ravlja zadnja pravo plodna godina“, nastavio je starac.

„Vidim, ni ovdje nije ništa bolje“, reče mladić s onim osmijehom. Starac je pomislio kako ima nešto oko tog mladića, ali nije mogao reći što. Nema veze, ionako neće ostati tu veoma dugo.

„Nemoj da te pun stol zavara. Rekao sam ti, iako mala, mi jesmo luka. Trgovci ponekad dođu, a mi obnovimo svoje zalihe“, objasnio je starac.

Mladić se nakašljao.

„A za što dobijete hranu?“, upitao je mladić sa sjajem u očima.

Starac je pomislio kako bi trebao biti veoma oprezan. Mladićeva priča je zvučala prilično uvjerljivo, ali se činilo kako on sam ne pripada u tu priču. Zvučalo je kao da ju je čuo i napamet naučio. Možda je mladić bandit. Možda je nekakav koljač. Čuo je za takve. Idu po selima. Sami. Prodaju priču, dobiju pomoć. A zatim krađu i kolju.

Izdajice dobročinitelja. Za takve je deveti krug.

Starac si nije mogao dopustiti da ostane bez glave. Ne večeras, kada on vodi obred u crkvi. Obred koji samo on zna, jer je jedino on naučen putevima vjere. Njegova braća i sestre računaju na njega. On im je davao nadu i bio njihov stup vjere u ovim teškim vremenima. Ipak, mora saznati s kime ima posla. Ako je koljač, on to mora znati. Mora ga spriječiti da naudi njegovim sumještanima.

„Dobivamo hranu i dobra u zamjenu za zlato. Njega, hvala našem pastiru, imamo mnogo u obližnjem rudniku. U životu on daje koliko i oduzima, to samo treba vidjeti“, rekao je starac opet ustavši. Ako ga koljač zaskoči, imat će prostora. Vidio je sjaj u mladićevim očima.

„Bog oduzima i Bog daje“, reče mladić potvrdno kimajući. „Mada se meni čini da su ova mračna vremena više od đavla nego od Boga“.

Starac je stajao pored vatre i pogledao na žarač koji mu je bio pri ruci. Ako je mladić koljač, ošinut će ga prije nego što mu naudi. Nevoljko se osmjehnuo.

„Mislim da taj đavo nema veze s tim. Sile mraka postoje svuda oko nas. Neposredne su. Seoski koljači, banditi, recimo ti koji su ti sestru oteli. Sve je to zlo bez reda. Zlo koje nema gospodara. Ne traži đavla u dubinama pakla jer ga tamo nećeš ni naći. Nema on utjecaja ovdje, niti je potrebno“, reče starac.

Hladan znoj ga je počeo oblijevati. „Ako sam ikada vidio vraga, bješe to u ljudima“, dovršio je starac.

Mladić je promijenio izraz lica. Otpio je vina i osmjehnuo se. Izvukao je nož skriven ispod košulje i pošao prema starcu. Ovaj je zgrabio žarač i silovito zamahnuo. Udario je mladića u ruku i izbio mu nož. Udario ga je opet.

Mladenačka snaga se vratila u stare kosti. I opet. Mladić je pao. Starac mu je prišao i lupio ga u glavu. Pazio je da ga ne udari prejako. Na kraju krajeva, mladić mu je potreban živ.

Prvo što je mladić osjetio bio je okus prljave krpe koja mu je ispunjavala usnu šupljinu. Sljedeću je osjetio toplinu koja ga je udarala po stražnjoj strani tijela. Bila je toliko jaka da je imao osjećaš da mu kosa gori. Osjećao je bol u tjemenu. Nosnice mu je zapahnuo miris smrznutog tla. Bio je živ, toliko mu je bilo jasno. Pokušao se pomaknuti, ali mu nije uspjelo. Smogao je snage otvoriti oči. Nalazio se na čistini koju je obasjavao plamen. Veliki plamen iza njegovih leđa. Imao je osjećaj da iza njega gori cijela planina. Tijelo mu je potpuno obamrlo. Bio je čvrsto svezan, ispruženih ruku i okrenut naopako. Zavezan za obrnuti križ.

Tišinu je narušavalo njegovo vlastito disanje, pucketanje vatre i puhanje vjetra. Ali bilo je tu još nešto. Stenjanje. Zapomaganje bez riječi. Nije bio sam. A i da je uskoro ne bi bio. Izvan kruga svjetlosti, u mraku je vidio točke. Krijesnice, pomislio je. Zatim je čuo stupanje. Ne ono vojničko, strogo određeno i negdje zapisano, već ono spontano, zaneseno, luđačko.

Nakon nekoliko trenutaka oko njega su se nalazili ljudi. Bilo je hladno, ali su svi bili znojni. Na licima im se očitavao strah, ali i neka vrsta olakšanja. Svjetina je šutjela. Nije bilo čak niti kašlja koji bi tijekom šutnje slučajno nastao u ovakvim skupinama ljudi. Samo su stajali, držeći baklje.

Krug se svejednako šutke razbio i pustio na čelo čovjeka. Starac više nije izgledao tako gostoprимljivo. Na sebi je imao neobično raskošnu crveno-crnu halju, a oko vrata je nosio veliki obrnuti pentagram. Pogledao je prema velikom ognju i spustio pogled na mladića. Kimnuo ja glavom. Odobrio je ono što vidi. Sve je bilo prema planu.

„Braćo i sestre, došao je trenutak. Svjetlo nam se konačno smiješi“, rekao je starac, pritom naišavši na tiho odobravanje svojih sumještana.

„Godinu i po dana smo čekali da se ovo dogodi. Godinu i po dana samo čekali da u naše selo dođu svi gosti“, nastavio je starac, sada se okrenuvši prema narodu. „Šest ljudi, zalutalih ili svojom voljom došlih. Šest ljudi, stranaca jedni drugima. Šest ljudi, dobro primljenih i ugošćenih. Oni će donijeti svjetlost“, starac se okrenuo.

Mladić mu je uhvatio potpuno zanesen pogled. Pogled čovjeka kojemu je mozak zaražen đavlama.

„Ne očajavajte, dragi gosti. Vaša smrt neće biti uzaludna. Vaša će krv zemlju napiti. Vaš će pepeo zemlju nahraniti. Vaše će duše pastira okrijepiti, i on će odagnati oblake. Imat ćemo svjetlost i toplinu. Imat ćemo život“.

Starac je skinuo lančić i primio ga u ruke. Mladić je tek tada primijetio koliko je pentagram oštar. Starac je otišao u stranu. Čulo se jače stenjanje.

Vrištanje bez zvuka. I zatim je utihnulo. Par trenutaka nakon toga se opet čulo stenjanje. Zatim tišina. I tako još tri puta, sve dok starac nije došao do mladića. Kleknuo je pred njega i prinio pentagram vratu. Mladić je osjetio hladan krvavi čelik kako mu pritišće vrat. Osjetio je svoje bilo. Zatim je starac naglo povukao.

Potekla je krv.

Starac se vratio pred sumještane. Svi su samo gledali, poput ovaca. Starac je vratio pentagram oko vrata i digao ruke uvis.

„Đavo je moj pastir!“, povikao je.

Vatra je postala krvavo crvena. U plamenu se počeo nazirati lik. Izdeformirana crna prikaza. Izašao je iz vatre i stao hodati ukrug oko žrtava. Narod ga je šutke gledao. Poput ovaca. Tiho i uplašeno. Nadasve poslušno. Kao što bi svako dobro stado i trebalo biti. Koračajući je ostavljao plamene otiske. Obišao je žrtve šest puta. Polako, uživajući, pustio je da dosta krvi iscuri. Došao je do prvog gosta. Trgovca koji je prije nekoliko mjeseci došao zaraditi koji novčić. Otvorio je svoja usta pokazavši mnogobrojne zube. Isplazio je svoj dugačak šiljast jezik i snažno udahnuo. S tijela trgovca se poput prašine digao plavi oblak. Vjetar ga je micao, ali nije uspio uteći snažnom dahu čudovišta. Njegovo mračno, ljuskasto tijelo se nadimalo dok se svaki i najmanji dio svoga zlog bića zadovoljavao svježom dušom. Kada je bio gotov, svojim je velikim rukama obujmio trgovčev struk i otrgnuo ga s križa. Bacio ga je u sredinu kruga, u vatru.

Nastavio je hodati prema sljedećoj žrtvi. Veliki, crni rogovi su kročili ispred njega. Kada se zadovoljio dušom druge žrtve i nju je bacio u vatru. I krenuo dalje. Uzimao je svoj danak i jednog po jednog gosta bacao u vatru.

Konačno je došao do mladićevog trupla. Trupla posljednjeg gosta. Snažno je udahnuo plavi oblak. Zadovoljio se, ali samo na tren. Spopala ga je muka i nešto što nikada nije osjetio. Slabost. Ispustio je glasan krik i pao na koljena. Primio je hladnu zemlju u svoje kandže i stao kašljati. Hripati kao zvijer koja j jest. Njegovo stado je gledalo, uplašeni nego prije.

„Loše ti je sjela na želudac. Bez brige, uskoro će proći“, rekao je glas. Dolazio je od svuda, ali su svi vidjeli. Vidjeli su kako zaklani mladić otvara usta i smije se.

Užad je stala gorjeti. Pustila je tijelo mladića koji je pao na glavu. Čulo se pucanje vrata. No on se ustao i rukama vratio okrenutu glavu na mjesto.

„Njegova duša je bila neko vrijeme sa mnom. Zato je postala tako varena i ljuta. Čak i za tvoj ukus“, reklo je mladićevo truplo. Nevine plave oči su zamijenile one crvene poput krvi. Zasjale su. Zvijer pod njegovim nogama je šutjela i nije dizala pogled.

„Znaš li što mrzim? Hodati među ljudima. Hodati kao da sam jedan od njih. Ali sada sam morao. Zbog tebe“.

Starac, iako nije mislio da je to moguće, ugleda očaj na licu svog pastira. I tada je čuo prvi put kako govori otkada mu se ukazao i rekao mu za ritual koji će vršiti u njegovo ime.

„Gospodaru“.

„Oh, ja teško da sam tvoj gospodar. Gospodare se sluša, a ti to ne činiš. Poslao sam tebe i tvoju braću na misiju uništenja i očaja. A ti se ne vratiš. Dolaze duše u moj dom. Govore kako se vrijeme u cijeloj zemlji okrenulo protiv njih. Svuda je teško osim u nekoj zabetoj luci na sjeveru. Zelena, plodna polja. Čisto nebo i sjajno sunce. Čudo govorili su mi. A ja znam da čuda ne postoje. Zato sam pozvao svoju vojsku na smotru. Lijepo ih poredao. Fatio je jedan ružniji i rogatiji od ostalih. Uputio sam se tako ovdje gore. Uzeo sam ovog mladića. Bio je lijep zar ne. I ja sam bio lijep. Sjećaš li se? Bio sam najljepši od svijeta. To sam izgubio zbog ovih tu“, truplo je čeznutljivo reklo.

„Gospodaru, žao mi je“, prozborio je rogati.

„Još nije, ali će ti biti. Lažno predstavljanje je u redu dok to nisam ja, razumiješ?“, zavrištalo je biće unutar trupa.

„Odlazi i sam se počni kažnjavati, bit ću odmah za tobom“, nastavio je.

Rogati se pužući provukao između križeva i vratio u vatru. Stado je nijemo gledalo. Kako promijeniti pastira?

„U tvojim sam mislima čuo kako bi htio toplo svjetlo na nebu, da te grije. Da raste bilje iz ove proklete zemlje. Da njime možeš hraniti iduću generaciju hodajućeg pepela“, obratio se demon starcu koji ga je gledao razjapljenih usta.

Pao je na koljena. I ostali su.

Mladićeva zaklana glava, potrgana vrata, je ipak nekako zadovoljno kimala.

„Ja vam to mogu omogućiti. Ipak sam ja Lucifer. Ipak sam ja svjetlonosa“, reče Lucifer i pucne prstima.

Bljesnula je svjetlost. Osjetio se plamen. Kada je sve utihnulo, Lucifera više nije bilo.

Na čistini se koprcalo stado. Osliepljeno i spaljene kože.

A kada umru, pridružiti će se svom pastiru u vječnoj patnji.

Izdajice gostiju. Za takve je deveti krug.

SMRT GRAĐANINA B.

„*Kentauri* su nakazna bića grčke mitologije, u kojih su glava, ruke i poprsje kao čovjeka, a ostatak tijela i noge kao u konja. Žive sa svojim ženkama u šumama i gorama, a hrane se sirovim mesom; *vino ne mogu piti a da se ne opiju*; skloni su otimanju i silovanju žena. Najčešće se pojavljuju u stadima: to je *zvijer u čovjeku*, neizbrojiva i neiskaziva. /.../ Kentauri su ujedno i slika nesvjesnog, onoga koje postaje gospodarom ličnosti, prepušta se njezinim porivima i dokida unutrašnju borbu“.

„*Magarac* je u nas simbol neznanja, ali to je tek izuzetno i sporedno u općenitjoj koncepciji po kojoj je on *amblem mračnih, štoviše satanskih sklonosti*. U Indiji ga jašu isključivo zlokobna božanstva /.../ Pri ulasku u Jeruzalem pojavljuje se zapravo magarica, a ta je razlika važna. /.../ Magarac označuje čovjekov nagonski element, život koji se sav odvija na zemaljskom i senzualnom planu. /.../ *Prije muke Krist pobjednički ulazi u Jeruzalem na leđima magarice*“.

/ J. Chevalier - A. Gheerbrant, *Rječnik simbola* /

U zoru, kroz pramenove magle sa okolnih brda, *Građanin B.* (kojem su se noge vukle po prašini mestimično proizvedeći varnice), ujaha iz pravca Gostuna na bijeloj magarici u čaršiju. Varoš beše pusta, ni žive duše. Građani su blaženo spavali kako i dolikuje ljudima mirne duše i čiste savesti. Putnik je tankim prutom šibuckao životinju po sapima a ona ga nezainteresovana za spoljni svet preko mosta prevede žedna i gladna na onu stranu mutnog Lima. Produžiše sve kaskajući pored stadiona pa pravac kroz Nikoljsku mahal, prodoše i školu Rista Ratkovića te izbiše pred crkvu opkoljenu krstačama. Njihovo se crnilo probijalo iz belog isparenja. U ovo doba nikoga još ne beše na starom groblju. Iz samara, na kome je kao car sedeo, s visine je posmatrao kamenje obraslo žučkastim lišajem i blede odbleske sunca. Piljio je u sivo nebo ponad sebe i varoši, lutao očima tamo negde preko krovova neuglednih kućeraka. Bilo je dovoljno rano da se ni okolni bifei, poslovično puni penzionera i danguba, još nisu otvorili. Nije se imalo gde popiti dobra loza i kafa, nabosti lokum na čačkalicu.

Zvona se oglašise u času kada sjaha sa životinje i hrupi unutra. U odnosu na saborni hram Svetog apostola Petra ovaj hram beše neugledan, ali sa pritaženom mistikom i stravom. Jedan je crkvenjak pognut nad sagorelim svećama

bio zabavljen radom, sobom i mislima. Svakakao, nije razmišljao o čoveku čija se senka pojavila na zapadnoj porti hrama a još manje o onom drugom koji se pomaljao ispod čađi vekova na izgrebanom duvaru. Pridošlica opazi na zidu, tik uz drvena vrata, a poviše peska sa dve–tri voštanice što lelujahu, prizor zbog kojeg je prevalio toliki put: *Kentaur strelom ubija ubicu*. Ispod, izgrebani stolecima i sivilom koje se povlači Limskom dolinom zajedno sa uobičajenom maglom, načetili su se redom: *Kamatnik, Bludnik i Bludnica, Gatara, Trgovac koji zakida na meri, Književnik...* Svi na okupu, vaskoliki grešnici tu, u mestu iz snova što miriše na belu radu, gradu umetnutom među brdima pod pramenovima magle koja se sporo dizaše kao i obično.

Građanin B. zaputio se pre tri dana na ovu stranu primamljen neodoljivom žudnjom za jugom, prema mirisu čempresa, ukusu naranči, slanoj vodi i lekovitom kalu. Sve su mu to lekari savetovali za promenu od velegradskog smoga. No, kad ga opelješiše maheri na kartama u motelu na Borovoj Glavi, ne preostade mu ništa no da uzjaše prvu magaricu koja pasijaše spokojno na proplanku te da se na njezinim leđima uputi nizbrdo, na jug, u žuđeno spasenje.

Građanin B. pomno je posmatrao fresku. Onda se okrenuo natrag prema mostu. Odlučio je da se vrati i okuša sreću u centru. Hoće li ga primiti kao *Heroja na magarici*? Jalova rabota je to, još niko nije priznat za proroka u svome selu – tako je sigurno dumao. Ipak, nogu pred nogu vratiše se životinja i čovek preko nabujale reke u centar. Tamo će već doručkovati mantije i kiselo mleko, popiti kafu i osladiti se baklavom od koje se sladak sirup cedi niz bradu. Ili da poruči *dupli gulaš* i fascinira varošane oprobanim trikom? To uvek pali. Biti u provinciji neko ko najviše može da pojede, kome je apetit razvijen. „Kakav na jelu – takav na delu!“ Naše su mudrosti neopevane!!!

Kaskao je tako ne mogući sebi da objasni zašto ga niko ne primećuje?! Tek je demonsko kuckanje kopita i njakanje retkim prolaznicima signaliziralo da se neko mračno šunjalo uvuklo, kuša nas i kusa nam mozak na srebrnu kašičicu. A što baš nas? Naše malo misto – koje je vazda bilo i ostalo čisto? Iako od javnog nužnika italijanske carice i kraljice Jelene iz literarne fikcije ne ostade ništa. Čak ni arheološki artefakt da se može pokazati stranim turistima.

Doputovao je *Kentaur* u to primorsko mesto sa ljupkim palmama na rivi. Uzeo je sobu u pansionu u kojem odsedaju uglavnom Englezi – kutak sa pogledom na tvrđavu do koje se stizalo za nekoliko minuta hoda i u koju je svakoga dana po stvorenom običaju odlazio. Zapravo, potpuno je zanemario prvobitni naum da se izležava na dugim plažama i hvata boju. Prvih dana

ništa nije ni radio osim što je bludio pogledom sa zidina i osmatrao dogledom marinu sa jedrenjacima i gliserima kao i nedohvatno udaljene planine sa vrhovima pod snežnim kapama kao sladoled. Dojadilo mu je i to, lomio se da krene dalje, nekud neodređeno dalje do sledećeg grada sa citadelom, do svoje sledeće žrtve. Ni daška ne beše sa smirene površine vode u pristaništu po kome su se ukočili brodići sa belim jedarcima i raznobojnim trokutim zastavicama. Sve je zamrlo osim insekata koji glavolomno pikiraju na lepljivu pantljiku okačenu o kukicu na plafonu. Smaranje, smaranje... Ali, nije se odmah vratio u sobu, odsedeo je tog popodneva dugo u jednoj jazbini u kojoj se pila aromatična braon tečnost u neskladu sa njegovim pojmom o kafi. Teraco pod bio je posut sitnom piljevinom, ventilator je duvao sa plafona dok su na nekoliko stolica sedeli ćutljivi starci pušeci nargile. Pokrenuo se vetar koji poče da suši i bridi kožu, dopirao je od pristaništa. To ga pokrenu iz obamrlosti sieste i *Kentaur* shvati da je ovde već treći dan a kao da je treću godinu. Uspeo je tek da prostreli tog akušera-abortera koji je pomorio silnu nerođenu decu i zaradio tri kuće i dva džipa. Srčana strela obori ga na hladni teraco u ordinaciji pod nepodnošljivom svetlošću neonki. *Kentaur* se tada okrenuo na sever, zaputio u planinu, tamo ga je očekivao još jedan poslič, ukrštanje puta sa gospodom književnicima i ostalim licemerima i farisejima. Tačnije, posebno sa jednim od njih.

„Da li su Đavoli već pristigli?“ *Građanin B.* hrabro odgurnu ostakljena vrata na „Centru“ (sproću „Franca“) pa stupi unutra. Odlučio je, onako rezigniran zbog neprimećivanja i kako je pogrešno smatrao bojkota od strane nekadašnjih sugrađana, da poruči demonstrativno *dupli gulaš!* I tako im otvori oči i začepi usta! Ali ga namah preseče grozomoran prizor. Svi literarni Đavoli i Šejtani bejahu već na okupu: Šeki i Uroš plesali su strastveno crnogorsko oro, Vittorio i Lorenzo hvatali su se za guše, Tarzan je piljio u Jane, Ismeta u crnim vrućim dimijicama miješa na sofri, Neša mažnjava baklave, a sladak rastopljeni šećer kupa mu bradu, Tika i Filja cepaju „Nikšićko malo“ već obnevideli; behu tu i Ananije, Šandor, Milan, Adnadin, Dragić-direktor, Pališuma, Fotije i Eva. Don Grdan od Mojkovca pripalio „Jamajku“ pa purnja li purnja debele kolutove; Davor gricka svoj „večiti čibuk“... Rečju, zavladao je strogo kontrolisano ludilo. „Još im samo ja falim“ - rezignirano pomisli gromoglasno a promrsi sebi u bradu. *Građanin B.* se okrete da izađe. Ovde je bio očigledno suvišan. Tada ga strefi ono od čega je pokušavao da pobegne na more. *Kentaur* sa crkvenog zida odape opaku otrovnu strelu na *Književnika*. Zapravo, strela je odavno bila odapeta: od mnoštva ispijenih jakih turskih kafa, vinjaka, loza, viskija... neprosparanih noći i ispisanih

stranica na čijim belinama se rvaao sa svojim utvarama, četvoroprstašima, herojima na magaricama i heroinama pod magarcima. Počevši od avetinja - pukovnika koji u dvokrilcima nadleću mesto i pljuckaju odozgo na sirotinju, preko kafana krcatih prostitutkama iz Podgorice i Skadra, švercera, emigranata i dezertera iz svojih i tuđih života, konačno do oficira koji rade jutarnju gimnastiku pored prozora i seire na kaldrmu.

Bio je to odista lep sprovod. *Gradanina B.* ožali čitava šejtansko-đavolja književna bratija i čaršija. A i šire. Hodžin poj sa Gradske džamije i zvonjava sa Crkve apostola Petra ne posustajahu satima. Sanduk bejaše okružen književnom ucveljenom decom, izgladnjelom bratijom. Pristigoše odasvud depeše sa izjavama saučešća/sučuti/hatara. Najljepši telegrami behu od Gospar Mila sa Cetinja i od Gospodara Vučića iz stonoga Biograda. Čitavo Polimlje se sjatilo. Prešjednik opštine održa dirljiv govor. Na brdu cveća isticao se jedan venac crvenih ruža opervažen pantljikom sa natpisom: NIKAD PREŽALJENOM IZ VJEČNOSTI VJEČNOM ZA VJEČNOST – DRUGOVI IZ S.D.B. (UVIJEK OTVORENI ZA SARADNJU). Svi su bili potreseni osim bijele magarice koja je mirno strugala ušima na obližnjoj livadi pasući bele rade.

Ubrzo posle ovog, za našu malu varoš znamenitog događaja, crkvenjak sa početka priče jednog poslovično maglovitog jutra koje je naveštavalo zimu primeti pojavu od koje se skameni. Nešto se šejtanski, neprirodno dešavalo. Na fresci u Nikoljačkoj crkvi, do tada neprepoznatljiv izgrebani lik *Književnog grešnika*, počeo je poprimati poznate crte. A na desnoj mu ruci nedostajaše mali prst.

ĐAVOLJI PRST

Nigdje pod Svarogovim svodom, pod kapom tog velikog snivača nije postojalo mjesto poput Onogošta. Kroz istoriju je doživjelo invazije brojnih plemena, a na njegovoj teritoriji najjači žig je ostavila osmanlijska ruka. Valjda je samo maštom sanjara mogla nastati takva naseobina. Opkoljena masivnim brdima i izolovana kao neka ogromna tvrđava u svom nemiru se koprčala velika varoš. Ispod njenih goleti i šuma su bujale vode. Rijeke porednice i podzemni potoci su pleli niti sudbine malog i plemenitog naroda ogrezlog i zarobljenog tanatičkom aurom i nemaštinom. Na uzvišenju iznad mjesta ležao je zamak optočen zidinama. To utvrđenje su sagradili oni koji su pokušali pokoriti i uništiti grad i na mjesto njegovog korijenja posaditi nova sjemena. Mali i ponositi živalj, iako skromne brojnosti i naoružanja je bio nepokoran. Koplja su se lomila vijekovima, sijevali su mačevi i sablje, lokot lanaca i topot konjice su davali ritam bitkama. Najbolji sinovi su nosili zastave i predali bi ih samo onda kad predaju život, kad utrne posljednji grč u njihovim prstima. Glave tih bojovnika koji su pali braneći svoju svetinju su kačene na velike klinove, koji su visili iz hladnih kamenih zidova. Odrubljene su sablasno posmatrale grad. Umjesto da uplaše i poljuljaju potlačeni narod, one su provocirale, podsticale ga, budile u njemu srdžbu i tjerale ga na nove pobune. Iz tih ratnih pohoda, koji su orkanski dolazili iz istočnih zemalja, ni neki carski vojnici se nikada ne bi vratili, jer su njihova obezglavljena tijela postajala hrana za vrane i crve u zemlji krvi i strasti. To što bi neko od junaka branitelja posjekao sa kapetanovog ili ratnikovog tijela bi završilo u košari ispred gospodara kao dokaz neustrašivosti i odanosti.

Stoljeća su prolazila tako, a kroz kuršume je odjekivao plač beba i lelek žena odjevenih u crno. Smrt je bila dio svakodnevice. Okolnim klancima i kanjonima su se prolamali jauci i krici bola. Bitke su se vodile na svakom pedlju zemlje. Pričalo se da postoji demon koji pomoću podzemnih sila odnosi živote. Kružila je legenda o tome kako se sva isucurela krv, nakon što je zemlja upije, miješa sa podzemnim vodama i tako produžava prokletstvo i jača mračne sile.

Žedno čudovište iz podzemlja je napajano crvenom tečnošću koja je izvirala iz lubina rasutih po poljima. To je provociralo i izazivalo još veću glad stvorenja za koje su vjerovali da živi negdje ispod površine duboko u nekropolama. Pjesnici su tvrdili da je sam đavo tu upleo prste. Odbljesak mačeva i oklopa je hranio munje i gromove koji su kolali nad starim mjestom i još više podsticali utisak o satanskom zavjereništvu. Starci su propovijedali priče o plemenima koja su prolazila tim prostorima i tvrdili da nijedno od njih nije bilo tako zlobno i oholo. Ni plemena iz sjevernih, ni iz južnih zemalja, nijesu bila toliko uporna.

Vrijeme je ipak liječilo sve. Istrajnost je vidala ponosne rane autentičnog plemena spartanskih manira u kom su čast i hrabrost bile vrhunske vrline. Bojovnička tradicija je učinila da se nakon pet vijekova vasseljenom prolomi iskra nade i zrak vjerovanja u veliki uspjeh. Ratnici su po ko zna koji put ustali i po prvi put izvojevali slobodu. Carstvo je palo izmučeno i umorno od sopstvene lakomosti i žudnje za tuđim.

Iznad naselja je ostao bedem kao kruna grada, kao simbol istorije i kao ponosit znak da utvrđenja i tamnice mogu i moraju da padaju. Mali narod je disao slobodu, a njena kruna je bila čvrsto zazidano zdanje od kamena na vidikovcu. Korota i zadah smrti su i dalje bili sveprisutni. Gladni kurjaci su se spuštali u okolna sela namirisavši krv. Zatim bi se vratili na svoje litice i zavijali do kasno u noć. Kraško polje je postalo kosturnica. Po različitim terenima, danima kasnije, skupljani su leševi, oružje i sve što je ostalo od brojnih bitaka. Krvavi i bušni barjaci su se viorili iznad zidina mjesta koje je lako moglo postati kasaba i prčija stambolskim vezirima.

Danima se kopalo jer je trebalo halapljivoj ilovači dati danak od kostiju i mesa. Nekada zelena, a kasnije crvena polja, su postala uzorana, ali iz njih nikada ništa nije moglo da niče. Ona su bila stjecište nepokornih ideja, hrabrih vojvoda, serdara, barjaktara i drugih istrajnih ljudi koji su slobodu svog naroda stavili ispred života. Ni za vrijeme anderbijanskog, ni anagastumskog vakta, to tle ne bijaše tako uzorano.

Zborilo se da nikad nije bilo više šejtanskog na zemlji kao dok je turska vojska njom šenlučila. U proljeće, kad Vesna svojom božanskom moći prirodi nadraži uspavana čula, jedan glasoviti stari barjaktar nađe zaglavljeno, u jednom potoku, tijelo sina jedinca. Starac poče plakati kao kiša. Zaprepašćen od prizora, ne moga sakriti emocije. Niz naborano lice, pravo u guste brke jurnuše dva potoka. Nikada ranije nije plakao. To ga potrese i poljulja kao ništa u životu. Pretpostavljao je da njegov ponosni junak negdje juriša na kuršume, da ga je put nanio na neku bitku koja se odvijala dalje od njihove teritorije, ali nikada nije mogao pretpostaviti da će zateći obezglavljeno sinovo tijelo. Nedaleko od njega, u jednom malom škripu, je pronašao kuburu. Oružje je stavio za pojas, a leš mladića prebacio preko ramena. Tako se nosio

sa tugom i težinom prvo uz kamenitu obalu, a onda i kroz nepokošeno polje. Za njim je ostajao širok trag.

Ostavio je tijelo na sred polja. Pored njega je drhtavim rukama zabio svoju sablju u zemlju i otrčao ka trošnoj kolibi u kojoj su živjeli. Žena i kći, kojima je odavno zavladao tuga, su vidjevši rastrojenog domaćina, poklekale u suzama i počele naricati. Starac je jedva smogao snage da uzme isluženi alat i ode da svom najvećem ponosu iskopa raku. Skrhan bolom avetinjski je kopao, sablaznom brzinom. Udarao je po površini zemlje, a zatim golim rukama čupao žile biljaka i izbacivao kamenje iz rupe. U tom afektu jama je postajala sve dublja. Obuzet srdžbom i inatom, koji su mu sve više ulivali snagu, prkosno je dubio grob za veliko tijelo plemenitog i cijenjenog mladića, koji je trebalo da počne službu na kraljevom dvoru, da ga nije odnijela strahota rata.

Uprljani i blatnjavi starac, čiji žuljevi na rukama su počeli da krvare, a oči postale iskolačene od unutrašnjeg bola i fizičkog napora bi golim rukama krenuo na carsku konjicu samo da osveti svoj pelcer. Želio je dohvatiti grkljan onome zlotvoru koji je hladnim čelikom usmrtio najvrijednije što je imao. Sve jače je udarao metalom po zemlji dok nešto nije postalo toliko tvrdo da mu je isisavalo svu snagu i stajalo nepomično zadržavajući potpuno isti oblik. Čvornovitim rukama, grubih dlanova, je počeo razmicati zemlju sa te tvrde površine neke nepoznate stvari koja ima formu i teksturu neobičnog debla i čvrstinu najjače metalne legure. Roveći oko predmeta uvidio je da ga oblikom podsjeća na džinovski prst. Mračna zavjesa sutona se spuštala iznad polja. Ostarjeli čovjek je opipavao gigantsku stvar i otrčao u naselje zaurlavši: „Đavolji prst!“

Dotrčao je do kuće boreći se jedva sa vazduhom. Legao je na krevet, a u grudima kao da mu se dešavao česti i prenaglašeni susret malja i gvožđa. Unio je nemirni san, želeći da se odmori i sjutra dan sahrani jedinca kako valja i dolikuje i obavijesti mahalalu o tome da je pronašao uzrok prokletstva i sve smrti koja se uselila među njih. Želio je da napravi plan kako da uništi taj dio mefistovskog tkiva, ali ga je u snu prevario tanatički demon i odvojio od svijeta živih.

Veče je donijelo nezapamćenu kišu. Danima su slapovi sa neba natopljavali teren. Raskvašena zemlja je kliznula nazad u rupu koju je iskopao nesrećni starac. Nakon nekoliko dana po onoj uspravnoj sablji koja je odolijevala kišnoj oluji i vjetru su mještani pronašli tijelo mladića i pored njega blatnu kaljugu. Sahrani su ga na drugom mjestu, pokraj oca. Jecaj koji se iz korotnih haljina čuo tog dana, kažu, još nekad odjekuje i udara o kamene zidove stare tvrđave.

Ono polje ispod nje je zauvijek ostalo močvarno i kvasno, jer je nad njim nebo prečesto plakalo. Zataškani Đavolji prst je još uvijek negdje ispod

zidina davno sagrađenog utvrđenja koje i dalje kolebljivo trne. Od tada, nije prošlo pola vijeka da sinovi tog mjesta nijesu ginuli po bojištima na različitim frontovima. Varoš sa godinama raste, ali tako rastu i vode na kojima leži. One vuku konce života stanovnika tog mjesta i upravljaju njima kao da su marionete. Negdje duboko ispod površine leži zakopan prst... Prst sudbine, raskola i nepravde.

DOK ČEKAŠ SABAH SA ŠEJTANOM

1.

„Štaaa?“, sneno promrlja putnik koji je sedeo pored mene, sredovečni tip u majici Ramštajna. Pri svakoj džombi malo bi poskočio u sedištu, a proređena kosa bi mu zalepetala kao krila obogaljenog šišmiša. Bazdio je na jeftinu kolonjsku vodu. Promeškoljih se u sedištu. Još pre nego smo prešli granicu više puta sam pročitao sve magazine koje je neki zaboravni putnik ostavio uglavljene između dva sedišta. Saznao sam i više nego što sam želeo o svetu glamura i estradnim zvezdama. Takvi listovi podnošljivi su samo u slučaju nužde. Preostalo mi je jedino da sedim i posmatram. Unutrašnjost autobusa je bila sparna, zagušena mirisima zbijenih tela, hrane koja je predugo stajala u torbama i duvanskog dima. Šiparice su buljile u ekrane svojih spravica, praznih očiju. Povremeno bi se zakliberile, a zatim bi se vratile hipnotisanom zurenju. Postarije žene zabrađene u marame unakrsno su ređale istorijate svojih boljki, nekada zastavši na tren da povrate dah i prekorno pogledaju nekog od ostalih putnika.

„Milunka, išijas me muči, a i zglobovi me bolu, jadna ja, da to u starost dočekam“.

„To jes', al' mi smo kopale celi život, a ne ova današnja mladež, samo u ta đavolja sokoćala pilje“, glasno će Milunka, prekrstivši se.

Par mladića je žurno gestikuliralo, diskutujući o nevezanim temama.

„I znaš ti onu Sanu, pa krvav mu lebac, koja je to riba“.

„Ali, sa levatom hođa“.

„Najgore je kad dobra sa takvim bude“.

„Kažu, Stojan Đubre je oborio na polugođu“.

„Računala ona, bre, sebi prosek, izračunala da za dvojku ima, kad se ono preveslala, buraz“.

„Komplikovana računica, sabrati i podeliti“.

„Ali je zgodna, pa ženio bi je pa ni da ne zna zavijati sarmu“.

„Ti samo o hrani, Đuveču, brate“.

„Đorđe se zovem, ne Đuveč. I sarma je sarma, ipak. Znaš onu, *Od sve mi hrane najdraža sarma, sva ostala klopa joj nije do boka...*“

„Jebô te Mile Kekin i sarma“.

Par postarijih mediokriteta potezalo je iz dvolitre i žurno raspravljalo o domaćoj političkoj sceni, koristeći mnoštvo uopštenih izjava (Lopovčina!) i psovki koji su maestralno povezivale religiju, seks i anatomiju. Domaćica umornog izgleda listala je roman neke od poznatih spisateljica. Pogledah bolje u korice knjige. Ime napisano na njima bilo mi je neodređeno poznato.

„A, da, pročitao sam ga u jednom od onih tabloida“, pomislih.

„Kanjon Morače je ispred nas“, zlokobno će jedan penzioner, premećući štap u pegavim šakama.

„Ju, izgibosmo!“, panično će Milunka.

„Vama, fosilima, je sve kraj sveta. Zatvorili Kasandru, apokalipsa. Đinđić postao premijer, gde ide ova Srbija, apokalipsa. Đinđić ubijen, evo, gde ide ova Srbija, da nam Zokija ubiju, apokalipsa“, zalaja jedan od mladića, nalik na mladu rokenrol zvezdu.

Pogledah kroz prljavi, mutni prozor na vrletni predeo. Osetih neku neodređenu nelagodnost na pomisao da bi moje telo moglo biti smrskano o stenje i ostavljeno da leži u gužvama metala.

„Sranje!“, vrisnu Đorđe, zvani Đuveč.

Za tren nisam znao o čemu priča, ali onda se autobus zanese na levo. Moj sused se probudi, razgoračenih očiju. Pokuša da me zagrlji, prebledeo od straha, ali ga odgurnuh. Zapahnu me svojim dahom dok je vrištao. Babe su vrištale zajedno sa curicama, kojima je najzad nešto skrenulo pažnju sa telefona. Osetih udar kad smo se zakačili o kamen; sve više smo se zanosili levo-desno i lupali o stenje. Prozori su pucali (ne znam da li zbog sudara ili vriske), a srča je padala po nama. I sam se pridruživ paničnom horu u disonantnoj buci, ili, rečeno prostim jezikom – urlao sam kao svinja koju kolju. Zaklatarali smo se, a zatim se za tren primirismo. Izgledalo je kao da ćemo se izvući. Onda, međutim, naletismo na isturenu krivinu. Telo mi je protresao sudar sa ogradom, a zatim poletismo ka bezdanu.

2.

Autobus pao u kanjon Morače, nastradalo 32 putnika

Nesreća na putu ka Podgorici. Autobus koji je prevozio putnike iz Srbije sleteo u provaliju kanjona. Povređeno je sedamnaest osoba, a tridesetdve su na mestu ostale mrtve. Putnike izvlačili vojska i policija.

- U Klinički centar Crne Gore dopremljeno je sedamnaest povređenih. Gotovo svi imaju teške povrede (lomovi, frakture, kontuzije), ali dva putnika su skoro nepovređena. Trojica su preminula tokom hitne lekarske intervencije, dok su ostali putnici uspešno operisani. Nadamo se njihovom oporavku.

Ovo je za naš list izjavio portparol Kliničkog centra.

Prema nezvaničnim informacijama, nekoliko tela je ostalo zaglavljeno u olupini. Očekuje se dolazak mehanizacije koja će omogućiti raščišćavanje terena.

- Prizor je bio strašan. Mrtvi putnici ležali su jedni na drugima, samleveni kao mleveno meso. - izjavljuje Milun Tmušić, pripadnik policijske jedinice koja je učestvovala u akciji izvlačenja putnika.

- Molimo građane da doniraju krv za preživeli, koji su trenutno u kritičnom stanju. Naše rezerve su oskudne. - apeluje predstavnik Kliničkog centra.

Do zaključenja broja nismo uspeli da dobijemo zvaničnu izjavu policije o uzroku udesa.

3.

Probudih se u polutami. Svega mi, ovog sam se plašio od malena. Da će tako lepo da me zakopaju. Još živog. Ne mrtvog, tada bi mi bilo svejedno. Verovatno. Setih se priče koju mi je pričao Ćofi Struja, što je u osnovnoj grejao stolicu i bio učenik generacije. U srednjoj je grejao kašiku. To je bilo tada negde na letnjem raspustu. On urađen, a mi, deca, slušali smo ga kao boga.

„Sestra moje prababe imala švalera“, reče nam.

„Jednom tako oni krenuli, kad upade ono muž njen. K’ò šifonjer čovek. I ženi srce stalo, lipsala kao ker. A on ni ne gleda nju, nego uzme tronožac, pa ožeži po švaleru. Bogami, rogonja otkaćio. A ovaj tip bio neki fićfirić, skupio se tamo. Ubi boga, a bogme i đavola u njemu. Bacio ga u krečnu jamu, tad bio rat, kô da je iko primetio. A nju uzela moja baba, izmolila nekako, pa isti dan sahranila u sanduku. Iza kuće naše, jerbo nisi mogao tad daleko ići. I čuju preko noći vrišti nešto, vrišti nešto, sotonjak neki, ali okupacija bila, niko nije smeo dizade. Nije da ih je iko gledô, ono vukojebina, ali preplašili se, brate. Ujutro kad su ustali uzmuvali se, ne znaju šta. Rekao im tad rogonja taj da se garant povampirila, jerbo mu je i u braku uvek krv pila. I oni pove-ruju, pa otkopaju raku, kad imaju šta da vide – ona leži, iskolačene oči, na vrhovima prstiju samo kosti vire. Grebala sanduk iznutra celu noć. Do jutra crkla tamo unutra. Ali za svaki slučaj proterali kolac kroz nju“.

Tada pažljivije pogledah. Nisam bio u kovčegu, već u nekoj mračnoj, maloj sobi. Prstima dohvatih prekidač. Zasja prljava sijalica od 40 W, ušrafljena u napuklo plastično grlo.

„Gde sam, koji moj?“, pomislih. *Naturallement*. O čemu bih drugom razmišljao u tom trenutku?

Pridigoh se sa poda, zbacivši prekrivač. Osmotrih prostoriju. Nalikovala je nekoj ostavi – na flekavim zidovima su bile police od čamovine, sa poređanim neobeležanim kutijama. Iz nekih su izvirivali špricevi i skalpeli. Tu negde bila je čušnuta i tegla ubuđalog ajvara. A na podu – o, moj Bože! Ljudi! Nepomični, prekriveni ceradama. Bledi udovi izvirivali su ispod plastike, nalik na... pa, blede udove koji izviruju ispod plastike. Nije uvek lako naći pravo poređenje. Sputah vrisak. Nisam hteo da uzbunim onog ko me je strpao ovde.

Odškrinuh vrata. Začu se škripa koja bi mogla proći kao zvučni efekat u nekom horor filmu B produkcije. Zakoračih u neku prostoriju neodređene namene; ako bih se morao kladiti, rekao bih da je u pitanju podrum pretvoren u skladište. Svuda su nemarno bili razbacani stari medicinski aparati, paketi gaze i zavoja, kutije pune špriceva i skalpela i još kojekakva čuda za koja nisam znao za šta služe. Pod je bio crvenkast. Sudeći po izgledu, reklo bi se da je krv bila prosuta po njemu. Onaj ko je brisao očito ju je samo razmazao u širokim krugovima. *Traljavo*. Podrum je bio prazan. Nisam traćio svoje vreme na razgledanje, već se brzo iskradoh kroz prva vrata na koja naiđoh. Prođoh kroz hodnik, zgazivši pri tome jednu bubašvabu, uspeh se stepenicama i udoh u hol neke bolnice. Bio je prazan. Kroz prozore videh da je napolju oblačna noć. Usput mi pogled pade na oglasnu tablu, na kojoj je bio priboden članak o nesreći u kanjonu Morače, kao i neko obaveštenje. Strgoh ih, poveden nekim unutrašnjim osećajem.

- Hm, kuda poći?, pomislih.

Vrata su mi se činila kao logičan izbor. Uzeh jednu stolicu i odmerih joj težinu.

- Hmm, poslužiće. Trebalo mi je par udaraca, ali uspeh da skršim staklo. Bilo bi pogibeljno da sam pokušao da protrčim kroz njega. Ovako sam izašao relativno lako, pazeći jedino da se ne posećem na srću. Udahnuh miris grada i zagađenja, koji je za mene oduvek predstavljao slobodu.

4.

OBAVEŠTENJE

Iz bolničkih prostorija je nestalo nekoliko osoba povređenih u nesreći u kanjonu Morače. Sumnja se na lanac trgovine ljudskim organima. Molimo sve građane da sarađuju u policijskoj akciji...

(ostatak nečitak)

5.

- Jebote, u šta sam se ovo upetljao? Nesreća u kanjonu Morače, a zatim kidnapovanje od strane nekakvih kasapina? Znao sam da ništa dobro ne može izaći iz putovanja za 30 evra, znao sam!

Obuzetom paranojom, pričinjavalu mi se da je ceo aranžman organizovan da bi se došlo do mojih organa.

- A otkud mogu da znam da ne idem okolo sa par kila mesa manje u telu? Možda su mi izvadili organe i zavaljali ih nekom bogatunu iz La Paza, senilnom starčiću što kupi maloletne cure? Možda i Adolfu, ko zna. Tamo negde daleko, u Argentini. Onda su me pustili zato što im više ne trebam. U stvari, to su gluposti. Iskoristili bi me do kraja. A i što bi pustili dokazni materijal da se šetka po gradu? Spakovali bi me u vreću i bacili me negde. Obuzet monologom, nisam ni primetio koliko sam već odmakao. U toj raspravi sa samim sobom prekide me tip koji je sedeo na klupi – čovek neodredivih godina, u fino krojenom odelu. Držao je dopola ispražnjenu bocu burbona, a u krilu mu behu novine.

„U čemu je tvoj problem?“, iznenađujuće trezveno će on.

„Hajde, sedi tu“, potapša rukama daske.

Spustih se pored njega na izdubljeno drvo (“Nemanja voli Ivanu”), pažeći da mu ne budem preblizu. Posle ovakvog dana, sumnjao sam i u sebe.

„Imaš li gde da prespavaš?“, upitah ga.

„O, čoveka!“, napola iznervirano, napola zabavljeno će on.

„Da imam, ne bih bio ovde. Ali, na neki način, može se reći da je ceo grad *moj*“.

- *Divno, sreo sam ludaka*, pomislih.

Poteže iz flaše, pa me ponudi. Prihvatih. Zapahnu me miris skupog pića, koje sebi ne bih mogao da priuštim. Cugnuh.

„Ni ja“, rekoh.

„Možemo da sedimo i pijemo do zore. Šta ćeš više?“

„Serem ti se na to. Kraljevstvo za krevet“.

Nasmeja se.

„Nema počinka za marginalce“.

„I to što kažeš“.

„Hoćeš cigaru?“, ponudi me.

„Ne, ne pušim“.

„Ni ja“, on će „ali imam kod sebe kutiju ‘marlbora’. Ne znam odakle mi“.

„Nebo je kao mastilo. Nigde zvezda, nigde Meseca“.

„Ne znam zašto to. Možda su ih sakrili oblaci“.

„Jes', vala“.

„Što nije neka ženska. Nijednu nisam još od 19. veka, ej...“, promrmrlja.

„Šta reče?“ uznemireno upitah.

„Kažem, što ne naleti neka ženska ovde, kao da nijednu nisam imao dvesta godina“, gladno će on.

„Pomislih da te je izbacila tvoje žena. Otkrila da se švaleraš“.

Ma, kakvi. To je mnogo duža i složenija priča. Il' jednostavnija, zavisi kako posmatraš“.

„Mnogo si rečit za tipa koji je slistio pola flajke“, sumnjičavo ću ja.

„Dobro podnosim alkohol, prikane“.

„Prikane? Koristi li iko tu reč? “

„Nespretno rečeno“, promumla.

„Vala baš“.

Razgovor zamuče na neko vreme. Flaša je i dalje kružila.

„Ne zvučiš kao da si odavde“, rekoh.

„I nisam. Moja postojbina je zemlja koje više nema“, žalosno će on.

Prokleti jugonostalgičar.

„I moja, i moja“, utešno rekoh.

„Nemaš ti pojma“, zarezha.

„Koji ti je?“

Smiri se.

„Bio sam gotov da ti nabijem taj viski u usta“.

„Bolje da pijemo“.

Klimnu mi glavom, pa poteže.

„Skoro se ispraznila. Da nemaš ti neko piće kod sebe?“

„Jok“, rečito mu odgovorih.

Slegnu ramenima.

„Mogu li dobiti te novine? “

Pruži mi ih i nastavi da cuga.

6.

SENZACIJA! DOGAĐAJ KOJI JE ŠOKIRAO CELU CRNU GORU!

Satanistička sekta ozloglašena na čitavom Balkanu počela da deluje i u Crnoj Gori

Policija Crne Gore našla dokaze o postojanju pripadnika neimenovane sekte koja sebe označava slovom "L". Sumnja se da ovo slovo predstavlja inicijal imena "Lucifer". Istraga je u toku.

U podzemnim prostorijama Kliničkog centra Crne Gore nađena su tri tela putnika srpskog državljanstva – M.N. (20), N.B. (41) i A.V. (43), koja su nestala par dana ranije. Podsećamo da su ovi putnici teško povređeni u

kanjonu Morače, a umrli su u bolničkim prostorijama. Tela su oskrnavljena – na grudima im je urezano slovo “L”, a ostatak tela prekriven je „satanističkim runama i imenima demona“, kako izjavljuje Marko Miljanov, amaterski proučavalac sekti iz Budve.

- Mislim da je u pitanju takozvana „đavolja pričest“. S obzirom da je jednom telu rasporen stomak, pretpostavljam da su konzumirali krv i parčad mesa. Moguće je da su pri tome uvedeni novi članovi u sektu.

Sumnja se da je neko od članova Kliničkog centra umešan u ovaj skandal.

- Jedino neko iznutra bi mogao ukrasti tela spremljena za slanje u mrtvačnicu, - izjavljuje načelnik policije.

Portparol Kliničkog centra odbija da da izjavu.

7.

„Po ovom, trebalo bi da sam mrtav! Ali, nisam! Da li?“ - zagrcah. On ravnodušno dokrajči piće. Zgrabih ga za košulju.

„Odgovori mi!“

„Zapitaj se sâm da li si živ“, suvo će on.

„Pitam se, pitam se, zaboga!“

„Vi ljudi želite lake odgovore“.

„Šta to sada treba da znači?“

„Živ i mrtav nisu dve isključive opcije. Postoji čitava skala između ta dva“.

„I šta da radim sa tim?“

„Da li je bitno? Gledaj u nebo“, smejući se reče on.

„Kako misliš, da li je bitno da li sam živ ili ne?“, nervozno rekoh.

„Smrt je nebitna stvar kojoj se pridaje previše značaja“, opušteno će on.

„Gle, Sunce se pomalja“.

„Nebitno! To je nebitno!“ , već besno rekoh.

Razdrjljiv svoju košulju. Na mojim grudima slabo je sijalo L.

„Ko si ti? Šta se dešava?“ , počeh da kreštim.

„Opusti se. Uostalom, koliko si zaista živih ljudi video?“ , zagonetno će.

„KO SI?“

Oči mu zasijaše.

„Lucifer“.

„Lucifer? A ja, šta sada da radim?“

„Pa, sada si vezan. Uklet. Zarobljen u međusvetu“.

„Šta da radim sa tim? Pomozi mi!“

On pogleda ka приметно svetlijem nebu.

„Moram ići. Za pet minuta umorni Turčin treba da izazove sudar“.

Namignu mi.

„Gledaj u nebo“.

Ivana Švragulja

ANĐEOSKA VOJSKA

Učinilo mi se da je ovo jutro svanulo malo neobičnije od ostalih, ili sam se ustala nešto ranije pa sam uhvatila pogledom zadnji Venerin crveni odsjaj na donjem rubu zida nasuprot mog kreveta. Kuham kavu na starom šparetu na drva, a to traje.

Na svu sreću ostalo je žara od sinoć i nešto nacijepanih drva. Vatra će se brzo razgorjeti. Hladnoća u ovim brdskim predjelima, visoko iznad mora, počne ranije nego drugdje. U stvari to nije hladnoća, već vlaga, možda i smrtni dah predaka; uvlači se u kosti i kada je srpanj. U studenom mi je mrsko izlaziti iz kuće, najradije bih da mi sve što mi je potrebno dođe samo u kuću i da mi to nešto malo brđana dolaze u moje gostoprimstvo, da ne moram ja njima, no to ovdje ne ide tako. Kompromisi koje radimo, želeći utaziiti svoja stremljenja, su koji put nužni.

Preseljenjem ovdje dobila sam duboko željeni mir, tišinu, samoću, a izgubila vrevu, kolanje informacija, trgovinske centre, škripu kočnica, svakodnevna kulturna događanja... Mir mi je bio potreban za zdravlje glave i srca, duša mi je počela pobolijevati u gradu. Nemir sam osjećala od daha ljudi u tramvaju, slučajnih dodira na pločniku, neprirodno svjetlo predimenzioniranih trgovinskih centara je u meni izazivalo napadaje panike. (Samim čudom me nisu pospremili u neku ustanovu, dok sam par puta pokušavala otići do knjižare na trećem katu ovakve umjetne tvorevine, a istrčavala iz nje van na rubu daha, sijevanjem crnila u kutevima vidnog polja i jedvice zatomljujući urlik iz prsa). Evo, sada sam tu podno vrha planine, na samome rubu zaselka, a iznad mene žive jedino meteorolog i baba Jaga.

Voda vrije. Miris kave se širi i vabi želju za cigaretom. Kucanje na vratima: „Jutro! Ima l' živih?“

„Jutro!“, odgovaram. Nema potrebe za pozivom unutra, jer je već Mika ušao u kuhinju.

„Žena pomuzla, pa reko da donesem svježega... Je l' to kava?“

„Je, kava je upravo skuhana“.

Nije čakskom časio, Mika se već zavalio za stol u kuhinji.

„Mlada, ne bi bilo loše da staviš neki stolnjak, na otaj astal. Nako, finije je“.

„Neka, ne treba“.

„Oš' da ti ja kupim? Idem prekosutra do grada“.

„Ne treba, hvala“.

„Nemoj se odma' ljuťt, ja to onako velim, ljepše je kad je stolnjak na astalu. Pitat ću ženu, sigurno ona ima neki viška“.

Tako je bilo svako jutro, žena mu nije dala piti kavu zbog tlaka pa bi susjed Mika svratio sa svježe pomuženim mlijekom; ruka ruku mije, a ja kavu bez mlijeka ne mogu piti.

Moji prvotni porivi za stvaranjem u tišini su splasnuli. Već je prošlo par mjeseci kako kist nisam taknula, a par tjedana kako slova nisam napisala. Novaca u ovoj zabiti u stvari nije ni trebalo. Sve se nekako pobrinulo samo za sebe. Baš kao i mlijeko za kavu svako jutro. Matere su meni slale djecu s košarama jaja, kobasica, povrća i voća kada bih im pomogla oko zadaća, jer za to ozbiljni ljudi nemaju vremena. Čak ni uobičajena seoska nametljivost ovdje nije bila toliko izražena, nisu mi se naturali i zavirivali, prihvatili su me kao svoju, onu malo čudnu... umjetnicu. Da su umjetnici čuđenje svijetu - ovdje nije vrijedilo.

Posebno mi je prirasla srcu djevojčica crvene kose, Zora Anđela, ona je isto bila malo čudna. Stara Kata mi je rekla da je uvijek u selu bila jedna takva, kad poraste se opameti.

„Uvijek u našem selu ima jedno takvo žensko, lebdi po kamenjaru, gleda u visine, priča sama sa sobom, crvene je kose, nije ni za školu, niti za ženidbu...“ - kratko je zastala i pogledala prema jednom djelu zida u kojem je bila mala pukotina.

„Vidjet ćeš, kad napuni dvadesetu oči će joj se razbistriti, pogled će prestati lutati i postat će najbrižnija mater, jedino što će rano umrijeti. Takva je bila i pokojna Ljuba, je l' se sjećaš Ljube? Aaa, bit će ona umrla prije no što si ti došla“, - ispričala mi Kata pritom kriveći glavu u stranu.

Naravno da mi je to bilo - na jedno uđe, na drugo izađe - seoske gluparije i praznovjerja. No, Zora je uistinu bila posebno dijete, prišunjala bi mi se kao zraka svjetlosti iza leđa, u tišini promatrala kako slikam, nije zapitkivala kao druga djeca:

Što ti to radiš? Koja ti je to boja? Gdje ti je vlakić? Ili bi neko dijete uprlo prstom na moju sliku i reklo: tu moraš naslikati ribicu.

Zora bi samo promatrala. Kada bih prestala raditi tek onda bih je primijetila. Donosila mi je mir svojom tišinom, kada bi joj se sviđjela moja slika, zagrlila bi me i poljubila u trbuh. Posebno su je veselile moje slike pejzaža i anđela.

Treće čudnovato stvorenje u selu, uz moju malenkost i Zoru Anđelu, bila je baba Jaga. Najpouzdaniji izvor informacija - baba Kata me je upozorila:

„Ako nije krajnja nužda, nemaj posla s njom“ – rekla bi kratko i jasno.

No, primijetila sam da u sumraku, već kad sunce zalazi za brda, a posljednja ljubičasta svjetlost miluje se o stijene i čini ih crvenima, zamiču osamljene sjenke put Jagine kuće. Neku večer mi se učinilo da sam vidjela i Mikinu ženu kako odlazi tamo. Ja ne bih bila ja, da Miku ne pitam:

„Kud' ti je to žena sinoć za sumraka u planinu krenula?“

„Ma, išla na misu“, mahnuo je rukom.

Pametnome dosta. Nisam više pitala, očito Mika pojma nema kuda ona švrlja. Možda ima i ljubavnika, a ja mislila da babi Jagi ide. Umalo ženu u zlu priču natjerala. Pravo je govorila moja baka: *ženski jezici što mogu namlatiti, ne može ni konj cijeli dan na gumnu hodajuć.*

Malo sam se odlučila pozabaviti babom Jagom, te i sama krenuh jedno vedro predvečerje u šetnju nabrati malo gospine trave, jer je bio lipanj, a prave vještice znaju da se za sunčevog suncostaja gospina trava bere kad nema vlage, a cvjetovi se napiju cjelodnevne sunčeve ljubavi. Sunce je još virkalo iznad mora, dijeleći se iza oblaka na dva dijela, tvoreći pozdrav večeri. Berba je bila uspješna, imam dovoljno cvjetova za cijelu zimu, neka me bude i ve-sele u kratkim i dremežljivim zimskim danima.

Iz misli me prene drhtavi starački glas:

„Dođi mi bliže oku, dijete.“

Okrenem se u smjeru glasa i vidim odškrinuta, nekad zelena, vrata na kamenom kućerku.

„Ne boj se, dođi!“ - zapovijedi.

„Dobra večer!“ uzvratim i učinim par koraka.

Staro stvorenje koraknu van, ma baš tako sam zamišljala babu Rogu iz „Ivice i Marice“:

„Ti si ta nova što se žene boje za svoje muževe, ne brini se riješeno je, vidjela sam te ja prije nego si i došla, znala sam koje brige ćeš besposlenim umovima dati. Nego, daj ti meni taj struk gospine trave, stara sam i teško mi je verati se po stijenu, pa ću te i nadalje čuvati od sela.“

Nešto je u meni govorilo da joj ne dam, a drugo, daj starici – jadnici, sigurno je devedesetu prošla, još će past sa stijene pa ću je imati na savjesti. Tako ja njoj dala stručak, ona učini neki znak rukom naspram mene i ode u kuću. Taj znak je valjda bio - hvala. A tko će ga znati?

Nastavim ja kući, kako sam i krenula, kad se u mene zaleti Zora.

„Bježi odatle, zar te nitko nije upozorio?!“, poviknula je.

„Što? Zašto? Upozorio na što?“ – stala sam zbunjena.

„Na babu Jagu! Nisi joj valjda dala nešto svoje?“

„Nisam, dala sam joj stručak gospine trave što sam ga nabrala“.

„Je li učinila na tebi znak?“

„Pozdravila me nekako mašući rukom“.

„Brzo kući kreni, prije nego što nestane sunčeva svjetla, koraknuti moraš u kuću svoju. Svijeću upali. Bogu se pomoli. Anđele zazovi. Ja ću kasnije doći, po svoju vojsku, moram poći“.

I otrči. O, Bože mili, čudnoga li djeteta! Tu lipanjsku večer je moja Anđela, moja desetogodišnjakinja čudotvorka, cijelu večer uz mene prosjedila. Bogu se molila i anđele zazivala. Njeni je nisu tražili. Bit će da je ona otrčala kući i rekla da će kod mene spavati. U zoru, kada me nešto prenulo iz sna, još je klimajući glavom u polusnu nešto mrmorila čudnovatim jezikom, nit' govoreći, nit' pjevajući. Znam što me probudilo, sanjala sam da pleše i pjeva s tisućama anđela koji su prosijavali narančastom, bijelom, žutom i zelenom svjetlošću u mojoj kući, koja je postala veličine dvorane tisuću ogledala. Ponovno sam utonula u san. Oko podneva me probudila zvonjava crkve i Zorin poljubac uz riječi:

„Bit ćeš dobro, samo ne idi ondje više“.

Pripremalo se proštenje, crkva je bila okićena, sveti Martin, narod je slavio preobučenog Dioniza. Kada sam krenula na jutranju misu, muški dio sela je bio već vidno pijan, baš onako taman. Iz kuća se širio miris pečenih kobasica i kruha. Pred crkvom je bilo šarenilo drangulija i balona. Kako i zabit postane mala Kina - to je čudo božje.

Prošlo je sedam godina moga samovanja ovdje. Postala sam plodni pisac i još plodniji slikar. Odlazila sam u civilizaciju kada mi se prohtjelo. Svijet je dolazio meni na vrata. Zaposlila sam jednu mladu sposobnu ženskicu, koja je bila moj portal za *onaj* svijet. Meni je donosila potrebno, od mene odnosila u galerije i izdavačkim kućama napravljeno. Odlično to radi, valjda zbog izdašnog postotka koji sam joj davala, i tako svima dobro.

Na odlasku iz crkve pogledala sam na koruš: na samoj sredini okružena oblacima sa slikarija na stropu crkve stajala je Zora Anđela. Nije više bila djevojčica, postala je mlada žena izuzetne hermafroditске ljepote; blijedo lice, oči ljubičastih sjena, a crvena kosa je lebdjela oko nje protiveći se zakonima gravitacije.

„Da si muško reklo bi da si se u nju zaljubila“ - prenuo me glas iza leđa.

„Vid' je, što si skoč'la? Vratila se mala. Bila je tri godine u samostanu, vele da se neće zarediti, nisu je mogli na pravi put navesti, stalno je pričala sama sa sobom i uvjerala druge sestre da krenu u rat s njom protiv đavoljeg usuda“.

„Ma, o čemu ti to Mika?“

„Pa nisi znala da je otišla za časne sestre?“

„Ma, to jesam“.

„Pa eto, izbacili je iz samostana, pričala je da je iz sela gdje je njenom rodu suđeno da ide u rat protiv đav'la. Istini na volju i kad sam ja bio dijete bila je jedna Ljuba isto tako čudna, isto tako lijepa, koja je iste stvari pričala. Umrla je prije nego ćeš ti doći. A moja baba mi je još pričala da je njoj njena baba pričala da je naše selo na đavolji prst nasadeno, da će se jahači apokalipse baš u našem selu uzdignuti i na četiri strane svijeta krenuti, osim ako Plamen-žena zlo ne zaustavi, tako što će s anđeoskom vojskom veliku vatru zapaliti i na njoj čuvara đavoljeg prsta zakaditi“.

„E, je l' ga sad napriča...“ - podigla sam ramena.

„Šuti to ti je istina sve, bolje 'ajmo iz crkve da nas svećenik ne čuje, jer ti on u to ništa ne vjeruje, pa kad načuje o Plamen-ženi i đavoljem prstu, pet slijedećih nedjelja na misama samo na selo više“.

Tako meni Mika, putem do kuće, stade nadugačko i naširoko pričati. Svakih dvadeset godina se u selu rodi jedno žensko crvenokoso dijete, iako nitko drugi u selu crvene kose nema, to je Plamen-žena, čuvarica sela i svijeta, jer samo ona može dignuti anđeosku vojsku kada kucne čas. Sadašnja Plamen-žena je Zora Anđela, zato je svi u selu vole i slušaju njene riječi. Sve Plamen-žene se rode s osobitim sposobnostima – mogu vidjeti i pričati s anđelima.

Na drugoj strani sela je baba Jaga, ona je čuvarica đavoljeg prsta, nitko ne zna koliko je stara, Mikina prababa mu je pričala da je tako stara bila kada je njena baba bila mlada. Svako predvečerje žene iz sela babi Jagi nose košaru hrane, točno se zna kada koja obitelj nosi i tu nema pogovora. Jer od pamtivjeka se zna da se babu ne smije razljutiti, ako je se razljuti, zabit će nokat đavoljeg prsta u zemlju i zemlja će se rastvoriti i iz nje će izaći četiri jahača apokalipse.

Usred priče, razlomi se neki krik s brda. Neka žena vrišti kao da joj netko kožu dere:

„Nemoj, nemoj njega, uzmi mene!“

Na vrh stijene ispred baba Jagine kuće, baba se uzverala, drži dijete za kosu iznad provalije, a mater jauče, skviči.

„Ne urlaj, razljutit ćeš babu!“

„Bolje jedno dijete, nego cijelo selo! Bolje jedno dijete, nego cijeli svijet!“ – stalo je vikati selo.

Sjatali se svi sa svećenikom koji stade moliti:

„Ajte, gospođo, ne izvodite, Bog vam pomogao, vratite dijete materi“.

„Koji Bog, moj ili tvoj?“ zagrmi baba oštrim glasom.

„Naš, gospođo, naš, jedan je Bog“.

„Ja znam koji je moj Bog, a ti izgleda ne znaš koji je tvoj, da ga ima ne

bi ovo derište pustio da uđe u moju kuću i dira po mojim stvarima, sada će platiti, a ti ženturačo ćeš bolje upamtiti kako se djeca čuvaju“.

Nato baba izvadi ogroman smeđi prst sa srebnom kandžom namjesto nokta i krene djetesću prema vratu.

„Zapovijedam ti - stani! Zapovjedam ti u ime Boga Oca, spusti dijete na zemlju, predaj ga majci! Zapovjedam ti, ustremi oči prema meni i vidi Božju vojsku!“, zagrmi podno brda Zora Anđela – Plamen-žena.

Polu sela ničice pade, pola sela jauknu i zamre, pričalo se poslije da su tri babe umrle od šoka. Podno brda je stajala njihova čudnovata Anđela, a iza nje nebeska vojska anđela iz kojih su isijavale boje; zelene su se miješale s bojom borova oko crkve, bijela koja se milovala sa bojom seoske kuće isklesane iz mnogobrojnih udaraca čekićem o kamen, a najsjajnija i najveća vojska nebeska se držala za vlasi Anđeline kose, i sada je po prvi put selo vidjelo zašto njena kosa tako stoji u zrak. Svaku vlas je držao jedan anđeo, a nad njima svima se nadvio arhanđeo Mihael, mača uprtog k babi Jagi.

„Nit’ ćeš dijete taknuti, nit’ ćeš nogom maknuti, prst u usta sad si stavi pa se njime ti udavi. S ovoga mjesta nećeš poći, ostat ćeš tu sve do noći, zadnja zraka sunca će luč upaliti, vatra će zavladatai, selo će slaviti. Dobri Bog nek’ ti sudi. Mi smo ovdje samo ljudi! Anđeli naši, čuvari mili, čuvajte nas. Hvala Vam!“

Sutra je Zora Anđela napunila dvadeset godina, a nova crvenokosa curica u selu nije rođena.

PLES MESA I DUHA

Zamislimo Balkansko poluostrvo u ulozi orgulja! U svakoj planini postoji makar jedna pećina, a pod svakim gradom makar jedan ulaz u lagume, ukraj svakog seoca bezdana jama – obrušavali se k ništavnoj hladnoći, prodirali u vrele ambise, vodili ka mitskim dubinama Hada, Tartara i Irkalinog carstva, kuda god odlazili i gubili se, ti su putevi povezani. Mreža tunela, ili cevi, preseca naše zemlje. A gradovi, sela, varošice i planinski vrhovi sviraju svak svoj ton. Ton odlučuje kakvo će naselje nastati nad ispusnom cevi. Šabac svira jednu notu, Kosanin Grad i okolna utvrđenja po Ceru sviraju nešto drugo, Mojkovac svira svoju... nebrojene note, uglavnom izvan praga ljudskog sluha. Treba li, onda, reći da ni Đavolja Varoš ne izvodi svoju pesmu izazvana nadzemnim vetrom?

Možda sam pogrešio kada sam svako područje pokušao označiti notom. Najbolje bi se to dalo opisati ovako: zamislimo sada muzičku kutiju koja sama odsvira kompleksnu a nečujnu melodiju (sem u Đavoljoj Varoši i na još nekoliko jezovitih lokacija), kada se pritisne jedna dirka – a ta jedna dirka pri svakom pritisku aktivira muzičku kutiju i ova ponovi istu komplikovanu kompoziciju, koju aktualizuje *raspored* nebrojenih cevi koje se granaju – nad svakim grananjem se nalazi planinski vrh, tvrđava, selo, grad, salaš... Zamislimo najsavršeniji instrument u istoriji – i on je naše poluostrvo – ali se ne bih čudio da te naše “orgulje” čini ceo kontinent, ili cela Zemlja. Edmund Halej je teoretisao o, sada čuvenoj, Šupljoj Zemlji, ali je, mnogo pre njega, ljudi jezuit Atanasijus Kirher možda bio bliže istini hipotetišući o mrežama tunela i dvorana unutar iste.

Zatim pokušajmo zamisliti ko bi dirke pritiskao, na kratko pretrnimo od užasa, i potom, nanovo, razmislimo o svemu.

Kada sam započinjao naučni rad na temu “Uticao vere u natprirodno na patološko ponašanje ljudi”, naleteo sam na naučne radove i na formalne internet-članke koji su delili zajedničnu premisu: duhovi su u cevima. Infrazvuk, koji neke cevi proizvode, izaziva vibracije u telu i lučenje adrenalina, te osećamo strah, a ponekad i hladnoću. Takođe izaziva vibracije koje potresaju očnu jabučicu, te ona proizvodi mrlje koje, putem antropomorfizma,

tumačimo kao strano, humanoidno (spiritualno? demonsko?) prisustvo. Pošto sam putovao Srbijom i Crnom Gorom istražujući, i naučni rad završio, sada planiram da se, po okončanju ovog pisma, zatvorim u kupatilo i da se obrijem popreko.

Sami izvedite zaključak.

Odlomak oprostajnog pisma prof. dr Bogoja Milovanovića, antropologa, (25. XII 1968 – 24. V 2005)

„Kako jedan Savin hajduk može da bude tolika kukavica?“, rekla je.

Bogosav je možda bio posramljen svojim nečasnim delom, ali proklet bio ako će dozvoliti ženetini da mu popuje.

„Ne kakoći, *vilu*, ili ko god da si“, zinuo je čim je prozborila, pre svršene uvrede. *Znao je* šta će da kaže još dok je kazivala.

„Ti ćeš meni... Pogotovo što ne verujem da si odistinski vila“, nadovezao se.

„Mada jesi, kanda, malo vilovita, bi te čiča malo ajcno...“

Vilin odgovor je sačinjavalo to što mu je svezala gubicu umrljanu zečijom mašću. Nemogućan da prekine nov prostakluk, kleo ju je u sebi, dok ga je strah gušio više no pri prethodnoj opasnosti... onoj zbog koje i izdaju počini. Graške hladnog znoja su klizile po njegovom čelu dok je osećao kiseli kamen kako se kroz drob probija u ždrelo. Ako ne smalaksa, dobiće srdobolju. Na svezana usta ne može izbaciti prokletu žgadiju koja mu u trbuhu živi i polako gmiže nagore. Možda će kubura...

Zemlje su promenjene i sever pod ledom leži, a kroz lednike hući novi, dopunjeni motiv velike pesme. U tunelima utvare plešu sa živom, prastarom čeljadi, a meso se širom zemaljskog šara od promrzlina otvara i najavljuje im pristizanje novih prijatelja. Mraz i duh zajedno u tkivo prodiru. U zavejanim dolinama jeleni pokušavaju da se napasu, kopaju, lome, riču. Međa jave i sna se ovde briše, kao što se sve međe u dalekim dobima brišu. Stvorovi od ne-tvari, izaslanici Boga ili bogova, i onih drugih, i trećih... svi u svet prodiru, već eoni-ma. Čekaće tu na mnoge narode koji će se tek doseliti...

Devojka u belom tkanju od paučine, nogu i ruku obrijanih sečivom od zmajevskog stakla, stoji na hridi i drhti. Stud će uskoro prestati, zna. Ali, ona ne želi da prestane. Strahuje.

Vrač znan kao Bogova Svetlih Miljenik stoji kraj nje na hridi. Nasamo su, dok pleme čeka u dolu. Jednom će i on pasti među njih. Sneg je beo, noćno nebo nagaravljeno, boginje zore nema. Sneg je crven, garež bleđi, boginja zore dolazi.

Kubura mu je ispala iz uzdrhtale ruke. *Opet njezino delo*, pomisli. Ne bi je nikada sam ispustio. Zec je goreo na ražnju. Ruke su mu se oduzele i nije mogao da ga okrene. Otužno slatkasti miris mu je parao nosnice. Više no od mađiluka, više no od prokletstva izdajničkog, strahovao je od vonja sprženog mesa oko kog ne može ništa da učini. Ruke su mu mlitavo visile, noge su se ukopale u sasušeno lišće, a prijatni miris pečenja od koga je reznuo i kusnuo tek parčence pretvarao se u paklenu izgoretinu i gušio mirise ranojesenje šume. Strah ga je nagrizao jače od čelika, ožiljci su brideli, hladnoća i so su mu ježili kožu.

„Savu je još pre harambašine pogibije obeležio onaj što obeleži Petra i Pavla“, poče vila pošto se Bogoje već umalo usrao od neobjašnjivog straha koji mu je izazivao smrad spženog zeca, „i čak ni on još nije počinio svoju demonsku izdaju, koja mu je dosuđena. Utekao je večeras, ali još nije izdao. A ti izdade“.

Razvezala mu je usta.

„Otkud ti znaš za to, prokletnice?!“, podvikuo je. „Samo je meni rekao šta je zborio s tim što ga jataganom po ruci udari! I samo meni reče da je taj pominjao vojsku u kojoj su još odavno i Arnautin i Blagoja! Da nisi...“

Ponovo mu je svezala jezik i vilicu. *Mora da je ova neka Savina kurveštija, uz to i veštičara*. Meso je cvrčalo i vrištalo poput živog čeljadeta. Drhtao je kao da je to znak koji mu sam Vrag daje.

„Slušaj me, bedo bedna“, okinula je vila, „i slušaj me dobro. Nesuđenog harambašu ti je demon prstom svojim udario. Sava će mu prstom svojim beleg – a preko palimpsesta ostalih belega – krvlju upisati. Kao demon se rodio, i u demona će se preobratiti, samo dok krvavo uz brata skonča, po ubistvu nedužnih. ALI. TEBE. NIJE. IZDAO. A ti njega umalo jesi – a izdao si ostale! A dok je on iznutra demon, ti, bedniče, nisi to bio!“

Bogosav se tresao kao prut – što nije činio ni kada je na izdaju primoran, što nije činio još od onda kada je u babinoj ruci isti taj prut – ili pre ajdamača – drhtao dok je po njemu udarao belege, koji nalikovahu dosuđenom potpisu nesuđenog harambaše. Šuma se mračila, mesec je iskočio na bledo nebo, pun, nalik siru koji je s drugovima delio pre no što će nedelo na straži počiniti. Nije verovao da je u stanju uplašiti se od žene, makar i ova bila činjarica.

„Nezahvalno govedo“, nadovezivala se na propoved, „tebe je Bog poljubio. Ono što sada u tebi raste, ono što će te razjesti, bio je samo blagoslov da te liši muka ranjavanja, da ti belezi hajdučki zarastu. Nažalost, onaj kog Bogom zoveš, a ja ga imenom zovem, samo kad ljudsko telo ima poljupcima leči – a ovako usnuo, blagoslove šalje, ali se oni kroz tkanje snevačko menjaju, i jedu te. Ali trebalo bi da si zahvalan! Koliko si puta i ti sanjao kako nekoga ljubiš, a njemu ili njoj rane i čirevi od toga izniču dok te hvalom obasipa?!“

Hajduk, bojdžija a kukavica, nad ženom nasilnik, svoga roda izdajnik, poče se baviti pitanjem da li ga više plaši takav Bog ili kojekakve đavolije. Vila je nastavila da ga abrikuje, a on je, posramljen, ili nemajući kud, slušao. Nema više priče o ajcanju i ostalih nepoštovanja koja joj je počeo ukazivati čim se i sama ukazala.

„Mnogi moćni padoše samo zbog izdaje,“ nastavila je svoju dosadnu, ali prisilnu besedu, „a neki odbačeni bejahu samo zbog Plana. Jer čudni su puti... No, da ne vunovlačarim unedogled – imaš jednu priliku da se iskupiš pred onim kog Gospodom zoveš, pošto za ljude ne haješ. Idi te zatuci onog jedinog koji uteče, jedinog koji se izvuče od tvoje izdaje. Ali ne smeš ga umoriti dok se sam ne bude opoganio! Neće ti se oprostiti taj nož u leđa, čak ni njemu, ako on prvi u Ad ne propadne, te se odatle vrati još gori. Prati ga u selo njegovo Z_“.

I noge, i ruke, i usta su mu se tada razvezali. Nad šumom je počivala noć. Hteo je da trgne jatagan, hteo je da aspidu uzme tu u lišću, da nahrani poriv mesa što mu svakim danom iznutra otiče i mekša, ali se onim bitnim delom i dalje kruti, da joj pokaže s kime se zajebovala, pa da je potom pesnicama izbaštari dok joj koske ne popucaju, da je prikolje kao bravčve – ali nije smeo.

„Ne bakći se time“, rekla je, znajući šta ovaj misli, „da mi čelikom ljubiš vrat ili se silom zamajavaš nada mnom. Odavno sam ja napustila pesmu mesa“, i rekavši to, iščeznu.

S porivom da se uneredi, Bogosav krenu bazati ka selu Z_, tamo gde hajduk Sava uteče, zabrinut da ne zaluta usput, pošto ni ne znaše gde je Z_. Čućeš mesto unutarnjim uvom, i poznaćeš ga, rekao je viloviti glas u njegovom umu, kad pomisli kako će zalutati. I Bogosav produži.

“Nisam benast da budalu do kuće pratim i iz šume virim kada će koga umoriti!“, podviknu pošto je zabazao u nepoznatom kraju kroz koji je Sava prošao samo nekoliko časova ranije. „Kad ga stignem, ima da ga častim jatagančetom! Videće on ko je Bogosav Milovano...“

I tada kroči nogom negde gde nije trebalo, i propade u bezdan.

Ledeni vetar ujeda kroz paučinastu haljinu. Devojka duboko diše, rame-na joj se ugibaju i uzdižu da rasparaju nebesa. Suze se mrznu, lice je modro, od noći ili od studij. Vetar nosi pesmu zemnih dubina, i ona je konačno čuje. Melodiju prati ritam, doboši mesa. Ali, mora postojati saglasje među dobošima i ostalim instrumentima, i ona to zna.

Postoji još jedan doboš. Od jelenske je kože, i brekće pod stenama. Udara ga krupan čovek izbrijanog potiljka i zalizaka. Tu je da je nakratko odmeni. Melodija u vetru i u zemlji je jezovita, ali dopada joj se. I zna da je ta pesma ono što ju je nekada u meso ugradilo, a uskoro će biti jedina tvar od koje je načinjena.

„Suoči se sa mnom“, progovara Bogova Svetlih Miljenik iza njenih leđa. Ona se okreće. Hrvu se. Takav je običaj, i narod to zna. I ona i vrač imaju svoju priliku. On je nadvlada. Ona pada niz liticu.

Nije joj žao. Plesaće u kolu sa posestrimama od sada pa doveka. Po poslednjem udaru mesnatog doboša, umine i onaj od jelenske kože. Vetar se nastavlja, i nosi pesmu, nečujnu, i riku jelena – urliču jer su izgladneli, parenju još nije vreme. Stenje i sneg se prvo krvlju boje u crveno, a potom ih jutarnje Sunce dobojava.

Bogova Svetlih Miljenik zna da ni on neće trajati doveka. Sve je stariji i sve slabšniji. Da je koju godinu mlađi, prvo bi žrtvu dobrano blagoslovio svojim skiptrom, pre no što bi je bacio u ponor. Meso mu se razmekšava od čudne boljke, i ritam istog jače damara. Mnogo je duha uduvano u njega.

Ako posle smrti pobegne, i on će plesati. Ako ne pobegne, gore ga stvari iščekuju. Boginja Zore, kažu jedni, Bog Zore, kažu drugi, rađa se ponovo uz obećanje da će se redovno vraćati još ceo jedan nebesko-prehrambeni ciklus. Do sledeće žrtve. Bolje on/ona, nego Aždaja. U slavu dvopolnog božanstva, osim krvi, treba da bude i vatre.

„Spalite trup pre no što Onaj Bez Lica dođe i pruži prst“, uzvikuje vrač sa vrha litice. Zaleđeno jezero pevuši neku svoju, krckavu pesmu. Sve je u pesmi. Poslednji trag noćne gareži kao da se zgusnuo na nebu. Izgleda kao da se obrušava. Mogućno je da baš to i čini.

Drug Milovanović je znao da je i sam znao čuti čudno brujanje kada je kao mladić prolazio kraj katedrale u Rumi, pre rata, ali nije smeo to pokazati drugim prolaznicima ili pratiocima, iako su mu i sami izgledali kao da pokušavaju nešto silom da isključe iz umova. I tako je on ignorisao zvuk, i drugi su ga ignorisali, i čak se narugao kolegi iz Šapca koji je tokom obuke ispričao kako je čuo nešto u blizini njihove crkve. Ali opet, kada je mladić nekom volšebnom metodom *promenio zvuk ili prikao njihova čula na svoja*, i kada su i on i kolege čuli neobično brujanje pod Kalemegdanom i pod celim Beogradom, posle kratke panike su na javnom mestu upucali vešca i zaboravili na efekat koji je nad njima postigao.

Gradska vlast je ubrzo zataškala slučaj, uprkos brdu svedoka prisutnih tog vrelog popodneva – koje nije bilo teško učutkati, ako je uopšte i postojala potreba za tim. Valjda su i oni želeli da zaborave ono što su svi čuli i u šta su se tog dana osvedočili.

Drug Milovanović, kome se ne smete obraćati krsnim imenom Bogomir, udara uhapšenika mokrim novinama. Ovaj je već prošao “toplog zeca” među ostalim privedenim čudacima, mada se isti uglavnom ne primenjuje izvan

ozloglašanih zatvora. Međutim, kada Milovanovićev kolega uz prećutni sporazum ostalih pajkana stane otkopčavati kaiš, prebijenom i polumrtvom uhapšenom, i pored svih batina i muka, nadire nadljudska snaga, te on skoči, odgurne pandure, istrči napolje pored pojedinih koji skaču za njim, vrati se te glavom razbije staklo na ulaznim vratima stanice, i izgubi se negde u gužvi Beograda.

Naravno, kao što se već govorilo, OZNA sve dozna (iako je ovde zapravo reč o običnoj miliciji), te Milovanović sa još dvojicom inspektora u civilu dolazi naći begunca na Kalmegdanu, pet dana doznije.

Negde pod Pobjednikom, begunac, isprva priveden zbog dizanja panike u narodu, govori svojim progoniocima da će im dokazati da je u pravu. Mladić nije hteo ništa više. Posle toga, reče, neka ga prebiju, ubiju, samo neka ga onaj njihov grozni kolega ne upotrebi kako je nameračio.

On im pokazuje. Krcunovu ti kočnicu poljubim, usrasmo se od strave, svi pomisliše! Počinju da mozgaju da je sam onaj prokleti Rat izazvan onime što pod Nemačkom i Austijom svira. Da je svaka sitna i velika izdaja i svaka sitna prevara rezultat toga što pod zemljom nečujno pevuši, a svako uvo ga, nesvesno, hvata u skladu sa mogućnostima, i svaki ga mozak, nesvestan, ipak tumači na svoj način. Neka tla su prosto luđa od drugih, neke osobe prosto čuju ono što druge ne čuju... Inspektor Bogomir drhti, plače i oseća naviranje kiseline u želucu, i pred platoom punim ljudi poteže pištolj...

Posle pucnja upućenog volšebniku, zaboravlja. Svi zaboravljaju. Lakše je ne znati, i lakše je ne čuti.

Bogosav je gundao kako mu je dosta bašibozluka, činjarija, vila i strigovanja. U velikom podzemnom dvoru do kog se spustio ne mogavši da se ispne natrag, pronašao je, pipajući, činiju sa drevnim smradnim uljem nakačenu na dugačku šipku. *Blagi Bože* – ulje je planulo od jednog udara kremenom, jedne varnice što pade. Shvatio je da je u veoma starom zdanju, odvajkada napuštenom, kada je malo posvetlio. Da li su se to u nepremerivom području mraka kakve seni razbežale? Nije znao. Tama je prekrivala neviđeno velik prostor, toliki da se činilo kako baklja tinja u crnilu koje je guši. Pitao se da li se tako oseća pokojnik kome zadušna sveća svetli put. Koža i narasla mekota u mesu su ga boleli, a uprkos studu, znojio se. Neugodno brujanje ispunjavalo mu je kosti i ježilo mu dlake. *Šta li je trpelo unutarne uvo ove podzemne čeljadi od starine?*, upitao se pošto se dosetio vilinih reči u svojoj lobanji.

Kao da ju je prizvao, vila u haljini od paučine banu pred njega.

„BEŽI!“, viknula je.

Sevala je bledilom napred u mraku, dok je on svetlio stazu trčeći za njom. Znao je da ga nije zalud upozorila. Pevala je nerazumljivim jezikom,

i kamenje je dobovalo njoj u odgovor. Činilo se, ili je mrak pravio varku, da su statue načinjene *od mesa*. Pošto je zaždio kroz jedno okno čiju je muziku i sam umeo da sasluša i rastumači, vila ga ustavi.

„Slušaj sada, kukavče“, obratila mu se uobičajenim nepoštovanjem. „Kaznila te jesam, ali da te dam njima – neću! Probudila sam zmaja, verovao ti ili ne, da nam pomogne. Ali znaj da si – zbog svog bednog postupka – primećen. U pesmi postoje razne melodije, i nisu sve poželjne. U neko pogrešno okno da siđeš, nagraisao bi! U plesu postoje razni igrači – a s nekim ti ne bih savetovala da se hvataš u kolo. Jasno?“

Turčin izgleda poput samog Đavola. Izbrijan kud ne treba, izbojadisan po vratu i glavi, sa očima zmijskim, gleda, ćuti, razmišlja, pa tek potom preti, kada je Bogosav već pomislio da je ovaj nem. Našao ga je ipak, on i njegovi, iako je Sava naložio da odmah beže – a umesto da harambašu pokopaju, naredio je da ga bace u jendek kada su ga, smrtno ranjenog, već odvukli dovoljno daleko. Sava je, jamačno, naumio da ga zatuče, ali na sreću, ovaj je prvi otegao papke. „Ujeo ga upir onomad“, šaputali su hajduci, „zato je takav“.

„Ako nas levatiš, kaurine, nećemo ni odeljati trnje sa koca“, govori.

„Njih uzmite! Mene nemojte“, rekao je Bogosav čim su banuli iz bujadi. Hrastovi su šuštili dovoljno, pevušeći nešto svoje, da ih nije čuo dok je stražario. Sam nije znao šta ga je nagnalo da se prvog trena, čim im je beonjače ugledao, prometne u takvog jada. Sada ih je namolio da ga puste da utekne, pokazao im pravac u kom su njegovi drugovi bezbrižno hrkali, i obećao da neće dati ikakvog znaka. Začudo, puštaju ga. Kao da znaju nešto što on ne zna. Ili im je stalo da ga love koliko i da kopaju za jednom običnom glistom. Sa pesmom jatagana, pušaka i sabalja za petama, on zaždi u gustiš, plašeći se da se Turci ne predomisle i ne krenu za njim. Njihov vožd je imao pet jatagana o pojasu – poput prstiju kaljene gvozdene šake.

I dok beži, Bogosav izbija na čistinu. A tu ga čeka vila. Kosa joj je tamna, te on i ne sluti da je vilovita. Halje od paučine i ne primećuje, jer, kako veli, suknje služe da se zadignu.

„Oooo, sejooo, odi čiči malo...“, počinje, ali ga ona zgrožena preseca u po reči.

„Umukni, skote! Znam šta si učinio! A pošto smo ja i tvoji povezani, sada me slušaj... i čuvaj se prstiju đavoljih čak i dok me slušaš...“

„Šta ti znači to o đavoljim prstima, vilo?“, upitao je, ponovo se pribojavajući poput deteta.

„Šta je Savu po ruci udarilo?“, odgovara vila pitanjem.

„Onaj... onaj je bio... vrag?“

„Ima mnogo đavola, i ne rade svi zajedno. Ali noževi su prsti njihovi. Onaj crnorizac, bez lica, koji je Savu pohodio, i tebe će. Ume on da nanjuši ljude koji mu daruju krv. Buljuk takvih postoji, svaki gura za sebe, i svaki

misli da je svaka žrtva po pravu njegova – čak i one drugima upućene, starim bogovima i ostalim Svetlim Plesačima. I u pravu su – ovi nisu tražili žrtve, iako su ih dobijali. A na svaku bi se neki od crnih lešinara obrušio“.

Bivši hajduk je ćutao.

„Imaš sreće, onaj Savin je. Isto tako ti je Crnobog mogao s noževima i željom za krvlju doći, ili Velika Aždaja, ili Onaj Koji Danak Uzima. I doći će, ako dublje pod ovim hodnicima zabasaš. Ostaj mi zdravo, i učini što ti rekoh. Dalje ti pomagati ne mogu i neću – vezani smo, ali imam svoj posao. Treba Zoru braniti od raznih, cele noći, kolo igrati i njih kolom rasterati“.

Vila iščekznu.

Ovo je Milovanu, seoskom poglavici, prvi hrišćanski Božić. Pokrstio se koji mesec ranije. Sa porodicom seda za sofru, dok vetar urla napolju. Milovan se seća onog drugog Božića, kada se Badnjak spaljivao, i kada se bukara činila i o zimi i o proleću. Pop Bogdan, njegov tast, rekao je da tog neznabožačkog običaja više neće biti. Ali, Milovan pomalo i vara – u medovini ima pečuraka, kao što stara tradicija nalaže, a to pomaže bolovima koje oseća u nagnječenom mesu.

I ukaže mu se, a zna da je neizmerno udaljena, vila tamne kose, odevena u paučinu, mahne rukom i - Milovan vidi aždahu obmotanu oko hrasta, grize ga i diže se na ceo ovozemaljski šar. Hteo bi da zaboravi staroverje, ali dolaze mu u glavu vile, pokojnici pokopani ognjem, i čovek u crnoj rizi – mnogo tamnijoj od rize tasta Bogdana: čovek bez obraza i nepojmljivog oka, koji mnoge žive i ponekog mrtvog dovlači sebi. Svakakvi svetli stvorovi i grdne nepodopštine se motaju svetom, a njih sve grade raznolika pevanja čudne pesme – poj koji Milovan može da čuje samo sada, dok je pijan od medovine sa gljivama. I vidi kako aždaha narasta i širi čeljust, Jav da proguta, sa sve Suncem. A iz nastalog mraka nagrće raznolika žgadija. Jurodivo ukazanje se ponavlja, i on sada gleda zmajevita junaka, rođenog s oružjem – posvećenim a ne demonskim, kako aždahu veže za hrast koji je glodala, i spaljuje je. Njen urlik, stopljen sa pojanjem u zraku, postaje glasniji i svet drhti.

Milovan uviđa da se urlik i u stvarnosti uzdigao nad svom zemljom, i da se zbilja iz pesme izdvaja. I shvata tada, ustaje od sofre, ne obraća pažnju na svoju hrišćansku ženu koja mu nešto zbori, no istrčava napolje zapevši o verige pod otvorenim krovom, i dolazi do seoske crkvice od brvana, pred kojom narod drhti, urla i zapeva, ili po strani tiho nagvažda o Starim Bogovima koji su se rasrdili jer su napušteni.

„Oče Bogdane“, obraća se tastu, dok ga sveštenikova kći, njegova supruga, povlači za samurovu bundu, “pogrešio si. Slavi Božić kako hoćeš, ali odmah spaljuj Badnjak!“

Do kraja noći, krik umine. Poglavici Milovanu se čini da se neki novajlija mota po selu, iza leđa njegovog naroda – možda je neki Mutimirov iz

unutrašnjosti došao da proveri pogranične krajeve, razmišlja on. Mora biti novajlija, jer ne deluje mu poznato. Ni ne sluti da je to stoga što taj čovek na licu nema obraze, ili mu je, možda, lik promenljiv.

Hajduk Bogosav Milovanović se nikada nije našao usred tolikog belaja. Bežao je, jamačno, danima. Jeo je kukce o kakvima ni sanjao nije. Pitao se da li je svet obična bezoblična mešina u koju duva Bog, ili možda Nečastivi, s namerom da njega istisne kroz ili uvuče u jednu od cevi. Sišao je južno, do Crne Gore – mada jug ništa nije predstavljao u mračnim dubinama, koje ne može rasvetliti ni buktinja koja se ne gasi. Iz podzemlja je ispao negde u blizini Nikšića, i, shvativši gde se našao, naumio je prebeći Turcima u gradu. Ali u Nikšiću ga je čekao onaj Savin prijatelj, i tražio da se pogode. Milom, ili silom, rekao je.

Bogosav se toliko prepao da je pobegao natrag u pećinu. I nadalje, gazio je pustim hodnicima, pipajući po mraku, bez buktinje, ali je znao da mu je nešto iza leđa. Vodu je iz kamena pio, so je sa kamena lizao, ali osećao je da će ubrzo skapati od gladi. Slepog divovskog pacova iz podzemlja je jednom ulovio i presnog požderao, i nastavljao je dalje, još uvek gladan. Pomislio nije da je slepi pacov znak da je sišao duboko, dublje nego prethodnici, pliće nego buduće lutalice, i dozvolio je sebi da se još dublje u okno spusti. Mekane guke u mesu su mu damarale od težine koja ga je u zemlji pritiskala.

Strah ga ophrva, i on se sakri iza jednog čošeta. Na vreme, jer tada izbi kakva avetinjaska svetlost, te prođe nekakav đavo, vukući sedam žena o jednom lancu.

„Bogosave“, šapnu mu poznat glas. „Pomozi mi“.

Vila je bila poslednja. Stajala je, a izdajnik je slušao težak ključ kako otvara devet brava, negde ispred nje, u tmuni. Hteo je da je upita šta se dešava, ali je ćutao, u paklenome strahu. Svejedno, ona mu odgovori:

„Pakao uzima danak. Jedan od paklova. Pomozi mi, Bogosave! Tvoj jagan može raskovati lanac. Upotrebi đavolji prst jednom onako kako treba!“

„Ne“.

„Ne možeš, ili nećeš?“

„Neću“. Lagao je. Nije se usuđivao.

„Bogosave, mi smo povezani. Tvoj predak nas je povezao. Molim te, pomoz mi. Odvešće me Onome Koji Uzima! Molim te! Svakih sedam godina, kralj svih kraljeva vilovnjačkih mu je dužan danak! Mene je poslao jer sam tebi pomogla tek što si u jamu propao. Pesma i ples se moraju održavati, ali je moram ja da idem sa njima. I ranije su vile bežale, i zamenjene bile. Molim te. Pomozi, Bogosave.“

Kukavica ostaje kukavica. Bogosav se lagano osvrnu ka drugom oknu, dalje od đavola koji je raskrilio kapiju, te je iz nje izbijala jara.

„Imala sam dece, Bogosave“, nastavi vila dok se udaljivao. „Nije svaka vila bila neudata devica pre no što je bačena sa litice. Nekada davno, žene su se porađale i sa manje od četrnaest godina, Bogosave!“

Otišao je od nje. Ali, dok je odlazio, začuo je glas iza leđa. Ovoga puta, glas je bio nepoznat.

„Misliš li da te nisam video, Bogosave? Čim obavim posao, vratiću se“.

Zaždio je nesvestan da i dalje silazi u dubinu. Mnogo dublje od podzemnih gradova uklesanih u same ispuste cevi zemaljskih gajdi.

Vrač po imenu Bogova Svetlih Miljenik je star, i slab od mekote u mesu. Rečeno je da kada te u snu poljube, umesto blagosti možeš sanjati bolest. Mogu ispasti zubi, može se rana otvoriti, čir ili guka može iznići.

I kada ode iz mesa, čekaće narode koji će se ovde doseljavati. Čekaće ih i potomci njegovi. Ostavio je dovoljno dece.

Ovo mu je dvadeseta sa kojom se treba boriti. A na kraju života, muškarac nije jači ni od detenceta. Devojka je jedra i ima prgavu narav. Zaboravio joj je ime – možda mu i srce, puno mudrosti, takođe otiče, zajedno sa mesom. Narod već odavno nagađa na kraju kog nebesko-prehrambenog ciklusa će on skončati. Ne bi im dao to zadovoljstvo, ali umoran je od borbi i od truda. I učenika je pripremio.

Devojčice se zatrči i udara ga glavom. Bogova Svetlih Miljenik je mrtav pre no što dodirne podnožje litice. Ali jutra još nema dok mu se bolesno meso i razblažena krv rasipaju preko leda. Duh njegov ustaje, dobošarska pratnja je nanovo smanjena u velikom poju i plesu. On zna da Onaj može po njega doći čak i kada nema tela. Nije važno što ga spaljuju, jer on nije kao drugi – život je proveo tumačeći nečujnu pesmu. I ugrušak tmine curi sa crnoga neba, a jutro se bliži, čini se, sporije no ikada.

Vrač beži koliko ga god raspevani vetar nosi. Ako utekne, biće glavni plesač, i jedan od kraljeva onih koje je žrtvovao.

Ovo je jako gadno, razmišljao je Bogosav. Bežeći kroz zemljinu utrobu, uspeo je čak i Aždaju da probudi. Ona je dolazila kroz jedno okno. Kroz drugo – bradati čovek sa jatom utvarnih naduvenih karakondžula, uzvikujući kako će ga priklati u ime sebe samoga, kroz treće je jurio vrug koji je vile odveo u Ad i tražio naplatu duga – zveckajući bukagijama, a naporednom pećinom, plašeći se ovih, išao je Onaj Bez Lica, šapućući kako bi trebalo da se nagode, jer je imao strpljenja da ga još od Nikšića prati. I ubrzo, bio je u škripcu. Nije se imalo kud.

„Bogosave, već čuješ podzemne pesme. To znači samo jedno – gotov si“, tvrdio je glas jednog od progonilaca. “Već si prešao u drugi svet“.

Izdajnik je izvukao jatagan. Đavolji prst, rekla je tamnokosa vila. *Nu, takođe ti je rekla da imaš razne đavole*, podsetio je sebe. Pitao se da li će ga dodir tim prstom posvetiti nekome od njih, ili će postati sam svoj vrug, u

sopstvenom adu. Bilo mu je teško da se odluči. Razmišljao je, dok su se sile neznane približavale.

„Ja sam potomak vile! Jesam! Jesam! Morate me čuti! Morate čuti... TO! Sve će se promeniti kada čujete! Morate!!!“

„Imate rak, družo Bo...“

„Drug Milovanović!“

„Družo Milovanoviću. Sarkom mekog tkiva. I, dozvolite... ovaj, družo... mislim da je i Vaš otac Bogoljub imao istu bolest. Boljim se da vam je to... pa, ovaaj... nekako porodično, mada nismo sigurni da se ova boljka nasleđuje. Možete tražiti drugo mišljenje...“

„Nema potrebe,“ odgovorio je najstariji sin Bogoljuba i Kosane Milovanović, smrknuta čela i oborenog brka gledajući u kalendar.

24. maj, odgovarao je papir.

„Ja sam potomak vile! Jesam! Jesam! Morate me čuti! Morate čuti... TO! Sve će se promeniti kada čujete! Pogotovo za VAS! Morate!!!“

Još šestoro ih je tvrdilo manje-više isto, urličući ulicama. Pohvatani su u različitim delovima grada, i sada su se kretali ka mestu gde će ponovo biti ujedinjeni. Zahtevali su od tamničara da saslušaju, dok su jedno po jedno uvođeni u stanicu. Najglasniji mladić je najglasnije i plakao. *Kakav mekušac*, pomislio je drug Milovanović dok ga je uvlačio iz automobila u stanicu, *ni ono moje derle, Bogoje, se ne dernja toliko.*

MANDRAGORA

Nikad nisam umio svoje nemire i sumnje dijeliti s drugima. Evo i sada, dok ovo pišem, činim to jer mi je tako srcu lakše i jer znadem da je jedino papir povjerenja vrijedan. Papir se ne hvalisa niti diči; on će znati čuvati sve moje tajne.

Čak i one *najmračnije*.

Bila je to zemlja koju je moj soj nazivao Sklavinijom, kraj kojem su šibali gvozdeni vjetrovi i jalovi, odveć isluženi ljudi. Nepristupačni u svojoj čudi poput planinskih klisura na kojima su životarili, reći ću vam sada, surovi poput mećava koje im brazdaju lica. Ponekad nisam bio siguran – jesu li to doista ljudi ili pohotni psi koji ne znaju za drugo doli najniže pobude?

Zaobilazeći providno sva svratišta i taverne koje su me putem pratile, milujuće kiše mojih rodni Apenina zamijenile su zubate gore koje su svojatali ljudi slavenskoga kova. Putevi su se otvarali na jug, no nisu mi ulijevali nadu da ću tamo nabasati na neki vedriji svijet.

Dakako, i u mojoj zemlji rat je od ljudi učinio pse koje život nekako odvede u reckanje grkljana za običan hljebac, u šakale koji zaudaraju na smrt. No u vonju ovih planina kao da se oduvijek povlačila neka patnja, nasilništvo tako sveopće da ga i ljepota ove prirode nije mogla pripitomiti.

Ono *najmračnije* počelo je s jednim topotom koji je milio iz gaja, baš pod najvećom gorskom kapom koja me je dočekala još od Furlanije. Bio je to konjanik zaogrnut u grimiznu opravu, čak mnogo ugledniju i uzvišeniju nego moju, rekao bih. Već se s mog položaja činilo da je taj čovjek ugledan član svoje obitelji, ako ne i čitavog svojega soja. Jahao je ridana vranca, a za njim se nevoljko vukao magarac nakrcan kojekakvim tričarijama. Sam jahač bio je debeo svat, a onaj konj kao da je muku mučio noseći ga na svojim potrošenim leđima. I bio je gizdava kreatura, mogu vam sada posvjedočiti, pomno pletene brade koja je procvala ka zapojasanoj mješini s koje su praporili mjedeni gajtani. Fes obavijen svilenim ovijačem ga je odavao – prilika je bila musliman, po svemu sudeći Turčin, ili bar poturčen kršćanin kojima ovaj kraj nije oskudijevao. Već sam odavna znao prepoznati Allahovu djecu

– Valjan trgovac treba prepoznati kupca i prije nego što ovaj prozbori – govorio je moj otac Giacomo.

„Mir s tobom“, pozdravio sam ga njegovim pozdravom.

Njegova smiješno malena karavana se zaustavi.

„I s tobom, kaurine“, reče on dajući mi do znanja da sam dobrodošao sugovornik.

„Kuda te fatum nosi?“, otac je govorio da s Turcima ne valja okolišati.

„Providan je onaj koji vidi putnika, pa zaključuje da ga put negdje nosi“, u njegovom tonu nije bilo hitnje, ali bijaše odveć ponosa koji nastaje kad se Turčin nađe pred Firentincem. Firentincem njegova zanata.

Spuznuo sam stoga sa svoga dorata da mu se potčinim. Na sreću, on učini isto, no uz mnogo muke i stenjanja, doduše. Prebacio sam tada na firentinski iz vlastite naslade.

„Vidim da si trgovac. Kojim poslom?“

Turčin se nije nećkao.

„U primorje“, izleti najzad pod njegovim tmastim brčinama.

„U razmjenu. Tamo ću uz Božju volju prodati raznu robu. Ako ti, prijatelju, imaš posao vrijedan govora, molim te u ime tvoga Boga i sina, kojeg mu razapeše, da skратиš muke meni i mom kljusetu, pa da pogledaš u moje zalihe. Ako je po Božjem, nać ćeš nešto za sebe“.

I dalje me je sumnjičavo mjerio. Pod mojom gizdavom surkom optočenom hermelinom nije mogao nazrijeti denare, dok se moja karavana sastojala samo od mojega dorata i mene. Ali Firentinci u hermelinu uvijek bivaju prilika.

„A što to onda prodaješ?“, išao sam mu niz dlaku.

Umjesto odgovora, on dotakne vršcima prstiju prvo čelo, pa usta, na što mu ruka prijeđe u maleni polumjesec kao da me poziva da pristupim njegovom tovaru.

Sunce je već počelo odumirati, skrivajući se iza zubatih gorskih grebena kada je debeljuko počeo skidati samare i harno prostirati svoje šarene sagove uz put. Na to je složio tezgju prepunu tkanina najrazigranijih boja i kovanog posuđa od bronce i mjedi. Bili su tu stupići voska koje je namjeravao zamijeniti za sol i suhe smokve u primorju, prepune duvankese - koje nisu mirisale na duhan - te brkati jastuci od mukadema i rupci od batista, kao i vitke vaze iz dalekog Kitaja.

Sve same tričarije, pomislio sam.

Držeći u rukama rjeđe za zastore, Turčin je mljeo kako je tako velikodušnim darom priskrbio sebi već treću družicu. Ali njegovo klepetanje je polagano počelo odumirati kako mu se sve više činilo da mi oduševljenje ne dolazi u oči.

Crven sumrak uhvatio se već u boju plamtećeg žada kada mi je ponudio da sjednemo na tronošce.

„Što ondah hoćeš, kaurine?“

„Ja sam trgovac kao i ti“, odgovorio sam mu nespretno. Sjedili smo već na tronošcima, a Turčinov je škripao svaki puta kada je pošao podbočiti ruku na drugo koljeno.

„Tražiš li nasladu? Žene od noći, možda?“

„Ne tražim.“

Zabio je svoj pogled međ' koljena dok su mu prsti preispitivali svilu njegove garave brade.

„Ne razumijem te, kaurine“, reče ne dižući pogleda.

„Ne razumijem niti kuda si krenuo, niti zašto tamo uopće ideš. Nisi li ti trgovac, kako reče?“

„Ovim poslom nisam“, puhnuo sam u njega oblačić pare.

Njegove oči stajale su još uvijek prikovane uz put kao da ne shvaćaju da sam odavna već odlučio lutati bez cilja.

A onda se izdignuo iz potištenosti i dopustio sebi da njegova ruka doirne moje rame.

„Vidim najzad. Vidim ti nesreću u očima, kaurine. Al' ne očajavaj, jer možda za tebe ipak imam nešto što će ti bit' od pomoći.“

To rekavši on se s mukom odlijepi od tronošca, pa krene do svog konja i vrati se ubrzo sa smaragdnom duvankesom u ruci, urešenom zlatnim prošivom. Činilo se kako je unutra bilo nešto što je čuvao samo za sebe.

„Bunika“, reče naposljetku vadeći iz nje neki korijen iz kojeg je stršao uvenuli cvijet.

„*Mandragora*, kako ju zovu u tvojim krajevima.“

Ponovno je sjeo, a ja sam samo piljio u nj i u korijen.

„Primi ovo kao moj skromni dar,“ smiješak mu bijaše iskren, iako se činilo kako su mu se oči iznenada promijenile: duboko u njima kao da je tinjala neka zlokobna vatra, nešto poput onog krvavog sumraka koji nas je već tada napustio.

„Moj je otac govorio“, nastavi on dok su mu oči tako palucale u mraku. „Svijet zna biti dozlaboga dosadan. No kad jednom osjetiš čari bunila i najtamnije trnje postaje šareni cvijet.“

On se i dalje smješkao, a ja sam uronio u zbunjenost. Nesumnjivo, htio je da probam tu njegovu biljku koja je neminovno služila za bunjenje uma. Dvoumio sam i dalje, pogotovo jer mi se činilo kako žad u Turčinovim očima tinja sve jasnije. Zapravo, u noći i pod svijetlom crvenila kao da mu se i lice pomalo promijenilo: zakleo bih se da se nekako izdužilo, a pod stisnutim usnama naziralo se previše zubi.

Uskoro smo se oprostili, a korijen sam uzeo iz pristojnosti, ili straha, ako baš hoćete.

Možda sam ga čak i čuvao za drugu priliku.

Nikada neću zaboraviti kako sam ga gledao, a debeli se kesekao poput đavola dok se truckao na svojem riđanu, putujući dalje niz cestu ka primorju. A crvene oči još su dugo poskakivale u noći, palile se i gasile zaobilazeći tako oko drveća.

Zakleo bih se da sam te večeri imao posla sa samim Nečastivim.

Te večeri drznuo sam se naći svratište. Bila je to katnica nasred plinskog prijevoja u kojoj niste očekivali ništa drugo doli guzate domačice i dotrajalog čiče koji je balio po luli u zapečku. I mene. Legao sam tu večer na katu, ali sam znao da je On ponovno tu. Kao da me je tražio već godinama. Pričekat ću do zore, ali već sam tada bio posve siguran...

I skoro da sam zaboravio da sam te noći vidio Turčina sa sablasno skerletnim očima, da se nisam usred sna još jednom probudio u bunilu. Nisu to stvari koje se lako zaborave. Zirnuo sam tada, onako bunovan, ka uzglavlju kreveta i shvatio da sam u noći imao društvo...

Čudno, ali nigdje nisam našao tragova.

Štogod da me je *posjetilo*, njegova zadaća je bila da me opomene: Moj *poklon* virio je sada iz one kričave duvankese, iako bi se mogao zakleti da sam ga ostavio u bisagama u predsoblju. I što bijaše najčudnije, svijetlio je preda mnom kao kakav smaragd, sjajem koji kao da je opominjao da ga se još nisam drznuo okusiti. Priznajem - opčinio me. Bio je tako *divan*.

Neodoljiv.

Kusao sam ja mandragoru, moram biti posve iskren s vama, i plovio sam već čarima njene šarene opojnosti. Ali Turčin, ili Zloduh - kada ga sada već moram tako nazvati - mi je lagao.

Ali Salvatore, lažanje je demonu u naravi, sada ćete već reći.

I tu ću se složiti.

No ukus tog vrazjeg ploda zaudarao je na trulež, ukus nekog drevnog pepela, što svakako ne bijaše mandragora.

Međutim, tada je već bilo odveć kasno.

U sitne sate, gospođa Debeloguza i njen otac čuli su buku i dotrčali na kat. Ja sam dotle - između svog trećeg i četvrtog povraćanja - bio prikovan uz krevet, imajući osjećaj kao da sam upravo progutao koprcajućeg šišmiša. U mojoj utrobi kao da je već komešalo na tisuće otrovnih kandži, a u umu je nešto tražilo i rovarilo.

Osvajalo mi misli.

Vrata su glasno odzvonila od šarke i sjećam se da je Debeloguza ušla, pa stala prebirati prstom po prsima čim me je ugledala, zazivajući glasno za Djevicom. Čiča je stajao podalje - baš na vratima - otkočivši svoju kremenjaču. Ali strah u prstima kao da mu nije dozvoljavao da pravedno nacilja.

„Pogledaj ga!“, vrisnuo je. „Crvene mu se oči!“

Iz njegovih usta to je zvučalo tako *slatko* - kada se danas prisjetim - no kremenjača mi se nikako nije sviđala.

Izdignuo sam se iz kreveta, samo da im pokažem svu svoju moć; svoje *novo* obličje. Ne sjećam se baš dobro, ali čini mi se kako su mi krila tada ostavljala šaputave zvukove dok je sva moja grozota levitirala nad krevetom.

„Koji si ti sada Đava?“ Debeloguza je zavapila.

Smiješno, nije bila daleko od istine.

„Ja Sam Onaj Koji Jesam“, odgovorih joj.

Čiča je već ciljao: „Odlazi odavde, prokletinjo!“ – pa ispalio hitac koji mi je ostavio vjetrovit osjećaj pored krila.

To me je najzad razbjesnilo.

Sljedećeg jutra našli su ih obližnji seljani. Pročulo se da je čiču neko zlo ostavilo u grimiznoj lokvi, dok je od Debeloguze pronađen tek kruškoliki trup pribijen na ulaznim vratima od svratišta. Neki su svjedočili kako su tada vidjeli golemog šišmiša - grimizna pogleda i paučastih krila - kako odlazi, klizi kroz noć.

Istina je bila da sam ja tada već bio odviše *daleko*.

Onoga Turčina više nikada nisam vidio, niti sam imao prilike da mu zahvalim što mi je dodijelio svoje *darove*. Možda je i on sam bio tek tijelo koje me je jednom *nosilo*; moj davno potrošeni domaćin.

No biti demon doista jest *vraški* posao: trista godina gledao sam patnju i bol, nanosio sam patnju i bol, ali svemu lijepom mora doći kraj.

Starim, dragi moji. Tijelo ovo vene.

Možda je napokon došlo vrijeme da pronađem nekog novog, bitno mlađeg.

Nekoga tko će me dostojno *nositi*.

TIHO, U NOĆI

Ispod sedefnog meseca, na jednom crnom, gukavom brdu, povrh protutog gradića u dolini, iznad srebrne, zmijolike reke, pred jednom oniskom, mračnom kućom beličastog krova, na srebrnom tremu, sedeo je jedan srebrni čovek lica belog kao u vampira. Gledao je u ekran laptopa i kuckao.

Oko njega, u mraku, obli ćoškovi noći su plamteli mračno, uvijali se lagano; žbunje je vibriralo ćudnom snagom, gusto i teskobno, trava je hladno štrćala kao igle, ali čovek sve to nije video. Bio je toliko zagledan u slova na ekranu koja su nicala jedno za drugim da nije ni primećivao jednu senku, tamniju od drugih kako ćas ćući pod drvetom jednim, pa drugim, pa trećim, kako ćas mili po krovu pa gmiže niz zidove, a jednom ćak i kraj trema stade.

Prvog dana stvori Bog svetlost, zapravo dan i noć, pa onda nebo, pa trećeg dana zemlju sa biljem i semenjem i drvećem. Pa tek ćetvrtog stvori Sunce i Mesec. Nije mi jasno otkud onda već prvog dana dan i noć? I kako su biljke nikle bez sunca? Eto, kako ćoveka odredi darvinistićko-komunistićko odrastanje...

Ni mlad ni star, suvonjavog lica, sa oštrom crtom između crnih, ozbiljnih oćiju, ćovek je sa žarom pisao svoju priću, iako je znao da je sve to uzalud, jer ko uopšte danas ćita? Objaviće je u nekoj zbirci, kao i one ranije, napisaće i neki roman, ali sve te knjige će se vući po ćoškovima skućenih knjižara, po prašnjavim policama lokalnih biblioteka, ili po ormarima i fiokama neke pametne glave što dobi knjigu za roćendan i nikad ne stiže da je do kraja proćita. Svejedno, ćovek je pisao; drugaćije nije moglo.

Pa onda, petog dana Bog stvori ribe, a šestog valjda ptice i zveri na kopnu; i ćoveka, naravno. Ili beše ptice stvori petog, kad i ribe? Ko će sada u pola noći da prebira po Bibliji, ovako bez struje, samo po mesećini. Sitna slova u silnoj knjizi.

I zaista, struje u staroj dedinoj kući noćas nije bilo. Mora da je u pitanju neki kvar; pa žice se skoro dotiću sa onom jabukom iza kuće! Videće sutra dole sa elektrodistribucijom da to konaćno dovede u red. Ali sad je lepa, kreativna noć, ne sme se propustiti razmišljanjem o svakodnevnom. Noćas neće ćovek razmeniti ni uobićajenih par poruka sa onih nekoliko prijatelja na drušćenim mrežama, nijedan mejl neće napisati, ne, bateriju laptopa će potrošiti na pisanje.

Ma, šta je bitno kad su nastali gmazi, ili ptice, ili ribe, ili ljudi! Nisu li neki ljudi gmazi? I neke ribe ko gmazi? I neke ptice kao ribe? Sve je mnogo komplikovanije.

Tačno, sve je vrlo komplikovano; eto, na primer, njegova odluka da napusti beli grad koji je odavno posiveo, i dođe tu na Obrov da započne jedan potpuno novi život. Više nije bio siguran je li to bila pametna odluka. Nije da mu se život ovde ne sviđa, naprotiv, mirno je, sušta suprotnost onoj betonskoj ludnici u kojoj svi negde žure i nigde ne stižu. On tako da živi više nije mogao. I onaj novinarski posao, pih! Vratio se korenima, nešto malo obnovio dedinu kuću, zasadio bašticu i nastanio se u bijelopoljskim brdima koja mu je otac još kao mladić bio napustio. Samo, posla nema ni za lokalno stanovništvo. Iako sada piše više i bolje, slaba je para u pisanju. Nije siguran ni da li je trebalo da prekine dugogodišnju vezu sa Lelom.

„Spaljuješ sve mostove za sobom“.

„Ne spaljujem, neki sami propadaju“, odgovorio joj je.

Ali mlad više nije, ni preterano društven, izgleda preozbiljno, pa i čudno mnogima, i pitanje je hoće li naći ženu po svojoj meri da s njom gradi porodicu, za kojom je u dubini duše čeznuo.

Ali ne treba jadikovati. Vidi kakva se bajna mesečina prosula po gužvavoj padini! Satenski savijuci, krivine, nabori – na postelju, na ženu liči noćas ovaj kraj. Ili na samrtnika na odru... Čudna je magija u ovim prepletima brda i neba, u ovim neobičnim čoškovima grgurave zemlje, tajnovite i prastare iz zapisa u dnu mozga, iz kolektivnih sećanja... Kako je neobično mirno noćas. Nema ni zrikavaca ni sovuljaga. Baš čudno.

Čovek staje sa pisanjem. Gleda ruke, sive mu kao u aveti. Takve su ocu bile kad je umro. Negde je pročitao da su ruke umirućih bronzane, boje lišća. Očeve su bile olovne, kožnate, seća se. Mada je davno bilo. Bio je dete. Tada je prvi put saznao šta je praznina iznutra. Posle ih je bilo još. Kad budeš došao do kraja, bićeš izbušen u duši kao sir, sve rupa do rupe.

A možda je kraj već tu. Dakle, prvo zamukoše zrikavci i sove. Noć ućuta, teška, preteća, i lišće se okameni na granama kao da je od olova. Čovek se probudi iz misli i konačno oslušnu. Tišina postade takva da pređe u pucketanje i zvuk bila. Onda iz svakog pravca kreće šaputanje.

Čovek ustade sa trema, okrete se oko sebe, pogleda dole niz brdo, prođe oko kuće, pogleda gore ka šumi – ne vide nikoga. Vratio se na trem, sede zbnunjen. Zlokobno šaputanje se nastavi:

Enteb-teb

En-teb-lar-isif – Enteb-teb-lar-isif

Mršavi čovek na tremu se i ne pomače. Nije vredelo bežati. Nije se od iznenađenja moglo kad. Nije se imalo vremena.

Pred njega kroči gadno stvorenje. Tamnije od noći i jače od svakog svetla. Ni čovek, ni gmaz, ni avet, već sve to zajedno. I još više od toga. I podiže stvorenje teški rep i tresnu njime o zemlju i prsnu sve u paramparčad.

Dugo je čovek sedeo obamrlo, ne znajući je li živ ili mrtav. Kad se konačno usudi da otvori oči, ne znade da li ono što se vidi gleda on ili to nečije tuđe oči gledaju, nečija tuđa svest registruje. Dokle god oko vidi pruža se u nekoj krvavoj svetlosti čitava vojska gadnih stvorenja, sve jedan do drugoga, dišu kao jedan, gaze kao jedan. Nekakve crne oklope kao na sebi da imaju, što sjaje crnom vatrom i svetlucaju pod kvavom svetlošću. Čovek ponovo zatvori oči, pa kad ih opet otvori, razlete se odjednom ta masa čudovišta kojekuda, razgmiza na sve strane, zakriča histerično i nestade.

Mesto njih u taj krvavocrveni prostor uleteše poput oluje bića zemaljska, sve zveri i stoka i sitna živež, crna kao ugljevlje i neobično tiha, provrteše se i pogaziše međusobno bez glasa, pa se raspadoše kao da su od crnog pepela. Blede im duše ostadoše da lebde nad zemljom, ali se gnojne rane na zemlji otvoriše i upadoše blede duše u te rupe, pa se crna zemlja zatvori. I ostade samo tišina.

Diše čovek teško i remeti tihu noć. Onda videše oči jata ptica, mrkih gavrana i sova i svakojakih sitnih ptica kako provrveše po crvenom nebu krešteći, strašnu buku napraviše, pa utihnuše čim se pretvoriše u pepeljaste pahulje koje počеше da lelujavu padaju na crno tlo. Onda ih razveja vetar krvavog neba.

Crna voda dođe niotkuda i preplavi oči i svest. Užas ispade iz grla i čovek ču samo svoje hroptanje jedva jače od šaputanja. Mrtvačke, ledene ruke vode uhvatiše se oko njega i povukoše ga dole u tišinu. Učini mu se da vidi iskre u vodi, sablasnoplave i sumpornozelene. To bljeskaju bića vode. Čudesno duguljasta tela se otaroše o njega, provrveše u toj crnoj vodi i nestadoše. Čovek oseti konačno svoje telo, oseti kako otupljuje, drveni u vodi i postaje truplo.

Nestade vode. Je li mrtav čovek? Je li ovo pod njim opet kopno, pa neka je i crna zemlja? O, blaženosti, ugledaše oči mesec! Velik kao tanjir o slavi, srebrn je, pun, sedefan. Sija kao duša. A dalje od njega, visoko gore, žmirkaju zvezde. Samo kad je sad sve dobro.

Zalud je radost čovekova. Nestade Mesec kao crnom rukom odnet i usahnuše zvezde. Oči zaplakaše. Nestadoše znaci vremena, a crni duh se podiže nad zemljom.

Osušiše se biljke i drveće, nestade semenje sa tla i zemlja vrati u sebe svaku travku što nekada beše pustila. Sve su to oči gledale. I videše kako ostade još samo tamno nebo i mrtva zemlja, bez obliča i pusta.

I rastavi se tama od svetla. Svetlo iščile neznano kud a tama zasednu iza kapaka i proguta svest. I tama se prosu po beskraju. I čovek propade kroz beskrajne ponore.

I u tom padu, u onome što su nekada bile oči čovekove, u toj zadnjoj iskri postojanja zadržta jedno pitanje:

Zašto?

Dok mu je život čileo kroz ono što su bile zenice očiju, dok se život rastakao, topio iz onoga što je do malo pre bilo razapeto telo, krajičkom ostatka svesti uhvati nekadašnji čovek poruku gadnog bića i, pre nego što će konačno nestati, shvati zašto.

Zato što čovek ne može da bude gospodar svoj zemlji i svakom stvorenju što se miče zemljom! Mali si, čoveče, a da to i ne znaš!

Zato što je u tebi đavo, čoveče, a da to i ne znaš!

Zato što nam ti daješ snagu, a sam kopniš, božja klico sasušena! E, jadni čoveče!

I ono što će sutra mnogima izgledati kao moždana kap ili srčani udar kada budu sivog čoveka našli ukočenog na tremu kraj prevrnutog, mrtvog laptopa, biće daleko od istine, ali istinu neće niko znati osim sledećeg pojedinca koji bude izabran, pa sledećeg, pa sledećeg.

OPROŠTAJNO PISMO S. J. SWANSONA

„To je bila samo boja izvan ovog svemira, užasavajući glasnik iz neoblikovanih carstava beskrajna, izvan prirode kakvu mi poznajemo, iz carstava čije i samo postojanje šokira mozak i otupljuje nas crnim izvan-kosmičkim ponorima koje otvara pred našim grozničavim očima“.

- Boja izvan ovog svemira, H. P. Lovecraft -

Jedini razlog zbog kojeg još uvijek nisam povukao obarač iza metalne cijevi koja je sve do ovog momenta grebala moje nepce jeste nesavladiva želja da, prije nego što svojevolumno predam svoj život onostranom, zapišem strahote koje su me i natjerale na ovaj potez očajnika. Tek pri stanju uma kojeg bih nazvao apsolutni strah shvatam i razumijem da je ovo jedini izlaz. U danima koji su prethodili kobnom događaju koncept samoubista je meni, kao savršeno racionalnoj osobi, bio nerazumljiv i konfuzan; šta može natjerati čovjeka da zaboravi i zanemari nagone za preživljavanjem i samoodržavanjem, nagone koje je evolucija snažno tkala i neraskidivo povezivala sa našim genima? Koje sile mogu tako pomračiti um da svaki trag ljudskosti nestane, slabašan poput izmaglice, nemoćne pred jutarnjim suncem. Dok posmatramo tupo presijavanje revolvera na radnom stolu prekrivenom papirima, kojima predajem posljednje ostatke i krhotine memoara onoga koga ste zvali profesor Stephen Jonathan Swanson, ne mogu a da se ne zapitam u kakve će nepoznate ponore zaroniti moja duša nakon što sve ovo bude gotovo i nakon što olovo prokrci sebi put kroz slojeve kostiju, mišića i krvnih sudova čije su bolne pulsacije jedini podsjetnik da sam još uvijek živ. Nadam se da će zaobići dimenzije iz kojih je ispuzalo ono čiji me lik još opsijeda i čije su riječi izbrisale san, a svakodnevicu pretvorile u beskonačnu noćnu moru, košmar, iz kojeg me jedino ovaj revolver i metak u njemu mogu probuditi.

Baveći se geologijom imao sam mnoštvo prilika da putujem i istražujem ovaj svijet. Vidio sam spektakularne predjele i skrivena bogatstva planete koju nazivamo domom. Postao sam svjedok dugovječnosti i tihi posmatrač postanka ocrtanog u svakom kamenu, u svakom zrnu pijeska na kome je uklesan lik univerzalnog Stvaraoca. Od saharskih vrelića pa do sibirskih tundri nalazio sam tragove stvaranja zemlje po kojoj kročimo, jedinstvene

poput otisaka prstiju koje umjetnik ostavlja na glini dok je oblikuje. I zaista sam smatrao, lišen i najmanje sumnje u postojanje boga, da se u svemu i svima krije trag kosmičke energije stvaranja i da sve na ovom svijetu sadrži česticu Praiskona, momenta u kome je Sve nastalo iz Ničega. Iako su, nakon svega, moja uvjerenja i dalje prisutna, sada nažalost uviđam mane svojih metafizičkih shvatanja; nakon događaja sa Antarktika mislim, ne – *znam*, da ta ništavna praznina iz koje je, nekim božanskim uticajem nastao univerzum, nije nestala, već se samo povukla izvan granica ljudskog poimanja materijalnog, skrivajući u sebi sve one strahote koje uzmiču pred svjetlom i pred životom, povremeno pronalazeći pukotinu između dimenzija kroz koju se ušunjaju i u naš ugao beskonačnog svemira otkrivajući se nama, smrtnim i ograničenim dušama. Jer kako drugačije objasniti iskonsku tamu i zlo koje me dočekalo dole, u ledenim, zaboravljenim katakombama? Kako natjerati um nazad u kavez poznate realnosti kada je, makar i na tren, iskusio prostranstva van granica svega onoga što nazivamo realnim i shvatljivim? Krenuću ispočetka u nadi da ću nekako uspjati smiriti vrtlog misli koji mi muti vid i trese promrzle prste.

Došao sam na ideju da okupim probranu ekipu za ekspediciju na Antarktiku. Cilj nam je bio posjetiti slabo istražene dijelove ovog ledenog kontinenta u potrazi za meteoritima. Pustopoljine prekrivene snijegom pružaju idealno područje za uočavanje kamenja koje snažno odudara od svoje okoline. Rijetki su takvi predjeli, potpuno neistraženi i neokaljani ljudskim stopama, predjeli koji su uspjeli da se odupru civilizaciji i napretku tehnike, vješto izbjegavajući čovječanstvo kao najvećeg istorijskog neprijatelja prirodne harmonije. Antarktiku je takav, hladan i srećan u svojoj usamljenosti dok ljubomorno čuva drevne tajne, skrivajući ih pod eonima snijega i leda. Ja sam želio da razbijem taj vjekovni veo i da čitam šapate univerzuma zapisane na bijelom licu diva. Nakon što sam od univerziteta dobio sva potrebna materijalna sredstva neophodna za istraživanje, razmišljao sam ko bi od mojih kolega bio najpodesniji za ovaj nemilosrdan poduhvat. Samo mi se jedno ime stalno javljalo u mislima – Tom Harris, poznati geolog i astrobiolog, kao i moj dugogodišnji prijatelj. Naravno, Tom je jedva dočekao da prihvati ponudu i nas dvojica smo, nakon detaljno isplaniranog puta, isplovili iz Darwina.

Prije polaska kontaktirali smo istraživačku stanicu Rothera smještenu na jugozapadnoj obali antarktičkog poluostrva koje se odvaja od istočne strane kontinenta. Ova regija je pod britanskom upravom i oni nisu imali ništa protiv da se dva naučnika pridruže brodskoj posadi koja je upravo bila na povratku iz Engleske. Tako smo Tom i ja, za svega sedam dana od odobravanja istraživanja, ugledali obale južnog kontinenta i ushićeni stajali pred ledenim magnovenjem koje je sada djelovalo daleko zastrašujuće. Ploveći oko poluostrva ka Rotheri nisam mogao a da ne osjetim neku čudnu težinu

u vazduhu, težinu koja izbija iz sivila ledenog mora i još hladnijeg vazduha. Sve je odisalo netrpeljivošću prema strancima, ljudima koji bez dozvole narušavaju beskonačnu tišinu utkanu u svaki kamen, svaku santu plavog leda koja nas posmatra nevidljivim očima i nijemo šapuće drevne kletve i upozorenja nekim zaboravljenim jezikom, razumljivim samo prirodi i rijetkim stvorenjima koja ove oštre litice nazivaju domom.

Napustivši međunarodne vode oko poluostrva stigli smo na dugo iščekivano odredište. Istraživačka stanica Rothera je smještena uz obalu Belingshausenovog mora. Dočekali su nas izrazito prijateljski i odmah poslali vođi geološkog tima kako bi ustanovili dodatne detalje terenskog istraživanja. Šef geološkog odsjeka dr Joe Harrington je bio veoma srdačan. Ugostio nas je u svojoj sobi najbolje što je mogao, u skladu sa skromnim mogućnostima stanice koja je više praktična nego luksuzna. Popili smo po čašu jakog brendija i na trenutak zaboravili obaveze dok smo pričali sa domaćinom o dešavanjima u Engleskoj i putu koji nas je fascinirao.

Ali neobavezno ćaskanje nije potrajalo. Tom i ja smo insistirali na tome da, uprkos upornosti našeg sagovornika, razgovor teče u pravcu istraživanja meteorita. U kratkim crtama smo izložili plan. Cilj nam je bio obezbijediti prevoz i pratnju sa Rothere do Ellswortha, teritorije koja se nalazi na slobodnoj zoni Antarktika - zemlji Marie Byrd. Naš plan je bio da tražimo meteorite upravo na ovom regionu gdje su mnogo veće šanse da ćemo pronaći značajne primjerke jer se mali broj geologa usuđuje lutati ovim, još nedovoljno istraženim tлом. Rothera bi trebalo da nam obezbijedi prevoz u oba pravca, kao i ljekarsku i tehničku podršku neophodnu za sigurnost i uspješnost putovanja. Planirali smo se zadržati svega tri dana, nakon čega bi se vratili nazad u stanicu, a odatle brodom do Engleske. Sva veća geološka ispitivanja ćemo vršiti tamo, a ne u Rotheri, svodeći troškove stanice na minimum. Dok sam razgovarao sa šefom, iznoseći svoje argumente, primijetio sam promjenu na njegovom licu. U nekoliko trenutaka ispred mene više nije sjedio veseli i pomalo pripiti čovjek, već smrknuti muškarac lica iscrtanog sjenovitim brazdama. Završio sam svoj unaprijed pripremljen govor, nakon čega je uslijedio predugi trenutak neprijatne tišine. Tom i ja smo se nervozno pogledali, nadajući se da sav put do ovog ledenog pakla nije bio uzaludan. Dr Joe je sklopio vrhove pristiju i ostao zagledan u nas. Napokon je progovorio, posle onoga što mi se činilo kao vječnost ispunjena iščekivanjem. Rekao je kako je ranije tog dana poslao četiri člana ekipe na teritoriju Ellswortha. Izgleda da su dva norveška meteorologa krenula na rutinsku provjeru stanice na ostrvu Petra I, nekoliko kilometara od obale Ellswortha, i ostala izgubljena negdje u putu. To jutro su iz stanice Wasa radio vezom kontaktirali Rotheru, traživši od njih da im pomognu u potrazi za naučnicima koji nisu prijavili dolazak na ostrvo. Joe je bez razmišljanja izašao u susret i poslao tim od četiri čovjeka

koja će se pridružiti ekipi za potragu na zemlji Marie Byrd. Zbog manjka ljudi na stanici mogao nam je obezbijediti samo pratnju ljekara. Tom i ja smo se složili i velikodušno prihvatili ponudu. Zatim smo otišli u dodijeljenu nam sobu i zamračili prozore kako vječni dan ovog ledenog svijeta ne bi ometao naš prijeko potrebni san.

Ni sam ne znam koliko dugo sam spavao. Moje tijelo se još uvijek privikavalo na odsustvo noći u ovom vanzemaljskom, bijelom svijetu. Sunce je ponosno gospodarilo nebom, razbijajući krhke oblake koje oštri vjetrovi nose sa istoka. Ispred stanice su nas dočekali dr Joe i mladić za koga smo Tom i ja pretpostavili da je ljekar koji će nam se pridružiti u ekspediciji. Mladić je rekao da se zove Richard Mathesson, porijeklom iz Sheffielda. Obojici nam se dopao već na prvi kontakt i znao sam da će biti od koristi u ledenoj divljini prema kojoj smo se uputili. Joe nam je pokazao motorne sanke, potpuno opremljene svim što će nam biti potrebno za istraživanje, kao i za uspostavljanje kontakta za radio-bazom na Rotheri. Sve je bilo spremno i nas trojica smo napokon krenuli prema Ellsworthu. Kada se samo sjetim naše blagoslovene bezbrižnosti! Uputili smo se u nepoznato potpuno nesvjesni onoga što nas tamo čeka, duboko u ledu, skriveno od svjetla vječnog dana.

Vožnja je trajala duže nego što sam se nadao. Prostranstva Antarktika su daleko veća nego što je to moj ograničeni um mogao zamisliti! Tek kada ste u neposrednom kontaktu sa nečim velebnim i strahovitim u toj svojoj uzvišenosti shvatite koliko je kratak momenat koji nazivate životom. Okružen ničim osim leda i snijega iz kojeg mjestimično izbijaju hrapave površine crnog kamena uvidio sam sićušnost svog bića, kako fizičku tako i duhovnu. Ljudi su sujeta stvorenja. Samo direktno suočena sa nečim što svjedoči o dugovječnosti vremena postaju svjesni beznačajnosti svog doprinosa ukupnoj istoriji postojanja. Inače, okruženi prividom svoje nezamjenjivosti, uljuljukujemo se u osjećaj jedinstvenosti, govoreći sebi da smo vrhunac stvaranja satkan od savršenstva, djeca boga ili univerzuma - kako hoćete, a pravu istinu ne možemo i ne želimo da saznamo. Ona pripada samo onim rijetkim prokletnicima kojima neki strahoviti podsjetnik skine paučinu sa davno zakržljalog čula koje osluškuje odjeke Praiskona i koje vidi tamno naličje Stvaraoca. Prokletnicima kao što sam ja.

Put do Ellswortha je trajao dva dana. Tom i ja smo željeli da zađemo što dublje u neistražene teritorije smatrajući da ćemo tamo imati najveće šanse za revolucionarno otkriće. Dr Richard se tiho slagao sa našim planovima, ne uplićući se u naše polemike. Dva puta dnevno smo kontaktirali Rotheru i Joe nam je rekao da prati GPS signal naših vozila. Obavijesto nas je kad

smo napustili englesku teritoriju i ušli na zemlju Marie Byrd. Te noći (bar je tako pokazivao moj sat, iako je bilo sunčano i vedro oko nas) smo se, kao i prethodne, ulogorovali na otvorenom, pojeli jednostavan obrok i zaspali u malim ali toplim šatorima. Čini mi se da sam spavao svega nekoliko sekundi kada me je zaglušujuća buka probudila a nalet vjetra koji je uslijedio silovito zatresao sva tri šatora. U bunilu i još nepotpuno probuđen sam izletio napo-
lje nesvjestan penetrirajuće hladnoće u vazduhu ispunjenom uskovitlanim snijegom. Tom i Richard su takođe napustili šatore. Međusobno smo razmjenjivali zbunjujuće poglede, tražeći i najmanji znak shvatanja situacije u kojoj smo se našli. Šta god da se desilo uhvatilo nas je nespremne.

Bilo je potrebno minut-dva da se obučemo i razbistrimo misli. U glavi mi je još tutnjalo od strašne buke koja me je prenula iz sna. Bezuspješno sam pokušao da trijezno razmišljam. Zujanje u ušima me u tome sprječavalo. Ne sumnjam da su se slično osjećali i moji prijatelji koji su stajali ispred mene potpuno blijedi i preplašeni. Tražili smo izvor tog zvuka, te eksplozije koja je zatresla tlo Antarktika. Nije nam trebalo dugo da ga ugledamo. Oko pedeset metara ispred kampa kojeg smo postavili snijeg je bio iskopan i razbacan, potpuno otkrivajući tamno tlo i oštro kamenje. Potrčali smo u tom pravcu iz kog je dopirao dim avetno se uzdižući iz kratera, a kako smo se približavali pojačavao se i osjećaj toplote, tako nesvojtven ovom ledenom svijetu. Krater je imao prečnik od nekoliko metara i bio dubok oko jedan metar. Na njegovom dnu, u centru te mikroapokalipse, ležao je komad crnog kamena, uglačan, nepravilan poput nebrušenog dijamanta. Tom se prvi spustio prema meteoritu, rukom rastjerujući posljednje ostatke dima. Kleknuo je pored stijene dok mu se na licu gubio izraz zbunjenosti a rađao osmijeh. Pozvao me da siđem i pružio ruku. Richarda smo poslali po torbu sa opremom.

Što sam duže posmatrao meteorit manje sam znao o njemu, a svaka hipoteza nastala u mojoj glavi brzo je isparila potpuno opovrgnuta. Većina meteorita koja padne na Zemlju je kamena, takozvani hondriti i ahondriti. Već na prvi pogled sam znao da ovdje nije u pitanju takav primjerak. Zbog toga sam prvo pomislio da je u pitanju veoma rijetki gvozdeni meteorit. Međutim, sve hemijske analize koje smo mogli izvesti u ograničavajućim uslovima su osporavale i tu tezu. Očigledno smo se susreli sa nečim do sada nepoznatim u nauci. Ta ideja nas je veoma uzбудila. Tu, ispred nas, ležao je kamen ne veći od obične aktovke, težine svega pet kilograma, kamen potpuno jedinstven na ovoj planeti i još jedna u nizu enigmi kojima obiluje naš svijet. Posmatrao sam potpuno crnilo na elegantnoj površini ovog posjetioca iz svemira, površini koja sa lakoćom guta svaki zalutali snop svjetla bez da stvara i najmanji odsjaj.

Ni sam ne znam koliko smo Tom i ja proveli u krateru produbljujući svaku sumnju u svoje znanje sticano godinama. Na kraju nas je Richard na-

tjerao na spavanje govoreći nam da je zora, što je malo apsurdno u svijetu gdje se ne smjenjuju dan i noć. Nevoljno smo ga poslušali i teškom mukom otišli u šatore. Ležeći potpuno slomljen umorom prepustio sam se lutanju u mislima. Razmišljao sam i pitao se, puštajući da me vodi umorni um koji upravo u momentima najveće fizičke iscrpljenosti najbolje funkcionira. Početna euforija je isparila, ponovo ustupajući mjesto samo meni svojstvenom racionalnom rezonovanju. Kolike su šanse da baš tu padne meteorit, svega nekoliko metara od nas? Od tolike prostranosti svemira, svijeta i ove antarktičke divljine, kamen dužine svega dvije stope je uskladio svoju trajektoriju nastalu prije ko zna koliko vremena sa putanjom moje sudbine. A kolike su šanse da, od svih osoba na svijetu, baš ja budem taj koji pokušava da odgometne tajne crnog kamena, ja koji sam prije samo nekoliko dana bio na drugoj strani planete živeći neki drugi život? Kakav je to materijal koji savršeno upija sunčeve zrake poput *minijature crne rupe*? Zar je moguće da postoji materija toliko strana i drevna da sa nje u potpunosti *odsustvuje boja*, ili, zbog ograničenosti spektra vidljivih talasnih dužina svjetlosti koje nazivamo bojama, nismo u stanju ni da *vidimo* meteorit onakvim kakav on zaista jeste? Kako je tako mali i lagan kamen mogao napraviti onako veliki krater?... Pitanja su opsjedala moje tonjenje u grozničav san ispunjen vizijama svemira i postanka, neograničenim prostorima i dimenzijama kojima vlada bezoblična tama, beskonačna i savršena u svojoj malignosti.

Probudio me poznat glas i svjetlost koja je izbijala sa ulaza u šator. Tom je, uspaničen, rekao kako je Richard nestao zajedno sa meteoritom. Na brzini sam se obukao i zajedno sa Tomom potrčao prema Richardovom šatoru. Bio je prazan. Zatim smo požurili ka krateru bezuspješno pokušavajući da kontrolišem panično disanje i silovito lupanje srca. Na dnu rupe nije bilo meteorita. Zbog čega bi ga Richard ukrao? Tom je slijegao ramenima, zbunjeno kao i ja. Pogled mi je pao na tragove gusjenica koji vode od kratera prema istoku. Pogledao sam na časovnik – spavali smo dva sata. Možda ćemo ga stići ako odmah krenemo. Upalili smo motorne sanke i, ne gubeći vrijeme, krenuli u pravcu istoka, prateći trag koji se gubio u daljini.

Čitava vožnja je protekla bez izgovorene riječi. Povremeno bih pogledao Toma nazirući ozbiljno lice ispod naočara. I ja sam bio zabrinut. Zabrinut i zbunjen. Zbog čega bi Richard ukrao meteorit i bježao sve dublje u neistraženu zemlju Marie Byrd, u samo srce Antarktika? Kako je potjera odmicala sve više se pojačavala želja da okrenem vozilo i napustim sve, da se vratim nazad u Rotheru, nazad u Englesku. Neki urođeni instinkt se probudio u meni, nagon davno zaboravljen i potisnut. Na sopstvenu žalost sam ga ignorisao i, željan odgovora, nastavio istim smjerom, igrajući igru mačke i miša ne obazirući se na refleks koji me pokušavao upozoriti. I baš tada, kada je osjećaj bojazni bio najintenzivniji, osjetio sam potpuni gubitak oslonca

nošen strahovitim zvukom pucanja leda. Moje tijelo se prepustilo padanju i gravitaciji koja ga vuče sve dublje u ponor ispod blještave površine. U jednom trenutku sam ugledao beskrajno plavetnilo neba nenarušenog savršenstva a već u drugom sam osjetio tupi bol u glavi.

Probudio sam se na dnu. Pogledao sam na sat. Bio sam u nesvijesti punih deset minuta. Snake su ležale prevrnute i djelimično zatrpane komadima skamenjenog snijega. Osvrnuo sam se oko sebe i nervoznim pogledom prelijetao po visokim i uglačanim zidovima ponora kroz čiji je vrh prodiralo dovoljno svjetla da sagledam prostor oko sebe. Plavičasto presijavanje ledenih zidova hranilo je strah u mojoj duši, strah drevan poput ove grobnice. Dozivao sam Toma i slušao eho svoga glasa kako se zauvijek gubi u zidovima ledenog lavirinta. Ostao sam sâm, izgubljen i zatrpan, sahranjen u utrobi ničije zemlje, dok se ovaj ledeni grob smije mojoj sudbini okrutnim odjekom dozivanja i mog glasnog disanja!

Podzemni hodnik se pružao u dva pravca. Imao sam izbor da pođem unazad, ka zapadu i kampu odakle smo krenuli, ili naprijed prema istoku, prateći smjer kojim smo Tom i ja jurili trag Richardovih sanki. Izabrao sam drugu opciju, ponovo ignorišući instinkt i osjećaj straha koji sam pripisao pretrpljenom šoku i stanju konfuzije od kojeg sam se još oporavljao. Smatrao sam da ću, ukoliko krenem na istok pronaći Toma. Nadao sam se da je dobro i da nije propao u neki ponor dublji i opasniji od ovog.

Hodao sam tom ledenom katakombom neprestano osmatrajući visoke zidove kako isijavaju avetno plavom bojom, jezivo imitirajući snop neba koji se protezao iznad lica Antarktika. Nastavio sam da dozivam Toma i svaki put iznova zadržavao dah dok slušam kako odjek jenjava duboko u srcu nepoznatog. Nadao sam se da ova potraga neće biti uzaludna i da je Tom dobro. Mislio sam da se možda baš ovog momenta kreće u mom pravcu i da ću ga, ako nastavim istim smjerom, sigurno sresti. Dozivao sam i dozivao, kupajući se u talasima zvuka koji me zapljuskuju ledenom okrutnošću, pojačavajući osjećaj izolacije i samoće. Nisam odustajao, dozivao sam ga i dalje, ponavljajući njegovo ime svaki put kada bi ono pobjeglo sa mojih smrnutih usana i uteklo duboko u tunel. U jednom momentu mi se učinilo da sam nešto čuo. Zastao sam i smirio svaki pokret, naprežući sluh kao da voljno kontrolišem njegovu izoštrenost. Nisam čuo nikakav glas, nikakav ton. Ali sam *osjetio* prisustvo nečega, duboko u duši i u zidovima koji me okružuju, duboko u kostima i mišićima koji titraju u ritmu tananih pulsacija arterija. Nešto se nalazilo ispred mene, tamo, u mraku ovog ledenog tunela. Nešto je tamo a njegovo prisustvo je odjednom bilo savršeno jasno i neupitno poput činje-

nice da se moja pluća bore za vazduh, da moje srce probija koštane okove rebara i da moje noge klecaju u želji da pobjegnem od toga za šta sam i tada znao da je izvor najvećih strahota i zaboravljenih noćnih mora. Opet sam se, ponovo ignorišući parališući strah, uputio ka sudbini od koje sada znam da nisam mogao pobjeći.

Hodnik kojim sam se kretao ka istoku se završavao pećinom. Polako sam ušao unutra puštajući oči da se naviknu na novonastali mrak, jer je ovdje prodiralo daleko manje svjetlosti. Upalio sam lampu i pratio kretnje njenog svijetla po savršeno uglačanim zidovima. Krug svjetlosti je klizio po ledu i drhtavo plesao podražavajući premor ruke koja ga kontroliše i usmjerala. Kretao sam se nježno i u strahu da ne narušim okean tišine koji me pritiskao sa svih strana, tišine stare poput leda u kome je zarobljena. Uperio sam svjetlost lampe prema podu čiji sam nagib osjetio u napetosti kičme. Tlo se spuštalo prema prostranom udubljenju pećine nepravilnog kružnog oblika. A u podnožju sam ugledao tu strahotu zbog koje i pišem ovo pismo.

Svjestan sam da sam, u svojoj mentalnoj dekadenciji, iz sjećanja izbrišao mnoštvo uspomena. Ne sjećam se djetinjstva ni roditelja. Ne znam ni da li su živi. Ne sjećam se prve ljubavi. Zaboravio sam kakva je osjećanja u meni budilo ljeto i koji mi je bio omiljeni predmet na fakultetu. Koja je moja omiljena knjiga? Omiljena pjesma? Šta me ljuti, a zbog čega zaplačem? Nisam čak ni siguran u imena svoje djece, bez obzira koliko puta mi ih oni ponovili. Skoro sav moj život, koji sam poznavao do tog momenta, je nestao u jednom otkucaju srca ispunjenom užasavajućom strahotom, toliko snažnom, da ostatak mog postojanja nema smisao. Čitav moj život i moja fizička egzistencija su bili podređeni upravo tom jednom trenutku koji se tako snažno uklesao u moje sjećanje da sve ostalo u poređenju sa tim blijedi i gubi značaj. Antarktik i događaji vezani za njega su jedino što moj um grčevito pamti. Sve prije toga je besmisleno.

U podnožju pećine sam ugledao četiri ljudske figure. Bili su uhvaćeni u neku vrstu transa koji ih je potpuno deformisao, ignorišući prirodne zakonitosti položaja i savijanja tijela. Prepoznao sam Toma i Richarda, glava rotiranih neprirodnim položajem. Drugu dvojicu nisam poznavao, mada sam po zastavama ušivenim na jaknama shvatio da su to izgubljeni norveški meteorolozi. Njihova tijela su okruživala crni predmet bez sjaja koji je sa lakoćom gutao svjetlost lampe. Odmah sam prepoznao meteorit okupan crnom aurorom koja se, kao izmaglica, uzdizala sa njegove uglačane površine. Sjećam se da sam duboko i glasno uzdahnuo, djelimično zbog straha ali više zbog toga što sam, preneražen bizarnošću prizora koji me dočekao, zadržavao dah do pojave bola u grudima. Moja pojava je uznemirila grupu muškaraca u podnožju i oni su, kao jedan organizam, usmjerili svoje prodorno crne poglede prema meni, kao da se u njihovim očima skrilo isto ono bespuće iz kojeg je

i pobjegao stvor za kojeg sada znam da je mnogo više od običnog kamena. Potrčali su prema meni, krećući se okretno i brzo poput sjene, klizeći po tlu i glatkim zidovima jedva ih dodirujući. Ispustio sam lampu i potrčao nazad u tunel iz kojeg sam došao potpuno svjestan činjenice da im ne mogu umaći. Ubrzo su me sustigli i oborili na zemlju. Tom i Richard su me držali za ruke a druga dvojica za noge, onemogućavajući mi da im se otmem. Ne znam da li sam ispustio i najmanji glas; mislim da moje tijelo nije bilo sposobno za takav nadljudski podvig. Strah je paralisao i najmanji mišić moga tijela. Njihove oči su me progutale, nestajao sam u tom vilajetu tame poput lista ubačenog u uragan. Na trenutke sam gubio svijest i dolazio sebi a stvarnost je postala neuhvatljiva kao san. Čuo sam riječi, govor te beskonačne tame izvan svemira koja je pobjegla od stvaranja i Stvaraoca. I dalje mi odzvanjaju u glavi, neprestano i snažno kao prvi put. Postale su dio mene. Zbog toga ih mogu zapisati potpuno neizmijenjene subjektivnošću strahovitog iskustva.

Počuj me smrtniče, rekla je tama njihovih očiju. Počuj onoga koji obitava izvan vašeg svemira. Slušaj riječi Uništitelja svjetova i Krotitelja života. Govori ti onaj čije postojanje uliva strah generacijama i bićima koja su živjela prije tebe u eonima nezapamćenim, vremenima prije nego što je život ispuzao iz praiskonske močvare ove hrpe kamena kojeg nazivate domom. U momentu Stvaranja sam ostao rasparčan u beskonačno komada a dijelovi mene kruže cijelim univerzumom, privučeni životnom snagom nastalom iz daha Praiskona. Od tada sam, poput svemirskog parazita, vječno u potrazi za hranom. Pustošio sam planete, dovodio civilizacije do uništenja i jeo njihovu propast, uživao u posljednjim vriscima patnje dok zatirem tragove života. A sad je dio mene pronašao ovu galaksiju i vašu planetu koja vrvi životom! Uskoro će svaka duša iskustiti svoje prokletstvo a vaša tijela će postati prah zaborava, samo jedan kratki momenat postojanja prebrzo zaboravljen. Iskusite svoju smrtnost i svoju prolaznost! Jer stigao je puzajući Haos – posljednji čas vaše sudbine!

Izgubio sam svijest i uronio u febrilan san nošen strahovitim riječima, glasnica propasti i mog ludila. Probudio sam se na Rotheri, u istoj sobi u kojoj sam prespavao prije polaska za Ellsworth. Na stolici preko puta mog kreveta sjedio je Tom, mislima duboko u knjizi. Kada je shvatio da sam budan polako je ustao, privikao stolicu i sjeo pored mog uzglavlja. Rekao mi je da sam bio u nesvijesti tri dana i da sam sada na sigurnom. Pričao mi je kako su me pronašli na dnu provalije samo zahvaljujući GPS signalu mojih sanki. Bez njih bih sigurno ostao dole kao vječno zamrznuti leš. Našli su me, rekao je, isti članovi ekipe koja je pronašla i meteorologe nedaleko od mene. I oni su ostali zarobljeni u istoj pukotini u ledu. Richard je takođe dobro i pazio je na mene ova tri dana na Rotheri. Svi su se zabrinuli za mene, uključujući i dr Joa koji me obilazio svaki dan. Meteorit je sačuvan i na putu za Darwin i dalja ispitivanja.

Znao sam da je Tomova priča loša laž. Mnoge stvari se nisu poklapale. Kada sam ga počeo ispitivati za Richardov bijeg, za pronalazak pećine i za čudne događaje u kojima je i on učestvovao, Tom mi se samo mlako osmijehnuo i rekao kako moja priča zaista zvuči nevjerovatno i da je ona proizvod mog dubokog delirijuma koji mi je pomutio razum. Ali se plaši da ću, ukoliko je nastavim ponavljati, sigurno završiti u najbližoj ludnici. Rekao mi je da se moram još odmarati i oporavljati, a da ću vremenom shvatiti da je sve to bila halucinacija. Lagao je! Sve je lagao! Vidio sam to u njegovim potpuno crnim očima, tamnim poput smrti!

Put do Darwina je bio smjenjivanje časova potpunog straha koji otupljuje čula i deliričnog polusna u kome se briše granica između racionalnog i mašte. Odbijao sam izlaziti iz sobe, a kada bih je povremeno napustio vidio bih, u očima putnika i slučajnih prolaznika na palubi, isto ono beskonačno crnilo koje me je dočekalo u pećini. Stvorenje me pratilo čak i kada smo stigli u Darwin, posmatralo me kroz oči prijatelja, komšija, pratilo je svaki moj korak. Sakrilo se i u Tomovom pogledu, nepregledno tamnom čak i kada sam, u trenutku očajja, pucao između ta dva crna bezdana savršene zlobe. Posmatra me, čak i ovdje, u samoći moje sobe. Vidim te oči u sjenama uglova, u knjigama na policama, u metalnom nebu išaranom zvucima policijskih sirena koje se približavaju. Te oči su svuda oko mene. Gledaju me i šapuću, ponavljaju nijemu molitvu - drevne riječi nekad izrečene u srcu ledene zemlje koja krije toliko tajni ispod svoje prastare površine. Smrti, radujem ti se.

s.r. Stephen Jonathan Swanson

Luka Vidosavljević

LOVAC NA BLAGO

„Kradljivci grobova-kanibali?“

„U Leskovcu vukovima skrnave leševe!“

„Unakaženi leševi na Svetoilijskom groblju u Leskovcu. Sumnja se na kanibalizam“.

Samo su neki od naslova koji su poslednjih dana preplavili dnevnu štampu u Srbiji, na opšte zaprepašćenje stanovništva. Društvene mreže su gorele od komentara i rasprava o zločinu koji se desio u gradu na jugu Srbije. Međutim, ono do čega se novinari nisu dokopali, bili su tragovi sa mesta zločina, koji su ličili na otiske kopita. Zapravo, nijedan trag na mestu zločina nije bio ljudski. Ali, je to ostalo prećutano, da panika ne bi dostigla nesagledive razmere.

Inspektori leskovačkog SUP-a su bili šokirani viđenim. Leš starijeg muškarca, tek sahranjen, zatekli su van groba u grotesknom položaju sa pokidanim mesom sve do kostiju. Telo devojke iz groba u blizini, bilo je naslonjeno na spomenik, bez ruku i nogu. Trupla bračnog para, koji je stradao u saobraćajnoj nesreći neposredno pre ovih dešavanja, bila su rastrgnuta i izmešana na gomili. Prizor kakav niko nije očekivao van stubaca časopisa koji se bave paranormalnim.

Situaciju je otežavalo i to što psi tragači nisu želeli da prate tragove. Samo bi ih onjušili i pokunjeno se vraćali nazad, ispuštajući zvuke koji su pokazivali da su se plašili nečega. Sumnja je prvo pala na zalutalog vuka, koga je neverovatna glad naterala na ovako nešto. To je odbačeno odmah.

Od kako je otkriven ovaj čudovišni prizor, oblast zločina bila je zatvorena žutom trakom i pod nadzorom policije. Inspektor Lazarević iz leskovačke policije nemo je zurio u mesto zločina. Iako su još juče tela odnešena na patologiju radi prikupljanja dokaza, on je i dalje na tom mestu video neverovatnu sliku koju je zatekao po dolasku. Vratio se želeći da rekonstrukcijom događaja dođe do nekog smislenog zaključka. Ipak, jedini smisao koji je nalazio pripadao je svetu fantazije.

Visok, prosed, u četrdesetim godinama, drhtavom rukom je zapalio cigaretu elegantnim Zipo upaljačem. Izduvavši dim, počeo se iznad levog

uveta, koje je bilo neznatno veće nego desno, ali dovoljno da se uoči razlika. Na desnoj strani se protezao ožiljak iz davnašnje akcije, kada ga je pukom srećom metak samo okrznuo, odneviši za sobom parče uveta. Sakupio je naborano čelo, dok je dodatno sužavao sitne, plave oči, tražeći neki trag koji mu je možda promakao.

Nije primetio kada mu je prišao kolega Despotović iz Beograda. Naglo se trgnuo kada je čuo glas.

„Delujete ispijeno kolega? Niste spavali?“, upita ga nekoliko godina mlađi Despotović.

Za razliku od njega, kolega iz Beograda je delovao odmorno. Bio je deo pojačanja koje je MUP Srbije poslao u Leskovac, obzirom na ozbiljnost slučaja. Kao da ga ovaj slučaj nije preterano uzbuđivao. Njegove krupne, braon oči, su ga posmatrale sa nekom veselošću. I Despotović se smeškao dok ga je pitao, pomerajući naviše mladež tik iznad leve strane usta. Dok je čekao odgovor, protrlja šake kako bi ih ugrejao, jer su mu se već pojavile tamne mrlje na njima, zbog slabog strujanja krvi i vetra koji je duvao.

„Ni trenu nisam mogao da mislim o nečemu drugom. Nisam mogao da se uspavam sa tom mišlju. Tebe to ne pogađa preterano?“

„Izazov više“, odgovori mu lakonski. „Volim kada se bitanga ovakvog kalibra otkrije zločinom, da bih je mogao skloniti. Nažalost, otkriju se uz žrtve“.

„Ništa se ovde ne uklapa. Kopita, kandže, očnjaci... Gde ovo vodi? Dva-deset godina sam u policiji, ali u ovom slučaju ništa ne povezujem“.

„Vremena se menjaju. I manijaci postaju drugačiji“.

„Jedino mi pada na pamet da je neko sa zašiljenim noktima jahao kozu i uradio sve ovo“.

Despotović se nasmeja.

„Načićemo ga, a onda ćemo mu isturpijati te nokte do kostiju“.

Marko Lazarević je kao mali imao običaj, kao i svaki klinac, da se upušta u avanture koje su uključivale istraživanje nepoznatih predela oko sela gde je odrastao. Imao bi priču za svaki kamen i svako drvo na koje bi naišao. Sve je to bilo deo njegovog dečačkog carstva. Uvek bi nabacio osmeh prisećajući se tih dana. Osim u jednoj situaciji. Ljudima bi pričao da je to tetovaža, na šta bi neki negodovali, dok bi mu drugi čestitali na smelosti. U pitanju su bili otisci samovilke, nalik tribalima, duž obe ruke. Za ovu vrstu trave se kaže da oko nje igraju vile, pa je od njih i ime dobila. Jedna od legendi kaže i da se preko nje ne sme gaziti, inače se u suprotnom podleže osveti vila. O tome kakva je osveta nema svedoka, ali se svi slažu da vile ne treba dirati. Selo Kare, gde je Lazarević odrastao, nalazi se blizu drevnog uporišta Ivana Kosančića, pa i ne čudi postojanje samovilki u tom kraju, znajući da mu je posestrima bila vila Naisa.

Kao dečak, Marko se jednom prilikom izgubio u svojim neprekidnim istraživanjima okoline. Umoran, gladan i ispijen vrelinom Sunca, zadremao je uz drvo. Ionako nije daleko otišao. Naći će ga već kada vide da se ne vraća. Tako je mislio.

San koji je tada usnio, dan-danas ga se seća kao da ga je sanjao sinoć. Bio je svestan, a opet je znao da je spavao. Privlačio ga je veseli zvuk koji je čuo u blizini. Nije bio siguran da li se probudio, mesečario, ili imao lucidan san. Znao je samo da ga je zvuk privlačio ka mestu sa koga je dopirao i da mu se nije mogao odupreti. Zalazio je među drveće prateći fine melodije koje su mu čarale uši i um, kada je na sred šumskog puta primetio biljku koja je formirala krug. Tu je zastao, jer ga je privlačila i smatrao je da bi bilo neprirotopno preskočiti je. Kao u klinačkom sujeverju, da se ne preskaču noge, da neko ne bi ostao mali. On svakako nije želeo da ova biljka ostane mala, već da poraste i bude još lepša. Obišavši je nastavio je put prateći tonove koji su dopirali iz dubine šume i tu ih je zatekao. Devojke lepih lica, u dugim belim haljinama koje su padale do zemlje, kako igraju kolo držeći se za ruke. Bio je opijen tim prizorom. Onda je čuo ženski glas, koji kao da je pevušio dok mu se obraćao.

„Imaš dobru dušu, Marko, sine Arandelov“.

Pogledao je naviše i ugledao belo lice, uokvireno crnom kosom koja joj je padala do pojasa. U beloj haljini kao i njene sestre u kolu, gledala ga je ljubičastim očima dok se smeškala punim usnama. Malo se posramio tada, pa nije uspeo da joj uzvrati osmeh, iako je to silno želeo.

„Valjda kao i svako dete“, progovorio je nekako.

„Nije samo to“, nastavi ona. „Samovilka te je privukla i osetio si poštovanje prema njoj“.

„Jesam“.

„Pred tobom su velike stvari. Samovilka će uvek biti uz tebe kao amajlija da te čuva od iskušenja, a vile neće zaboraviti tvoju dobrotu. Idi sada. Život te čeka“.

Ispratila ga je osmehom, barem je Marko tako protumačio, iako ga nije skidala sa lica tokom njihovog kratkog razgovora. Slike samovilki koje je nosio na rukama bile su poklon od vila zbog poštovanja koje je on ukazao njima. Mada, kada god bi se prisetio toga, nije bio siguran da li je bio san ili java. Ipak, slike su bile itekako stvarne.

Prisećao se tog doživljaja dok je listao svesku u kojoj je beležio priče svoje bake. Tragovi sa mesta zločina su ga naterali da je ponovo otvori, ali ovog puta ne da bi se repuštao svetu mašte.

Raskopani grobovi, u kojima su po svedočenjima članova porodica bili i dukati, izmrcvareni leševi pregrizanih kostiju i ožiljaka kandži po telima, kao i tragovi kopita vodili su ka jednog zveri. Psoglavu.

Pitao se otkud bi jedan takav predator došao u Leskovac i zašto. Nalaženje psoglava je u trenutnim okolnostima predstavljalo izazov. Uz prisutne restrikcije struje, broj mračnih mesta bio je poveći. I svaka kuća je imala nešto od zlata, što je psoglavac mogao da nanjuši. U ovom trenutku, Leskovac je predstavljao jedan švedski sto za njega.

„Nisam mislio da ću usred grada loviti zver“, uzdahnu Marko češući glavu.

Izašao je na terasu i duboko udahnuo prohladan noćni vazduh. Zapalio je cigaretu i zamišljeno pratio putanju dima koji je otpuhnuo u vis. Sve do Meseca koji ga je iz poslednje četvrti posmatrao okružen svetlošću zvezda. Kao da mu je pričao da je kranje vreme za akciju.

„Despotoviću, budi se“, reče on Beograđaninu preko telefona.

„Osim ako me ne zoveš da mi poželiš zakasnelu laku noć, gasim telefon ovog trenutka“, odgovori mu ovaj sanjivim glasom.

„Još bolje. Idemo u lov“.

„Šta da lovim sad?“

„Zveri. One se jedino love noću“.

„Je si otišao s mozgom?“

„Pozvan si. Nemoj posle da bude onaj Leskovčanin završio slučaj bez mene“.

„Hoćeš mi reći da sam ustao u tri ujutru da jurim psoglava?“, upita ga Lazarević naboravši čelo.

„Imaćeš priliku da razuveriš svoj sistem verovanja. Ne ukazuje se svakome prilika za to“, reče mu Lazarević.

„Znaš da se krije na Hisaru, kako?“

„Imao sam dojavu“.

Smeh je čuo samo Marko. Bio je od iste one vile koju je sreo kao mali - „Rekla sam ti da će ti vile pomagati“.

„Znači ovo je ta velika stvar koja me je očekivala?“, reče on, onako za sebe.

„Koja stvar?“, pita ga Despotović.

„Komentarišem nešto za sebe“.

Lazarević samo okrenu glavu od njega i nastavi da gleda u šumu koja je bdela nad usnulim gradom.

„Ovo je početak“, reče mu vila. „Tek predstoje interesantni događaji. Sada pođi. Od večerašnje akcije zavisi kakva će biti budućnost“.

„Odlično“, progundā inspektor Lazarević. „Sviđa mi se večerašnja prognoza. Vedro, sa mogućnošću krvi“.

„Kako se uopšte ubija to čudo?“, upita ga Despotović.

„Ne brini se. Imam bakin recept“.

„Vodi onda. Šta god jurili, samo da ne stojim ovde bez razloga“.

Sa pištoljima u rukama, krenuli su zemljanim putem koji je kroz park Devet Jugovića vodio naviše uz brdo, do repetitora. Vila mu je rekla da je zver negde gore, ali ništa određeno. Kao da ga je proveravala.

Lagano su koračali, praćeni tihim šuštanjem suve zemlje, neprekidno gledajući oko sebe. Zaustavili su se pred poslednje skretanje pre vrha, tačno iznad klupe koja je bila pedesetak metara niže od njih. Sa tog mesta se pruža lakši pogled na deo brda, u kome bi izgubili vreme da su ga drugačije pretraživali. Bilo je mirno. Osim šuštanja lišća na laganom povetarcu, nijedan drugi zvuk se nije čuo. Produžili su ka repetitoru.

„Nećemo ga naći na ovom čišćenom prostoru“, prokomentarisala Lazarević.

Prostor ispred repetitora je u povećem radijusu bio bez drveća i dosta pregledan. Ne mesto gde bi se psoglav nalazio. Lazarević onda izvadi iz džepa pohaban papir i krenu da peva.

„Zveri, zveri, noć je mlada. Mesec bled, a krv ti slatka. Tražiš zlato, plašiš ljude. Ne izlazi iz skrovišta da ti ne presude“.

„Baš romantični stihovi. Hoćeš da zaplešemo?“, pita ga Despotović.

„Ovo je brojalica za koju mi je rekla baba. Služi za izazivanje zveri. Vetar će joj je već preneti. Hajdemo do repetitora“.

Pri povratku, Marko izvadi zlatni dukat iz džepa i baci ga iza njih. Bili su iz babine škrinje. Imao ih je još nekoliko u džepu.

„Očekuješ da nikne drvo sa zlatom umesto lišća?“, Despotović je bio neumoljiv u ironiji.

„Jok. Zver njuši dragocenosti. Doći će ovde tragom pesme koju nosi vetar. Zlatnici su tu da je dovedu do nas“.

Baci još jedan zlatnik za sobom.

U podnožju repetitora stali su da čekaju plen. Posle desetak minuta čuli su kako kopita gaze po zemlji iz pravca iz kog su i oni došli. Inspektor Despotović je zinuo i razrogačio oči, gledajući u grotesknu zver koja je išla ka njima, dok se brzo krstio. Lazarević sa druge strane nije pokazivao nikakve emocije. Bio je začuđen svojom indiferentnošću.

Oko na sredini pseće glave ih je streljalo pogledom predatora koji gleda svoju lovinu, kezeći se ostrim čeličnim zubima. Pored bledog ljudskog torza visile su duge ruke koje su se završavale ostrim kandžama. Sigurno je kopitima gazila zemlju, požurujući korak kako im se približavala.

„Dođi fukaro da ti kažem čija nana crnu vunu prede“, reče Despotović odsečnim glasom. I sam je bio siguran da je to više zbog sebe rekao, ali se nadao da ga je razumela.

„To ti je od straha?“, upita ga Lazarević drhtavim glasom, aludirajući na promenu jezika.

„Jok more. No mi od đeda. Spremi se Lazareviću. Imaćemo posla ovde“.

Zver se naglo zaleti i skoči na njih. Lazarević se izmače u stranu prilično agilno i brzo joj spuca nekoliko metaka u leđa. Zver besno zarezha. Nanjušivši strah kod Despotovića, koji se povlačio dalje od repetitora, ona krenu ka njemu, palacajući dugim, tankim jezikom. Predator je odlučio da se prvo sa njim obračuna.

Na drugoj strani, inspektor Lazarević nije gubio vreme. Iz unutrašnjeg džepa sakoa izvadi staklenu flašicu punu vode i hitnu je na psoglava. Voda izgore čudovište pri kontaktu sa njim i ono se instinktivno okrenu ka njemu. Sa neizdrživim besom skoči na njega i obori ga na zemlju. Valjali su se po zemlji nekoliko metara, dok inspektor nije uspeo da je udari glavom po njušci, na šta čudovište odreagova tako što ga odbaci od sebe.

Pri narednom napadu psoglava, slike na inspektorovim rukama instinktivno zasvetleše. Imao je neki čudan osećaj, kao da ne vlada svojim telom. Vešto je izbegao napad čudovišta. I naredni. I onaj sledeći. Psoglav ga je gledao sa čuđenjem, a njemu se činilo kao da pleše umesto da se bori. Nije bio siguran gde je to naučio i kada.

Psoglav opet jurnu na njega, ali se on nije pomerio. Spremno je dočekao kandže koje su krenule na meso, ali nisu mogle probiti kožu. Zver nije ni znala da tamo više nije koža, već krljušt čvrsta poput čelika. Tada je uhvati za ruke i pogleda je pravo u oko u kome su se sada ogledale dve crvene tačke koje su buktale. Umesto noktiju, sada je i on imao kandže kojima zgrabi psoglava za gušu i pokida je.

Nepokretna telesina pade na zemlju, a pseća glava koja se za ljudski torzo držala samo tankim parčetom kože, odskoči sa zemlje pri udarcu, te se konačno smiri.

Lazarević je zadihan stajao iznad leša zveri, rukom brišući znoj sa lica. Opet je bio on. Izbezumljeni Despotović mu je prišao.

„Š...Št...a je ovo bilo?“, upita ga, ne mogavši da veruje u prizor ispred sebe.

„Rušenje mojih uverenja“, reče mu ovaj lakonski.

„Šta ćemo sa psoglavom?“

„Spalićemo ga, eto šta. Najbolje je da javnost ne zna za ovo. PR-u ću već dati neku priču. Da li si za piće?“

„Možeš da se kladiš“.

Odlazeći odatle, Lazarević baci upaljeni Zipo na leš psoglava.

„Mislim da ovo nikada neću zaboraviti“, priznao mu je Despotović dok su rakijom u kafani smirivali dušu.

„Ovaj slučaj je samo potvrdio nešto šta sam mislio da nije stvarno“.

„Čudan si ti čovek, Marko Lazareviću. Nego, reci mi, odakle ti je deda?“

„Tu, iz sela Kare, prema Ivan kuli. Tamo ima Crnogoraca“.

„Zanimljivo. Prošetaću se još nekad ovde na jug. Vidim da ovi krajevi imaju šta da ponude“.

„Sada kada smo ubili psoglava, moći ćeš da doživiš i lepše stvari. Ali o tome ćemo drugom prilikom“, reče mu Despotović uz zagonetni osmeh.

„U pravu si“, reče Lazarević ustajući sa stolice.

„Gde ćeš?“

„Idem nazad za Beograd. Možda uzmem neko bolovanje. Na kraju krajeva, moram da odem da bih se vratio“.

Obojica se nasmejaše.

„Vidimo se. I srećan ti put“.

Dok je Despotović izlazio iz kafane, Lazarević je čuo poznati ženski glas sa stolice do sebe.

„Fin neki čovek?“

„Ti baš imaš običaj da se iznenada pojavljuješ? Šta će narod reći?“

„Ne vide me. Stvarna sam za one koji veruju u mene“.

„Ovaj susret sa psoglavom je bio otrežnjujući za mene“.

„Čini mi se da će ti trebati još jedan?“, upita ga, pokazujući na flašu rakije koja je bila pri kraju.

„Ovde će i rasol poslužiti. Mislio sam na postojanje vas, vila i ovih psoglava“.

„Tek imaš da otkrivaš ko i šta sve postoji. Načinio si prvi korak prihvativši svoju sudbinu“.

„Pretpostavljam da će me ona uvesti u još ovakvih zanimljivih situacija?“

„Koliko će biti zanimljive, to je na tebi da proceniš. Zmaju“.

Slobodan Zoran Obradović

NEĆEŠ ĐAVOLA SRESTI

Nećeš đavola sresti u hladnoj noći uz fijuk vjetra na pustopoljani. Ne, ne! Ne plaši ga se. Ne nadaj mu se kad sam hodaš, a u daljini gore na Ciganskom brdu urlaju vuci tako jako i blizu kućama da se i psi sklanjaju u drvene kućare, a oni manji pišaju od golog straha. Jeste vuk đavolja zvijer, ali nije vuk zvijer od koje se plašiš i strepiš. Đavo je neprimjetan, tih, samo dođe i šapće ti u uvo. U misao ti se stopi tako prirodno i jako kao želja da dodirneš ljubavnicu nakon godina robijaškog uzdržavanja. Đavo je uvijek sa tobom. Pratilac vjerniji nego sjenka. Samo čeka da napraviš što on želi i kad te savlada, kad te obuzme, vrlo teško ostavlja svoj plijen.

Kao što vuci isisaju vrelu krv iz jagnjeta do poslednje kapi, tako se i on naslađuje toplotom ljudske duše koje se dokopa, koja mu se poda. Traje ta agonija, onda, dok se tijelo sasvim ne *oburda*, ne slomi, posustane i iščili...

Bješe to vrijeme kada se nije vjerovalo u Boga, još manje u Đavola. Ljudi su letjeli na mjesec, zaranjali u okeane. Vrijeme u kojem su sve tajne otkrivali i sve mitove rušili uz podsmjeh. Postajali su svjesni da ničeg izvan njihovih života nema, samo ono što se vidi okom, čuje uhom, dodirne rukom. Tako osnaženi, postadoše drski. Nijesu se plašili grešote, sramote. Postadoše nekako hrabri, a opet uplašeni. Smrt im se ogoljena kao konačni kraj hladno ceri u lica. Počeše da se tresu sa i bez razloga, da obolijevaju...

Činjaše im se da je sve dozvoljeno ako im odgovara.

Slobodom Đavo iskušava, a onda dođe po slobodu.

Ne vjeruješ? Svega sam se nagledao i naslušao i znam da nepomenika nikada nećeš sresti na putu ili iza čoška, ili, pak, na onim mjestima koja svi izbjegavaju. Ne, on nikada ne ide od čovjeka. Tu mu je, za vratom. U trenutku odluke, on šapuće tiho, ali zapovjednički, šta bi on volio da njegov čovjek uradi. Jednom kad uradi, posebno prvi put, dopadne se i ovom što je poslušao pa bi da poslušao opet... a slušanjem postaje sluga. Ništa drugo do sluga.

Mitar imaše majku, staricu koja je jedva mogla da prozbori, da dozove sa bolesničke postelje. Nije mogla da ustaje. Nuždu je vršila u krevetu, doduše u papirne pelene, koje bi Mitar kupovao na početku mjeseca kada bi im poštar donio nešto malo pomoći koju su primali, jer on nikada nije mogao da radi. Kad se ona uneredi, pa ga nemoćna, plačno pozove, buljeći odvratno preko uzglavlja, da ga ugleda, neki glas mu kaže:

„Budi milosrdan, spusti jedan od ovih jastuka na njena usta. Oslobodi je muka!“

Nekad bi mogao da se zakune da mu ona to šapuće, ali ga prene njen krik kojim ga poziva da je presvuče, ili da je opere. I on je već starac. Oronuo mnogo više nego što ima godina. Bolest ga je razjedala od djetinjstva. Nagrizala mu tijelo i dušu. Sve ređe pije tablete jer nema novca da ih kupi. Nekad bi sebe uhvatio kako razmišlja o tome da nema nje, on ne bi imao nikoga, pa ni obaveze koja mu je davala smisao životu. Ispunjavalo ga je to što je i on imao o nekom ili nečemu da brine. To ga je činilo čovjekom, jer još je u djetinjstvu osjećao da tako bolešljiv ne treba nikome i da njegovo postojanje nema svrhu. Pazi je već desetak godina, ali kako slabi i stari, sve više i češće čuje onaj glas koji ga poziva da bude samilostan.

Jedne aprilske večeri padala je jaka kiša i strašno je grmjelo. Majka je bila neobično uznemirana i dozivala ga je neprirodno kreštavim glasom, iskolačenih očiju. Stajao je na kraju sobe, stiskajući pesnice, stežući vilice do bola...

„Uzmi ovaj perjani veliki jastuk, spusti joj na obraz i sve će je proći... Biće mirna i spokojna“.

Opčinjen glasom, poslušao je... prišao je, spustio jastuk na staričino lice, ovlaš pritisnuo. Njen krik se pretvorio u ropac, tijelo se lagano umirilo.

Prestalo je da grmi. Zavladała je tišina. Sljepoočnice su mu pulsirale. Presvukao je staricu posljednji put, oprao je... Plakao je dok ju je oblačio. Pozvao je komšije, kazao da mu je umrla majka. Nije bilo ničega što bi izazvalo podozrenje zbog smrti, dugo već bolesne starice. Izjavili su mu saučesće, žaleći više njega živoga, nego nju, kojoj je smrt donijela olakšanje i kraj agonije.

Nakon te večeri Mitar nije bio isti. Buncao je noćima. Izgubio san. Vidali su ga na groblju kako leži na uzglavlju njene humke. Priča sa sobom.

Novelja bješe junak posljednjeg rata. Maskirna uniforma. Čin majora je dobio u akcijama. Častan, odmjeren, disciplinovan. Poštovao je neprijatelje. Mnoge od njih je znao i lično. Imali su nesreću da, nekad kolege, prijatelji sa akademije, sad pucaju jedni u druge. Nastojao je da sačuva civile kad god je to moguće, ako je uopšte tako nešto u ratu moguće. Posebno je naglašavao

da moraju da poštuju prava zarobljenika i da ne smiju da maltretiraju nejač i starce.

Te aprilske noći ušao je u kuću, po kojoj se još spolja vidjelo koliko je bogata porodica u njoj živjela. Kuća je očito rađena po zamisli maštovitog arhitekta. Unutra baba i djed. Djed, sijed čovjek, pravilnih crta, obučen gospodstveno. Na nogama mu papuče, po tome se moglo zaključiti da nije imao namjeru da pokuša da bježi pred vojskom. Žena ga drži pod ruku. U očima joj se vidi strah.

„Kako si, Novelja?“, upita komandanta koji je u pratnji imao dva vojnika.

Novelja otpozdravi Najdaru, kratko i oštro. Priupita kriju li koga i gdje im je sin. Znao je da imaju sina, ti stari zlatari. Čuo je priču da su mu zlatom kupili oslobađanje od poziva za mobilizaciju i da je Najdar imao obavezu da pomaže vojsku, i finansira ubuduće. Zauzvrat, ostaviće mu sina na miru. Njegov jedinac, bio je u to siguran Najdar, ne bi preživio ni dan rata. Nježan, bledunjav, zanesenjak kome je mladost prošla u slikanju pejzaža i dugim šetnjama obalom rijeke.

„Nije mi tu sin, sklonio se od rata kod tetke!“, povika neuvjerljivo starac. Najdar pogleda Novelju i nekako tiše nastavi: – Odavno nije tu.

Novelja se na to nasmija grohotom, i kao da je ponavljao glas koji mu je govorio:

„Kako nevješto lažeš“.

Najdar koraknu ka njemu, pogleda ga molećivo i reče da je spreman da dâ sve da mu ne diraju sina. Nabrajao je brzo i u jednom trenutku pokaza na zid na kom je bila slika njegovog sina.

„Molim te, Novelja!“, povika, dok je pomjerao sliku ispod koje se ukaza sef.

Novelja je posmatrao sa nevjericom Najdara, koji otvara sef u kome se ukaza hrpa novca. Njemačke marke i švajcarski franci se prosuše po podu. Najdar izvadi i porodični nakit. Tada je Novelja čuo glas:

„Ako pogineš, šta će ostati tvojoj ženi i kćeri?!“ odzvanjalo je pitanje kroz sobu, ono isto koje je često slušao za ovih nekoliko godina rata. Pogledao je Najdara i rekao mu:

„U redu! Gdje ti je sin? Garantujem mu bezbjednost!“

Najdar nije morao ni da odgovori. Sretan osmjech i pogledi staraca ka stepenicama koje su vodile podrumu, odadoše tajnu.

Novelja izdade komandu vojniku. Izvedoše mladića od nekih dvadesetak godina, tresao se kao prut. Novelja zatraži od Najdara torbu i u nju potrpa novac i nakit. Dade mig vojnicima, a onda kućom odjeknuše rafali.

Želio je da uništi svaki trag, zapali kuću...

Merima bješe kćer starog varoškog sajdžije. Patrijarhalna porodica njenih roditelja i njihova strogost ne bijahu u saglasju sa vremenom u kojem je ona odrastala. Išla je u školu, družila se sa djevojkama koje su nosile suknje mnogo iznad koljena. Sve su imale momke, zabavljale se. Iskusile čari tjelesne ljubavi. Merima ne.

„*Nemoj da si smiješna, Merima!*“, čula je često glas. Sve češće od kada je upoznala Kemala. Kad god bi u tišini roditeljskog doma učila, taj glas bi joj nekako šaljivo šaputao:

„*Nemoj da si smiješna i glupa*“.

Tako prirodno je na nju djelovao taj glas i ulazio joj u svijest više i jače od majčinih opaski da se čuva mangupa, koje su joj bivale najprije smiješne, a sve više i zastarjele. Jedne aprilske noći odluči, prihvatiće Kemalov poziv da se provozaju kolima. On ju je nježno pitao da je poljubi. Samo što reče ne, onaj glas zapovjednički saopšti:

„*Nemoj da si smiješna, Merima!*“, razoruža je. Popusti, ne samo za poljubac nego i za prvo milovanje. Uz bol koji je osjetila, ali i mnogo jaču slast, pomisli: „Je li ovo to ašikovanje?“, misleći na ono što je slušala od tetke i nane. Nasmija se šeretски i zadovoljno kada je Kemal doprati do ulice.

Prođe jedan mjesec, prođe drugi, prođe treći mjesec, a njoj nema onog što ju je nekad nerviralo. Nema onog što ju je uplašilo prvi put kad je postala svjesna svoje ženske prirode. Sad izostanak toga, zadade prave brige, svjesna je da nosi dijete. Ispriča i Kemal u koga probi trista voda. Povika:

„Jesi li ti normalna? Kakvo rađanje. Danas je bar to lako, a nije ni skupo“.

Dao joj je tačno toliko, koliko je potrebno da plati doktoru koji će joj pomoći. Dok je ležala raširenih nogu na stolu, gledala je u doktora, suvonjavog čovjeka, slizane, duge kose što je mirisao drugačije od doktora koje je sretala kao dijete. Jako stisnu noge. On ili onaj glas kaza:

„*Nemoj da si smiješna i glupa*“.

Krug. Život uvijek zatvara krug. Čovjeku ne trebaju svjedoci, dovoljan je sam sebi – razmišljah kada sam slušao njihove ispovjesti. Mislio sam da su njihovi životi nepovezani. Iskreno, najprije ih uopšte nijesam dovodio u vezu. Tri života, tri osobe. Tri prostora, kilometrima daleko. Ali kada je Mitar naglasio kako se sjeća trena kada je čuo glas, i da mu se danas čini čudnim kako pamti taj datum, a inače ne pamti datume. Zna da je bio utorak, aprila '92. i da je bilo doba kad se ponoć osjeća i bez sata.

Sjetio sam se da mi je Novelja pomenuo da je bio utorak blizu ponoći, aprila '92. kada je postao *ubica*, kako je za sebe govorio užasnuo. Satima smo razgovarali pokušavajući da se uhvatimo za nekakvo malo ostrvo u okeanu njegove patnje, koje bi mu pomoglo da se sredi i dođe sebi. Niko ga nije ganjao. Događaj o kojem priča je jedan od mnogih u ratu. Bez svjedoka kao da se nije zbio, mislio je tako dok nije prespavao prvu noć. Nakon toga za njega je počeo pakao. Vojnici koji su bili sa njim u toj akciji su mrtvi. Poginuli su kad im je vozilo naletjelo na minu. Novac koji su uzeli, Novelja je podijelio sirotinji. Žena ga je ostavila i odvela dijete. Živio je kao pustinjač. Opijao se bjesomučno.

Merima nije mogla sa sigurnošću da mi kaže, da li je vodila ljubav sa Kemalom prije ili poslije ponoći, ali zna da je bio utorak, aprila 92. Čuva u svom spomenaru fotografiju snimljenu u onim starim kabinama koje su postojale na autobuskim stanicama.

Tada sam shvatio koliko bi bilo bolje da đavo ima tijelo. Onda ne bi mogao da bude na više mjesta u isto vrijeme.

Prozreo sam ga potpuno. Ali, čini mi se, prozreo je i on mene...

Dok držim pištolj u ruci, prijateljski glas mi opet šapuće:

„Ništa više nema smisla, zašto da se mučiš...“

DODATAK

POVRATAK U NEPOZNATO

Dobro poznati, izbledeli, mada nešto uredniji autobus »Laste«, posle dvadeset godina, vozi me u rodno Škodrare. Nije svejedno vratiti se. Vraćanje je kao novo rođenje, uzbudljivo, a dosadno i bolno. Bez nove porodice, mislio sam na roditelje koji mi se već dugo nisu javljali. Pravog vraćanja valjda i nema. Stalno idemo nekamo napred. Po pažnji s kojom govorimo o povratku, vidi se koliko cenimo prošlost. Juče je - pev petla i zov gugutke.

Čim sam stupio u plavu neopranu kutiju, osetio sam poznati miris mladog sira. Težak i neprijatan kao kad se šalju prve priče na ogled. Godilo mi je, ipak, da se setim dana kraj jezera na Zverinju, mirisa vode na Zelenom viru. Mirisi često bole kao teško razočaranje čula. Čuvao sam te tajne za sebe i ostao, bar privremeno, njihov gospodar, ali su, bogami, i one povremeno gospodarile mojom samoćom.

Kartu u autobusu mi je ponudila niko drugi nego moja prva školska ljubav Lena.

„Da li si to ti?“, upitao sam je glasom skorelim od nestrpljenja.

„To više nisam ja!“, rekla je kroz smešak – „a ni ti više nisi ti!“, nasmešila se i ponudila da sednem pored nje.

Gledao sam je kao što se gleda cvet lokvanja usred zime. Jedva se nešto promenila. Zrnasto vragolasta, čigrasta i mlada kao i ranije. Lepota se čuva najbolje ako uopšte ne mislimo na nju. Svaka šminka bi pokvarila neobičnu iskrivljenost crta koje skladno oličavaju onu koje se već dvadeset godina sećam kao moje Lene. Razroka, a mila. Eto recepta za dopadljivost.

Gusta crna kovrdžava leptirasta kosa, beli vuneni džemper, crnpuraste čakaraste oči, poznati nosić, čiji lik čuvam kao siluetu kosmosa. Gledam je kao što se gleda u krastavo svitanje. Posmatram i nesvestan da je vidim, saplićem se pogledom o liniju njenih usana. Tu zastajem kao list novinske hartije, nošen naglo zaustavljenim vihorom i proboden šilom uličnog čistača.

U autobusu nikoga drugog nisam prepoznao. Lena je naplaćivala karte, predana svom poslu, sve dok nije uskočio poslednji putnik pocupkujući kao dete u igri. Onda je razroka Lena odbila moj krupni novac tražeći samo sitninu, ako imam. Dao sam joj sav sitniš iz zveketavog džepa. Verovatno je

bilo više od vrednosti karte. Davanje mi je uvek pričinjalo mešavinu zadovoljstva. Tuđa radost, tvoja sigurnost. Lena mi reče da će mi dati kartu ako naiđe kontrola. Sitninu je uredno smeštala u posebne pregrade po apoenima. Primitio sam da joj nedostaje jedna iskrica u razrokom oku. Sve drugo je imala, na svom mestu i u izobilju. Domali prst leve ruke bio je savijen tako da se povremeno činilo da ga uopšte i nema.

Setio sam se sitnih podvala konduktera iz školskih dana. Obradovala me je iskrena prisnost posle toliko godina. Nastupala je kao da još teku školski dani. Potom se izvinila, otišla do vozača i s njim čavrljala zabacujući glavu. Razrokim okom je, valjda, gledala u mene. Novčići su sitno cilikalili u kasicama pregrada, a ona se nije bojala da će se neko njima poslužiti iako je vladala prilična gužva. Bila je, kao i uvek, neobuzdano živahna. Svi smo voleli njenu obesnost. Oduvek je rado i brzo menjala sagovornike. Nije ni pred kim imala tajni. Možda jednom preda mnom. Ali to je druga priča. Ponekad je polovina tajne cela tajna.

Vratila se tek kada je trebalo da uđu putnici na sledećoj stanici. Učinilo mi se da su joj oči nekako crveno oksidno vodnjikave. Bio je sumrak i moguće je da sam se varao. Vozač nije palio unutrašnje svetlo. Škiljila je samo mala sijalica iznad njene glave. Bundevesta svetlost obasjavala je njenu kosu tako da je ličila na sveticu sa mutno-žučkastim oreolom. Godominskim poljem, u daljini, promakla je jedna srna. Za njom još jedna. Nisam mogao da verujem u taj prizor. Skokom prave gazele preskočile su Jezavu i maglovlite obrise Skadarskog jezera, nestajući u kukuružištu. Nazirao se kovinski most u daljini, a njegovi svodovi su podsećali na ogromna ženska kolena savijena u sladostrasnom pihitijastom grču.

Odjednom me Lena u polumraku blago pomilova po već proređenoj i posedeloj kosi. Mislio sam da je slučajno, ali ona ponovi pokret. Niko od putnika nije na to obraćao pažnju. Gledao sam ih pažljivo ispod oka. Oni su nemih lica zurili preda se, nepoznati i sami, samlji od svih koje sam viđao na putovanjima.

Lena zadržala ruku na mom ramenu, namignu razroko govoreći kao da se šali:

„Ujutru rano putujem za Skadar! Hoćeš li sa mnom?“

„Jesi li udata?“, upitao sam je.

„Jesam! Selimo se. Muž mi je vojno lice. Nikako neće da obrije brkove, a ja ih mrzim. Tek nedavno sam u Skadru bila prvi put duže. Lep grad. Istorija me je zanela. Sanjala sam kako me uziduju u temelje“.

Vidim Skadar od pre dvadest godina. Bili smo, valjda, na nekakvom đaćkom izletu. Ja sam bio Mladani Gojko. Ona Gojkovica. U gimnazijskom bunilu posle ukradene čašice mislio sam da smo u Bijelom Polju. Sve mi je nekako bilo slično. Ona se pela po zidinama kao srna, sa sladoledom u ruci,

ne sluteći šta je čeka. Sećam se, lepljiva kugla je ispala i umalo mi nije pala na glavu. Postideo sam se te mogućnosti, a i onoga što sam video pod njenom plisiranom belom suknjicom kad sam pogledao gore. Čudio sam se da to ne pamti. Ni uzidiđivanja se, izgleda ne seća. Ni malog u bešici sina. Sećanje je raj tek kad pređe u zaborav.

- Skadar je lep grad! – pomislih, a ona odgovori kao da me čuje.

„Da!“, rekla je. „Ali ne kao Smederevo! Mnogo putuješ. Šta ti znaš o tome šta je lepota malog mesta kad si osuđen na njega. Oduvek si bio nestalan. Stariji muškarac, starija bitanga“.

U tom momentu autobus stade. Nahrupi gomila novih putnika. Oni tako zaptiše prostor da se jedva disalo. Bilo je sve mračnije. Sijalica iznad Lene skoro nije davala znake života, ako se to mutno mrtvilo svetla može nazvati ikakvim životom. Neke prilike su se šapatom pozdravljale, a Lena se savi prema meni kao da hoće da pokupi neku sitninu sa poda i pri tom me nežno ugrize za uvo.

Prernuo sam od prijatne jeze. Oduvek sam se čuvao predvečernjih sati kad sam naročito slab prema vinu i razrokosti. Nisam se, međutim, sačuvao ni od razrokosti, ni od vina.

Utom je autobus stao. Putnici navališe da izlaze ćutke i u besprekornom miru. Dizala se tiha večernja prašina kojoj nisam znao poreklo. Ustao sam i zahvaćen rekom putnika pošao prema izlazu. Rukom sam pokazao Leni da ću ponovo ući na stražnji ulaz. Gurao sam se da što pre izađem, ali kao da sam grlio senke, tako su putnici bili nekako hladno nespremni za pokret. Ni da zastanu ni da požure. Prožela me je odjednom gusta jeza doktora Živaga od pomisli da ću neočekivano izgubiti Lenu. Nije život što i ući u autobus.

Došao sam do izlaza i u poslednjem momentu, kad sam već zakoračio, video sam da na autobusu nema nijednog stepenika. Putnici su, naviknuti, spretno iskakali, čak i oni stariji, preturali se naglavačke jedan preko drugoga, a ja se iznenađen, uplašen i malo gurnut od prilike iza sebe, smandrljah kroz vrata i padoh u rupu punu prašine. Neka spodoba u suknji saplete se o mene i gundajući produži dalje. Niko nije obraćao pažnju na to. Niti su se smejali, niti su pomagali. Ustadoh, otresoh se i videh kako autobus nestaje u stampeđu ujedajuće prašine, mutno kako je i došao.

Osvrnuh se i ustanovih da mi nije poznato ništa u rodnom mestu.

„Je li ovo Škodrare?“ upitah!

Niko ne odgovari. Samo su me začuđeno pihtijasto razroko gledali i neodređeno klimali glavama. Nikoga nisam poznavao, niko me nije poznavao. Ubadajući vlažni mrak. Svaka peta ulična svetiljka mazala je osvetljenje gušće od paradajz soka. Nisam imao snage da se otmem tom crvenilu. Pustio sam ga da me prožima kako hoće.

Ispred mene se pružala teška uzbrdica. Počeh da se penjem, misleći da idem u smeru rodne kuće. Tek posle desetak koraka, setih se da na mom putu nema nikakve uzbrdice. Okrenuh se u drugom smeru, opet velika uzbrdica. Već je i gusta magla počela da pada. Putnici iz autobusa se izgubiše. Vidim pri smolastoj svetlosti svetiljke čopor pasa kako se glože zbog nekakve masne hartije. Mogla je to biti i uginula mačka ili mrtva kokoška. Zaudaralo je na užeglo. Na koju god stranu da krenem, svuda brda. Osećao sam se kao plen prenatrpanih strasti za Lenom. Potpuno zarobljen razrokim poljupcem. Tinjala je tajna nada, kao u snu, da ovo nije prava stvarnost. Čekao sam da se probudim. Ali buđenje nije stizalo.

„Ehej, dolazim, doolaaaaziim!“ – počeo sam da vičem. Niko me nije čuo. Nikoga nisam čuo.

Počeo sam da trčim sumanuto visoko dižući noge bojeći se da ne upadnem u kakvu rupčagu. U daljini ponovo vidim neko svetlo. Pojurih iz sve snage. Primetih prilike kako sede na grubim panjevima ispijajući svoja zidarska piva. Obradovan, povikah:

„Je li ovo Škodrare?!“

„Jeste!“, odgovoriše svi u glas, ali nekako nevoljno, kao po dosadnoj komandi.

„Ali meni ništa nije poznato!“, požalih se, nadajući se pomoći.

„A ko si ti?“, upitaše me, pošto sam se već približio.

„Dobrašin, Duška Otaševog! Bio sam odsutan dvadeset godina!“

„Mi te odavno čekamo!“, rekoše kiselo podozrivo. „Ne poznajemo te. Što si se vraćao?“ – zanimalo ih je.

„Ni ja vas!“, odgovorih. „Došao sam da obidem moje Miliće!“

„Ovde nema nikoga od tvojih. I mi smo Otaševi.“

„Kojeg Otaša?“

„Prevoznika. Mislili smo da si to ti.“

„Kad ima autobus za natrag!“

„Večeras nema. Možda sutra? Samo dovoze nove. I mi ga čekamo. Pridruži nam se da skратиš vreme. Svejedno moraš da čekaš.“

Nerado sedoh. Razroki snishodljivac, bez pola domalog prsta na levoju ruci pruži, mi zmijski hladno pivo. Ako zmiije uopšte vole pivo. Znam da ih opija miris duvana. Probao sam da otpijem gutljaj, ali unutra je zaista bio led i prsti su mi trneli. Pravio sam se da ih dugo poznajem. Čekao sam sutrašnji autobus koji će, možda, doći.

ČAPORAK

Probudio sam se, ugasio plamenik, protrljao i istresao nagoretine iz osmuđene kose i brade, i iskobeljao se iz tijesne pećnice na brodski hodnik. Znam da sada trebam lijevo, ali za sljedeće račvanje nisam siguran. Pričekat ću dok se ne pojavi netko od susjeda. Svakakvih gubica tu ima; onaj rogati zeleni koji je u pećnici do moje mi je baš simpatičan, ali onaj slinavi iz ćelije do zelenog rogonje mi je odvratn, baš se čudim kako obnoć ne ispari kad si navečer naloži izbu. Čimnuo sam hodnički terminal, da prekratim vrijeme. Luci uvijek ima vremena za psine.

„Luci, stara kramo, aj' da bacimo jednu okladu, ha?“

Iz terminala je zapištalo i zaklokotalo, a onda se javio grgljavi glas:

„Ti bi se kladio sa mnom, ti, bijedni gubitniče? Pa zadnjih 617 oklada si izgubio! Imaš li više uopće što uložiti, niži demone Handrak? Još ti nije dovoljno vruće?“

„Nemoj tako, Luci, klađenje je pitanje sreće, doći će i mojih pet minuta! Ja ne gubim nadu. 'Ajmo u sto stupnjeva, kao i obično, može?“

„Meni je svejedno, ako sam ti 617 puta pojačao grijanje, mogu i još koji put. Niži demone Handrak, iznesite predmet oklade?“

„Hoće li se prije pojaviti rogati ili slinavi? Stavljam sto stupnjeva na rogatog.“

„Onda meni ostaje niži demon drugog reda Oualjuh, za sto stupnjeva u plus. Oklada administrirana, ishod u očekivanju, iako je vrlo izvjestan.“

„Dobro, dobro, ne moraš biti tako formalan. Nego, da te pitam nešto, kako to da slinavi ne ispari pod plamenicima?“

„Niži demon drugog reda Oualjuh u svojoj ćeliji nema plamenike kao ti i niži demon Pupiplit, nego zamrzivače.“

„Ma nemoj me? Nikad mi ne bi palo na pamet, iako zvuči logično. Za njega su paklene muke – vječni led. Smrznuta slina, hahaha...“

„Za tvoju informaciju, smrznuta slina se odmrznula i upravo otvara vrata svoje ćelije. Bilježim za večeras: temperatura plamenika u ćeliji nižeg demona Handraka podiže se za sto stupnjeva. Adios, gubitniče!“

„Doći će i mojih pet minuta, vidjet ćeš!“

Nisam imao vremena razmišljati je li me ta klokotava i groljava kanta nasanjkala ili naprosto ciklus loše sreće još uvijek traje, jer se malo nakon slinavca na hodniku pojavio i Pupi, moj drugar. Rogovi su mu bili čudno izvinuti, kao da je pokušavao izaći kroz zatvorena vrata, i tako nekoliko puta.

„Pupi, kućo stara, opet si pokušavao izaći kroz zatvorena vrata?“

„Nemoj me još i ti, ne vidim ništa, ne čujem ništa, ne razumijem ništa, treba mi kava! Dajem petsto stupnjeva za kavu!“, prosikće rogati stvor.

„Bolje da požurimo do mosta, imamo naredbu da ne kasnimo jutros“, umiješa se slinavac u razgovor.

Slinavac je bio savjestan, on je prije izlaska iz svoje pećnice... hmmm, danas sam otkrio da se kod njega radi o zamrzivaču! Dakle slinavi štreber svako jutro pregleda dnevni bilten na osobnom terminalu. A to je super, jer ne moramo nas dvojica trošiti svoje vrijeme na to. Ionako nam sve ispriča putem do mosta.

„Kakva je akcija danas, ha?“, dobacio sam mu hvatajući korak, zamalo sam ga i pljesnuo po slinavom ramenu, ali sam se na vrijeme suzdržao.

„Idemo negdje gdje ima mnogo brodova i mnogo raznih stvorova, netko je nekog napucao pa ćemo se po običaju umiješati“, odgovori slinavac šturo.

Taman sam ga htio početi provocirati da nam kaže više, kad se pred nama rastvorio ulaz na most. Šteta, da je bilo par sekundi vremena, izvukao bih iz njega što zna i bolje se pripremio, jer on uvijek zna više, iako ima rang niži od moga, ali je zato prokleti štreber. Kladio bih se u dvjesto stupnjeva da mu je upravo štreberski pristup došao glave. A ovdje se opskrbljen informacijama koje ja i Pupi nemamo uvijek uhljebi na neku bolje plaćenu poziciju, ili skloni u prikrajak ako je frka prevelika. Pa da, mogao bih i ja čitati jutarnje biltene, ali ne da mi se. Nisam došao na *Čaporak* da bih bio oličenje savjesti u službi.

Njegova Gadost nas je prostrijelila jedinim okom i trzajem ćoravog pogleda šutke poslala za pucačku konzolu. Bili smo zadnji, ostali su već stigli i nije bilo praznih pozicija na koje smo se mogli neprimjetno uvaliti. Išli bismo ponekad i sva trojica zajedno, susjedi se ipak moraju držati skupa.

U patetičnom i psovka ma kićenom govoru, šef nas je obavijestio da je kod sustava Ariel 34 došlo do masovne pucačine u kojoj je sudjelovalo preko tisuću brodova, velikih i malih. Najmanje tri sukobljene strane bile su u igri, uobičajena priča o labavim savezništvima i izdajstvima u zadnji čas. Tim dijelom svemira sada pluta masa krhotina, otkinutih i rastavljenih dijelova brodova, kapsula za spašavanje, ima čak i preživjelih, pa i nekoliko manjih brodova koji su još čitavi i čarkama s protivnicima pokušavaju se izvući. Naš posao je da se pobrinemo da se nitko ne izvuče i da nitko ne preživi. Svaka duša privučena na našu stranu nosi onom tko za to bude neposredno za-

služan po sto bodova, upotrebljivih po osobnoj želji. Dobro bi mi došlo par stotina bodova da malo spustim temperaturu u pećnici, u posljednje vrijeme stvarno mi je malo prevruće. Naša pozicija, međutim, za ovakve akcije nije baš probitačna, odstrel bespomoćnih brodolomaca uglavnom ne nosi bodove, osim ako ih ne isprovociramo da pucaju jedni na druge, ili si na neke druge načine uzajamno dođu glave.

Pupi se zagrijao za akciju, njemu je to igra u kojoj nema interesa, on se ne kladi s Lucijem pa je temperatura u njegovoj pećnici već dulje vrijeme stabilna, ali u ovakvim pucačinama on naprosto uživa. Slinavcu je pak sve to matematički izazov, on se sav zanese u kalkulacije, izračune, putanje, višestruke pogotke, nematerijalnu štetu, dosadan je. Moja taktika je čekanje najpovoljnije prilike, i reagiranje u granicama mogućnosti. Drugim riječima, pucam na sve što mi se nađe pred nišanom, a poslije razmišljam kako učinak ukalkulirati u rezultat. Sve je dobro dokle Njegova Gadost nema primjedbi na moje sudjelovanje u timskom radu. Jednom mi se zamalo nasmiješio, panika me tada uhvatila, jer kome se gazda nasmiješi, tome ne gine degradacija u odjel za čišćenje. Za mjesta na mostu velika je konkurencija, a u smetlare se nitko ne gura. Mnogi su iz pucača premješteni u smetlare, ali u obrnutom pravcu nitko. Za degradacijom sigurno ide i povećanje temperature u pećnicama, a to mi se nikako nije sviđjelo. Zato se trudim taman koliko treba, ni manje ni više od toga. Za razliku od štrebera slinavca. A Pupiju je ionako svejedno.

Grohotan smijeh (to se Luci igra s notifikacijskim zvukovima) obavijestio nas je da smo stigli na odredište. Gazda je naredio da po volji pucamo, blokiramo, smrzavamo, šaljemo dezinformacijske poruke, skenerske varke, što god treba. Na monitorima se nudio veliki izbor akcija, čitavo vidno polje bilo je prekriveno krhotinama u kaotičnom kretanju i ponekom manjom letjelicom koja ih je pokušavala izbjegavati. U ciljnik mi je naprosto ušetao jedan takav brodić, čini se da nisu imali jasnog cilja ni pravca kretanja osim da prežive udar goleme gromade rotirajućeg metala. Izbjegavali su ga u cik-cak manevrima, krakovima krhotine izmicali su za milimetre, tako je izgledalo na mom ekranu, a onda sam se odlučio konačno pozabaviti mojim zadatkom: da ekipa u brodiću ne preživi. Direktan pogodak bio bi prebanalan, i vjerojatno mi ne bi donio bodove jer bi poginuli ispali mučenici, a to, naravno, ne želimo. Njihove duše postaju naše samo ako ih u samrtnom času nagnamo na iracionalan čin, na neku glupost kojom će naškoditi i sebi i drugima. Ali uočio sam priliku na kojoj mogu profiterati: gromada je rotirala tako da su njezini oštri krakovi sigurno promašivali brodić ukoliko bi njegovi navigatori održavali pravilan ritam manevara za izbjegavanje. Tako se nisu mogli izvući na sigurno, ali su barem dobivali na vremenu. Ili su oni tako mislili, jer na vremenu sam dobivao i ja, iako mi je svega djelić sekunde

trebao da Luciju složim podatke i da dobijem izračun gdje treba gađati. Ispalio sam sasvim lagani impuls u jedan od vršaka olupine, tek toliko da mu poremetim pravilnost rotacije, koja je sada postala kaotična. Pilot brodića se očito uspaničio, jer je počeo nekontrolirano vrludati, i da mi je sada bio nadohvat netko tko bi prihvatio opkladu, zaradio bih možda i tisuću stupnjeva u minus! Baš kako sam zamislio, nakon što su nekoliko puta izbjegli sudar, metalna planina konačno ih je malko dokačila po repu, sasvim malo, ali dovoljno da izgube kontrolu i da se u novom pokušaju izbjegavanja zabiju baš u novi krak olupine čiji nailazak nisu mogli opaziti. U nečujnom plamenom oblaku tucet duša preselio se na moj konto. Otplesao sam pobjednički ples, Pupi mi je čestitao, a slinavac je samo nešto ljubomorno promrsio i nastavio prtljati po svojoj konzoli, pacer jedan štreberski, baš mu želim da ga smrznu još malo više prema apsolutnoj nuli. Kako li će mu računati bodove ako dođe do apsolutne nule? Koji bi mogao biti još gori pakao za jedno polutekuće slinavo stvorenje? Nije me briga, ja sam svoju kvotu osigurao, ovo što dalje slijedi čista je zabava. Pomogao sam Pupiju da sredi svoja dva broda oko kojih se mučio već neko vrijeme, poslušao je moj savjet da im zezne senzore i uvjeri ih da pucaju jedni na druge dok nisu doista zapucali jedni na druge i time je dobio više bodova od mene, ali nije mi bilo krivo, Pupi je moj drugar i on ne trči za bodovima, radi to iz čistog zadovoljstva, kao svaki pravi pripravnik za demona koji ne pati za karijerom. Već je odavno mogao steći crvene rogove umjesto ovih pripravnčkih zelenih, ali rekao sam već, njega nije briga. Naši su sektori ostali prazni, bez ijednog znaka života na koji bi se isplatilo regirati pa smo bacili oko na slinavčeve monitore, glupi štreber se namjerio na neki veliki brod, možda je i tisuću duša moglo biti na njemu, i izgleda da ih je uspio uvjeriti da im se trup regenerirao, i da mogu otvoriti sigurnosne pregrade prema stražnjem dijelu broda... kojeg nije bilo, jer ga je otkinula jedna od eksplozija iz vremena prije našeg dolaska. Dok je naivne duše isisavao svemirski vakuum, na slinavčevom monitoru brojke su samo skakale, napravio je trostruko više bodova nego Pupi i ja zajedno! Hulja jedna štreberska, baš me zanima kako ti slinavi demoni napreduju, hoće li mu se vanjski obrisi okititi za novi niz visećih šmrklji, ili će se još više razrijediti. Možda i zaradim na njemu, jer ako napreduje, ponašat će se odgovornije i neće kasniti, pa ću na njegovom ustajanju dobivati više oklada s Lucijem nego dosad? Kako god obrneš, dobro je za mene, pa ako usput mora biti dobro i za njega, neka mu!

Iz tog zavidnog snatrenja prenuo me grgoljavi Lucijev glas. Nije se obraćao meni nego svojoj posadi *Čaporka*: "Pažnja, pažnja, govori vam brodsko računalo Lucifer v.666, zadatak je izvršen, osvojeni bodovi unijeti su u vaše profile, zatvorite sve procedure ove misije i zauzmite položaj za primanje novih zapovijedi!". Dogekali smo se do prijestolja Njegove Gadosti, posložili

se u labavu vrstu i u tišini čekali što će nam gazda reći.

Pretili demon tamnocrvene kože, s usnama debelim poput buta andorijske krave i sa šest pari tupih rogova na sjajno crvenoj ćelavoj glavi, pljunuo je nekoliko puta oko sebe, podrignuo, namrštio se kao da su mu kupku namiješali od previše pročišćenog sumpora, preletio nas pogledom s visoka i zaurlikao:

„Gamadi jedna nesposobna, nikad od vas neće postati demoni prvog reda, ljenjivci jedni neodlučni, pojma nemate, zlobe glupave nedotupave! Vi ćete meni kaljati čast *Čaporka*, prvog broda u ujedinjenoj svedemonskoj floti koji je zaslužio ponijeti titulu *Đavoljeg prsta*! Mi krčimo putove zlu! Mi se ne igramo, mi završavamo poslove! Pred nama je novi zadatak...“

I nastavio je tako urlikati kako odmah polazimo prema sustavu Prima Nebiola XXIII, gdje se nakon tisućugodišnjeg rata primiču kraju dugotrajni i mukotrpní mirovni pregovori. Tamo će naš posao biti da se pobrinemo da do mira ne dođe. Dakle, manje pucačine, a više diplomatskih smicalica, prevara, laži, podmetanja, spletkarenja, što je meni osobno mnogo zanimljivije. I pruža više prilika za opklade koje sigurno mogu dobiti!

Marijan Mašo Miljić

DAN DO PODNE

Pošto je teško ranjen u noćnoj svađi, u nekom kafiću, ljekari Vojno-medicinske akademije u Beogradu se već nekoliko dana bore za život Danilu Vukašinovu. Pogođen je sa dva metka: jednim u grudni, drugim u stomak. Operacija je dugo trajala. Od tada je u komi. Mogućnosti da preživi su minimalne, ali sve je u Božjim rukama.

Posjeta je zabranjena. Mada, ionako, njemu nema ko da dođe. Roditelji su mu umrli, braće i sestara nema, svoju porodicu još nije stekao, a sva rodbina mu je u Crnoj Gori.

U Beogradu studira. Student je četvrte godine Opšte književnosti sa teorijom na Filološkom fakultetu. Solidan je student. Već neko vrijeme objavljuje pjesme i priče. U društvu je omiljen i cijenjen, pogotovo kod koleginica. Inače, vrlo je stasit, lijep i prijatan. Nije uobražen kao što je to većina mladića koje je Bog obdario fizičkom ljepotom i elokvencijom. Poznat je po nadimku Čoče, pošto kad se iznervira ili kad druge smiruje, često kaže „Neka čoče!“ Jednima je to simpatično, dok drugima smeta.

Taj nadimak je i bio povod svađi u kojoj je ranjen. Njegov zemljak i komšija ježio se od te uzrečice zato što mu je suviše bila crnogorska, pa je te nesrećne večeri, oko ponoći, dok je Danilo zabavljao društvo, taj Mali Žare, tako su ga zvali, iz čista mira nasrnuo na njega, uputivši mu tešku psovku. Danilo je ustao i opomenuo ga, uz opasku da se njegov „drugi patuljak“ primiri, „inače bi druga“.

Pogođen tim riječima, a osokoljen sa dva svoja druga, Mali Žare ga je, dok se vraćao za svoj sto, gađao punom pivskom flašom i pogodio u potiljak, ali ga nije oborio. Kad se Danilo pribrao, jurnuo je na „svoga patuljka“ da ga zadavi. Mali Žare se, kako pričaju očevici, toliko uplašio, a često nije ni vladao sobom, pa je, sav izbezumljen, odnekud potegao pištolj i bez razmišljanja pucao u njega.

Danilo je pao, dok je Mali Žare, zahvaljujući velikoj panici i gužvi koja se stvorila, uspio da umakne i izgubi se u noći. Još se za njim traga. Poznato je da je odmalena bio sklon svemu, na svašta spreman. U selu su ga zvali Vampirić Leptirić, kao da je, navodno, začeo iz odnosa njegove majke i nje-

govog pokojnog oca, koju je, noću, obilazio i nakon smrti. Ali to su samo nagađanja. Istina, niko ne zna kud se dijeva i čime se bavi. Vele, svačim, a glumi bogomoljca. Svejedno mu je će će zanočiti, obožava manastirske konake i društvo kaluđera. Iz nekog manastira je otjeran zato što je pokrao pare koje prilažu vjernici.

Kad je Danilo dolazio do svijesti, polako je otvarao kapke. Pošto ga je svjetlost zapljusnula, opet ih je zatvorio. Poslije nekoliko minuta širom je otvorio oči. Sve je oko njega bilo okupano nekim žutim sjajem. Nije shvatao će je, odakle on u toj sobi, zašto? Onda se sjetio scene u kafiću i izobličene lika Malog Žareta dok u njega puca. Zatim, mrak... Opet je zatvorio oči! Probao je da mrdne palcem. I uspio je. Pipnuo se po licu, osjeća ga. I noge. Shvata da je živ. Pogleda prema vrhovima nogu, kad tamo neko sjedi na stolici pored kreveta. Vidi, sveštenik – ni pop, ni kaluđer. U mantiji, s nekim klobukom na glavi. – Čudna neka kapa, pomisli.

„Dobro večer, gospodine Danilo. Probudili ste se, došli svijesti. Dugo ste bili u komi“.

„A ko ste Vi, moliću lijepo, zašto ste vi ovđe? Ljekari ne nose crne mantije“.

„Gospodine Danilo Ožegoviću, Vi ste u bolnici, na VMA, bore Vam se za život. Zna li šta je s Vama bilo?!“

„Što se to Vas tiče? A što ste Vi tu, oče?“

„Došao sam da Vas ispovijedim i pričestim“.

„Ko ste Vi da mene pričestujete? Ko Vas je poslao? Ja neću da umrem!“

„Ja sam otac Velizar. Niko me nije poslao“.

„Neko jeste“.

„Rečeno mi je da ste teško ranjeni i da možda nećete preživjeti, pa sam došao. Nije to ni moja volja“.

„Ko Vas onda šalje? Došli ste da me iskušavate kao što su iskušavali starozavjetnog Jova: 'Branicu svoje puteve pred njim, a put je moj zavio u tamu!'“

„Ne, došao sam da Vas ispovijedim, a Vi se pričestite sami, iz svoje ruke...“

„Ja jesam kršten, ali sam ateista. Krstili su me u Ostrogu početkom 1990, na Bogojavljenje, godinu dana nakon rođenja, neđe sredinom januara, kad je pala Crna Gora, ona komunistička. Odrastao sam u ratnim prilikama, nacionalnom poniženju, vremenu zla i sveopšteg raspada. Put me vodio po nekoj spirali – istovremeno naviše i naniže“.

U međuvremenu dva puta sam bio na ivici života i smrti. Onda sam ostao bez oca i majke. Školujem se od očeve penzije i sopstvenog rada. I ev

me na potonjoj uri – ko zna će će prevagnuti, tamo ili ovamo. Sjećam se kako neđe, u autobusu za Žabljak, neki stari čovjek reče svojoj još starijoj saputnici: „Život je kratak – na jedna vrata uđeš, na druga izađeš“.

A ona će njemu na to: „Jeste i tako. Ali, duše mi, život je dan do podne, a od podne nema dana!“

Je li tako, oče Velizare?

„Ne znam. I jeste i nije!“

„Sve je to neka sudbina, oče. U borbi između Boga i đavola protiče naš život, ako uopšte ima i jednog i drugog“.

„Sudbini se ne može uteći, čitali ste, koliko imate primjera u književnosti! Ali sve to zavisi od Božje volje, ako sudbina nije i iznad nje, gospodine Danilo. Vi imate starozavjetno ime, proročko; od cara darovano – Valtazar. Vaš starozavjetni imenjak se na Vavilonskom dvoru svojim razumom uzvisio iznad svih vračeva i zvjezdara i spasio mudrace vavilonske od pogubljenja. Tolkovao je snove i proricao. Njegovo je proricanje zapečaćeno sa sedam pečata, ali ni on sudbini nije umakao. Čitali ste...“

„Zamarate me, oče. Ali, nešto ima. Majka me je ponekad klela, ako majka može da prokune svoje dijete: ‘Ajde, sine, rđa te ubila!’ I eto, kletva se ispunila, ubi me ona rđa našmrkana“.

„Majka tu nije ništa kriva. To je samo bila njena velika briga za Vas i opomena da pazite s kim se družite i kako da se ponašate“.

„Nespori smo, oče, mi Ožegovići. Malo je ko od nas sastarao i umro prirodnom smrću. Kao da je neko prokletstvo na nama, neki učin, ili je neka kazna zato što s đavolom nijesmo htjeli da potpišemo libro. A on nas je iskušavao i kažnjavao u svakom vidu“.

„Vi ste student, školovan čovjek, Danilo, otkud Vam sad nečiste sile, zli dusi, demoni i druge praznovjerice?“

„Oče, prepliću se racionalna i iracionalna strana svijeta i života. Između vjere i sumnje samo je slamka, dlaka konjska koja se u moru pretvara. Onda nastupi neko užasno osjećanje, podmukla duševna tegoba, nastupa gušenje, pa košmar.“

„Čovjeku je dato da vjeruje, a ne da sumnja“.

„Nama Ožegovićima odavno đavoli dolaze na dom i u san da uzmu danak“.

„Kakvi Vas đavoli spopadaju, Danilo, dočeka pop. Pa prekrsti krstom tri puta ispred sebe i svoga sagovornika“.

„E, moj pope, filantropo, dragi moj mizantropo, lako je Vama! Krijete se iza krsta, pa ako se ispovijedite, mislite da ste se iskupili, da ste svoje grijehove otkupili. Vi računate na indulgenciju. Kod Vas je sve to jednostavno, crno ili bijelo. Ja sam sedmo koljeno od moga pretka Vukića, koji se rodio u Kućima, godinu dana prije pohare 1774. godine. Rođen je u krvavoj košu-

ljici, što je bio rđav znak za porodicu. I, eto, stradalo je i cijelo pleme. Majka je htjela da ga zadavi u pećini da ne oda zbjeg, ali je nečija nevidljiva ruka zaustavila, a nikad nije saznala čija je. Bila je noć, a ruka bijela, kao snijeg. Nešto progovori: 'Ne čini to, Gospava! Od toga deteta će ostati široki trag!' Vukić je poginuo 1820. u boju na Morači, istoga dana kad i Mrkoje Mijušković, vojvoda pješivački. Poginuo je moj predak ispod neke velike kruške, koja važi za sjenovito drvo. Tu je i sahranjen. Njegov sin Vukosav, takođe jedinac, rođen je samo dva mjeseca nakon očeve smrti. Po svu noć su ga čuvali od uroka i noćnih demona, sve dok nije odrastao i stekao snagu. Stalno je nosio majčinu amajliju oko vrata. Poginuo je u boju na Stričini 1861. godine. Pošao je u boj, iako je snijevao da se neće živ vratiti. Njegov sin Vučeta je rođen 1847. godine u Poljima a poginuo na Stožeru, u Veljemu ratu 1877. godine. Pričalo se da je nagazio na crni kamen. Moj čukunded Vuk Vučetin je rođen nekoliko dana uoči očeve pogibije. Moji preci su bili željni svojih očeva. Nije im se dalo da uz njih odrastaju. Zbog Vuka Vam sve ovo i pričam. On je bio izuzetno zanimljiva ličnost, a njegov sin Vukić je najzanimljivija ličnost u cijelom našem rodoslovnom lancu. On je rođen u jeku Skadarskog rata i živio je sedamdeset godina. Vuk je poginuo u boju na Mojkovcu, na Božić 1916. godine. I mome ocu Vukašinu (1968-2007), đedu Vučku (1943-1993) i prađedu Vukiću đavoli su dolazili u posjetu s vremena na vrijeme, a evo, oče, dođoše, na kraju, i meni. Pa i kad ja odem neće nam dati mira.

„Vi ste baš, pesimista, Danilo“, reče pop, koji je do tada ćutao i snimao mladića svojim očima, a one nijesu bile baš primjerene svješteniku, već nekom zmijaru.

„Nije ovo prazna rodoslovna priča, oče Velizare, već saga koja traje skoro dva i po vijeka, u kojoj su čvorna mjesta događaji vezani za moga čukundeda Vuka i prađeda Vukića. Oko njih se sve svezalo i zamrsilo. I ja sam nasječen čovjek, načet...“

Vuku se mnogo šta dešavalo, đeca su mu umirala ubrzo po rođenju. Išao je na sve strane da to spriječi, da nečiste sile, kako se vjerovalo, umilostivi. Stizao je i kod popova i kod hodža, išao kod pametara, vidovnjaka, gatara, bajalica a i snovidaca. Kod svih, za koje je čuo, da razvezuju i skidaju čini. Premjesti ognjište u drugi kraj kuće. Ali ništa nije pomagalo. I sam je imao neobičnu sudbinu. Od šest sestara i šestoro braće niko nije ostao osim njega. Sve je pozobala neka čuma. Naposljetku, rodi mu se muško dijete. Njegova žena je bdjela po svu noć nad njim, nije se odmicala. Dijete je bilo lijepo i zdravo. Za lučac kolijevke vezali su, crvenim koncem, vučji zub, ispod jastuka stavljali britvu sa crnim drškom, u slamu nekoliko česni bijelog luka, glo-

gov trn, bijeli oblatak, tisovo drvce i amajliju, koju su roditelji u tišini, sami napravili. Dok je to trajalo, niko nije smio progovoriti. Naspram ognjišta, iza baskija, bili su zađeveni sjekira, srp, vreteno i vatralj, a blizu kolijevke visile su grebeni. Lampa se nije gasila. Pelene su se unosile prije zalaska sunca. Bdjelo se nad detetom i danju i noću. Nije još bilo kršteno. Ali su mu, čim se rodilo, namazali čivitom krstić na čelu. Čekalo se na popa i kuma.

U toku posljednje sedmice zimskog perioda, koju nazivaju i Bijelom nedeljom, a koja pada pred Veliki uskršnji post, kada još krstare noćni demoni, desilo se čudo. Nekako u suton toga aprilskog dana sjedio je Vuk pored otvorenog prozora i pušio simsiju, zagledan u vatru na ognjištu, dok je njegova žena Darinka prepredala pređu na vretenu, čije je tiho zujanje remetilo potpunu tišinu. Na verigama u kotlu kuvalo se ovčije suvo meso. Njegov miris je kadio cijelu kuću.

Uto, uleće kroz prozor neka ptica, poče da lebdi, kao da gleda đe će da padne. Mala, crna, nešto između granjavca i leptira. Nešto mu, kao munja, sinu u svijesti i nestade. Vuk skoči, zatvori prozor. Ptica pade na lučac od kolijevke. On se zabezeknu, žena preblijede, ispade joj vreteno iz ruke. Oboje zanijemise. No, Vuk se brzo pribra. Krenu da uhvati pticu, ali se ona ne da, leti tamo-amo, mijenja boje, veličinu. Vuk pomisli: „Moja si danas, ili nikad! Tamo *on*, ili tamo *ona*, ko si da si!“

Na kraju, skide džamadan sa sebe, baci ga put nje i obori je za trenutak. Pritrča, ščepa je po sredini i steže. Ona zakrešta, zacvrča, kao da jeknu, nekako jezivo. Dijete se probudi i zaplaka. Žena dođe k sebi: „Ne da tebe majka.“ Zatim se okrenu put Vuka: „Otkud to čudo danas? Bože pomози! I sveti Vasilije Ostroški!“

Vuk reče ženi da mu donese tkanu obramnicu, smrskaću. Ona donese. On hitro ubaci ticu unutra pa smrsnu i priteže otvor obramnice. Potom naredi ženi da donese veliku iglu i prepredeni konac. Ona donese i on, kao da mu neko naredi, zaši otvor smrskaće.

Ne znajući šta da uradi sa torbicom, objesi je o klin pored vrata. Tica se malo meškoltjila, zatim se utiša.

Ne prođe dugo, kad neko zazva s druge strane Tare, iz Prošćenja.

„O, Vuče! O, Vuče!“ On se s prozora odazva: „A što zva, što?“

„Umrla je Đuka Radoševa. Sahrana je sjutra na Slatini, u podne.“

„Dobro, dobro – čuo sam“, odgovori Vuk.

Onda zatvori prozor i zapali simsiju, prekrsti se i, kao za sebe, prošapta: „Gospode Bože, kakva je ovo prikojasa? Kakvo je ovo znamenije?“ Žena ukokotila u njega, čuti kao zalivena. Ali se usudi da izgovori: „Ne zovi zlo, Vuče! Izbaci toga vraga iz kuće da ne poludimo noćas!“

Presjedeli su cijelu noć. Oka nijesu sklopili. Dijete je mirno spavalo. Kad zapjevaše treći pijevci, Vuk izađe pred kuću, pogleda u nebo i prekrsti

se. Noć se odvajala od brda. Čuo se huk Tare. I Vuka i ženu Darinku obuzelo je neko čudno predosjećanje.

Što će sa ticom, nije smjela da ga pita.

Nijesu mogli ništa da rade, ni da jedu. Žao im je i kume što tako ode iznenada i prerano – tek zašla u petu deceniju. Odlazi između sedmero dece, sve jedno drugome do uva. „Šta će sad kum Radoš? Kako u koroti da krsti ovo naše dijete? To je kumstvo od sto godina“.

Kad se dobro objutri, Vuk poče da se sprema da ide kumi na sahranu. Opremi i konja. Iako Tara nije bila nadošla, uvijek je rizično gaziti u ovo doba godine.

Nije htio da ide kumovskoj kući, već direktno na groblje. Tako mu je došlo samo od sebe, iako je to mimo običaja. Nešto ga je mučilo, iznutra. Bio je u nekom bunilu. Kad stiže u Slatinu, kumu Đuku već bijahu donijeli na groblje. On izjavi saučešće, pa se malo odmače. Kuma kao da je zaspala. Bila je i mrtva lijepa, a ne kao meit. Pop je mahao kandilom i pjevao, kao za sebe: „Gospodi pomiluj! Gospodi pomiluj“... „Vječnaja pamjat, vječnaja pamjat“. Kad završi, objavi „posljednje cjelivanjije“, kao znak pozdravljanja i rastanka s pokojnicom.

Vuk, iznenada, izvuče ispod koporana obramnicu, izvadi britvu crnih korica iz džepa pa munjevito presječe crveno pletivo kojim je bila zašivena. Ona tica izleće iz torbice, pa frrr-frrr, pravo kumi pod pokrov i, na zaprepašćenje svih, nestade.

„Šta to učinje“? Kao da zavika neko.

Onda sve zanimemje. Samo ženama okolo zacvokotaše vilice, kao od studeni. Navuče se i neke sjenka, u gotovo sablasnom ambijentu.

Ne potraja to dugo, kad kuma na odru poče da se proteže, kao da se budi. Svi gledaju razrogačenih očiju. Ne znaju u čudu da li sanjaju ili stvarno vide to što se dešava.

„Vidiš li ti ovo“? – zapita neko nekoga.

„Pi, Bog te ubio, prokletinjo!“, reče neka žena.

Kuma otvori oči i začuđeno upita: „De sam ja ovo? Šta se to desilo?“

„Na groblju, vještice“, odgovori jetrva Janja.

„Otkud ja ovdje, na groblju?!“

„Samo ti to znaš, reče pop, nijesi se ni pričešćivala ni ispovijedala!“

„Ko je kupao?“ – upita neka žena, ali ne bi odgovora.

Radoš se skamenio, samo što se ne sruši.

Rodbini se suze smrzoše, svjetlucaju kao inje ispod očiju.

Narod poče da se razilazi, skoro da bježi.

Ostadoše samo kuma, njena porodica i pop.

„Radošu, vodi ovu ženu kući!“ - skoro naredi pop.

Vuk baci onu obramnicu, pljunu, tri puta, okrenu se, prekrsti, pojaha konja i pregazi Taru. Nije se osvrtao dok ne stiže kući.

Dijete je spavalo. Žena je pored njega bdjela. Nazlikala se.

Vuk ispriča sve kako je bilo. Oboje su se krstili i sricali neke molitve ili bajalice protiv zlih sila.

„Valjda smo sad mirni, ženo“, reče Vuk.

„Smiriće se, valjda, i ona prokletnica! Anatemate je bilo!“, dodade žena.

„Ali moramo da promijenimo kuma, Daro!“

„Bogami, što se mora nije teško! – dočeka ona s neobičnom sigurnošću u glasu. I prekrsti se.

„Šta bi sa tim detetom, gospodine Danilo? A šta s kumom?“, radoznalo upita pop.

„Kuma poslije toga nikome nije nikakva zla činila. Čak se trudila da u svemu bude dobra i plemenita. Pričalo se da joj je neko skinuo prsten s mrtvačkog prsta, ali je nekako više znala i dalje viđela. Umrla je u dubokoj starosti. Umirala je, kažu, devet puta i tek joj je deseti put Bog uzeo dušu. To joj je došlo po prababi koju su njeni preci kao đevojku oteli iz Lijeske, u Vranešu. Od nje je dobila prsten“.

A dijete je na krštenju dobilo ime Vukić. Vukić je rastao. Bio je stasit, visok i lijep. Jači od svih. Volio je kad vjetar duva. Znao je napremase krave da pomuze. Imao je čudne oči, ali ne urokljive. Svuda je bio omiljen, ali su se svi potajno plašili od njega. Kao da je neka moć sa kume prešla na Vukića.

„Zna li se išta dalje za kuminu familiju?“, pita pop.

„Ima toga dosta, ali ja sam zapamtio samo nešto“.

Njena ćerka Bojana bila je lijepa kao vila. Imala je neobično lijepe oči, sa krupnom zjenicom u sredini. Nekom prilikom uputila se s Vukićem kad su išli u Vaškovo. Negdje preko Stupa, prije Crvene Lokve, u susret im je dolazio čovjek na konju. Kad, iz čista mira, Bojana reče: „Vidiš li, Vule, onoga čovjeka na konju, pazi šta će sa njim biti!“

Konj iznenada posrnu, dočeka se na prednje noge, a onaj čovjek pravo na glavu, bupi u prašinu. Ali brzo ustade, obrisa se, pa opet pojaha.

A Vukić zaučinje: „Šta to uradi danas od čovjeka, kučko pogana?“

„Vidiš da mu ništa nije bilo. Eto, đavoli mi ne daju mira“, reče nekako šeretski.

„A dolaze li ti često?“

„Kad je njima milo i drago. Ne boj se, Vule. Nije ni tebe kuma zaboravila, čini mi se“, pa se skoro ukopljači od smijeha.

Kad onaj čovjek naiđe, reče: „Pomaga vam Bog“.

„Bog ti pomagaó“, rekoše oboje uglas.

Vukić pogleda Bojanu. Oči su joj bile bijele kao prevrnute, s čudnim sjajem.

„Vidiš li me, đavolice?!“

„Vidim!“, Reče i oči dobiše pređašnju boju.

Moj đed Vučko učio je na Višoj pedagoškoj školi u Nikšiću, uz to bio je pasionirani ribolovac.

Jednoga ljeta htio je da iz Crnih Poda pređe sa ove, lijeve, na onu, desnu stranu Tare, preko Đavoljih lazi, malog drvenog mosta.

„Koja je *ova* a koja *ona* strana“, upita pop, koji ga je pažljivo slušao.

„Ne znam, oče!“

„Nastavite, Danilo“.

Ali kad malo odmače od đavoljeg mosta, koga su, po predanju, anatemnjaci napravili od borova brvna, preko koga se i danas prelazi više pobaučke, puzeći, nego uspravno, sjede da zapali cigaru, srećan što ga nije umotrio vodeni čovjek iz legende.

Taman da ukreše, kad ono iskoči ispred njega zmija, povelika, siva kao smuk, s grivicom oko vrata. On skoči i potrča uz stranu, pa oko velikog vala, zvanog Bojova ploča, a ona za njim. I tako dva kruga. Kad poče treći, on u trku odlomi ljeskov prut pa krenu, zmija za njim. Mladić zastade pa je snažno fisnu, ošinu koliko može. Zmija se smota u klupko, kao da se zgrči, dok se iz klupka pomoli nešto kao glava i najednom pretvori u žensku. Pa zatim se cijelo tijelo promijeni u žensko, kao odaliska. On je stajao zabezeknuto, kao hipnotisan. Usta mu nekako podoše u stranu.

„Poznaješ li me, Vučko?“

„Jesi li ti to, Ilinka?!“

„Jesam, vidiš li me, jesi li poludio?“

„Čini mi se da jesam. Malo prije je preda mnom bila zmija sa grivom, a sad eto ti“.

„Ne vjeruj svojim očima. To je privid i pričin. Pričinilo ti se. Što ti mene ne voliš, Vule, a često me snijevaš?!“

„Kako da te volim kad se u svašta pretvaraš. Sad si kao vila, a malo prije bila si zmija koja je htjela da me zapune, krivka-skrivka“.

„Rame si mi odvalio, vidi podliv. Sjedni do mene, Vule, neće ti biti ništa. Primakni se, muškarčino“.

I Vučko se, mimo svoje volje, primače. Nije znao šta se sa njim zbiva – da li sanja ili je stvarno sa Ilinkom koja se pretvorila u vilu, ili se vila pretvorila prvo u zmiju, pa u Ilinku. Bio je na sedmom nebu. Kao u raj. To se

rijetko kad doživi, ili nikad...

„Ko je Ilinka“, upita otac Velizar.

„Ilinka je ćerka Bojanina, unuka Đukina. Vučko je uveče došao kući, nikome ništa nije pričao i pao je u postelju. Stalno je bio u groznici i buncao, sričući nečije ime, ali ga niko nije razumio. Mahao je rukama kao da se branio od pčela, leptirova i ptica. Mislio je da mu je kosa puna slijepih miševa. Dugo se oporavljao, umalo nije umro. Poboljšanje je nastupilo onoga dana kad je Ilinka došla da ga vidi, pošto su joj rekli da je na samrti. Što se desilo tada, niko nije mogao da shvati. Kad je počela školska godina, našli su se opet u Nikšiću. Ono što se desilo nijesu nikad više pominjali. Nijesu ni bili načisto šta se desilo, ako se zbilja nešto zbililo. A nešto jeste. Postali su dobri prijatelji. To je teško objasniti prosto pameti. On se očeličio. Ona se brzo udala za čovjeka desetak godina starijeg od sebe, neđe iz Bosne. Više se nijesu nikad viđeli. Vučko je poginuo u Konavlima kao rezervista 1993, a ona je sa mužem i đecom izbjegla u Beograd“.

„I njegov sin, moj otac Vukašin“, nastavi Danilo, „kao da je u sebi nosio neko prokletstvo, nešto teško kao tuč, kao verem, neku muku – svoju ili tuđu. Majka mi je govorila da smo pod anatemom, jer je moj predak Vukosav, čukundedov đed, u sedmom koljenu, pao na krv. Posjekao je nekog dječaka, Ahmeta, iz Lijeske. Prije nego što ga je posjekao, dječak je zavapio: ‘Nemoj me posjeći, kumim te tvojim Bogom, kaurine. Jedinac sam u majke, između devet sestara’. Oči su mu bile krupne, zelene kao trava, kao Lim... ‘Jedinac sam i ja, naletniče!’ Manu sabljom i glava odleće, ali oči ostadoše širom otvorene, još krupnije i zelenije, kao za inat. Ali glavu ne uze. Te oči i onaj preklinjući pogled su ga stalno pratili, kud god da je pošao. Nijesu mu dale da spava, da jede. Kad sklopi oči, vidio bi onu glavu i širom otvorena usta koja kao da su zborila: ‘Nemoj me posjeći!’ Sanjao je kako neka žena sa bijelom maramom, možda njegova majka, u šakama drži glavu, od krvi umivenu i očešljanu – i jedva čujno nariče:

„Mrtva glava, jezik progovara! Ubila te želja moja, krvniče! Prosta vi sestra što mi je oteste, ali vi neprosto što mi dom iskopaste. Znao je da je to crna kletva – karakletva, koja daleko dopire i pogađa, do čukununukovog čukununuka... I mrzija“...

Danilo zastade, kao da prikuplja snagu, malo predahnu, potmulo je knu, pa produži.

„Slušao sam, oče, te priče, uz refren kako đavoli stalno dolaze. Ali Platon veli: „Neće demon vas kockom birati, nego ćete vi izabrati demona“.

I onda, poslije toliko vremena skoči, oče Velizare, onaj mali skot, nečastivić, nitkov jurodivi, upotni krivelj, da puca u mene iz čista mira, ni kriva ni dužna. To je Đukin nakot...

Stigla me je majčina kletva, da će me rđa ubiti.

„Kako to da samo Vi, Danilo, u cijelom rodoslovnom lancu nemate vučji kod u imenu?“

„Nemam, oče. *Nomen est omen!* Roditelji su mislili da će tako prekinuti to nasljedno prokletstvo, taj hibris ako ga ima. Ali, kao što vidite, ni to ne pomože... A Vi ste, oče Velizare, došli da me isповijedite?“

„Jesam, gospodine Danilo. Mene su poslali. Uzmi pričesnu čašu i pomoli se Bogu. Sve je u njegovim rukama“, reče pop sa nekom ironijom u glasu.

Danilo mimo svoje volje, mahinalno, prihvati putijer sa vinom. Dok je pio, vidio je krajičkom oka kako popu viri rep ispod mantije.

„Znači, došao je... Veliki inkvizitor!“ – i prekrsti se.

Htio je zapitati je li došao sam, ili ih ima više. Ali više nije mogao da govori ni da misli.

Kad je ponovo otvorio oči popa nije bilo tamo đe je do malo prije sjedio.

- Nestao je kao utvara! – pomisli.

A možda to i jeste.

I dođoše mu na um riječi upućene njegovom starozavjetnom imenjaku:

„A ti, Danilo, zatvori ove riječi i zapečati ovu knjigu do posljednjega vremena...“

- Ko zna đe sam bio, pomisli: sa ove ili sa one strane?! U bolnici ili neđe đe nema ni vremena ni prostora, samo bjelina i neka lakoća mirisna – kao da sam se našao u ogromnoj bijeloj ruži.

Više ga ništa nije boljelo.

Kad se probudio, sunce je bilo na zalasku: njegov zlatni odblesak u prozoru nestajao je u modrini večernjeg neba. Pomisli u sebi: „Život je dan do podne, a od podne nema dana...“

Sjutradan je u novinama osvanula kratka vijest da je u bolnici Vojno-medicinske akademije u Beogradu, u toku noći, ubijen Danilo Ožegović, student književnosti, koji je bio na liječenju od posljedica ranjavanja.

Ubica je Risto Kofrk, poznat kao Mali Žare, koga je bolničko obezbjeđenje uhvatilo i savladalo dok je prerušen u kaluđersku odježu pokušavao da pobjegne iz bolnice. Istraga je u toku.

BIOGRAFIJE

Aleksandar Obradović je rođen 1986. godine. Diplomirao na Medicinskom fakultetu u Podgorici, odsjek Medicina. Pisac žanrovskih i drugih priča. Višestruko nagrađivan na međunarodnim festivalima kratkih priča. Objavio zbirku priča *Snojava* i zajedničku knjigu sa Slobodanom Zoranom Obradovićem *Lim protiče, čovjek pamti*. Zastupljen u zbornicima: *Nevidbog*, *Prsten sa one strane sna*, *MARSONIC 4*, *Virus časti*, *Bosna srebrena*, *Konstantinove vizije*, *20+1 najbolja priča ljeta 2014.*, *Dani pesme i vina*, *Regia Fantastica* i *Priče ponosa i bola*. Priče su mu objavljivane u časopisima *UBIQ*, *QUEST*, *Prosvjetni rad*, *Omaja* i *Avlija*, kao i na raznim internet portalima. Autor bloga *Rulet srca* i druge misterije na kom se nalaze krimi priče o avanturama izmišljenog forenzičkog psihijatra čiji je prvi ciklus objavljuvan je u nastavcima u dnevnim novinama *Blic*, izdanje za *Crnu Goru*.

Ivan Nešić rođen je 1964. godine, živi i radi u Beogradu. Na žanrovskoj sceni je prisutan od 1982. godine. Njegova proza zastupljena je u časopisima *Sirius*, *Alef*, *Znak Sagite*, *Emitor*, *Večernje novosti*, *Fantastyka*, *Književna reč*, *Kikindske novine*, *Naš trag*, *Orbis*, *Kvartal* i *Književna fantastika*, kao i antologijama *Tamni Vilajet 4*, *Priča za kraj veka*, *Ugriz strasti: Priče erotske fantastike*, *Gradske priče 3: Fantastika*, *Beli šum: Antologija priča o televiziji*, *Istinite laži: Priče o urbanim legendama*, *Apokalipsa – juče, danas, sutra: Priče o smaku sveta*, *U znaku vampira: Muške priče o krvopijama*, *Haarp* i druge priče o teorijama zavere, *Nova srpska pripovetka* i *Antidepressiv*. Dobitnik je nagrade Društva ljubitelja fantastike „Lazar Komarčić“ za kratku priču 1996. godine. Objavio je zbirke priča *Rigor Mortis* (1997) i *Jedan na jedan* (2009).

Stjepo Martinović rođen je 10. travnja 1945. u Dubi, u Konavoskim brdima. Dugogodišnji novinar, iz ljubavi prema glazbi skladatelj mediteranskih balada i dizajner trzalačkih instrumenata. Nakon gimnazije u Dubrovniku, završava 1970. studij filologije u Beogradu, u Zagrebu se 1973. zapošljava u marketingu, a 1974. upisuje studij novinarstva. Zbirka pripovjedaka *Oči svete Lucije* (VBZ, lipanj 2009.), njegovo prvo objavljeno književno djelo, nagrađeno je priznanjem Društva hrvatskih književnika „Slavić“, kao najbolja debitantska proza u Hrvatskoj 2009. godine. Također je dobitnik nagrada za kratku priču „*Fran Galović*“, 2012. godine i „*Broda priča*“ za 2013. godinu. Dosad je objavio dvanaest naslova: četiri zbirke pripovjedaka (*Oči svete Lucije*, *Kap krvi s lovorova lista*, *Tabu*, *Žena-oganj-more*), sedam romana (*Zidar đavoljeg mosta*, *Akropolis Express*, *Zbogom utopijo*, *Sirene pjevaju*

fado, Ariadna isprekidane niti, Gospina trava, Gabrijela ne smije umrijeti) i jedan fenomenološki esej (Self-help? Bull-shit!), te „posijao“ desetak priča po zbornicima raznih natječaja u Hrvatskoj i susjednim zemljama. Bavi se prevodenjem s engleskog, njemačkog i talijanskog jezika.

Radoslav Slavnić rođen je 1985. godine. Diplomirao je na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju u Beogradu, a živi i radi u Rumi. Zbirku priča Svetlost na kraju ulice objavio je 2000. godine, a roman Nemezis 2011. godine. Priče su mu objavljene u zbirkama V – fantastične priče iz ravnice, Nešto diše u mojoj torti 1 i 2, Najkraće priče 2012, Prsten sa one strane sna (Refesticon 2014), HAARP i druge priče o teorijama zavere. U zbornicima Kad regent u vinu zapeva, Zbornik savremenih ljubavnih priča, Prijedor-ski književni karavan 2014 i Volim da letim, časopisima Emitter, Marsonic, Omaja, Libartes, UBIQ i Kreativni magazin“ (broj 2). Kao i i na sajtovima posvećenim naučnoj fantastici i hororu. Dobitnik je nagrada i priznanja za kratke priče autora u kategoriji do trideset godina.

Šeki Musić je rođen 1948. godine u Godijevu kod Bijelog Polja, živi i radi u Baru. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu i na Fakultetu organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu. Radio u Farmaceutsko-hemijskoj industriji Galenika, zatim u Ozebihu i Basketingu u Baru. Piše kratke priče i blogove. Književne radove objavljivao u mnogim časopisima ondašnje Jugoslavije među kojima su i Književne novine, Književni klub Iskra, Ošišani jež, Mozaik. Objavljene su mu knjige Neradni dan, Glupost je vječna, Pretvoreni u poruke, Zapisi sa Zlatibora i Priče iz Kozjeg dola. U zbirci Prsten sa one strane sna objavljena mu je Hanska priča (Refesticon 2014). Za sajt Radija Bijelo Polje objavljuje blog pod nazivom Bezvremene priče. Priče su mu objavljene u nekim od elektronskih časopisa na internetu. Po njegovoj priči Đuro i Abaz snimljen je istoimeni kratki dokumentarni film u režiji Gorana Musića. Jedan je osnivača i predsjednik skupštine udruženja Umjetnost bez granica i u izdavačkom savjetu istoimenog časopisa. Član je književnog kluba Scena Crnjanski u Beogradu.

Tihomir Jovanović je rođen 1955. godine u mjestu Osipaonica, Opština Smederevo. Piše i prevodi djela iz oblasti SF-a. Kao član društva ljubitelja fantastike Lazar Komarčić uredio mnoge brojeve fanzina Emitter, koji je na Eurokonu u Povdivu 2004. godine dobio nagradu za najbolji fanzin. Učestvovao na regionalnim konkursima i do sada su mu priče objavljene u zbirkama: Zekon (BiH), Refestikon (Crna Gora), Istrakon i Festival fantastične književnosti Pazin (Hrvatska), kao i u u regionalnoj antologiji fantastike Regia fantastica (Beograd 2014). Priče su mu objavljene i u časopisima Sirijus,

Galaksija, Orbis, Signali, Kikindske novine, Ulaznica, Naši tragovi, Omaja i drugim. Preveo roman Reanimator – H.F. Lavkraft (Izdavač Tabernakl). Sekretar je udruženja Fanovi naučne fantastike Sci&Fi i član književnog udruženja Posada iz Beograda.

Anto Zirdum rođen 1956. godine u Derventi, živi u Vitezu. Objavio četiri zbirke pripovijetki, (legende, fantasy i SF priče); jedanaest romana (od čega jedan SF roman Elkastrandin kompleks); jednu zbirku poezije, jednu knjigu hermeneutičkih opservacija iz kulturne antropologije. Priredio je antologiju 100 BH pjesnikinja i antologiju priča iz slavenske mitologije „Slavin poj“. Priče, pjesme i eseji objavljene su mu u dvadesetak zbornika i četiri antologije između ostalih u Antologiji hrvatske ZF priče (2005., uredio Žarko Milenić) i u Antologiji BiH ZF priče „Pogled u budućnost“ (2006., uredio Adnadin Jašarević). Dobitnik je šest nagrada za priče, tri nagrade za dva romana (Carski rez, Rođeni na Dan mrtvih) jedne nagrade za esej. Priče i pjesme su mu prevedene na više jezika.

Nenad Terzić je rođen u Kraljevu 1964. godine. Diplomirani je inženjer agronomije koji je studije završio u Čačku. Piše poeziju i prozu. Objavio je zbirku pjesama za djecu i omladinu Život nije život bez čudesa. Zastupljen u antologijama i zbornicima. Živi i radi u Podgorici.

Jelena Crnjaković je rođena 1987. godine u Pakracu. Odrasla i osnovnu školu završila u Garešnici. Srednju školu i pripravnički staž završila u Zagrebu. Zdravstveno-laboratorijska tehničarka po zanimanju, spisateljica u srcu. Prva kratka priča joj je objavljena u Refesticonskoj zbirci „Prsten sa one strane sna“. Nakon toga priče su objavljene i u časopisima Parsek, Sirius B, Marsonic i UBIQ, te elektronskoj zbirci horor priča „Nešto diše u mojoj torti“. Živi i radi u Vinkovcima.

Stevan Šarčević je rođen 1962. godine. Živi i stvara u Subotici. Zastupljen je u brojnim štampanim i elektronskim publikacijama, objavljenim širom regiona. Pored zbirke priča “Dolazak Tame” (2014), potpisuje zbirku poezije “Na tragu svetlosti” (2013), te romane “Sam, ispod šljive” (u kolaboraciji sa Lazarom Janićem, 2013) i “Kaurinova kletva” (2014). Priče su mu objavljene u zbirci Nevidbog (Refesticon 2013) i Prsten sa one strane sna (Refesticon 2014). Nagrađivan za priče, poeziju i aforizme.

Vladimira Becić rođena u Zadru 1971. godine. Diplomirala psihologiju na Filozofskom Fakultetu u Zadru, a titulu magistra društvenih znanosti iz područja psihologije stekla na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu. Savjet-

nik za vojnu psihologiju u Oružanim Snagama RH do 2000. godine kada se povlači iz aktivne vojne službe. Autorica brojnih kratkih priča i članaka od kojih ih je preko dvadeset objavljeno u raznim publikacijama u i van Hrvatske. Do sada je objavila jedan roman i nekoliko rukopisa je u pripremi. Suradnica je Grifona, prvog fantasy časopisa u Hrvatskoj, fantasy-SF portala „Fantasy Hrvatska, portala za znanstvenu fantastiku, fantastičnu književnost i film Inverzija.net. Član je SFere, Društva za znanstvenu fantastiku koje djeluje na području Zagreba i Hrvatske i grupe autora Esnaf V, među čijim se projektima nalaze tri elektronske zbirke novogodišnjih horor priča Nešto diše u mojoj torti, zatim e-zbirka Novi kolači, kao i zbirka fantastičnih priča iz ravnice – “V“. Voditeljica je “Ukletog kružoka“, skupine entuzijasta željnih znanja, sakupljanja i razmjene predaja, priča, mitova i legendi s područja Dugog Sela i okolice i mentorica mladim piscima okupljenih u virtualnom “Svratištu kod Zmaja i Penkale“.

Dragan Popadić je rođen 1961. godine u Zrenjaninu. Srednju školu je završio u Kotoru, a Fakultet političkih nauka, smjer novinarstvo u Beogradu. U Radio Tivtu stalno je zaposlen od 1986. godina, kao novinar, a od 1995. i kao direktor. Bio je dugogodišnji dopisnik RTV Crne Gore iz Tivta. Mnogo piše, malo objavljuje. Do sada je objavio dvije knjige „Grčka trilogija“ (Jelena od Sparte, Rat za Troju i Agamemnon i Klitemestra) i sa Ivanom Toskićem knjigu dječije poezije na crnogorskom i romskom jeziku “Što se ne bi mjesec jeo“. U zbirci Nevidbog (Refesticon 2013) mu je objavljena priča Nebeska igra i u zbirci Prsten sa one strane sna (Refesticon 2014) priča . Hobi mu je šah. Ima titulu FIDE majstora i već 5 godina je selektor muške šahovske reprezentacije Crne Gore. Oženjen je i otac dvoje djece.

Milena Stojanović rođena je 1988. godine u Paraćinu. Diplomirala je Fakultet za menadžment. Piše priče sa elementima slovenske mitologije u koju je veliki zaljubljenik. Do sada je objavila više od 40 priča na sajtovima, u zbornicima i časopisima među kojima su i Omaja, knjigepravac.com, konkursiregiona.net, avlija.me, kreativni-magazin.com, blacksheep.com, slovo-slovlje.com, Slava, Veles, Ubiqua i drugih. Zastupljena u Zborniku savremenih ljubavnih priča Kreativne radionice Balkan. Dobitnik je brojnih nagrada za kratke priče u kategoriji do 30 godina među kojima su Prvo mesto Magda Simin, Stanislav Preprek, Vojislav Despotov, Mihal Babinka, Pavle Popović, Janoš Siveri, Rade Tomić, Joan Flora, Duško Trifunović, Žarko Aćimović, Mihajlo Kovač, Trifun Dimić... Roman Petruški zmaj je bio u užem izboru za objavljivanje u ediciji Golub gradske biblioteke Karlo Bijelički u Somboru. Julu 2014. godine pohvala za priču Ožiljci na konkursu Otudjenje od nacionalnih vrednosti. Član je Društva za negovanje tradicije, kulture, umetnosti,

turizma i ekologije “PETRUS“ - Zabrega i književnog kluba “Mirko Banjević“. Priprema i uređuje online časopis Kreativni magazin i piše za portal paraćin info.

Adrijan Sarajlija je rođen 1976. godine u Zvorniku. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Beogradu 2001. godine, a na istom fakultetu je završio specijalizaciju iz pedijatrije i odbranio doktorsku disertaciju iz oblasti epidemiologije. Na polju urođenih poremećaja metabolizma i kliničke genetike se stručno usavršavao u Duke univerzitetu, Hajdelbergu, Berlinu, Majncu... Pripovetke objavljuje od 2007. godine, u književnim časopisima i antologijama fantastičke i avangardne književnosti, stvarajući u širokom rasponu od naučne fantastike i horora do alternativne istorije i magijskog realizma. Autor je zbirke priča i novela Manufaktura G (2010) i romana Ogledalo za vampira koji je 2012. uvršten u širi izbor za NIN-ovu nagradu. Član je Udruženja književnika Srbije i aktivni učesnik signalističkog umetničkog pokreta.

Mirko Tomić je rođen u Sarajevu 1989. godine. Djetinjstvo je proveo u Bijelom Polju, gdje je završio osnovnu školu. Srednju školu i fakultet je završio u Beogradu. Živi i radi u Podgorici. Objavljivao je pjesme u dječijem dodatku lista Pobjeda kao i školskom listu Đački uranak Osnovne škole „Marko Miljanov“. Pored pisanja se bavi raznim sportskim aktivnostima.

Sara Huskić je rođena 1998. godine u Cazinu gdje živi i pohađa Gimnaziju. Veliki je zaljubljenik u strane jezike, od kojih za sada tečno govori engleski, francuski i italijanski, te po nešto njemačkog i holandskog. Takođe gaji veliku ljubav prema književnosti. Odrastala je čitajući upravo djela iz fantastične književnosti.

Saša Šebelić je istarski pisac spekulativne fikcije. Rođen je u Zagrebu. Mladost provodi u Medulinu, a u Puli završava srednju školu. Potom upisuje Stomatološki fakultet u Zagrebu gdje diplomira 1989. godine. Otada radi u privatnoj stomatološkoj ordinaciji koju i danas uspješno vodi. Sretno oženjen, ponosni je otac kćeri Jelene. Omiljeni hobi mu je tenis uz druženje s prijateljima, ali i dobra knjiga te uživanje u sedmoj umjetnosti. U traćcima preostalog slobodnog vremena piše znanstveno-fantastične kratke priče. U svojoj prozi pokazuje sklonost eksperimentalnoj formi, jakoj socijalnoj kritici i ekološkoj tematici, često drsko miješajući žanrove, dok radnju smješta u lokalno okruženje. Do sada je objavio više zbirki kratkih priča i romana Medul(in)vazija (2011), Medulinski simulakrum (2012), Likantropija (2012), Vampi(st)ria (2013), 041 (2014) i Zovite me Jurina (2014). Živi i radi u Medulinu.

Ranko Rajković rođen je 1955. godine u Plavu. Živi u Podgorici. Završio je Meteorologiju na Prirodno-matematičkom fakultetu u Beogradu. Objavio je knjigu priča Manevarska muzika (Gramatik 2006.). Kratke priče su mu objavljene u zbirkama Nevidbog (Refesticon 2013) i Prsten sa one strane sna (Refesticon 2014).

Branislav Janković rođen 1969. godine u Nišu, Srbija. Novinar i pisac. U izdanju beogradske Lagune izašla su mu tri romana: O vukovima i senkama, Suze Svetog Nikole i Vetrovi zla. Knjigu priča Bezimeni, objavila mu je izdavačka kuća Admiral books.

Dajana Šalinović rođena je 1989. u Rijeci. Završila je studij fizioterapije na Medicinskom fakultetu u Rijeci. Do sada ima objavljeno 26 priča. Priče su joj objavljene u fanzinima Eridan, UBIQ, Marsonic, Parsek. Kao i u zbirkama priča Laboratorij, Nevidbog (Refesticon 2013), FFK – Pazin, u Inkubatoru GKR, na natječaju Arteist, u Glasu Istre povodom natječaja Lijepa priče Ede Budiše i u distopijskoj zbirci NDH 2033. 2011. godine dobila je priznanje Društva Hrvatskih Književnika za rukopise i sudjelovanje na VIII Književnoj manifestaciji: Susreti mladih pjesnika i prozaika.

Labun N. Lončar rođen je 1964. godine u Ivankogradu (Berane). Bavi se pisanjem poezije i proze. Član je Sekcije pisaca radnika Crne Gore, Kluba literarnih stvaralaca

Bara, Organizacije Umjetnost bez granica, Književnog kluba „Scena Crnjanski“, Udruženje književnika Beograda, Udruženja književnika „Sjeverac“ kao i drugih Udruženja književnika putem društvenih mreža. Zastupljen u više domaćih i stranih zbornika i antologija. Objavio je dvije knjige poezije Rođenje suze i Ostavljanja. Urednik je zbornika Umjetnost bez granica (2014). Živi i stvara u Baru.

Dinko Osmančević rođen je 1971. Godine. Pisac kratkih formi, naučnofantastičnih priča, satiričnih priča, pjesama, aforizama. Za SF priču Povratak vođe dobio prvu nagradu časopisa Galaksija (2000.), dobitnik brojnih nagrada na festivalima satire i humora i konkursima. Aforizmima zastupljen u desetak bosanskohercegovačkih, ex jugoslovenskih i balkanskih antologija, kao i u brojnim zbirkama aforizama i kratkih priča.

Edi Ferhatović je rođen 1993. godine u Zagrebu gdje i danas živi. Trenutno student koji ima nekoliko objavljenih kratkih priča. Velesovi biseri (Nevidbog), Niz tok (Prsten s one strane sna), Sa vrha (Virus časti), Ledeni

san (Regia fantastica), Senzori i analiza (Večernjakov portal). Bavi se grafičkim i web dizajnom. U slobodno vrijeme vozi bicikl i radi video igre. Inače nevjest u pisanju biografija.

Nenad Petrović rođen je 1961. godine u Vranju. Piše kratke priče, romane, putopise, eseje, pozorišne i radio drame. Objavio je romane: Čovek koga je trebalo ubiti, (Stubovi kulture, 1996.); Arijadino klupko (Narodna knjiga, 2001.); Sectio caesarea (samizdat, 2007.) i Silazak u Atlantis (partenon, 2012.) Takođe je objavio dve knjige priča: Rane, ožiljci, melemi (samizdat, 1997.) i Ugriz rajske zmije (Nolit, 2003.). Do sada mu je izvedeno deset originalnih drama i dramtizacija na programima Radio Beograda. Priče odabrane na konkursima fantastične proze objavljene su mu u zbornicima Refesticon za 2013. i 2014. godinu u Bijelom Polju kao i u zborniku Bosna srebrena, Zenica 2014. godine. Radi i stvara u Beogradu.

Luka Rakojević je rođen u Nikšiću 1991. godine, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Diplomirao je Teoriju moderne i savremene umjetnosti na Univerzitetu Donja Gorica. Pisao je za dnevne novine Blic CG, časopis o arhitekturi Pogled i online časopis o filmu Camera Lucida. Takođe, objavljivao je tekstove na portalima tragom.me; mulj.net i szpress.me.

Miloš Mihailović je rođen 1998. godine u Beogradu. Trenutno pohađa gimnaziju "Veljko Petrović" u Somboru. Debitantski roman "Zeon" objavljen mu je 2012. godine. Do sada je objavio više poetskih radova i učestvovao u zborniku "Bosna srebrena" pričom "Mesmerova lula". Uglednu književnu nagradu "Golubić" (gran pri) dobio je 2014. godine za kratku priču "O liri i mrtvim psima".

Ivana Švragulja rođena je 1973. godine u Petrinji gdje živi i radi. Srednju školu je učila u Sisku, Zagrebu i Kanadi. Diplomirala je Učiteljsku akademiju u Zagrebu s pojačanim programom iz nastavnog predmeta likovne kulture. Na Pučkom učilištu u Zagrebu je stekla diplome Cvjećar – aranžer (1995.) i Oblikovatelj umjetničkog nakita od plemenitih metala (2007.). Trenutno zaposlena u OŠ Jabukovac, Petrinja, na mjestu učiteljice razredne nastave. Piše, slika, stvara, igra se. Udata je i ima dvoje djece.

Relja Antoniće je rođen 1988. godine u Šapcu. Ima malu maturu, veliku maturu iz Šabačke Gimnazije, dva pokušaja da upiše FDU, dva i po semestra na Odsjeku za dizajn i grafiku Slobomir P Univerziteta, tek plavi (i po) pojas iz tekvondoa i zvanje 3 kyu iz kendoa, jedan niskobudžetni 18-ominutni film lične produkcije. Crta i slika uljem na platnu i jeftinijim tehnikama na

jeftinijim podlogama. Ilustorovao je nekoliko štampanih i elektronskih knjiga. Sarađivao je na izradi dva animirana spota. Bavi se stripom i jedan je od osnivača i lidera strip gilde ENSÖ. Član je Esnafa V i redakcije časopisa Omaja. Objavljivao je priče u više zbirki, zbornika i časopisa među kojima su Nešto diše u mojoj torti II, Emitor, Omaja, Helly Cherry, Libartes, Kad regent u vinu zapeva, antologiji HAARP i druge priče o teorijama zavere i u zbirci Nešto diše u mojoj tor3. Živi u Šapcu.

Krešimir Čorak je rođen 1982. godine u Zagrebu. Najranije djetinjstvo provodi u Lici, u Gospiću, te Starigradu, Paklenici; pastoralnim mjestima u kojima se razvija njegova ljubav prema ličkom kraju i Velebitu uopće. U Zagrebu upisuje studij jednopredmetne povijesti na Filozofskom fakultetu samo kako bi produbio svoje spoznaje o drevnim svjetovima. Studij završava 2010. godine, nakon čega povremeno radi kao profesor povijesti, te asistent u nastavi i sudjeluje kao vanjski suradnik u nekoliko znanstvenih projekata koji se tiču povijesti Like i Velebitskog podgorja. Ljubitelj je dobre knjige, povremeno svira gitaru i sklada pjesme, no njegova ljubav naspram pisanja ipak je primarna. 2012. godine dobitnik je nagrade za najbolju kratku horor priču koja je uvrštena u zbirku „Strašne Priče“ 2013. godine. Živi i stvara u Zagrebu i svesrdno se nada kako će sazreti uvjeti u kojem će njegovo pisanje biti još mnogo plodonosnije.

Slavica Ćosić Bigren, rođena u Majdanpeku, odrasla u Lazarevcu. Završila master studije engleskog i holandskog jezika i književnosti na univerzitetima u Beogradu i Gentu. Iako je godinama u rečima, tek od nedavno su reči zagospodarile njom zahtevajući da im da literarni izraz. Kratke priče su joj objavljene u zbirci najkraćih kratkih priča sa XIII konkursa izdavačke kuće Alma. Ovo je prva priča u oblasti fantastične književnosti.

Igor Lazarević je rođen 1991. godine u Vlasenici (Bosna i Hercegovina). Student je 6. godine medicine na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu. Bavi se pisanjem aktivno dvije godine. Objavljivane priče na domaćim magazinima za kulturu (Afirmator, Blacksheep), kao i na Blogograd.org gdje piše priče za blog.

Luka Vidosavljević rođen je 1992. u Leskovcu. Završio gimnaziju u istom gradu, a trenutno studira Fakultet za pravne i poslovne studije – dr Lazar Vrkić. Pored studija, piše projekte za civilni sektor i zamenik je glavnog urednika Leskovačkih vesti. Voli istoriju i viteštvo. Trenirao je košarku osam godina, a sada trenira borilačke veštine.

Slobodan Zoran Obradović rođen je u Beranama 1962. godine. Završio je Ekonomski fakultet u Podgorici 1984. godine. Objavio je knjige poezije i proze: Korak po korak san po san, Neprilagođen, knjige poezije Tražim te, sonetni vijenac Jednom tako u vijeku biva, Malo slovo o životu, knjigu poezije za djecu Rasteš kao da te za uši vuku i roman Blago Milonjića. Pokrenuo ideju za nastanak i bio urednik zajedničkih knjiga više autora Stihom govorim 1, 2 i 3. U pripremi za štampu mu je knjiga poezije za djecu Lovac Đole i trista čuda. U Refesticonovoj zbirci Prsten sa one strane sna mu je objavljena priča. Radovi su mu nagrađivani u regionu. Zastupljen je u antologijama i zbornicima. Priče su mu prevedene na engleski. Član je Udruženja književnika Crne Gore i više književnih klubova. Živi i stvara u Bijelom Polju, Crna Gora.

Dobrivoje Stanojević je rođen 1958. godine u Lipama kod Smedereva. Profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu, Katedra za novinarstvo i komunikologiju (predmeti: Stilistika, Retorika, Retorika elektronskih medija, Javni diskurs). Doktorirao na Filološkom fakultetu u Beogradu. Urednik Književne tribine Doma kulture "Studentski grad" u Beogradu 1982-2000; umetnički direktor Smederevske pesničke jeseni 2000-03; glavni urednik TV Smederevo 2001 i 2010. Objavljene su mu knjige Forma ili ne o ljubavi ('85); Retorika "Zlatnog runa" ('01); Stilistika "Zlatnog runa" ('02); Mediji i načela dijaloga ('05); Retorika poezije ('04); Zbivanje neobičnog događaja ('05); Medijska eristika i javni diskurs ('10), Retorika i politika (2013, sa prof. dr Radomirom Životićem), Bežanje od smrti, stil i književna demonologija Miodraga Bulatovića (2014). Do sada je objavio i knjige poezije Sokrat vežba nestajanje ('01), Hororskop nježnosti ('03). Antologija srpske poezije do Drugog svetskog rata (Parnas iskosa, '06) i antologije savremene srpske poezije Poezija i poslednji dani ('09). Koautor romana Pod senkama baobaba (2006), sa Borisom Đuricom. Dobitnik nagrade za književnu kritiku „Milan Bogdanović“ ('12) i pesničkih nagrada: Zlatna struna, Smederevski Orfej, Nagrada smederevske „Sedmice“. Nagrada Radio Smedereva za pesničke inovacije. Priče je objavljivao u časopisima. Živi na Moračvi.

Davor Šišović rođen 1965. godine, živi i radi u Pazinu kao novinar Glasa Istre. Novinar, publicist, urednik, književni promotor. Jedan je od utemeljivača i suorganizator pazinskih književnih manifestacija Put u središte Evrope (međunarodni susret izdavača), Dani Julesa Vernea, Festival fantastične književnosti i SF-konvencije Istrakon. Urednik je godišnjih zbirki Istrakonovog konkursa i FFK u Pazinu, uređuje i izdanja pazinskog Jules Verne kluba, a za izdavačku kuću Zoro iz Zagreba uređuje SF biblioteku WARP i horor biblioteku MRAK. Koautor je nagrađene monografije "Nikola Tesla - I bi sve-

tlo!“ u izdanju Naklade Zoro (2006). Prikaze SF&F knjiga piše u Glasu Istre, književnim časopisima i na blogu Knjiga za plažu, a godišnje vodi tridesetak književnih tribina u Hrvatskoj i inostranstvu. S predavanjima, izlaganjima i književnim promocijama učestvovao je na SF konvencijama i festivalima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji, Sloveniji, Francuskoj, Italiji i Njemačkoj, a tekstovi su mu objavljeni i na italijanskom, engleskom, francuskom, holandskom, njemačkom, japanskom i kineskom jeziku. U zbirci Prsten sa one strane sna mu je objavljena priča Zavarivači (Refesticon 2014). Za popularizaciju naučne fantastike nagrađen je 2006. godine Poveljom SFERA koju dodjeljuje udruženje Sfera iz Zagreba. Pokretač je inicijative koja je 2010. urodila primanjem grada Pazina u Međunarodnu organizaciju gradova knjiga (International Organisation of Booktowns – IOB).

Marijan Miljić rođen je u selu Luka, opština Žabljak 1951. godine. Profesor svjetske književnosti, književnik, publicista i bibliograf. Na Filološkom fakultetu u Beogradu diplomirao je na Grupi za opštu književnost sa teorijom književnosti, 1977. godine. Radio je kao profesor u Obrazovnom centru na Cetinju i kao bibliotekar u Centralnoj narodnoj biblioteci „Đurđe Crnojević“. Trenutno je rukovodilac Biblioteke Istorijskog instituta Crne Gore u Podgorici. Objavio je dvije knjige poezije: *Đavolje lazi* (1982) i *Vrijeme taštine* (1995). U oblasti književnosti pripremio je knjigu *Otkrivanje crnogorske Atlantide: savremena kritika o književnom djelu Jevrema Brkovića* (Podgorica 2006). Bio je autor i koautor brojnih knjiga o crnogorskoj istoriji među kojima su *Vladika Danilo* (Cetinje, 1997), *Povjesnica Crnogorska – odabrane istorije Crne Gore do kraja 19. vijeka* (Podgorica 1997); sa prof. dr Branislavom Kovačevićem: *Dr Jožef Bajza, Crnogorsko pitanje* (Podgorica 2001); sa Draganom Kujovićem *Ban crnogorski Novica Cerović* (Podgorica 2005); sa akademikom Brankom Pavićevićem *Dušan Vuksan, Građa za istoriju Crne Gore do 1851* (Podgorica 2006); sa Ilirom Čapunijem *Medova 1916-2008* (Podgorica 2008); sa akademikom Božidarom Nikolićem priredio je tri izdanja: *Doktor Sekula Drljević, Da je vječna Crna Gora* (2011), *Jožef Bajza, Crnogorsko pitanje* (2011); *Erik af Edholm, Crnogorska skadarska epopeja* (2011); sa Gordanom Stojovićem *Crnogorci u Južnoj Americi* (2012). U časopisima i novinama objavljivao tekstove iz oblasti književne i likovne kritike, publicistike, kulture, istoriografije i bibliografije.

sadržaj

<i>Demonizam rečite nedorečenosti</i>	5
<i>Aleksandar Obradović</i> MARIN PRST	9
<i>Ivan Nešić</i> PANTALONE U CIMETOVOJ BOJI	16
<i>Stjepo Martinović</i> PALAC SVETOG STJEPANA.....	22
<i>Radoslav Slavnić</i> ČUDESNI PLES EFROSINIJE BOSONOGE	28
<i>Šeki Musić</i> PRST SUDBINE	36
<i>Tihomir Jovanović</i> DEVOJKA SA SLOVOM M U OČIMA	39
<i>Anto Zirdum</i> DUHOVI OKO PRSTA PROFESORA POVIJESTI	44
<i>Nenad Terzić</i> ŠEJTAN NIKAD NE SPAVA.....	48
<i>Jelena Crnjaković</i> POŠTENA RAZMJENA	57
<i>Stevan Šarčević</i> PET, DVA, JEDAN, TRI, VOLIMO SE MI.....	65
<i>Vladimira Becić</i> BARBARIN DOM.....	71

<i>Dragan Popadić</i> PARTIJA POKERA.....	80
<i>Milena Stojanović</i> ĐAVOLJI PRST.....	83
<i>Adrijan Sarajlija</i> ČETVRTO DETE.....	89
<i>Mirko Tomić</i> DUG.....	94
<i>Sara Huskić</i> MARTHE.....	101
<i>Saša Šebelić</i> U TINTU UMAČE.....	106
<i>Ranko Rajković</i> ČETIRI STANICE DO APOKALIPSE.....	110
<i>Branislav Janković</i> PISMO SLEPIM MONASIMA.....	116
<i>Dajana Šalinović</i> CRVENA SOBA.....	125
<i>Labud Lončar</i> JAGNJE I DIJETE.....	130
<i>Dinko Osmančević</i> ĐAVOLJI PRST.....	134
<i>Edi Ferhatović</i> NJEGOVO STADO.....	137
<i>Nenad Petrović</i> SMRT GRAĐANINA B.	143

<i>Luka Rakojević</i> ĐAVOLJI PRST	147
<i>Miloš Mihailović</i> DOK ČEKAŠ SABAH SA ŠEJTANOM	151
<i>Ivana Švragulja</i> ANĐEOSKA VOJSKA	158
<i>Relja Antić</i> PLES MESA I DUHA	164
<i>Krešimir Čorak</i> MANDRAGORA	175
<i>Slavica Ćosić Bigren</i> TIHO, U NOĆI.....	180
<i>Igor Lazarević</i> OPROŠTAJNO PISMO S. J. SWANSONA.....	184
<i>Luka Vidosavljević</i> LOVAC NA BLAGO	194
<i>Slobodan Zoran Obradović</i> NEĆEŠ ĐAVOLA SRESTI	201
DODATAK	207
<i>Dobrivoje Stanojević</i> POVRATAK U NEPOZNATO	209
<i>Davor Šišović</i> ČAPORAK.....	213
<i>Marijan Mašo Miljić</i> DAN DO PODNE.....	218
BIOGRAFIJE.....	229

